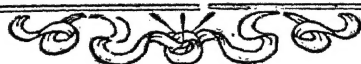




పి తా పు ర ము

శ్రీ విద్యజ్ఞాన మనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాల

ఎఫ్-౨౯.



# విషయసూచిక



పుట.

౧ శ్రీకృష్ణ తపశ్చరణము	౨
౨ శివానుగ్రహము	౧౦
౩ అంధకచరిత్రము	౧౩
౪ శుక్రపురస్థానము	౩౫
౫ అంధకసిద్ధి	౩౬
౬ రుద్రదానవసంహారము	౪౦
౭ బాణపరాజయము	౪౭
౮ కామతత్వము	౬౬
౯ కామప్రభావము	౭౪
౧౦ లింగపాతోపాఖ్యానము	౮౨
౧౧ కామాత్మలగు నిందాదులవృత్తాంతము	౧౦౧
౧౨ కామాధీనులకు ఋషులచరిత్రము	౧౦౮
౧౩ రావణచరిత్రము	౧౧౮
౧౪ వాతివధ	౧౨౪
౧౫ శివధర్మప్రసంగము	౧౨౬
౧౬ క్రియాయోగకీర్తనము	౧౩౪
౧౭ వివిధక్రియాఫలకీర్తనము	౧౪౦
౧౮ పాపభేదములు	౧౫౪
౧౯ యమపురవర్ణనము	౧౬౦

౨౦ ధర్మవిశేషనిరూపణము

౨౧ అన్నదానవిధి

౨౨ పానీయాదిదానప్రశంస

౨౩ ధర్మసంహితాశ్రవణమాహాత్మ్యము

---

మహాపద్యము.

# శివపురాణము.

ధర్మఖండము.

— శివశాస్త్రము —

ఎవనివదనపద్మ ♦ మెలమిమైగోల వా  
జ్మయసుభారసంబు ♦ జగతినించె  
నట్టివ్యాసమూర్తియైన సత్యవతీకు  
మారచంద్రమునకు ♦ మంగళంబు.

—

సాత్వికుండయ్యురా ♦ జనవృత్తి నెవ్వోడు  
సకలలోకంబుల ♦ సంస్కరించు  
ద్రోగుణమాయాబలా ♦ తీతుండై యెవ్వోడు  
జగతిఁదామసవృత్తి ♦ సంహరించు  
అతిరిక్తరూపగు ♦ ణాఖ్యుండై యెవ్వోడు  
బ్రహ్మతీసంజ్ఞలఁ ♦ బరిణమించు  
వేదవేదాంగాద్య ♦ వేద్యుండై యెవ్వోడు  
పరమానుభవసిద్ధిఁ ♦ బ్రహ్మరించు  
నట్టిసత్యస్వరూపు, నిత్యప్రకాశు  
నమలు నానందమూర్తి ♦ ననాదిపురుషు,  
నభవు, బరిపూర్ణు, శివు, నిగ ♦ మాంతనిలయు,  
హరు. ననంతనిధ్యానింతు ♦ మహాపరతము.



## — శ్రీకృష్ణతపశ్చరణము —

సూతుం డిట్లు చెప్పండొడంగెను. మునులారా! ఒకప్పుడు దేవ  
కీనందనుం డగుకృష్ణుం డేయుపాయంబుచేసెనఁ బుత్రులార్థంబు నం  
వఁగోరి యీయాలోచించుచుండఁగా నాకస్మికముగ నుపమన్యుండను  
వార్షి యాతినిచెంత కరుణించెను. కృష్ణదేవుం డమ్మునికులతిలమని విని  
విధానంబునఁ బూజించి నుఖాసీనుం గావించి “నీవు ప్రతిదినము  
నేదేవతనైవ నావాధింతువా” అని ప్రశ్నించెను. మునివరుం డాప్ర  
శ్నకుఁ బరమానందభరితుండై యిట్లు చెప్ప నారంభించెను.

వాసుదేవా! పూర్వము నేను మహాదేవుని సందర్శింపఁగోరి  
బహుకాలంబు తపంబు చేసెతిని. అదృష్టవశంబున నాకాతనిదివ్యద  
ర్శనము లభించినది. అమ్మహాదేవునిపార్శ్వమున భక్తపాలన శత్రునా  
శివప్రకృత్యంబగు త్రిశూలమును దర్శించితిని. అదిసకలాయుధముల  
కంటెను శ్రేష్ఠమైనది. ఏకదండంబును, మహాదండప్ర్రంబును, జ్వాలా  
ముఖంబు నగు నయ్యస్త్రము ద్విసహస్రమయూఖంబులచేఁ దేజోమ  
యమై విరాజిల్లుచుండును. కల్పాంతమునం దదియే విశ్వసంహరణంబు  
గావించుచుండును. జనార్దనుం డొక్కఁడు దక్క దానిచే వధ్యుండు  
గానివాఁడెవ్వఁడును లేడు. అతిగుహ్యంబగుదానితో సమానంబును,  
దానికంటె నధికంబును నగునస్త్రం బేదియును లేదు. అదిసకలభూ  
మండలమును భేదింపఁగలదు. సప్తసాగరములను శోషింపఁజేయఁగ  
లదు. పూర్వము త్రైలోక్యవిజయండును మహాతేజాండును చక్రవ  
ర్తియు నగుమాంధాత ససైన్యముగా నయ్యస్త్రరాజముచేతనే నిహ  
తుం డయ్యెను. లవణాసురుం డొకప్పు డమ్మహాయుధమును గృహ  
మందుంచుకొని బలదర్పితుండై శత్రుఘ్నుని యుధమున కాహ్వించి

యాతనిచేనిహతుం డయ్యెను. అప్పుడు మరల నది దుద్రోహస్తముఁ జేరుకొనియెను.

మఱియుఁ దీక్షాగ్రంబును, అతిభయంకరంబును, త్రిశిఖంబును, నిర్ధామజ్వాలాభీలంబును, బాలనూర్యప్రభావిభాసితంబును, సర్పహస్తంబును, అప్రతిమప్రభావంబును, నిశితధారాకలితంబును, సర్పాలంకృతంబును, ప్రళయకాలానలసన్నకంబును పురుషాకృతియు నగుచరశువుగూడ నద్దేవునిసన్నిధినే యుండెను. అది యొకప్పుడు త్పత్రియగా శకుం డగుచరశురామునకుఁ బ్రసాదించఁబడియెను. పితృవధకు గుఱితుండగు భార్గవుండు శివదత్తంబగు చరశువుచే నిరువదియొక్కపర్యాయము భూమండలమును నిత్యత్రియముగఁ జేసినై చెను. ఆచరశువువలెనే యతిగోకప్రభావసంకలితంబగు సుదర్శనమునుగూడ నేనద్దేవునిచెందఁ గనుగొంటిని. అది సహస్రవదనంబును, ద్విసహస్రభుజంబును, సహస్రచరణంబును, ద్విసహస్రనేత్రంబును నైభాస్లియంచుచును. మఱియు వజ్రము, శక్తి, తూణీరము, ఖడ్గము, పాశము, దండము, అంకుశము గద మొదలుగాఁగల దిక్పాలకుల యాయుధములన్నియు నాదేవదేవునిపార్శ్వమున విరాజిల్లుచుండెను.

పితామహుండగు బ్రహ్మ మనోవేగంబును, హంసయుతంబు నగుదివ్యవిమానము నధిరోహించి యాదేవుని వామభాగంబున నిలిచి యుండెను. శంఖచక్రగదాధరుం డగునారాయణుండును గరుడారూఢుండై యాప్రిక్కనే వసించి యుండెను. ఘంటాకదంబగు కుమారుండు శక్తిపాణియై మయూరము నధిరోహించి రెండవయగ్నిదేవునిం బోలి దేవీపార్శ్వంబున వెలుంగుచుండెను. ఆమహాదేవుని కెదురుగఁ జూలపాణి యగునంబీశ్వరుడు నిలిచియుండెను. సకలభూతగణంబులును, వివిధమాతృగణంబులును వద్దేవదేవుని సముఖంబున నిలిచి

యుండెను. ఆసమయమున సకలదేవతలును నలుగెలంకుల నిలిచి యాదేవు ననేకవిధంబులఁ గీర్తించుచుండిరి. ఈజగంబునఁ జూచిన వియు, వినినవియు నగుసకలపదార్థములు నయ్యాశ్వమేధునిచేతఁ గనంబడుటయు నేనత్యంతమును విస్మితుండ నై పోయితిని. అయినను నేనప్పుడు ధైర్యము నవలంబించి బద్ధాంజలిని బాష్పగర్జితస్వరంబున ననేకవిధంబుల నద్దేవుని స్తుతించుచు నతిశృద్ధతో నారాధించుచుంటిని.

అప్పుడు భగవానుండగు శంకరుండు ప్రసన్నుండై “వత్సా! నిన్నుఁ బరీక్షించుటకై మాటిమాటికిని నీకు భయపరిత్యజముం గావించితిని. అయినను నిన్ను జలింపఁజేయఁజాలకపోయితిని. ఇంకఁ బరీక్షతోఁ బ్రయోజనము లేదు. నీవేయథార్థభక్తుండవు. కావున దేవతలకై నను దుర్లభంబగువరంబునుగోరునుము” అని యానతిచ్చుటయు, నేనానందభరితుండనై “శంకరా! నీవు నాయెడల నిజముగ సంతుష్టుండ నైతివేని నాయందు నీకు దయగలదేని నాకుఁ ద్రికాలజ్ఞానంబును నీయందపారభక్తిని బ్రసాదింపుము. మఱియు నవిచ్ఛిన్నంబగునానంశము నిత్యక్షీరోదనలాభముం గాంచుఁగాక. దేవదేవా! నాయాశ్రమంబున నీదివ్యసాన్నిధ్యము నిరంతరవిరాజమానంబగుఁగాక” అని ప్రార్థించితిని.

సర్వకామప్రదం డగుశంకరుండు నాతోరికలను మన్నించి, “భక్తాగ్రేసరా! నీవింతటినుండి జరామరణరహితుండవై, మునిమానసియుండవై యశస్వి వయ్యెదవు. మఱియు నాప్రసాదంబుచే నదవ్యయమైనట్లును, కృపామయుండవు, గుణవంతుండవు, నైశ్వర్యవంతుండవు నయ్యెదవు. క్షీరసాగరము నీకు నిత్యసన్నిహితం బగుఁగాక! బంధుసహితంబుగ నీవీవై నవ్వలెకల్పంబంతయును జూచెదవుగాక! శ్రీయన్వయం బక్షయంబు గాఁగలదు. నేను నిత్యమును నీయాశ్రమమునందును

మంబున సాక్షాత్కరించుచుండెదను. నీకు నాయెడలంగలభక్తి యె  
న్నందును జలింపక యుండును. నీవు స్వచ్ఛందసంచారివై విహరిం  
పుము" అని యనుగ్రహించి కోటిసూర్యప్రభామయుండగు భగవా  
నుఁ డంతర్హితుండయ్యెను.

శ్రీకృష్ణా ! తపోబలంబున నద్వేషదేవుండు ప్రసాదించినవరంబు  
లన్నియును నాకు లభించినవి. అంతకుఁబూర్వము నేనెన్నడును దేవ  
గంధర్వాదులను జూచియుండలేదు. ఆక్షణమునందే నాకట్టివారిని  
దర్శించు శక్తి లభించినది. ఆనిమిషముందే నాయాశ్రమం బంతయు  
దివ్యవస్తునమృద్ధం బైనది. దేవర్షినమాగమంబుచే నిత్యమును నాయా  
శ్రమశోభ వర్ధిల్లుచుండెను. మహాదేవప్రసాదముచే నాయాశ్రమోప  
వసంబు లన్నియుఁ బుష్పఫలవిరాజితంబులై యతిశోకరమణీయంబు  
లయ్యెను. సకలైశ్వర్యములును, దివ్యశక్తులును నాకు లభించెను.

ఈవిధముగా నీశ్వరానుగ్రహముచే నేమ దివ్యజ్ఞానవంతుఁడనై  
భూతభవిష్యద్వర్తమానవిషయంబులఁ దెలియఁగలుగుచుంటిని. ఆరా  
ధనచేగాని లభింపని యాదేవుని దివ్యసందర్శనము నాకనాయాస  
ముగ లభించినది. ఈజగంబున నాకంటె ధన్యుం డెవ్వఁడున్నాఁడు?  
షడ్వింశకతత్త్వభ్యాతుండును, పరతత్త్వస్వరూపుండును, సనాతనుండు  
ను, పరముండును, అక్షరుండును, విబుధధ్యేయుండును, సర్వతత్త్వవిధి  
జ్ఞుండును, తత్త్వావ్ధిదర్శనుండును, భగవానుండును, ప్రధానపురుషుం  
డును, దేవుండు నగునీశ్వరుండు తనదక్షిణపార్శ్వమునుండి లోకకా  
రణుండగు బ్రహ్మను, వామభాగమునుండి లోకరక్షకుండగు విష్ణుదే  
వుని, శరీరమునుండి లయకారకుండగురుద్రుని సృజించెను. ఆదేవుఁడు  
యుగావసానంబునఁకాలరూపియై సకలజీవులను సంవర్తకానలముంబోలి  
సంహరించుచు. సర్వగుండును, సర్వభూతాత్ముండును, సర్వకారణుండు

నగునమ్మహాదేవుడు దేవతలకుఁగూడ నదృశ్యుడు.

కావున నోవానుదేవా ! పుత్రీలాభార్థమైనీవాతని నారాధింపుము. ఆదేవు నారాధించి యభీష్టసిద్ధిం గాంచినభక్తులఁగూర్చి వర్ణించెద నాకర్ణింపుము. పూర్వము హిరణ్యకశిపుం డయుతవర్షంబులు తపంబు చేసి యాచంద్రశేఖరానుగ్రహంబున దేవతాధిపత్యలాభముం గాంచఁగలిగెను. అతనికుమారుండగు నందనుండను రాక్షసుడు శంకరవరగర్వితుండై యయుతవత్సరంబు లిందుగ్గినితో మహారణంబు గావించెను. మహేంద్రవజ్రమును, విష్ణుచక్రమునుగూడ నాతనియెడ నిష్ప్రయోజనము లై పోయినవి. మహాదేవునివరముచే నాతనికి శస్త్రబాధలేకుండెను. గ్రహపరుం డనునామాంతరము గలయానందనానురుఁడు దేవతలవలననే బలవంతముగా వరములనంది వారినేపీడింపఁదొడంగెను. మఱియు విద్యుత్ప్రభుం డనుననుడునితపంబుచకు మెచ్చి శంకరుం డాతనికి త్రైలోక్యాధిపత్యము నొసంగెను. అతఁడు శతసహస్రీవర్షంబులు సకలలోకంబులను బాలించి యీశ్వరానుగ్రహముచే నసంఖ్యసంతానముం గాంచెను. బ్రహ్మదేవుం డాతనికి కుశదీప్తివమును బ్రసాదించెను. పూర్వకాలము శతములుం డనుడై త్యుం డయుతవర్షంబులు తపంబు చేసి యద్దేవుని యనుగ్రహముచే బురాణలాభముం గాంచెను. యజ్ఞవల్క్యుం డమ్మహాదేవు నారాధించి విజ్ఞానలాభముం గాంచెను. ఇంద్రవరాభూతు లగు వాలఖిల్యులు శంకరు నారాధించి సోమహర్తయు, దుర్జయుండు నగుగరుడుని సాహాయ్యముం గాంచిరి. అనన్తాయ త్రిశతవత్సరంబులు శివు నారాధించి డత్తాత్రేయుఁడు, చంద్రుఁడు, దూర్వాసుఁడు ననుమువ్వురుపుత్రులం గాంచెను. మఘూదనా ! ఆమహాదేవుని పవిత్రచరిత్రమును సంపూర్ణముగా నెవ్వరు చెప్పఁగలరు ?

అని చెప్పటము శ్రీకృష్ణుడు విస్మితుడై యువమన్యుం  
గాంచి “ భూసురికులతిలకా! నీయాశ్రమమునం దట్టిమహాదేవుండు  
నిత్యసన్నిహితుం డై యున్నాడు. నీవు భన్యుండవు. ఈజగంబున  
నీకంటె బుణ్యపురుషుం డెవ్వఁడున్నాడు? ముసీందా! ఆమహా  
దేవుం డెన్నటికైన నాకు దర్శనమిచ్చి నన్ననుగ్రహించునా? ” అని  
మతాహలవడుటయు నువమన్యుండు “ జనార్దనా! నీవచిరకాలంబు  
ననే కృపామయుం డగుమహాదేవుని దర్శింపఁగలవు. పత్నిసహితుం  
డనై యద్దేవునివలనఁ జతుర్వీంశతివరంబులను బడయఁగలవు. అతఁడు  
నీకేల వరమియకుండును? నీవుసాక్షాద్విష్ణుదేవుఁడవు. సంవేదేవపూ  
జ్యుండవు. సహతనుడవు. అచ్యుతా! నీకు నేను మంత్రోపదేశ  
ముం గావించెదను. శ్రీధృతో నీవామంత్రమును జపించుచు శంకరు  
నారాధింపుము. ఆదేవునియనుగ్రహంబున నీకు నీవంటిపరాశ్రమిశా  
లియగు పుత్రుం డుదయింపఁగలడు. నీవు సంతానార్థినై యుంటివని  
నేనెఱుంగుదును. ” అని వచించెను.

వారీవిధముగా నీశ్వరవిషయంబున మాటాడుకొనుచుండఁగా  
నెనిమిదిదినంబులు ముహూర్తమూత్రముగాఁ గడచిపోయెను. నవమది  
వనంబునఁ గృష్ణుం డమ్మునియనుగ్రహంబుచే తై వమంత్రోపదేశముండు  
నియమావలంబనంబునఁ దపంబు చేయ నారంభించెను. కొంతకాల  
మున కతనిశిరోదములు జడలుగట్టెను. నఖిలోమాదులు ప్రవర్ణమా  
నంబులై మునిరూపంబు దోచెను. కృష్ణుండట్లు మానంబువరకు  
నిరాహార్యై ద్వితీయమాసంబున జలపానమాత్రంబు చేసి మూడవ  
మాసంబున వాయుభక్షణంబుచేయుచు సమాధిలాభముం గాంచి యం  
గుష్ఠమాత్రస్థితుండును, ఊర్ధ్వబాహుండునై కఠోరతపంబు చేయుచుం  
డెను. ఇట్లు పదియూఱుమాసంబులు గడచుటయు వహ్నీకాలంబున భగ

వానుం డగుశంకరుండు సంతుష్టుడై వాసుదేవునియెదుట సాక్షాత్కరించెను.

బ్రహ్మదిశకలదేవతాపూజ్యుండును, సిద్ధకోటివందు్యుండును దివ్యమాల్యాంబరభారియు, పార్వతీసహితుండు నగుశంకరుం డట్లు ధర్మసం బిచ్చుటయు కమలలోచనుండు విస్మితుండును, బద్ధాంజలిపుటుండునై యనేకవిధముల స్తోత్రముం గావించెను. మఱియు సహస్రనామంబులతో నాతనిస్తుతింప నారంభించెను. అనంతరము దేవగంధర్వాదులవ్వాసుదేవునియత్తమాంగంబునఁ బుష్పవర్షముం గురియించిరి. అప్పుడు భక్తవత్సలుండగు శంకరుండు పార్వతివంకఁ గటాక్షంబుఁ బరగించి కేశపు నుద్దేశించి “కృష్ణా! నేను నీయెడలసంతుష్టుం డనై తిని. నీవు మహేంద్రునికంటెను బరమభక్తుడవు. నీవిష్ణుడనిమి దివరింబులను గోరుకొనుము.

అని యానతిచ్చుటయు గోవిందుండు చేతులు దోయిలించి “మహాదేవా! ధర్మబుద్ధియు, యశోవృద్ధియు, బలసమృద్ధియు, నీయందు నిశ్చలభక్తియు, నీనిత్యసాన్నిధ్యంబును, సంగ్రామంబున సర్వశత్రువిజయంబును, పరమయోగిప్రియత్వంబును నాకుఁబ్రసాదింపుము. నాకులభించుసంతానమునందు మొదటిపడుగురును బుత్రులగునట్లునుగ్రహింపుము” అని వేడుకొనియెను.

మహాదేవుండును బ్రసన్నుడై నీనర్వాభీష్టంబులును సిద్ధించునని యనుగ్రహించి “శ్రీకృష్ణా! మునిశాపతెత్తుండై మానవజన్మంబు నొందవలసిన సంవత్సరం డనునాదిత్యుండు సాంబుండనుపేర నీవు ప్రతుండై జనింపఁగలఁడు.” అని వచించుటయుఁ గృష్ణుండొనందపరవశుండై శివానుచరులను, బార్వతీదేవినిబహువిధంబుల స్తోత్రము చేయుచోడంగెను. అప్పుడు భవానియు కేశపునియెడల సంతుష్టుయై పర

ప్రాణంబు గావించు మని యానతిచ్చెను. అప్పుడు మధురూదనుడు  
 ,, దేవీ! దేవదేవునింబోలి నీకును నాయందు దయగలదేవి నాయెడల  
 నిల్లుచుగ్రహించుము. నాకెన్నడును బ్రహ్మద్వేషంబు లేకుండుగాక!  
 బ్రాహ్మణపూజనమే నానిత్యవ్రతంబగుగాక! తల్లిదండ్రులు నాయెడల  
 నిత్యసంతుష్టు లగుదురుగాక! నాకెల్లయెడల సర్వభూతానుకూల్యంబు  
 లభించుగాక! నాసంతానము గుణవంతం బగుగాక! నాచేయుమ  
 ఖశతంబులచే దేవతలు తృప్తు లగుదురుగాక! యతినహస్యంబులును,  
 అతిధిసహస్రంబులును నిత్యము నామందిరంబున భోజనాదికంబులచే  
 సంతుష్టు లగుదురుగాక! నాబంధుమిత్రులు నావలనఁ బ్రీతిసుఖంబు  
 లం గాంతురుగాక! నేను సతీసహస్రవల్లభుండ నయ్యెదఁగాక! నేను  
 సకలజీవులకు నన్నంబుకంటెను బ్రీయతముడ నయ్యెదఁగాక! ” అని  
 చేడుకొనియెను.

దేవి యానందనందనుని వచనంబులకు విస్మితయై నీయభీష్టంబు  
 లన్నియు సిద్ధించుగాక యని యానతిచ్చెను. పార్వతీపరమేశ్వరు లీవి  
 ధముగా శ్రీకృష్ణునకు వరప్రదానంబు గావించియంతర్హితులైరి. అనం  
 తరము కృష్ణుండు పరమానందముతో నిజాశ్రమంబునకుం జని యుప  
 మన్యునకుఁ బ్రణామంబాచరించి యెల్లవృత్తాంతము నాతనికి నివేదిం  
 చెను. ఉపమన్యుండును సంతోషించి ,, గోవిందా! శంకరునికంటె  
 భక్తాభీష్టదాయకుం డగుప్రభుం డెవ్వఁడును లేడు. జ్ఞానంబును, దపం  
 బును, శౌర్యంబును, స్థైర్యంబును నాతఁడే. అలోకసామాన్యంబగు  
 నాతనిపుణ్యచరిత్రము నాకర్ణింపుము. అందువలన నీభక్తి మఱియును  
 వర్ధిల్లుగలదు.

పూర్వకాలంబున బ్రహ్మయోగి యగు తండియనుమహాత్ముఁ  
 డు సహస్రనామంబులచే సవాశిశస్త్రవముం గావించెను. విస్తీర్ణంబును,



దక్షయంబు సగునాస్తోత్రమును సాంఖ్యయోగులు శఠించుచుండుట.  
ఇహ్లాతండిచే నారాధితుండై నశివుం డాతనికి సర్వాభీష్టగుణలను బ్రసా  
దించెను. నీవును నట్లే సిద్ధకాముడవయ్యెదవు. అని ప్రబోధించు  
టయు నమ్ముచే ననుజ్ఞాతుండై శ్రీకృష్ణుండు మరల ద్వారకానగరం  
బునకు విచ్చేసెను.

—♦ శివానుగ్రహము ♦—

మునినరులారా ! పూర్వమిత్రిమునీందుగ్గిండు గోకర్ణక్షేత్రంబున  
శతవత్సరంబులు ఘోరతపంబు చేసి శంకరానుగ్రహంబున శతపుత్రు  
లను, శాశ్వతకీర్తిని బడయంగలిగెను. ఆతనికుమారు లందఱును జరా  
మరణనాజ్ఞులైరి. ఆతఁడొకకారణముచే బ్రహ్మహత్యాపాపమునకు  
లొనయ్యెను. మునులందఱు నాతని బహిష్కరించిరి. భక్తస్థులభం  
డగు మహాదేవుం డప్పు డాతనియెడఁ గరుణించి పాపవిముక్తునిం గావించెను.  
మఱియు మున్న భగ్గవరాముండు తపంబుచే నమ్మహేశ్వరు  
నారాధించి తత్ప్రసాదంబున నతినిశితంబగు పరశువును బడసెను.  
దానిచేతనే యాతఁ డిరువదియొక్కమారు క్షత్రియసంహారంబు గావించెను.  
పిమ్మట నాతఁడు మహేంద్రప్రవర్తతంబునకుం బోయి తపోనిర  
తుండై యచిరకాలంబుననే యజేయుండు నమరుండు నయ్యెను. ఆతఁడు  
మహేంద్రప్రవర్తమున లింగార్చనము చేయుచుండఁగా దేవత లెన్ని  
యోసాధులు దర్శించి యున్నారు. ఆతఁడు సాక్షాద్విష్ణుండు గావునఁ  
బ్రహ్మయకాలంబున మరల వైకుంఠమునకుఁ బోగలడు. పూర్వకా  
లంబున నసితానుజుం డగుదేవలుండు మోహగ్రహవిష్టుండై లోక  
క్షోభంబుకొఱకు తపంబు సేయుచుండ నిందుగ్గిండు కోపించి యతని  
శపించెను. అయినను దేవలుండు శివారాధనమును విడువక తపనగ్ర

హంబున దీప్తాయుర్యశోధర్మంబులం గాంచెను. తొల్లి సామగానపరి  
వస్తునందు కృత్యమదుండను మునీంద్రుండు పౌరపాటున యజ్ఞసంగ  
తంబగు రథంతరపాతముం గావించెను. అందుచే వసిష్ఠుండు కోపించి  
దండకారణ్యంబునఁ బందొమ్మిదివేలవత్సరములు మృగహాపినై ప్రహ్లా  
దాహిత్యంబున దుఃఖించుచుండు మని యాతని శపించెను. తోడనే  
యమ్మునీంద్రుండు తృణలతాజలవిహీనంబగు నయ్యరణ్యమున మృగ  
హాపంబునఁ బుట్టెను. అయినను నతఁడు పూర్వవాసనావశంబున  
భక్తితోఁ బ్రణవముక్తంబుగా శివనామమును స్మరింప నారంభించెను.  
ఆప్రభావముచే శివుండు ప్రసన్నుండై యాతని గణాంతర్గతుని గావించెను.  
కాని శాపాంతకాలమువఱకు నాతనిముఖముమాత్రము మృగా  
కృతిం దాల్చియుండెను. శాపావసానంబున మహాదేవుం డాతని కజ  
రామరత్నమును, భోగభాగ్యాభివృద్ధియు, గణపహచర్యమును బ్రీసా  
దించెను. జైగీషప్రుడను మహాతవుం డగుచోకమునీంద్రుండు కాశీ  
ధామంబున నిత్యలింగార్చనంబు నేయుచు శుభాశుభకర్మఫలంబుల  
వాంఛింపక సర్వంబును శివార్చణంబు నేయుచుండెను. మహాదేవుం  
డాతనియెడ దయాళుండై యణిమాన్యప్రసిద్ధుల నాతనికిఁ బ్రీసాదించెను.  
అట్టిశర్యంప భక్తుం డగుగార్ధ్యునకు ముక్తిసాధనం బగుకాల  
జ్ఞానమును బ్రీసాదించెను. శివప్రీసాదముచే నమ్మునీంద్రుండు సర్వశా  
స్త్రపారంగతుం డయ్యెను. ఆతని కాత్మసమానులగు వేయిమందిపు  
త్రులు లభించిరి. అట్లే శంకరుండు పరాశరునకు నిష్ఠరత్నంబును, అరు  
రత్నమును, గలవ్యాసమునీంద్రుని బుత్రునిగా నుగ్రహించెను. భక్త  
దయాళుం డగుభవానీనాథుండు తొల్లి శూలగ్రస్తుం డగుమాండవ్య  
మునీంద్రునకుఁ బ్రాణదానంబు చేయుటయే కాక దశలక్షరస్మగంబుల  
వఱకు నాధివ్యాధిశూన్యత్వముం బ్రీసాదించెను.

పూర్వకాలంబునం దొకదరిద్రబ్రాహ్మణుడు “నమశ్శివాయ”  
 యనుమంత్రమును నిత్యమును ధ్యానించుచు గాలవుండను తనకుమా  
 రుని విద్యాభ్యాసంబు చేయుటకై గురుగృహంబున నొప్పగించి తాను  
 పక్షిసహితుడై గృహంబునం దుండెను. ఒకనాఁడు జాతఁడు భార్యం  
 బిలిచి “ఒసీ! గృహస్తుల మగుమనయింటికెవ్వరైన నతిథులు భిక్షు  
 యై రాగలరు. దరిదురిలమగుమనము వారికేమియఁగలము. లేదని  
 చెప్పుటకు నోరెట్లు వచ్చును. నేను లోపలనే యుండెదను. భిక్షుకుఁ  
 డెవ్వఁడైన వచ్చినప్పుడు నాభర్త యింట లేడని చెప్పము” అని యుపదే  
 శించు కాలవశంబున నొకప్పు డొకభిక్షుకుఁ డావిప్రసింహికి వచ్చి  
 గృహిణిం గాంచి సీభర్త యెచ్చట నున్నాడని పఱిశ్రమించెను. ఇంట  
 లేని యామె పఱిశ్రుత్తర మిచ్చెను. భిక్షుకుం డావంచనమును దివ్యదృ  
 ష్టిచే గ్రహించి కోపించి “సీభర్త యెచ్చట దాగి యుండెనో యచ్చ  
 టనే మరణించుఁగాక!” యని శపించి వెడలిపోయెను. అనంతరము  
 గాలవుండు సకలవిద్యలనభ్యసించి గురుం డగువిశ్వామిత్రునిచే నను  
 జ్ఞాతుడై గృహంబునకు వచ్చి యెల్లసంగతులం దెలిసి విచారించి  
 పితౄలాభంబునకై శంకరారాధనంబు గావించుచుండెను. ఒకనాఁడు  
 గాలవుండు గృహంబువెడలి సమిత్కుశాహరణార్థంబు పోవుచుండఁగా  
 తిండియాతనికి సాక్షాత్కరించి పరమానందముతోఁ గుమారునిగోఁ  
 గిలించుకొని “కుమారా! ఈశ్వరానుగ్రహంబున నేను పుండ్లవితుం  
 డనై పుత్రవంతుఁడను, ఐశ్వర్యవంతుఁడను నైతిని” అని పరమేశ్వ  
 రుని బ్రతుతింప నారంభించెను.

మహర్షులారా! పరమేశ్వరుని భక్తదయాళుత్వముంగూర్చి కొం  
 తవలకుమాత్రము చెప్పఁగలిగితిని. అనంతనివలె సహస్రముఖములు  
 లభించినను నేను వేయినర్చనంబులకైన నద్దేవునిగూఁడు సంతోష

ముగ్ధుడైన వర్ణింపజాలను. అని యత్సాహము పట్టజాలక సూతుండు వారికి మహాదేవునిత్రిపురదహనవృత్తాంతమును మరల సవిశేషముగ నెఱింగించుటయు మునులందఱును బ్రహ్మప్రహ్లాదయులై యంధకచరిత్రముం దెలుపవలయు నని ప్రార్థించిరి.

### —♦ అంధకచరిత్రము ♦—

సూతుం డిట్లు చెప్పందొడంగెను. ఒకప్పుడు మందరాచలంబున బార్వతీదేవి పరిహాస్థానమై వెనుకనుండి వచ్చి కనకకమలసదృశంబగుతనకరపల్లవద్వయముచే మహేశ్వరునికన్నులను మూసెను. ఆక్షణంబున గాఢాంధకారము జగమెల్ల నాక్రమించి లోకనేత్రనిరోధంబు గావించెను. ప్రియస్వర్ణమువలన నప్పుడు గౌరీదేవి కరకమలములు చెమరించెను. అందొక స్వేదబిందువు శివుని నేత్రానలముచే దిపించి యాకరాసనగర్భంబున బ్రతితంబయ్యెను. కొలదిసేపటిలో అగ్రమునుండి విరూపియు, బటిలుండును, శృంగులుండును, కృష్ణవర్ణుండును, వికృతరోముండును, మేఘభీకరనినదుండును, కోర్ధవరుండును, భయంకరుండును నగునొకపురుషుండుదయించి నవ్వుచునేడ్చుచు నృత్యము చేయుచుండెను.

అప్పుడు శివుండు నవ్వుచు బార్వతినుద్దేశించి “దేవీ! నాకన్నులను విస్మయము. నన్నేల భయపెట్టెదవు” అని హెచ్చరించెను. అపకృతపురుషుడర్చనంబును, పతివాక్యశ్రేణింబును గాంచి యమ్మహాదేవి నవ్వుచు ప్రియనేత్రవిమోచనముం గావించెను. ఈశ్వరుండు కన్నుల దెఱచినంతనే యంధకారము దూరమైపోయెను. అవికారపురుషుండుంధకారమున జనించుటచే దృష్టివిహీనుండుడయ్యెను. అంతః బార్వతీదేవి పరమేశ్వరుండుగాంచి “నాథా! విరూపుండగునీతఁ డివ్వఁడుకే

ఎవ్వఁ డెందుకొక కీతని బుట్టించెను? ఏఁ డెవ్వరితనయుఁడు? ” అని పోల్పించెను. శివుండు మందహాసము సేయుచు “ ప్రియా! నీవు నాకన్నులను మూసినప్పుడు స్వేదబిందువునుండి చండబలుండగు నీతఁడు జన్మించినాఁడు. అంధకారమున జనించుటచే నీతఁ డంధకనామధేయుఁ డయ్యెను. నేనీతని కనురూపై శ్వేద్యప్రదానంబు చేయుదును. నీవును సదయహృదయమైనై సఖులతోఁగూడ నీతని సంద్యామలవలె సందర్శింపుము ! ” అని యానతిచ్చెను.

భవానియు పతినచనంబులకు సంతృప్తమై సఖులతోఁగూడ నయ్యంధకుని పుత్రునింబోలి యతిస్థియంబుగఁ బోషించుచుండెను. అయ్యంధకుం డుదయించిననమయమంచే కశ్యపాత్మజుం డగుహిరణ్యాక్షుండు పుత్రార్థమై తపంబు సేయుట కారంభించి క్రమంబుగ రోష దోషవిముక్తుండై కాష్ఠాశ్రమముండి శివధ్యానిమగ్నుఁడయ్యెను. మహేశ్వరుం డయ్యనురేంద్రునితపంబునకు మెచ్చి యాతనికి దగ్ధునించిచ్చి వరంబు గోరుకొమ్మని యనుగ్రహించెను. అప్పుడు హిరణ్యాక్షేత్రుండు పరమానందభరితుండై “ ఓచంద్రీశేఖరా! నాకుఁ గులానురూపవీర్య సంపన్నుం డగుపుత్రుఁడు లేఁడు. అందుకొఱకే నేనీట్టితపంబు చేయుచుంటిని. దేవా! నాకట్టిపుత్రదానంబుచేసి కృతార్థుం గానింపుము. నాయగ్రజునకుఁ బరాక్రమనిధులగు ప్రహ్లాదాదు లై దుగుగుతనయులు న్నారు. నావిశాలరాజ్యభోగము లనుభవించుటకు నాకొక్కకొమరుం డును లేఁడు. నేను వంశనిహీనుఁడనై యున్నాను. పరాక్రమంబుచే రాజ్యసంపాదనముచేయువాఁడును, పితృరాజ్యమును బరిపాలించువాఁడును బ్రధానపుత్రుఁడు. అట్టిపుత్రునివలనఁ దండ్రి యిహపరలోకములందు గణనీయుఁ డగును. కావుననే యెల్లవారును బుత్రార్థమై యజ్ఞ యాగాదిసత్కర్మముల నాచరించుచుందురు. పుత్రహీనులకు గతుము

లేవు. అందుచే నందఱును ఆత్మచుంగల్గఁగై పుత్రకాము లగుచుం  
దురు. క్రీతాదులగు నితరపుత్రులకంటె నొరలుండే ప్రధానుఁడు. దేవా!  
నేనట్టిపుత్రుని యాచించుచున్నాను. నాయందుఁ గరుణించి నాయభీ  
ష్టంబు సఫలంబు నేయుము.

అని వేడుటయు దయామయుం డగు విందుమాళి “ఓదైత్య  
రాజా! బౌరసపుత్రుఁడు లభించుయోగము నీకు లేదు. నీవంటివరాక్ర  
మవంతుఁడును, దుర్జయుండును నగు అంధకుం డనునాకుమారుని నీ  
కొనఁగెదను. నిర్విచారముగ నీహతని కుమారునిగాఁ బరిగ్రహింపుము.  
ఆతనివలన నీవు నుఖవంతుఁడ వయ్యెదవు.” అని యానతిచ్చి హిరణ్యా  
క్షున కంధకుని బుత్తునిగానొనఁగెను. హిరణ్యాక్షుండు పరమానంద  
ముతో నంధకుని వెంటఁబెట్టుకొనిపోయి పెంచుకొనుచుఁ గొంతకాల  
మున కాలఁడు సకలదేవతలను జయించి యీశ్వరమండలమును రసా  
తలంబునకుఁ గొనిపోయెను.

అప్పుడు మహాబలవంతుఁడును, సర్వమయుండు నగువిష్ణుదేవుం  
డు సకలమునిదేవతారాధితుండై వరాహరూపముం దాల్చి దంష్ట్రాప్ర  
హరింబులచే ధరిత్రభేదసంబు చేసికొనుచు రసాతలంబునకుం బోయి  
దంష్ట్రాగ్రంబుచే దైత్యగణోన్మూలసంబుచేసి మఱియు నశనిసమపదా  
భూతింబులచే నిఖిలాసురసంహారంబుగావించి సుదర్భచక్రంబుచే హిర  
ణ్యాక్షునిమస్తకచ్ఛేదనంబు చేసి యాదైత్యరాజ్యమున కంధకు నభి  
షిక్తుం గావించి రసాతలంబునుండి భూమండలము నెప్పటియట్లుగ  
రించెను.

అనంతరము హిరణ్యాకళిపుండు దానవరాజ్యమును యథానియ  
మంబుగఁ బరిపాలించుచుఁ గ్రమంబుగ మూఢబుద్ధియై సకలలోకంబు  
లను సంతసింపఁజేయ నారంభించెను. ఆతఁడు బ్రహ్మదేవుని నారాధిం

చి ప్రసన్నుం చేసికొని “మహాత్మా! నేను నిత్యమృత్యుభయాకులురి  
డనై యున్నాను. స్వర్గమందుగాని, భూమియందుగాని, రాత్రిగాని,  
వగలుగాని, శస్త్రాస్త్రపాశాదులచేగాని, అశనిపాతంబుచేగాని, తరు  
వర్వతజలాగ్నులచేగాని, మఱియెట్టిశత్రుకర్మంబులచేగాని నాకు మృ  
త్యువు లేకుండునట్లునుగ్రహించుము.” అని ప్రార్థించుటయు విరించి  
భయవిస్మితుండై మనంబున విష్ణుదేవునకుఁ బ్రణామంబు చేసి “దై  
త్యేంద్రా! నేను నీయెడల సంతృప్తుండ నైతిని. నీయభీష్టంబు సఫ  
లంబు చేయుదును. నీవు తొమ్మిదికోట్లతొంబదియాఱువర్షములు దా  
నవరాజ్యంబుఁ బాలింతువుగాక!” అని యనుగ్రహించెను.

అనురేశ్వరుండును పూర్ణకాముండై కృతార్థుండనై తినిని సం  
తోషించి త్రైలోక్యవివాశంబు గావింప నిశ్చయించి యాక్షణంబ  
పోయి సకలధర్మోచ్ఛేదంబు గావించుచు మహారణంబుచేసి సకలదేవత  
లను విజతులం గావించెను. అప్పు డింద్రాదిదేవత లనురభీతులై క్షీర  
సాగరంబుకడకుం బోయి యనేకవిధంబుల ప్రార్థనంబు నేయుచు విష్ణు  
దేవు నారాధింపఁదొడంగిరి. వారిప్రార్థనంబుల కుపేంద్రుండు మేల్కొం  
చి యనేకవిధంబుల వారి నాశ్వాసించుచు “విబుధవరులారా! నేను  
సూర్యచంద్రాగ్నినదృశం బగుసింహమూర్తిం దాల్చి సూర్యాస్తమయ  
సమయంబున దనుజపురంబునఁ బ్రవేశించి తీక్షణఖంబులచేతను, భీష  
ణదంష్ట్రలచేతను రాక్షసగణవివాశంబు చేసెదను” అని యానతిచ్చు  
చునే నారాయణుండు సింహవతారంబెత్తి దైత్యసగరంబు సాచ్చి కొం  
తకాలము దానవులతో రణంబుచేసి యసంఖ్యదైత్యనిర్మూలనంబు  
గావించెను. మఱియు ముఖ్యులగు ససురులను సంహరించుటకై య  
చ్చటనే పరిభ్రమించుచుండెను. రక్కసులందఱు నావిష్ణుదేవుని గేవల  
సింహమాత్రముగనే భావించిరి. కాని యందుఁ బ్రహ్లాదండునువాఁడు

సత్యమును గ్రహించి తండ్రిని సమీపించి “అనురేంద్రా! ఇది కేవల సింహము గాదు. విష్ణుదేవుఁ డీరూపముతో దానవసంహారంబునకు వచ్చియున్నాఁడు. కావున నీతనితో రణంబు చేయుట శ్రేయము గాదు. భగవానుం డగునయ్యనంతుని శరణంబు గోరుటయే యుచితము. అట్లు చేయకున్నచో నర్వనాశంబు కాఁగలదు. చూడుము! ఆసింహము సాధారణమృగేంద్రమువలె లేదు. లోకభీకరాకారముతో విజృంభించుచున్నది. ఎంతవరాక్రమవంతుడైనను దానితో ఊణమైనను యుద్ధము చేసి బ్రదుకఁజాలఁడు. కావున నమృహదేవునిఁ బ్రసన్నుం గావించుకొన్నచోఁ జిరకాలమువఱకును రాజ్యపాలనంబు చేయవచ్చును” అని ప్రబోధించెను.

ఆమాటలకు రాక్షసేంద్రుండు రోషవరవశుండై “ఓరీ! నీవు భయపడుచుంటివా! మహావీరులకు భయపడుట యుచితము గాదు” అని మందలించి మహావీరులగు రాక్షసనాయకులను బిలిపించి మీరాసింహమును బంధించిరండని యాజ్ఞాపించెను. రాజనాజ్ఞానుసారముగా దైత్యయోధులందఱు నత్యుత్సాహముతో నామృగేంద్రమునాక్రమింపఁబోయి యగ్నిప్రవిష్టంబులగు శలభంబులంబోలి నిమిషమాత్రంబున భస్మీభూతులై పోయిరి. ఆఘోరవార్త నాలకించి మహావీరుండగు హిరణ్యకశిపుం డించుకంతయుఁ జలింపక స్వయముగఁ బోయి గూఁసింహము నాక్రమించి యుద్ధము సేయ నారంభించెను. శత్రుపాణి యగువారక్కనుఁడు నఖిపాణియగునాన్మసింహునితో నొక్కకల్పాంతంబువఱకును మహారణంబు గావించెను.

అంతకాలమైనను నృసింహరూపి యగునమృగేంద్రము చెక్కుచెదరకపోరాడుచుండుటం గాంచి దానవనాథుండు బహుశత్రుకలితంబులగు సనేకబాహువులంబులైన దశదిశలనాక్రమించి యాన్మసింహు



నిపై నవిరామశత్రువృత్తిం గురియింపఁదొడంగెను. కాని యాతని మహావీర్యము మంతయును విఫల మయ్యెను. ఆయాస మధికమగుటచే బోరాడుట యాతనికిఁ గష్టమయ్యెను. ఆతనియశ్రుశత్రుంబులన్నియువినష్టంబులై పోయెను. ఇతఁ నాతఁడు శూలమాత్రాసహాయుండై విజృంభించుచుఁ దుడుకుఁ బర్వతసారం బగునృసింహునిబాహుమధ్యంబునం బడిపోయెను. అప్పుడు భగవానుఁ డగునృసింహమూర్తి యాదనుజేందునికంఠమును దనబాహుమధ్యంబున నిరికించి నిశితనఖాగ్రింబులచే నాతని హృత్పిండమును జీల్చివైచుటయు నయ్యునురే శ్వరుండు నిహతుండై పడిపోయెను. ఇట్లు నృసింహదేవుండు రాక్షసేశ్వరిసంహారంబు చేసి పృథ్వీమండై తనకుఁ బ్రాణతుండై నప్రహ్లాదుని దానవరాజ్యంబున కభిషిక్తుం గావించెను.

ఒకప్పు డంధకుండు భ్రాతృగణంబుతోఁగూడివిహరించుండ వారాతనిం గాంచి “రాజ్యాధికారములేని నీకు రాజ్యముతో సఱబంధ మేమున్నది? మూఢుం డగుహిరణ్యాక్షుండు మహాతపంబు చేసి మహాదేవుని యనుగ్రహంబు గాంచియు కలహాపీయిండవై, అంధుఁడవై, వికృతాకారుఁడవై నగునిన్నుఁ బుత్రునిగాఁ బడసెను. అన్యజాతుండ వగునీవు దైత్యరాజ్యమున కెల్లధికారి వగుదువు?” అని తగవుపెట్టెరి. అంధకుం డామాటలాలించి నిరుత్తరుండై యతివిచారముతో నింటికిం బోయి తల్లి కెల్లసంగతులం దెలిసి యామె నూహించి యర్ధరాత్రాసమయంబున నగరంబు విడిచి నిర్జనారణ్యమునకుం బోయి యెకపాదంబుననిలిచి యూర్ధ్వబాహుండై యయుతవర్షంబులు దేవాసుదుష్కరిం బగుమహాతపంబు గావించుచుండెను.

ఆతిఁడాహారమును విసర్జించి యగ్నిని బ్రజ్వలంపఁజేసి తనశరీరమునందలిరక్తమును మాంసఖండములను కొలఁదికొలఁదిగా నందు

హోమము చేయుచుండెను. ఇట్లు మంత్రాపూర్వకంబుగ రక్తమాంస హోమంబు నేయుచుండుటయుఁ గొంతకాలమున కాతఁ డస్థిమాత్రా వశిష్టుం డయ్యెను. అతనిశరీరమం దొక్కరక్తబిందునైనను మిగులకుం డఁబోయెను. తుదకాతఁడు తనయస్థిపంజరమును సమూలముగ హోమము చేయుటకుద్యుక్తుం డగుటయు దేవతలందఱు నాతని సాహసముం గాంచి నీతివాక్యంబులచే నాశ్వాసింపఁదొడంగిరి. అప్పుడు పద్మాసనుం డాతనికి సాక్షాత్కరించి దానవేంద్రా! నీకేమి కావలయునో కోరుకొమ్మని యానతిచ్చెను.

దీనుం డగునంధకుం డప్పుడు విరించికీ బ్రాణతుండై “దేవా! నాయన్నలగుప్రోహదాదులు నిర్దయులై నారాజ్యము నవహరించి నారు. వారందఱును నాకు దాసులుగావలయును. దివ్యచక్షులచే నాయంధత్వము దూరము గావలయును. ఇంద్రాదిదేవతలుగూడ నాకు సామంతులై పన్నులఁ జెల్లించుచుండవలయును. దేవదానవయక్షగంధర్వమానవోరగాదులవలన నాకు మృత్యువు లేకుండవలయును. దానపారి యగునారాయణునిచేఁగూడ నాకు మృతి లేకుండవలయును.” అని ప్రార్థించెను. పద్మాసనుం డాదారుణవాక్యంబు లాలించి శంకితుండై “రాక్షసేశ్వరా! నీయభీష్టంబు లన్నియు సిద్ధించుఁగాక! మరణమే లేకుండఁజేయుట యసంభవము. మరణమునకు నీయిచ్చనచ్చిన హేతువేదియైన నిరూపింపుము. ఏజీవికైనను మరణము గలుగుకుండ వరంబిచ్చుట యెట్టివానికైనను నాధ్యము గాదుగదా! యమునకెప్పటికైన పశిభూతులుగాని జీవులు జన్మించుట దుర్లభము. మఱియు నీవంటినత్పురుషులు చిరజీవనముదుఃఖిహేతువని యెంచి యట్టి వాంఛితమును ద్యజించుచుందురు.” అని బోధించెను.

అలోకపితామహుని యనునయవచనంబు లాలించి యప్పు

డంధకుండు “ దేవా ! నాతల్లియగుగౌరీదేవి భూతభవిష్యద్వర్తమాన కాలములందలి రమణీయములం దెల్ల నగ్రగణ్యురాలు. మతియు మనో వాక్కాయంబులకగమ్యురాలు. అట్టిజీవమర్ల భయగుదేవీమూర్తిని నేనెప్పుడు కామింతునో యవ్వడే నాకాత్మవినాశంబగుఁగాక ! ” అని చెప్పటయు విరించివిస్మితుండై యట్లే యగు నని యనుగ్రహించి “ అనురేంద్రా ! తెమ్ము ! నీసకలభీష్టంబులును సిద్ధించినవి. నీవు యుద్ధరంగములందు నుద్దా పరాక్రమశాలివై విజృంభింపఁగలవు ” అని వరంబిచ్చెను. ఆమాట విని యస్థిమాత్రావశిష్టం డగుసంధ కుండు “ పితామహా ! ఈదేహముతో నేను శత్రుసైన్యమునఁ బ్రవేశించి విజయం బెల్లు సాధింపఁగలుగుదును? నాయందనుగ్రహించి భవత్కరస్పర్శంబుచే నాదేహమునకు బలమును, పుష్టిని గల్గింపుము. ” అనిప్రార్థించెను. బ్రహ్మదేవుం డాతనిదేహమును స్పృశించి పరిపుష్టం బును బ్రబలంబును గావించి దేవగణసహితంబుగా సంతర్పితుం డయ్యెను.

దృఢశరీరుండును, బలయుతుండు నగుసంధకుం డప్పుడు జాతనే తుగ్గిండును, సౌభాగ్యశాలియునై ప్రహృష్టహృదయముతో నిజసగ రంబునకుఁ బోయెను. ఎఱగోవుతుం డగునాలెందు తిరిగివచ్చుటం గాంచి భీషులై పోయినదాని లాతనికి రాజ్యము నర్పించి యాతనికివశీభూతు లును, భృత్యులునైరి. అనింతర మంధకుండు సర్వసన్నాహంబు గావించుకొని విజయార్థమై నాకంబునకుం బోయి దేవతలసంఘము బరాజి తులం జేసి దేవేంద్రునిచేఁ గప్పము గట్టించుకొనియెను. మతియు నాగయక్షరాక్షసగంధర్వమానవాదులను, గిరింద్రవృక్షలతాదులను, సింహశార్దూలాదిమృగంబులను, సచరాచరంబగుత్రైలోక్యంబును జయించి తనయాజ్ఞానుసారంబుగఁ జేసికొనియెను; స్వర్గమర్త్యసాతాశ

ములందలి శృంగారవతులగు రమణీమణుల నవహరించి తెచ్చి రమణీ  
యంబులగు పర్వతోపవనంబులను నదీతటంబులను వాహినీః గలసి  
సవిలాసముగ విహరించుచుండెను.

ఆదానవేంద్రుండు నిరంతరమును మహిళామండలమధ్యగ  
తుండై కీర్తించుచు, వారుపానముచేసివిడిచిన దివ్యాసవంబుల నాస్వా  
దించుచు మదమత్తుండై కాలము గడపుచుండెను. అతినికి రసమ  
యంబు లగుచుగంధఫలమూలము లిచ్చానుసారంబుగ లభించుచుం  
డెను. ధూపమాల్యాన్న లేపనాదులచే నాతఁడు నిత్యసుఖభోగంబులం  
గాంచుచుండెను. మయకల్పితంబు లగునుత్తమమందిరింబాలును,  
వాహనాదులును గలిగి యాతఁడు సౌభాగ్యశాల్చియై విహరించుచుం  
డెను. ఈవిధముగా నాతఁ డయితవత్సరములు నిశ్చింతింతుండై గడపి  
నై చెను.

అతఁ డొక్కనాఁడైన నెట్టిపుణ్యకార్యమును గావింపలేదు.  
తనకుఁ బరలోకసుఖకారణు లగుచుమారులనుగూడఁ గుతిర్కబోధనా  
దులచేఁ బరమనాస్తికులం గావించి నిరంతరము వేదవిహితధర్మములకు  
వినాశంబు గూర్చుచు వేదబ్రాహ్మణదేవగురుధిక్కారంబు చేయుచుం  
డెను. మందభాగ్యులను, మందబుద్ధియు నగు నాతఁ డీవిధముగా  
దుష్కర్మంబులచేఁ దనదీర్ఘాయువును నిష్ప్రయోజనంబు గావించుచు  
నొకప్పుడు సర్వసేనాసహితుండై మందరాచలంబునకుంబోయి యనేక  
కోటివంశంబు లచ్చట నివసించి యుండెను. అపరిమితమునందిలి స్వర్గ  
రామణీయకమును దిలకించుచు మధువానమత్తుండై యాతఁడాయుచ  
లోపవనంబుల సేనాసహితముగ విహరించుచుండెను. అగిరింద్రంబు  
నం దాతఁడు తనయిచ్చానురూపంబగు నొకనగరమును నిర్మింపఁజే  
సెను. అనగరము శత్రుమర్గమంబును దుర్జయము నై యుండెను.

అయ్యంధకుంకు దుర్యోధనుడు, విఘ్ననుడు, హస్తీ యనుము  
వ్యవహాసవశేఖరులు మంత్రులై యుండిరి. వారొకప్పుడు మందరాచ  
లనానుజేశంబున విహరించుచు నొకయతిలోకనుందరీమణి యగుతరు  
ణీమణిం గాంచి సత్సరింబుగ దానవాధీశ్వరుచెంతకుంబోయి “ అను  
రేంద్రా! ఈ పరివ్రతంబున నొకగుహామధ్యంబున నత్యంతరూపవంతుం  
డును, నిమిలితనయనుండు నగునొకమునీంద్రుం గాంచితిమి. వ్యాఘ్ర  
చర్మాంబరుం డగు నాతనిమస్తకమర్థచంద్రాలంకృతమై యుండెను.  
ఆతడు సంపూర్ణయౌవనముచే విరాజిల్లుచుండెను. ఆతనిసకలాంగము  
లును ఘణిఘణాలంకృతములై యుండెను. కపాలమాలికాధరుండును,  
జటాధారియు, ద్విశూలహస్తుండును, బాణతూణీరధరుండును, మహాధ  
నుష్మంతుండును, ఖడ్గత్రీశూలపాణియు, కవర్దియు, అక్షసూత్రధారియు  
నగునమ్మునీంద్రుడు తపోమూర్తియై వెలుంగుచుండెను. ఆతనికిఁ  
గొంతదూరంబున వానరసహితుండును, ఘోరముఖుండును, కరాళుం  
డును, సర్వాయుధధారియు, సూక్ష్మకరుండును, నగునొకపురుషమూర్తి  
యుండెను. తెల్లనివృద్ధవృషభముకూడ నచ్చట విరాజిల్లుచుండెను.  
ఆమునీంద్రునివామభాగంబున త్రిలోకనుందరి యగునొకరమణీమణిం  
గాంచితిమి. సువర్ణమణిమయాలంకారిణియు, శుభ్రవననధారిణియు,  
శుభలక్షణసమన్వితయు నగునత్తరుణీమణి జగతీరత్నమే యని కీర్తింపఁ  
దగినది. ఆమెం గాంచిసకన్నలే ధన్యములు. ఆయవతి యమ్మునీం  
ద్రునిభార్యయై యుండును ” అని వర్ణించి చెప్పిరి.

దైత్యేంద్రుం డమ్మాట లాలించి కామపరవశుండై తనమం  
తుల నాక్షణంబ యమ్మునిచెంతకుం బంపించెను. వారును తపస్వి  
చెంతకుం బోయి “ మునీంద్రా! నివేవ్వరితనయండవు. నీవిటనుండు  
టకు నిమిత్తమేమి? ఈనారీరత్న మెవ్వరు? మాదానవేంద్రుం డెల్లవి

వయములం దెలిసికొనఁ గోరి మమ్ము నీకడ కంపించెను. ఈభస్మలి  
ప్రాంగముతో, ఈవికారాకారముతో, ఈకపాలనూలికలతో ధనుర్భా  
ణతూణీరములను, ఖడ్గతిశూలములను ధరించుట యసంగతముగా  
నున్నది. జటామండలమున జాహ్నువియేమి, లలాటమునఁ జంద్రీఖం  
డమేమి, ఒడలినిండ విమాగ్నిదీప్తంబు లగుసర్పభూషణము లేమి—ఇట్టి  
నీకు రమణీరత్నసంగ మవిధేయముగాదా? వృద్ధవృషభారోహణంబును,  
నిత్యమును దానిని దర్శించుచు సంధ్యావందనంబు చేయుటయు నీకు  
ధర్మముగాదు. నీభోజనముగూడ విరుద్ధముగ నున్నది. నీచేయుకా  
ర్యంబు లన్నియును విపరీతముగనే యగపడుచున్నవి. ఇట్టిసిభార్యను  
బరిగ్రహించుట మారాజున కయుక్తము గాదు. మాప్రభుండు సకల  
లోకంబులవారిచేతను రత్నపతి యని పొగడఁబడుచున్నాడు. కావున  
నీవుమాటుమాట చెప్పక రమణీరత్నమగు నీకాంతను మారాజున కర్పిం  
పుము. మాయాజ్ఞానుసారంబుగ నీవీయశ్రుతశ్రుంబులను బరిత్యజించి  
విశుద్ధవర్తనంబునఁ దపంబు చేసికొనుచుండుము. అవిలంఘ్యంబగు  
మాశాసనము మీరినచో నీకిక రక్షణోపాయంబు లేదు.” అని నియ  
మించిరి.

అప్పుడు మహాదేవుండు మందహాసంబు చేయుచు “దానవ  
వీరులారా! నేను నాతల్లిదండ్రుల నెఱుంగను. నేనీగుహాంతరంబున  
నతిఘోరంబును, అనన్యచరితంబు నగుపాశుపతవ్రీతంబు చేసికొను  
చుంటిని. నేను కేవల మజ్జుండను. విరూపుండను. నేసీవస్తువులను  
ధరించుటకుఁ గారణ మేమియును లేదు. కాని వీనిని నేను విడువజా  
లను. శాంతమతియు, దరుణీమణియు నుందరియు నగునీమనాభార్య.  
సిద్ధిస్వరూపిణి. ఈమెప్రభావముచేతనే నేనెల్లయెడల నిరాఘాటముగా  
విహరించుచున్నాఁడను. మీరు రాక్షసులు. కావున మీరాజు తన

కీర్తయెనవచ్చు నెట్లయినను బరిగ్రహింపవచ్చును. ఈనామాటలను మీప్రభునితో విన్నవించుచు" అని యుత్తరంబిచ్చెను.

దైత్యానాథుల లాగంభీరవచనంబుల నాలించి విస్మితులై యమ్మునిందుగ నకుఁ బ్రణామంబు చేసి యాతనివీడ్చిని త్రైలోక్య వినాశంబునకుఁ గృతప్రతిజ్ఞుండైన యుంధకుచేతకుం బోయి నిశ్చయముగా "మహారాజా! ఆమునీంద్రుండు నవ్వుచు మీతో నిట్లు చెప్పఁడనియెను. ఓరాక్షసేశ్వరా! నీశౌంధ్యధైర్యములు నిశ్చలములైనవి. నీవు కృపఁబడవు. క్రూరుఁడవు. కృతఘ్నుండవు. పాపాచరఁబడవు. సత్త్వశూన్యుఁడవు. మతియు రాక్షసుఁడవు. యమునకు భీతులగు దానవులకును, పర్వతరాజునారంబగు మద్బాహుయుగళోబు నకును నామ్యుఁడెక్కడ? ఈనాదారుణశస్త్రములెక్కడ, మృత్యువునకుఁగూడ భయంకరమగుయుద్ధ మెక్కడ! వానరవత్త్రిం డగు నీసంది కేశ్వరునకును నిశాచరులకు నెంతయంతర మున్నది! రూపవతి యగు నీరమణీరత్నము దానవబలంబునకు సాధ్యమగునా? మీవ్రభుం డెల్లు ను మత్సరచానుండు గాఙాలఁడు. సామర్థ్యము గలదేని మీరాజు ససైన్యముగ వచ్చి నాతో యుద్ధము చేయవచ్చును. నాయస్త్రములు భీకరాశనిసదృశంబులు. మీదేహములో కోమలకమలనన్ని భంబులు. ఇంక నన్నుగ వలసినపనిలేదు. మీయిష్టము వచ్చినట్లు చేయవచ్చును" అని నిస్సంశయముగా వదించెను. ప్రభూ! భ్యానశీలుండును, దుఃస్వీయు నగునాతనితో రణంబు చేయుట మనకుచితముగాదు. అతని మాటలనుబట్టి చూడఁగా నిన్నాతఁడు లక్ష్మ్యము చేయుట లేదనిశ్చయించుచున్నది. నీవైనను ప్రాజ్ఞుఁడవు. విచక్షణుఁడవు. అట్టి నీకు మేఘు బోధింపఁదగినవారము గాము. అయినను ప్రభుభక్తి ప్రేరితులమై మాత్రో వివరీతి వదించితిమి. మమ్ము తునింపఁగోరెదము" అనివిన్నవించిరి.

అమాట లాలించి యంధకాసురుడు డాబ్బాకూతిం గాంచిన యగ్నిదేవునిబోలి కోర్కెపూర్వవిధముండై పోయెను. ఆసన్నమృత్యుల గువారికి హితంబగునత్యవ్యాకృతముకూడఁ గుటిలంబును దీక్షంబునై కోరుచునుగదా ! ఎరిగితిమి డగునాతఁ డప్పుడు కరాళఖడ్గపాశమై తూలుచు నటనుండి, బయలుదేతెను. సురాపానాతిరేకింబున నాతని కన్నులు ఘూర్ణితములై యుండెను. ఆతఁడట్లు కర్మింబుగ గుహము ఖంబునకుం బోయి యచ్చటఁ ద్రిలోకసారస్వరూపిణి యగుగౌరీదేవిం గాంచెను. ఇంతకుఁ బూర్వమాతనికి మహాదేవుని సకలాయుధంబులను హరించి యీతని బరాజితునిం గావించవలయు నని కోరిక యుండెను. ఇప్పు డాతనికి గౌరీహరణాశ ప్రిబలమయ్యెను. అందుచే నాతఁ డనేకవిధములఁ బ్రయత్నించెను గాని నందీశ్వరరక్షితం బగుగుహము ఖంబునఁ బ్రవేశింపఁజాలకపోయెను. కాని దీపశిఖామోహితం బగు శిల్పభ్రమం బోలి యాతఁడు సతీమోహంధుడై మాటిమాటికిని గుహముఖంబుఁ జేరుచు నందీశ్వరునిచే ఆశనిప్రస్తవృత్తాసలభుడంగశస్త్రాదులవలనఁ బీడింపఁబడుచునివృత్తుం డగుచుండెను.

అప్పుడు నందీశ్వరుండు కృద్ధుండై నీవెవ్వఁడ వేండునిమిత్తమై యిటుకు వచ్చితి నని ప్రశ్నించుటయు నంధకుండు సమస్తమునెఱింగించి తనతో యుద్ధము చేయఁగోరెను. ఆసమయమందే సింహబలుం డగునందీశ్వరుం డాతని నాక్రమించి సకలాయుధంబుల బలవంతముగ లాగివీక్షించుటయు నంధకుండు విజితుండై శుష్కకంఠుండై పలాయితుం డయ్యెను. అనంతరము విఘనప్రముఖులగు మంత్రులు ప్రోక్షణదాదిదానవగణంబులతోఁ గలసి వచ్చి నందీశ్వరునిపైఁ బడుటయు, నాతఁడువారిసంహతి నొక్కక్షణకాలముతోఁ బరాజితులం గావించెను. తరువాత విరోచనుండును, బలియు, సహస్రబాహుం డగు



బాణుండును, భంజుండును, సుభంజుండును, శంబరుండును, వీర్యవంతుండగువృత్తుండును, మున్నగుదానవులు సందీశ్వరునితోఁ బోరి పలాయితులై పోయిరి.

విజయం డగునందీశ్వరుం గాంచి సిద్ధగంధర్వాదులు జయధ్వనులం గావించిరి. రణరంగమంతయు వసానూంసదుర్గంధమును, రక్తక్షయంబు నై పోయెను. మాంసాశనంబులగుజంతుగణంబులూ రణక్షేత్రమున నిరంతరవిహారముఁగావించుచుండెను. భేరుండములు నృత్యము చేయుచుండెను. దానవుండొక్కడైనను రణరంగమున నగవడుట లేదు. అండలును భయభ్రాంతులై పోయిరి.

అంత భగవానుండగుశంకరుండువాతాయఁగిగాంచి సాంత్యవచనంబులతోఁ దేని! పూర్వము పాశుపతవృత్తంబువలన సంపాదించిన ప్రభావం బంతయు, దైత్యవిజయంబుకొఱకు విసర్జింపబై పోయినది. పూర్వసందితం బగునాపుణ్యంబంతయును దివారాత్రీములు నీతోడి సయోగమువలన నక్షయమై పోయినది. కావున నేను మరల సత్నియంబున ఘోరారణ్యమునకుం బోయి మహాపాశుపతవృత్తంబు గావింపవలయును. సేవుపుత్రసమానుం డగునీనందీశ్వరునిచే సంరక్షింపఁబడుచు నేను వచ్చువఱకును నిర్భయముగా నిర్విచారముగా నిండే యుండుము. మఱియెచ్చటికిని గదలవలదు." అని బోధింపి యాక్షణం బ కదలి యొకమహారణ్యంబున సురాసురమీసాధ్యం బగు పాశుపతవృత్తంబును సహస్రవర్షంబు లాచరింప సంకల్పించి వృత్తంబు చేయుచుండెను.

శుభశీలగుణసంపన్నయు, పతివ్రతయు, సగుహర్వతిదేవి యా మృదరాచలంబున నేకాకినియై యుండి యాదైత్యేందుగ్రిండు మరల తెంచునోయని శంకించుచు శంకరాగమంబును బ్రతీక్షించుచు,

నందికేశ్వరుండు తన్నెల్లవిధంబుల సంరక్షించుచున్నచు సతికష్టముతోఁ గాలక్షేపము చేయుచుండెను. ఆనమయంబున మదోద్ధతుండగునంధకుండు కామవీడితుండై ప్రధానులగు దానవయోధులతోఁ గూడి వచ్చి గుహాముఖంబును సమీపించి యచ్చట నందీశ్వరునితోఁ బంచ శతవత్సరంబులు నిద్రాహారంబుల విడిచి మహారణంబు గావించెను. దానవప్రియుక్తంబులగు ఖడ్గశుంతగదాశూలతో మరనారాచాదివివిధాయుధంబులచే గుహాముఖంబంతయు నాచ్ఛాదితంబైపోయెను. దానవాశ్రుంబులచే విభిన్నదేశముండై నందీశ్వరుండు మూర్ఛియైను.

అప్పు డారాక్షసు లందఱును గుహాముఖంబును దెలుచుటకు మహాప్రియత్నముం గావించిరిగాని యాకార్యమువారికి నాధ్యపడలేదు. భయంకరులగు దానవవీరు లెట్లయెదుట ముష్కరులై నిలిచియుండుటం గాంచి భవాని భీతచిత్తయై సఖినహితంబుగ బ్రహ్మవిష్ణులను ధ్యానింప నారంభించెను. అప్పుడు విరించియు, విష్ణుదేవుండును మహేంద్రుండును స్త్రీరూపధారులై యటకు విచ్చేసిరి. దేవదేవతలును స్త్రీమూర్తులతో వచ్చియుండిరి. ఆనమయంబున సిద్ధులు గుహ్యకులు, నాగులు మృత్యులు మొదలగువారందఱు స్త్రీరూపధారులై గుహామధ్యంబునఁ బ్రవేశించి యుండిరి. రాజాంతఃపురంబునఁ బురుషప్రవేశము తగదుగదా—అకపటరపుణీమణుల యతిలోకసౌందర్యముచేతను, వారినుండహాసనిస్వనంబులచేతను గుహాయంతయు మనోజ్ఞశోభామయంబయ్యెను.

అప్పు డాకాంతలందఱును ప్రళయకాలమేఘ గర్జనంబు లంబోని శంఖభేరీనినాదములం గావించుచు దశదిశలను విదారితంబులు గాఁ జేయుచుండిరి. అంతనందికేశ్వరుండు మూర్ఛించి లేచి నివిధాయుధంబులచే దానవవీరులను బ్రహరింప నారంభించెను. అప్పుడు

దండహస్తయై బ్రాహ్మీశక్తియు, శంఖపద్మగదాచక్రీధచుద్ధారిణియై  
నైష్ఠవీశక్తియు, సహస్రీనేత్రియు, సహస్రీభారాకలితవజ్రహస్తయునై  
దుర్జయ యగునైందీశక్తియు, అట్లే ఆగ్నేయశక్తియు, దండహస్తయై  
యమశక్తియు, ఖడ్గశాపహస్తయై నిర్మతిశక్తియు, చాపహస్తయై వారు  
ణీశక్తియు, ప్రిశయాసలసదృశగదాహస్తయై కాబేరీశక్తియు, సఖహస్త  
యగుగారుడీశక్తియు, వివిధాయుధంబులతో నితరదేవీగణంబులును  
గుహాగర్భమునుండి మహారణాభిలాషచే సంకులరణక్షేత్రమునకు వచ్చి  
యపాఠం బగుదానవనైస్యముం గాంచి విస్మితలై పోయిరి.

ఆదానవసేనామధ్యంబునఁ గొందఱు ప్రచండపరాక్రముం డగు  
నందీశ్వరుం గాంచినంతనే భయభ్రాంతు లై పోయిరి. ప్రధానవీరులు  
మాత్రీమాస్త్రీమండలము నెదిరించి తెగించిపోరాడ నారంభించిరి. గౌ  
రీదేవిమహాపరాక్రమవిధియగునందీశ్వరుని సేనానాయకుం గావించి  
సఖిగణంబులతోఁగూడి రణక్షేత్రంబున వీరవిహారము సేయుచుండెను.  
అంధకుండును దనసైన్యమును మోహరించి మహారణంబుగావించు  
చుండెను. ఇంతలోఁ బ్రిశయార్కసహస్రీనిభతేజుం డగుశంకరుండు  
పాశుపతీవ్రతంబును సహస్రీవర్షసంపన్నంబు గావించి కోటిధర్మా  
ర్థియై యటకవిచ్చేసెను.

అప్పు డమృహిభాగణసహితంబుగా గౌరీదేవి యద్దేవునకుఁ  
బ్రాణమం బాచరించి మహారణంబున విజృంభించి క్షణకాలంబున సమ  
స్తదానవయోధులను బరాజతులను, బలాయితులను గావించినై చెను.  
అప్పుడు భగవానుం డగుశివుండు పరమాదరంబున గౌరి నాలింగనంబు  
చేసికొని గుహామధ్యంబునఁ బ్రివేశించి యానారీగణంబును స్వస్థానం  
బులకుఁ బంపినై చెను. అంతవీరవరుం డగునందీశ్వరుండు పార్వతీపర  
మేశ్వరులను భక్తిపూర్వకంబుగఁ బూజించి వారియ చుజ్జం గైకొని

యెప్పటియట్లు గుహాద్వారంబున నిలిచి యుండెను.

అనంతరము కొంతకాలంబున కంఠకునిచేంతనుండి విఘ్నసుం  
డను మంత్రీ శంకరునికడను దూతయై వచ్చి యద్వేవునకు నమస్కరించి  
“ మునివర్యా ! మాదై త్యేంఘ్రినిచూటలు చెప్పుచున్నాను వినుము.  
నీవీనారీరత్నము నేమి చేసికొందువు ? కావున నీమెను విడువుము. నీకుఁ  
దగినవస్తువుల నీవువభోగింపుము. ఈత్రీలోకంబులం గలరమణీయవ  
స్తువు లన్నియు నాయొక్కనికే భోగ్యము లైనవి. ముచులతో విరో  
ధపడుట యుచితము గాదు; కాని నీవట్టివాడవు గావు. దాననగణం  
బునకుఁ బరమశత్రుండ వగుకపటమునివలె నగపడుచున్నావు. కావున  
నిన్ను వధించినను బాపము గలుగదు. సామనచనంబులచే నీవు లొం  
గనియెడల నిన్నుఁ జంపి నీభార్యను నేనపహరింపఁ దలచితిని ” అని  
విఘ్నసుండు తనవృద్ధువాక్యములం దెలుపుటయుఁ ద్రోబోచనుండు క్రోధ  
ప్రజ్వలితుండయ్యును శాంతముగా నద్వూతం గాంచి “ ఓయీ ! నీవు  
చెప్పినదంతయును సత్యమే. రక్షించుకొనుటకు శక్తిలేనివానికి రమణీ  
మణి యగుభార్యయు, విశాలంబగునైశ్వర్యమును నేల ? కావున నీవు  
నీరాజునొద్దకుం బోయి నామాటలుగా నిట్లు చెప్పుము. బలవంతుల  
గురాక్షసయోధులు యధ్ధాధ్ధతై వత్తురుగాక ! వారియిష్టానుసారము  
వీరవిహారముం గావించురుగాక ! అశక్తులకు జీవయాత్రానిర్వహణమే  
కఠినతమం బగుచున్నదని యాలోచించి యిట్లు చెప్పుచున్నాను.  
నేనును కర్తవ్యకార్యములం దెట్టిబోవమును గలుగకండ నిర్వర్తించు  
కొని సిద్ధముగా నుండెదను. ” అని పలికెను.

అంతవిఘ్నసుం డమ్మహాశేవునికడ నెలవు గైకొని సింహనా  
దంబు చేయును నతిత్వరితంబుగ ననుచేంద్రీకొద్దకుం బోయి నమ  
స్కరించుటయు నింగితజ్ఞు డగుచారవేంద్రుం డగుచు చెప్పుకుండఁగనే

సర్వంబును గ్రహించి గదాహస్తంజై లేచి యాక్షణంబ సేనాసహితంబుగఁజోయి యభేద్యంబగు నాగుహాద్వారమును మరల ముట్టడించెను. దానవవీరులు సందీర్ష్యునిమీఁదను, గౌరిమీఁదను శరవర్షములు గురియింప నారంభించిరి. అనురసైన్యం బంతయు నాగుహముఖంబును భేదించుచు, ఫలపుష్పశోభితంబగు నయ్యచలోపవనంబును జెకలించుచు, మందరాచలశృంగంబుల భేదించుచు ననేకవిధంబుల విజృంభింపనారంభించెను. అప్పుడు శూలవాణి కుపితుంజై ప్రమథగణంబులను, భూతంబులను, నసైన్యంబుగ దేవగణంబులను విష్ణుదేవుని స్మరించుటయు, రథాశ్వవృషభోష్ఠగర్దభసింహశార్దూలమృగశరభవిహంగమీశభుజంగాదివాహనానూఢులై ప్రమథులు శివసాన్నిధ్యంబు కేతెంచి ప్రణామంబు గావించిరి. శివుండును సందీర్ష్యునకు సేనానాయకపట్టముం గట్టించి వారినందఱును రణంబునకుఁ బురికొల్పెను. అట్లు మహేశ్వరప్రేరితు లగుప్రమథులు విజయభిలాషులై యతిఘోరంబుగఁ జోరాడుచు సకలలోకప్రళయంబు గావించ విజృంభించుచుండిరి. అప్పు డద్భుతవిక్రమం డగువిఘ్నేశుడు తుఘాన్వితంజై దానవేంద్రునియాజ్ఞానుసారంబుగా బ్రహ్మాండ్రినారాయణసూర్యచంద్రాదిదేవగణంబులను, భూతగణంబులను దనకరాళవదనంబున గ్రసించివై చెను.

అప్పుడు సందీర్ష్యుండు రణరంగంబు విడిచి గుహామధ్యంబుఁ బ్రవేశించి మహాదేవునకు నమస్కరించి “మహాదేవా! మనసేనలన్నియును విఘ్నేశునివృద్ధయతుహరంబునఁ బడిపోయినవి. నేనొక్కండనుమాత్రమే యెట్లో తప్పించుకొని వచ్చితిని. ఇంక నివ్వ డేమిచేయవలయునో నాకేమియుం దోచుట లేదు. అజేయుం డగుదానవేంద్రుఁ డిప్పుడు దైత్యసేనాసహితుంజై పరమానందంబున వీరవిహారము

చేయుచున్నాడు. మహాచేగుం డగువిఘ్నముండు వాయువేగమనోవేగంబులఁ జరింపఁగలడు. దేవా ! నీవు నజేయుఁడవే. ఇప్పు డేమి చేయవలయునో యానతీయవలయును. అవిఘ్నసానురుండు సామాన్యుఁడు గాఁడు. మున్నుహిరణ్యకశిపుని సఖాగ్రింబులచే నవలీలగఁ దునుమాడినవిష్ణుదేవుఁడుగూడ నాతనికి వశీభూతుఁడై పోయినాడు. ఆదానవుం డింతటితో నూరకుండువాఁడు గాఁడు. ఈబ్రహ్మాండం బంతయు నాహరింపవలయు నని నోరు తెఱచుకొని చూచుచున్నాడు. పూర్వ కాలంబున నప్తరులు నీతనిపైఁ గోపించి నిత్యమును దానవాదిప్రాణివర్గమును భక్షించుచు జీవించుచుండు మని శపించిరి. అప్పు డవిష్ణు నుండు 'భయభక్తివినమ్మిండ్తై మునులారా ! నాయందనుగ్రహించి శాపమోక్షణోపాయముం బ్రసాదింపుఁ డని ప్రార్థించెను. దయాళురగుఋషులవ్వు డాతని ననుగ్రహించి బదరికాశ్రమంబున సరనారాయణులు నీచేఁ బరాజితులై బాణముష్టిఘాతంబులచే నీవడనంబును విదారితంబు గావించురు. అప్పుడు నీవు నిష్క్రావుండనై పరమపదంబు గాంతువని యానతిచ్చిరి. అదిమొదలుగా నీతఁడు దానవమానవాదిజీవులను ప్రత్యహమును భక్షించుచున్నాడు. సూర్యచంద్రులను గూడ నీతఁడు మింగివైచుటచే నివ్వకు జగమంతయు సంధికారబంధుఁడై యున్నది. దైత్యగురుం డగుశుక్రుండును మీకుఁ బ్రతికూలుండ్తై రణనిహతు లగురాక్షసులను సంజీవనీమంత్రబలంబునఁ బునర్జీవితలం గావించుచున్నాడు. ఈసంగ్రామమున జననియగుభవానిని బోగొట్టుకొనుటకంటె నెల్లవిధముల సంఘమరణమైనను నయమే యని భావించుచున్నాను. మహాదేవా ! బాగుగ నాలోచించి దీనికిఁ బ్రతివిధానం బాలోచింపవలయును." అని విన్నవించెను.

అంత శూలపాణి యగుదేవుండు కుపితుండై చాలసేపు

భ్యాసించి సోమాఖ్యం బగుసామగానముం గావింపవారంభి-చెను. అప్పు  
డద్దేవుని పరిహాసమువలన నందకారము విగతంబై తిరిభువనంబులు  
నాలోకమయంబు లయ్యెను. ఆనమయంబున నందీశ్వరుండు మరల  
చానపులలోడి యుద్ధమున కుపక్రమించుటయు నాక్షణంబ వికృతవద  
నుం డగునిఘనుండు యోధవృధానుండును, మునిశతాధికమహిముం  
డును, శమదమాదిగుణసంపన్నుండునగు నందీశ్వరుని శరణాలఖిత్తనహి  
తంబుగా మింగివైచెను. భగవానుం డగుకప్పర్ది యాఘోరకృత్యముం  
గాంచి విస్మితుండై జీర్ణవృషారోహణంబు గావించి యానిఘున న కభి  
ముఖుండై ధనుర్దణంబు సారించి వజ్రకల్పంబు లగుశరంబుల నందించి  
గిలనవిఘ్నాశోద్గీలనాదివ్యమంత్రంబులను జపింపఁదొడంగెను.

అంతలో శీరవరుం డగునందీశ్వరుండు దనసైన్యముతో విష్ణు  
దేవనహితముగా నారాక్షసుని వదనకుహరమునుండి వెలువడుటయు,  
నావెంటనే బ్రహ్మాండ్రచంద్రాద్కాదిసలకలదేవతాగణంబులు బహిష్క  
తులై విజయోత్సాహముతో మరల మహాఘోరియుద్ధంబు గావింప  
నారంభించిరి. అప్పుడు భగవానుం డగుశుక్రుండు రణనిహతులగు  
రాక్షసులను మరల బ్రదికించుచుండుటయుఁ బ్రమథగణంబు లాతని  
బశువుంటోలి బట్టి బంధించి భూతపతి కర్పించిరి. ఆక్షణంబయ్యాతడు  
శుక్రుని గ్రసించివైచెను. అట్లు దానవగురుండు విసమ్భం డగుటయు  
నసుంపిరులు దేవగణంబులచే విజితులును, విధ్వంసులును, విదళితులు  
నైపోయిరి. రణరంగమున భూతిబేతాళాదులు సృత్యము చేయ నారం  
భించెను. మఱియు సమరాంగణమంతయుభీషణకబంధగృధ్రజంబుక  
వృకపమాక్షీరమై యతిదారుణముగ నగపడుచుండెను. అయినను  
మహావీరు లగువ్రహ్మానాదిదానవవృధానవీరులుమాత్రము చాలసేపు  
మహారణంబు గావించి తురకు హరిహరబ్రహ్మాండ్రాదులచే బరాజి

తులై దేవభయంబున స్వస్థమర్త్యలోకంబులఁ బరిత్యజించి పాతాళగిరి  
గుహజలధిగర్భంబులఁ బ్రవేశించి దాఁగి యుండిరి.

ఈరీతిగాఁ దనసైన్య మంతయు దేవతలచే విధ్వస్తంబై పోవుట  
యు సంధకుండు కోర్కెపరవశుండై సందీశ్వరునిసమైఁ బడి యతిదా  
రుణంబుగ రణవిహారంబు చేయుచుండుటయు విష్ణుదేవుండు తనభీష్మ  
గణాధూతంబులచే నాశాక్షసేంద్రుని వజ్రదేహమును జాగ్రత్తయ  
నారంభించెను. అయినను మహాధైర్యశాలి యగుసంధకుండు నుద్ధిష్ఠం  
డై విజృంభించుచుండుటయుఁ ద్రిదశనాథుండు కుపితుండై తీవ్రబా  
ణంబులచే నాతని వేధింపఁదొడంగెను. అప్పుడు జానవేంద్రుఁ డిండు  
కంతయును జలింపక కోర్కెజ్వలుండై శస్త్రాస్త్రాలులచేతను, తరు  
వర్వతాదులచేతను దేవగణంబులఁ బ్రహరించుదుఁ గ్రనుంబుగ సకల  
దేవతలను జరాజతులం గావించి భయంకరగర్జనంబులచే మహాదేవు  
నాహ్వానించుచు నమ్మహారణంబునఁ దనయశ్రుశ్రుంబులెల్ల సంక్షు  
యంబు లగుటచే మాయారణంబున కుపకృమించెను. అప్పు జాతఁ  
డనేకాయుధంబులను, వరువర్వతాదిప్రహరణసాధనంబులను గల్పించి  
వానిచేఁ బార్వతీపరమేశ్వరులను బ్రహరింప నారంభించెను. దేవగణం  
బుల కవధ్యుండును, వరగర్వతుండును, మహాసత్వండును, మతిమం  
తుండును, వీరవరుండు నగునాదానవవీరుండు సందీశ్వరునిఁ బరాజితు  
నిం గావించి యనంతంబు లగుమాయాజాలంబుల విస్తరింపఁజేయుట  
యు దేవతలందఱును భీతులై యొక్కపెట్టున నాతనిపై శరవర్షముం  
గురియింప నారంభించిరి. ఆశరాధూతములచే సంధకునిదేహము శత  
సహస్రశోణితధారాపూరితమైపోయెను.

ఆరక్తబిందువులనుండి యనంఖులగుసంధకాసుడు టుల్పెన్ను  
లై భూమండలము పట్లఁజాలనంతటి మహాదానవసైన్యముగాఁ బరిణ



మించుచుండెను. పశుపతి యది గాంచి ప్రళయభైరవమూర్తియై శూలాయుధముచే వారిని సంహరింప నారంభించెను. కాని వారి రక్త బిందువులనుండికూడ ననేకులగుసంధకాసురు లుదయించి నిమిషము లో నెప్పటియట్లు మహాసైన్యమైపోవుచుండెను. అప్పుడు శంకరుండు విష్ణునందీశ్వరులతో మంత్రాలోచనంబు గావించి కరాళవదనయు, భీకరాకాణియు, నజేయయు, విషభుజంగళోమయు, బహుభుజలతా సమాకాంతిదిబ్బండలయు, సగునోశక్తిని సృజించెను. మఱియుఁ దనదక్షిణాంగమునుండి విషజ్వాలాభీలం బగుసర్పద్వయమును బుట్టించెను. అనంతర మమ్మహాదేవుని కర్ణమునుండి తేవీమూర్తి వెలువడి యెను. ఆమెచరణములు రణరంగమంతయు నాక్రమించెను. దేవత లందఱు సప్తదమ్మహాదేవిని స్తోత్రము చేయ నారంభించిరి.

అప్పు డద్దేవి శంకరప్రేరితయై దానవసైన్యమును జంపి రక్త మాంసములను భక్షింప నారంభించెను. ఆమె యొక్కరక్త బిందువై నను భూమిపైఁ బడకుండఁ గోలుచుండుటచే మఱియొక్కదానవుండై నను జనించుట లేదు. క్రమముగా దానవసేనయంతయును దేవీగర్భమున విలీనమైపోయెను. ఇఁక నొక్కయంధకుండుమాత్రమే మిగిలెను. అతని దేహమునఁగూడ నొక్కరక్త బిందువై నను లేదు. అయినను నాతఁడు కులకృమాగత మగుక్షత్రిధర్మమును మహావళ యభిమానముతో యుద్ధము చేయుచుండెను. అశేషదృశంబులగు జానుచరణబాహుప్ర ముఖాఘాతంబులచే నాతఁడు శంకరుని నొప్పించుచుండెను. అప్పుడు శివుండు కుపితుండై యాతనిపైఁ ద్రిశూలమును బ్రయోగించుటయు నది యాతనిగుండెలలో గుచ్చుకొని భేదించివైచెను. అప్పు డంధ కుండు గుచ్చుకొన్నశూలముతోఁగూడఁ బైకెగసి ఛత్రముంబోలి యాకాశమున నిలిచి యుండెను. రక్తశూన్యంబగు నాతనిదేహము

సూర్యకిరణప్రితప్తంబై శుష్కంబై చను నాతడు ప్రాణములనుమాత్రము విడువక యట్లే నిలిచియుండెను.

ఈరీతిగా మహారణము పరిసమాప్తం బగులయు దేవతలు పీఠములై మహాదేవుని యథావిధిగఁ బూజించి యనేకవిధంబుల స్తుతించుచు నాతనిచే ననుజ్ఞాతులై నిజనివాసంబులకుం జనిరి. మహాదేవుండు గుహామధ్యంబునఁ బ్రవేశించి యానందమయి యగుచార్వతిని, విఘ్నపదసముత్తం డగునందీశ్వరునిఁ గాంచి పరిమానందభరితుండై విహరించుచుండెను.

—♦ శుక్రపునర్జనము. ♦—

ఆమహాయుద్ధమునందు దానవులను మరల బ్రదికింపకుండ భూతేశ్వరుం డగుమహాదేవుండు శుక్రాచార్యుని మ్రింగివైచెనుగదా. అయినను భార్గవుండు శశితుపారశీలంబును, మహాతాపనివారణంబునగు\*మృత్యుంజయమంత్రమును జపించుచుండుటచే శివజతరమధ్యంబునఁగూడ నాతనికి వినాశము లేకుండఁజోయెను.

\*ఓమ్ నమస్తే దేవేకాయ, సురాసురసమస్కృతాయ, భూతిభవ్యమహాదేవాయ, హరిపింగళలోచనాయ, బలాయ, బుద్ధిరూపిణే, వైయాఘ్నివసనచ్చదాయారణీయాయ, త్రైలోక్యప్రభవేశ్వరాయ, హరాయ, హరినేత్రాయ, యుగాంతకరణాయాలయాయ, గణేశాయ, లోకశంభవే, లోకపాలాయ, మహాభుజాయ, మహాహస్తాయ, శూలినే, మహాదంష్ట్రిణే, మహేశ్వరాయ, కాలాయ, కాలరూపిణే, నీలగ్రీవాసు, మహాదేవాయ, గణాధ్యక్షాయ, సర్వాత్మనే, సర్వభావనాయ, సర్వగాయ, మృత్యువే, మృత్యుహరాయ, పారియాత్రనువ్రతాయ, బ్రహ్మచారిణే, వేదాంతగాయ, సకుపతియ్యవ్యయాయ, శూలపాణినే, వృషకేతవే, హరయే, జటినే, ముండినే, శిఖండినే, లగుడినే, మహాయశనే, భూతేశ్వరాయ, గుహావాసినే, వీణాపణవీణానాదకేసురాయ, దర్శనీయాయ, బాలసూర్యనిభాయ, శ్రీకానచారిణే, భగ

అనంతరము శుక్రగ్రంథ శివగర్భంబునుండి శేతోరూపంబున వెలువడి పుత్రాగ్ని యనుపార్వతిచే గ్రహింపఁబడి తినినహస్యవర్షంబులకు మరల నక్షయమగును, అమరుండును, వేదసభయు, మృతనం జీవనీప్రభృతినకలవిద్యాచారంగతుండునై జన్మించి రెండవశంకరుండు నుంబోలి విరాజిల్లుచుండెను.

—• అంధకసిద్ధి. —

ఒకప్పుడు మహాదేవులకు విహారంబు చేయుచు శూలారోపిత దేహుండై యాకసంబున ఛత్రాకృతిని నిల్చి యీశ్వరంధ్యానంబు చేయుచు జీవంబుల నిల్చుకొని విశ్లేషకాయుండై యున్నయంధకాసురుని గాంచెను. అప్పు డారాక్షసేంద్రిండు మహాదేవుండును, విరూపాక్షుండును, చంద్రార్ధశేఖరుండును, అమృతుండును, శాశ్వతుండును

వతే, ఉమాపతయే, అరిందమాయ, భగవ్యాక్షిపాతిసే, పూష్టాదశననాశనాయ, (కూకరే), పాశపాస్తాయ, ప్రళయకాలాయోల్కాముఖాయగ్నికేతివే, మనయే దీప్తయ, విశంపతయే, ఉన్మాదాయ, వేషనకాయ, చతుర్థకాయ, లోకనర్తమాయ, వామనాయ, వామదేనాయ, వాగ్దాక్షిణ్యాయ, వామతోభిక్షవే, భిక్షరూపిణే, జటికే, స్వయంజటిలాయ, శకునిహస్తచక్రిత్ప్రంభకాయ, వనూనాంస్తంభకాయ, ఋషివే, ఋతుకారాయ, కాలాయ, మేధావివే, వధుకరాయచలాయ, వానస్పత్యాయ, నాశనవే, నిత్యమాశ్రమపూజితాయ, జగత్థాత్రే, జగత్కర్త్రే, పురుషాయ, శాశ్వతాయ, ధ్రువాయ, ధర్మాధ్యక్షాయ, త్రివర్తకే, భూతిభావనాయ, త్రినేత్రాయ, బహురూపాయ, సూర్యయుతసమప్రభాయ, దేవాయ, దేవాతిదేవాయ, చంద్రాంకితజటాయ, నర్తకాయ, లాసకాయ, పూర్ణేందునదృశాననాయ, బ్రహ్మజ్ఞాయ, శరణ్యాయ, సర్వదేవమయాయ, సర్వమూర్తినాదవే, సర్వబంధమోచనాయ, బంధనాయ, సర్వధారణే, ధర్మోత్తమాయ, పుష్పదంతాయ, త్రిభాగాయ, ముఖ్యాయ, సర్వహరాయ, హిరణ్యశ్రవణే, ద్వాంశే, భీమాయ, భీమమోక్షమాయ ఓం నమో నమః.

ను, స్థానికుడును, నీలకంఠుడును, పినాకియు, వృషభాక్షుడును, మహాక్షేయుడును, పురుషుడును, సర్వకామదుండును, కామూరియు, కామదహనుండును, కామరూపుండును, కవర్దియు, విరూపుండును, గిరిశుండును, భీముండును, స్రగ్వీయు, రక్తవాసుండును, యోగియు, కాలదహనుండును, త్రిపురఘ్నుండును, కపాలియు, గూఢవ్రతుండును, గుప్తమంతుండును, గభీరుండును, భావగోచరుండును, అణిమాదిగుణశాలియు, త్రైలోక్యేశ్వర్యదాయకుండును, వీరుండును, వీరహంతుండును, భూరుండును, విరూపుండును, మాంసలుండును, పటుండును, మాహమాంసుండును, వసోన్మత్తుండును, భైరవుండును, పరమేశ్వరుండును, త్రైలోక్యదామరుండును, లుబ్ధుండును, లుబ్ధకులండును, యజ్ఞసూదనుండును, వజ్రుఖానురక్తుండును, ఉన్మత్తుండును, కృత్తివాసుండును, గజచర్మవననుండును, త్సుభ్దుండును, సర్పభూషణుండును, దాతయు, ఆలంబుండును, బేతాలుండును, శాకినీపూజితుండును, అఘోరుండును, దైత్యఘ్నుండును, ఘోరఘోషశాలియు, వసస్పతియు, భస్మాంగుండును, జటిలుండును, శుద్ధుండును, భేరుండనేవీతుండును, భూతేశ్వరుండును, భూతవాధుండును, పంచభూతాశ్రితుండును, ఖగుండును, క్రోధియు, నిష్ఠురుండును, చండుండును, చండీశుండును, చండికాప్రియుండును, చండతుండుండును, గరుత్మితుండును, నిస్త్రింశుండును, శరభోజనుండును, లేలిహానుండును, మహారౌదుండును, మృత్యుండును, మరణాగోచరుండును, మృత్యుమృత్యుస్వరూపుండును, మహాసేనుండును, శ్మశానారణ్యచాసియు, రాగస్వరూపుండును, విరాగుండును, రాగాంధుండును, వీతరాగుండును, శతార్చియు, సత్త్వండును, రజండును, తమ్ముండును, ధర్ముండును, అధర్ముండును, వాసవానుజుండును, సత్త్వండును, అసత్త్వండును, సద్రూపుండును, అసద్రూపుండును, అహేతుకుండును,

అర్ధనాభీశ్వరుండును, భానుకోటిసృజాశాలియు, యజ్ఞుండును, యశ్శప  
తీయు, రుద్రుండును, ఈశానుండును, వరదుండును, శివుండు ననునీయ  
ష్టోత్తరశతమూర్తుల నేకాగ్రీచిత్తంబున ధ్యానించుచుండెను.

భగవానుం డగుకషర్ది యతిలోకంబగు నాతనితపంబునకు సరి  
తుష్టుండై యాతని శూలాగ్రీమునుండి దించి యమృతవర్షణంబున  
నయ్యంధకుని సకలాంగకములను వనియించి నాంస్వీనచనంబులతో  
“దైత్యేంద్రా! పీయమనీయమాదులును, శౌర్యధైర్యాదులును మె  
చ్చువచ్చివ. ఓనువృతా! నీయభీష్టముం దెలుపుము. నన్నారాధిం  
చుభక్తులందఱును సకలపాపవిముక్తులై సకలాభీష్టసిద్ధు లగుదురు. ఇం  
తవజ కెవ్వరు నిట్టికఠోరతపంబు చేసినవారు లేరు. కావున నీవు వర  
దానంబులకుఁ బాత్రుడవు. అనుశేషరా! నీవిట్టికష్టస్థితియం దుండి  
యు, తీరహావనవర్షంబులు జీవంబుల నిల్పియుంటివి. ఇట్లు తపంబుచే  
బుశ్యోపాన్వనంబు గావించిననీవు చిరసుఖవిద్యుదవు” అని యానతి  
చుటయు దైత్యనాథుండు పరమానందభరితుండును, కంపమానకళే  
బరుండును, కృతాంజలియునై “మహాదేవా! అవివేకముచే నేను పూ  
ర్వము నిన్నెఱుంగఁజాలనైతిని. రణరంగమున లోకగర్హితంబులగుకలు  
వచనంబులచే నిన్నునొప్పించితిని. కామకూషితండునై వార్వతీదేవిం  
గూర్చి యనేకంబులగుదుష్టవాక్యంబులఁ బ్రయోగించితిని. అట్టినా  
యపచారంబుల నెల్ల తుఱుంపుము. సాధుజనంబులు దుఃఖతులయె  
డల వయాళురుగదా—కృపణులును, దీనులును, భక్తులును దయకుఁ  
బాత్రులు. దేవా! నేను కృపణుఁడను; దుఃఖతుఁడను; మఱియు నీ  
భక్తుఁడను. కావున నీకు క్షంతవ్యుఁడను. నన్నిద్ధరింపకున్నచో నీదివ్య  
వామము కళంకితము గాఁగలదు. జగజ్జనని యగువార్వతీదేవియు  
నాయెడలఁ గోపమును విడిచి కృపాకటాక్షంబులచే నన్నిలరించు

గాక! నేను మీశ్రోధమునకుఁ బాత్రుఁడను గాను. సమానులపైఁ గదా కోప ముపయోగింపవలసినది! నేను నికృష్టుఁడను, కామవర్జితులగుమీరువారులు. దేవియును సర్వగుణవిభూషితురాలు. మీతో నాకెట్టిపోలికయును లేదు. నాయుండు కోపమును విడువుఁడు! నే నెన్నఁడు నిక నిట్టియపరాధమును గావింపను. కామకోఠిధాదివర్జితుండును, జరాముఠణరహితుండును, సంగ్రామదక్షుండును, మహాబలశాలియు సగుణం దీశ్వరునివలెనే నేనును మీకుఁ బాత్రుఁడును. నాశరీరంబును, కుండేందుచంద్రికాతుషారముక్తాహారసన్నిధిం బగుఁగాక! నావయవములు నిరంతరదేవీచరణకమలసందర్శనంబున ధన్యంబు లగుఁగాక! ఆ దేవియే నాకుఁ బరమగురుస్వరూపిణి యగుఁ గాక! నాకాత్మశాంతి లభించుఁగాక! నేనెవ్వఁడును, మీయెడలను, సకలదేవతలయెడలను, సమీకరణంబులయెడలను నిర్వైరుండునై నిరంతరయోగచింతారతుండునై మెలంగుచుండెదఁగాక! నాకీక నెన్నఁడును విరుద్ధం బగుదానవ జాతిస్మరణంబు లేకుండుఁగాక!" అని ప్రార్థించి యద్దానవేంద్రుండు మానియై పార్వతీపరమేశ్వరుల నేకాగ్రచిత్తంబున భ్యానింపఁ దొడంగెను.

అప్పుడు రుద్రదేవుండు వసన్తుకటాక్షములం బరిగించినంతనే యంధకున కాకస్మికముగాఁ దన పూర్వజన్మవృత్తాంతం బంతయును స్మృతిగోచరం బయ్యెను. తోడనే యాతని మనోరథంబు లన్నియుఁ బరిపూర్ణంబు లగుటయు సంభవండు పార్వతీపరమేశ్వరులకుఁ బ్రాణామం బాచరించి వారలచే నాఘోతమస్తకుండై సంతృప్తుండును, జరితాంధుండు నయ్యెను. చంద్రశేఖరప్రసాదమువలన నాతనిసర్వాభీష్టములును సిద్ధించెను.

—♦ రుద్రహాసనసంహారము. ♦—

“ అశేషభాత్రియు, సశివృతయు, సత్యవృతయు, తపోన్వితయు నగుపార్వతీదేవి స్వశక్తియయ్యును దన్నుచా నేల రక్షించుకొనఁజాలకుండెను? అమెను స్వయంభు వగుశంభుం డేల రక్షింపవలయును? సతీశిరోమణియు, పూజనీయయు నగు కాలికాదేవిఁబ్రభావము గూడ సామాన్యమైనది గాదనియు, శివలింగమువలెనే యద్దేవియుఁ బూజ్యతమ యనియు వినిముంటిమే. అట్టిచో నామెకు స్వసంరక్షణ శక్తి యేలలేకుండఁబోయినది? నీ వెఱిగినంతవఱకు మాయాసంశయమును నివారింపవలయును. ” అని మునులు ప్రార్థించుటయు సూతుం డిట్లు చెప్పండొడంగెను.

మునివరులారా! ఎవ్వఁ డెప్పు డెట్టిశుభాశుభకర్మంబులం గావించునో యాతని కప్పు డెట్టిశుభాశుభఫలంబులు పొపించుచుండును. ఒకానొకప్పుడు కృతఘ్నుం డగు రుద్రుండును సనురుండును మఱియాచలంబునఁ ద్రోలోకసుందరియు, స్తనభారవినమ్రీయు, మత్తగతేంద్రీగామినియు, పూర్ణేందువదనయు నగుదాత్రాయణిం గాంచి కామేశరనిర్భిన్నహృదయుం డయ్యెను. ఇంక నాతఁడు మనసు కుదురు పఱచుకొనఁజాలక యేవిధముగా నామెను బొండఁగలననువిచారముచేఁ బరితపింపనారంభించెను. పిమ్మట నాతఁడు దాత్రాయణీలాభముకొఱకు సూర్యప్రచండకీరణవరితప్తుం డగుచుఁ బదివేలవత్సరంబులు తపంబు గావించెను. అప్పు డాతని కేవలపునందును మనుత్వంబు లేకుండెను. అతఁ డనాహారివై క్రమంబునఁ బాపాణంబుంబోలి జడత్వముఁ గాంచియుండెను. కొంతకాలమునకు బ్రహ్మదేవుం డాతనికిఁ బ్రత్యక్షమై “ ఓదై త్యేంద్రా! నీ వేల యీఘోరతపంబు గావించుచుంటివో నిన్నుకొంచముగ నామెదుట వచింపు ” మనియెను. అ

మోటలు విని యారాక్షసేంద్రుడు ధ్యాసనిమిలీతనయనంబులతో  
 డనే “ఓహోకపితామహా! పరమానందముతో దాక్షాయణీదేవి నాకు  
 భార్యాత్వము సంగీకరింపవలయును. మహాదేవుం డగు శంకరుండు  
 చిరకాలము నాకు విశుండు గావలయును. దేవతలు క్రద్ధులయ్యును  
 నా కెట్టియనిష్టమును జేయజాలకుండవలయును. స్త్రీలు కేవలము  
 ముగ్ధులును, బలహీనలును, సస్థిరధైర్యులును, పరాక్రమమును బ్రక  
 టించుటయం దనమగ్ధులును వీర్యవిహీనలు నై యుందురుగదా! అట్టి  
 స్త్రీలవలన నాకెన్నడు నెట్టిభయమును లేకుండవలయును.” అని  
 యెను. భగవానుం డగుసద్మనంభవుం డానాక్యముల నాలకించి నవ్వు  
 చు “ఓమగ్ధుడానవా! నీకోరిక యెన్నటికిని ఫలించునది గాదు. వా  
 ర్వతి జగన్మాత. లోకత్రయంబునందును కాలత్రయంబునందును  
 బూజ్యురాలు. భగవంతం డగుశంకరునకుఁగూడ నామె యనాయా  
 సంబుగ లభియింపలేదు. అట్లామె శంభుకకు సులభముగనే పశ్చురా  
 లై నయెడల నితరరమణీమణు లగు జాహ్నువిని, సంధ్యాదేవిని, ఇందు  
 లేఖను నాతఁడు మంత్రకమున నేల ధరియించియుండును? ఆమె దుర్ల  
 భురాలుగావుననే యాతఁ డితరకాంతల నెవ్వరిని బ్రేమింపకుండఁ గేవల  
 మామెనే యారాధించి తున కర్థాంగిని జేసికొనెను. కాబట్టి యట్టిదు  
 ర్లభవాంఛితమునుగోరి చెడిపోవకుము. నీకు బ్రదుకునందిచ్చుమున్నచో  
 సుందరీమణులగు సచ్చరలతో విహరింపుము. అద్దేవి భయంకరకాళ  
 రాత్రీ; ఆత్రీపురారి మహోగ్రుండు. తఱచు దురాశచే నామెను  
 సందర్శింప నేఁగుచుందువేని నీవు చెడిపోవుదువు.” అని మానతిచ్చి  
 ప్రజాపతి యంతర్హితుం డయ్యెను.

అనంతర మాదై త్యేశ్వరుండు మఱియొకసారి మహాఘోరం  
 బగు తపంబు శంభునిసూర్చి సేయఁదొడంగెను. ఆతనితపోగ్నికీలలచే



మలయపర్వతము దారుణంబుగ దగ్ధంబు గాజొచ్చెను. భగవానుడు గు పినాకియుఁ దత్తపోగ్నిదండవ్యామానుండై భార్యాసహితుంబుగ భయంబుచే నటనుండ పలాయనం డగుచుండెను. అప్పుడు గౌరీదేవి స్వామి నుద్దేశించి ‘‘నాథా! ఏల యీ భయపడి పాటిపోవుట? స్వకీయప్రభావంబుచే నియ్యనలజ్వాలల శమింపఁజేయు శక్తి గలిగియుండి యు నీస్థలంబును విడిచిపెట్టిపోవుట యెందులకు?’’ అని వలికెను. చంద్రశేఖరుండు పార్వతీవచనంబుల నాలించి ‘‘ప్రియా! ఈరురుదా సప్తండు నిన్నుఁ బొందు నాశచే నిట్టికఠోరతపంబు గావించుచున్నాఁడు. ఈతపంబువలన నాతనికి శుచరాచరంబగు నీవిశ్వము నంతను దహింపఁగలుగు సామర్థ్యంబు చేహరినది. నే నీవిషయమున నీకేమియుఁ జెప్పఁజాలకున్నాను. దీని కేమైనఁ బ్రతివిధానంబు గావింపఁగలవేని యతిశీఘ్రముగఁ దత్ప్రియత్నమునేయుము. ఓసుశీలా! నేను బద్ధాఁ జలిస్తే ప్రార్థించుచున్నాఁడను. నీ వనుగ్రహించి యీచరాచరప్రపంచమును నన్నును, నిన్నును రక్షించుకొనుము. నే నిట్లు ప్రార్థించితి నని నాపైఁ గోపింపకుము. నీ వాతాపసునియొద్దకుం బోయి నీయసాధారణసౌందర్యముచే నాతని విమోహితునిం గావించుటకుఁ బ్రయత్నింపుము. అట్లయినచో నాతనికి నియమభంగము గాఁగలదు. తపఃప్రభావముగూడఁ దొంటికంటె ననేకాంశములఁ దగ్గిపోగలదు.’’ అని చెప్పెను. గౌరియు నమ్మాటల నాలించి యనన్యుతాశంకచే నించుక భీతిలెను. కాని యంతలోనే క్రుద్ధురాలై ధైర్యమును దెచ్చుకొని వింధ్యాచలమునుగూర్చి పోయెను. అచ్చట నైరావతనదృశం బగు నొకగజరాజంబుతో నతిప్రకాండం బగునొకసింహ మతిదారుణంబుగఁ బోరాడుచు పాస్తితక్తమాంసంబులయందు దోగఁడుచు నుండెను. దేవి యాభయఁకరసింహంబును సంవారించి గజేంద్రచక్ర

లిప్తం బగుదానిచర్మంబును కటిస్థలంబునధరియించెను. సింహశోణితముచే నామెకేశచాత మశోకపల్లవజాలంబుం బురుడించుచుండెను. సింహచర్మాచ్ఛాదితం బగునామెయుదరం బతిస్థూలమై యామెయాకారమున కధికవికారముగ గల్పించెను. అప్పు డాదేవి యత్కుగ్రంబుగ పాంకరించుచు గురుదానవుండు తపంబునెయుచున్నగుమాను సమీపించి పదప్రహరంబులచేతను ముష్టిఘాతంబులచేతను కవాటాగ్గళభేదసంబుఁ గావించి ప్రళయకాలమేఘగర్జనముంబోని రాద్రవికటాట్టహాసముం గావించుచు సందర్శనమాత్రంబున విముక్తితనయనుం డగునాదైతేయాధముం గాంచి “ఓపూర్వసురేంద్రా! నీవంతకాలమునుండి యు నెవ్వతెనుగూర్చి కఠోరతపంబును గావించుచుంటివో యాగౌరీదేవి యిదిగో వచ్చి నీయెదుట నిలిచి యున్నది! ఏమి చేయవలయునో యాజ్ఞాపింపుము. ఏతత్క్షణంబుననే నీయానతిని నిర్వర్తింపఁగలదు. ఇంకను నేల యాయానపడియెడవు. నీగౌరీక యేమో తెలుపుము. సంకోచింపవలదు. ఓరాక్షసేశ్వరా! ఇంకను నధికతపంబు గావించిన నేమిఫలము? అత్యుత్తమం బగునీమనోఽథంబును సఫలంబు గావించుకొనుము.” అనియెను.

గురుం డప్పలుకు లాలించి కన్నులఁ దెరిచి యొక్కసారి యాదేవీమూర్తిని సందర్శించి తోడనే సంజ్ఞాశూన్యుండై పడిపోయెను. కొంతసేపటి కాలఁడు ధైర్యముఁ దెచ్చుకొని, ఓకాశరాత్రిస్వరూపిణీ! ఇట్టివికృతాకారమును ధరించిన నీ వెన్నఁదును గౌరవి కా వని కోఁచుచున్నవి. గౌరీదేవి చాఱుమూర్తి. ఆమెముఖము చంద్రబింబముపంటిది. ఆమెశరీరము కాంచనగౌరమైనది. ఆమెబాహుద్వయము మృణాళసదృశము. ఆమెకును నీకును నెట్టిపోలికయును లేదు. నీవనత్యమును బలుకుచున్నావు. పొమ్ము. పొమ్ము. నేను నిన్నుఁ బిలువలేదు.

నేను నాతపోగ్నిచే నీమూఁడులోకములను దహింపజేయుచున్నాను. ఇందువలన నీకేమివత్తుము? నీవు నీస్థానమునకు మరలిపోము. నాచే నేవింపఁబడకుండ బో. దలంపచేని ని న్నీక్షణంబుననే యమాలయంబున కనిపెనను.' అని పలుకుచు నద్భుతపుండు గదాధరుడై లేచి యోగసిద్ధయు గిరిరాజపుత్రికయు నగు నద్దేవిని బ్రహరించెను. దేవి యఁ గ్రోధచూర్తియై ముష్టిఘాతంబులచే నయ్యురుని నొప్పించెను. క్రమంబుగ వారిరువుఁకును ఘోరయుద్ధము సంప్రాప్త మయ్యెను. కొంతసేపటి కారాక్షసుండు పాపాణవృష్టిచేతను వృక్షజాలంబులచేతను పర్వతనమూహంబులచేతను జలాగ్నివృక్షంబులచేతను వివజ్వలాభీలంబు లగుసర్పంబులచేతను నద్దేవిని బీడింపందొడంగెను. కూరికర్కుండును, క్రూరజంతుభక్షకుండును నగునద్భుతపుండునయిత మాపార్వతీ చేచిచే నఖిదంతవిదారితగాత్రుం డగుచుండెను. అయిన నాతఁడు తన దుధిరబిందువులచే నాత్మస్వరూపు లగు ననేకకోట్లదానవులను సృష్టించుచు నతిప్రభావసంయుక్తం బగుమహాసైన్యముగ నొనర్చెను. ఉమాదేవి యాసేనం గాంచి తనదేహమునుండియు వికృతరూపిణులగు భయంకరస్త్రీమూర్తులను సృజియించెను. వారిందఱును మహాసైన్యముగ నేర్పడి యొకచో జేరి శత్రుసైన్యమును భక్షింపనారంభించిరి. తుణకాలమున దానవసైన్య మంతయు విశ్వేషమైపోయెను. దానవరుధిరమెల్ల నాస్త్రీమూర్తులచే బాసముసేయఁబడుటచే మరల మాతనధానవసృష్టి కవకాశము లేకుండఁబోయెను. పిమ్మటఁ బ్రేమత్త యగు గౌరీదేవి దానవమాయను దానవరుధిరమునుగూడ నాన్వదించివైచి మాయావియు నద్భుతదర్శనుండు నేకాకియు నగు నారురుదానవుని తో ఘోరతమం బగుయుద్ధమును గావించందొడంగెను. అంతట నా మురద్యేషి కుపితండ్లై ప్రచండవాయుసూచమును ధరియించి యాశుగ

మనుండై బ్రహ్మలోకపర్యంతమును త్రిభువనంబులఁ దిరుగుచు తుణ  
కాలంబున మరలఁ బాతాళతలంబునఁ జ్రవ్వేసించి యంతలో స్వస్థం  
బున కెగసి యిచ్చవచ్చినరీతిని బరిభ్రమింపజొచ్చెను. మఱియు నద్దా  
వపుండు కాలానలస్వరూపమును దాల్చి నలుదిక్కులఁ జరియింపంగ  
డంగెను. అదియంతయుం గాంచి యద్దేవి ఖిన్నయై యాతని నెట్లయి  
నఁ బట్టుకొనుటకై యతిస్థూలం బగునాకారమును ధరియించెను. ఆ  
భయంకరవిశ్వమూర్తి ప్రళయకాలప్రచండప్రభాకరనదృశంబును, న  
ప్రమేయంబును నై యుండెను. లోకేశ్వరుం డగు బ్రహ్మదేవుండు  
నయిత మామూర్తిరోమకూపంబు లవరిమాణంబునై న గ్రహింపఁజాల  
కుండెను. అట్టిభీషణమూర్తి యిదివఱ కెన్నడును జనియించియుండ  
లేదు. ఇతఁ నెప్పటికైన జనియించు నని చెప్పటకూడ నసంభవము.  
ఆమెయుదరంబున బ్రహ్మాండంబులు బడరీఫలంబులవలె, సండంబుల  
వలె, జలబిందువులవలె బ్రకాశించుచుండెను. సంహారకర్త లగు  
రుద్రాదులును పాలనకర్తలగు శివాదులును నయ్యుదర మధ్యంబున  
జలశీకరంబులవలె గాన్పించుచుండిరి. ఆదివ్యమూర్తిచే నాకర్షితుం  
డై యద్దేవదేవీ యొక్కయడుగై నఁ గదల్చఁజాలక చేష్టావిరహితుం  
డై యుండెను. అద్భుతప్రచండపరాక్రమవంతుం డగు నారాక్షసుం  
డు గౌరీభూకాకృష్టగాత్రుండై సంతమాత్రముననే మూర్ఛితుం డయ్యె  
ను. అసమయంబున దాతొయణిదేవి వజ్రినదృశంబులగు సఖాంకు  
శంబులచే నాదై త్యునిష్ఠాస్తకంబును ఛేదించి వానిచర్మంబుచే దన  
శరీరమునిండఁ గప్పకొనియెను. బుద్బుదసంకలితంబు లగుదానవరక్త  
ధారలచే సంసిక్త యగు నద్దేవీమూర్తి యతిలోకభయంకరయై యుం  
డెను. ఆగౌరీదేవి యతివృద్ధ్యం బగునాదైత్యరక్తంబును బాసముచేసి  
మాంసభక్షణంబునుగావించి యటనుండి కపాలహస్తయై వెడలిపోయెను.

అనఁఖ్యునిమథగణపరివేష్టితుండై భగవానుం డగుపినికి తన  
 ప్రాణేశ్వరికాకళాటమి మిగుల నాత్రముతోఁ బ్రతీక్షించుచునుండెను.  
 అంతట భగవతి యగుగౌరీదేవి యానందోన్మాదముతో న్వామినమో  
 పమునకుం బోయెను. ఆమెను గాంచినంతనే శంభుండు సంతోష్టచిత్తుం  
 డై చటాలున లేచి యామె కెదురేగి యుద్దేవి నాలింగంబుచేసికొని  
 యామెచే నివేదితం మగు తానవరుధిరము సంకతలంబున నిడుకొని  
 యిచ్ఛానుసారంబుగఁ బానంబుచేసి యున్మత్తుండై మరలఁ బార్వతిచేఁ  
 గూడఁ గంఠస్ఫూర్తిగ రుధిరపానమును జేయించెను. దేవీచేఁ ద్రాగఁ  
 బడి యవశిష్టంబై యున్న దైత్యరక్తమును బరమప్రీతితో మరల నా  
 శంకరుండు పానమొనర్చెను. అసమయంబున నద్దేవదేవుండు, గజసిం  
 హదానవశోణితంబులచే సంసిక్తంబులై యున్న సకలాంగకంబులతోడ  
 నొప్పనద్దేవిం గొంగిలించుటచేఁ వాను వారక్తగ్రాతుండై పూచినమో  
 ముగులచే నించిన హిమవద్ధిరాజముంబోలి ప్రకాశించుచుండెను.  
 అప్పుడు విశాలాయతలోలనయన యగుపార్వతీదేవి యద్భుతభేలనార్థ  
 మై గజసింహచర్మంబులను మహాదేవునికి నమర్పణంబు గావించెను.  
 పరమేశ్వరుండును సింహచర్మమును గటిప్రదేశంబున ధరియించి గజ  
 చర్మమును సర్వాంగంబులయందును గవ్వకొనియెను. దేవి యగుగిరి  
 రాజశ్రుత్తి యాదానవచర్మమును మేనం దాల్చి సఖిగణంబులతో  
 విహరింపఁదొడంగెను. అసమయంబున సురసిద్ధసాధ్యగణంబులును  
 దానవమానవగణంబులును ఋషిగణంబులును కిన్నరగణంబులును  
 బ్రహ్మాంజలులై యుద్దేవిని స్తుతియింప నారంభించిరి. బ్రహ్మదేవుం డుద్దే  
 విని బూజించి తిరోకరక్షణార్థం బామెను బ్రాశ్నింపఁదొడంగెను.  
అనంతర మాగౌరీదేవి భయంకరరూపమును బరిత్యజించి శరచ్చం

ద్రోశేభామనోజ్జమూర్తిం చాల్పి పరమానందముతోఁ బరమేశ్వరుని  
తో విహరించుచుండెను.

—♦ బౌణవరాజయము. ♦—

సూతుఁడు మునులతో నిట్లు చెప్పఁగా వా తాతనితో “ఓ  
సూతనందనా ! ఈప్రపంచము శివాత్మకంబును, శక్త్యాత్మకంబునై  
యున్నది. మాయాసాధ్యసంబులచేతను, గుణదోషంబులచేతను, వీని  
లో నేశక్తి యధికమైనది ? ఈసంశయము నివారించవలయును.” అని  
యడుగుటయు రోమహర్షణతనయుండు వారిం గాంచి యిట్లనియెను.  
“ఋషిప్రేమరులారా ! ఈలోకమున స్త్రీలయందే గుణదోషములు  
ను, మాయాసాధ్యసంబులును విపులముగా నున్నట్లు ప్రత్యక్షముగనే  
గోచరించుచున్నది. దీనితహస్యమును దెల్పెదను వినుండు. స్త్రీపురుష  
భేదము గల సకలసౌఖ్యలయంగములయందును డెబ్బదిరెండువేల  
నామలుండును. వానిలో గర్భసంస్థితం బగునాడి యతిజఘన్యమైనది.  
దానినుండియే పురుషుఁడు జన్మించుచుండును. ఆనాడి యుండుటవల  
ననే స్త్రీలు గర్భధారిణు లగుదురు. స్త్రీపురుషనయోగమువలన  
స్త్రీలనుండియే పురుషులు జనించుచుండురు. అట్లు స్త్రీలనుండిపుట్టు  
పురుషులు గుణదోషములచే స్త్రీలకంటె సధికు లెల్లు గాఁగలరు ?  
లోకమునందు స్త్రీలు పురుషులచే నాచ్ఛాదిత లయ్యును బ్రధానలై  
యున్నాడు. ఇన్విషయంబున స్త్రీమాయావిజృంభితంబును, అనురూ  
పంబును, బవిత్రంబును, శ్రోత్రుఘ్రావహంబును సగునోకయితహా  
సంబును వచించెద నాకర్ణింపుడు.

అట్లు భగవానుం డగువారుండు బౌణాసురసగరంబున దేవా  
సురగణపరివృతుడై రిమణీయం బగుశోణసదీతీరంబున గంధర్వాప్స

రోగగణంబులు సృత్యగీతంబులు గావించుచుండ, నేవేన్చావిహారంబు నల్పుచుండెను, మునిగణంబులు చేరి మహాదేవునికే బ్రహ్మార్చన స్తవంబు లర్పించుచుండిరి. ప్రమథులందఱు నత్యుత్సాహముతో గంతులువైచుచుండిరి. మహర్షులు వహోమములఁ గావించుచుండిరి. సిద్ధగణంబులు శంకరునియానక్తి నత్యుత్సాహముతోఁ జూచుచుండిరి. కుతార్కికులు వినష్టు లగుచుండిరి. శత్రువులమొగంబులు వాడి పోవుచుండెను. మాతృగణంబు లభిక్షుఖంబుగ నిలిచియుండిరి. బిభీషి కలు నశించుచుండెను. మహాదేవునియందు నద్భావము గలభక్తులకు సంసారదోషంబులు నశించుచుండెను. ప్రజలందఱు నమ్మహాదేవుని నందర్శించి పరిమానందము నొందుచుండిరి. అప్పటిసృత్యగీతాదిస్త్రీ విశేష్టితంబులం గాంచి మునులును సిద్ధగణంబులునుగూడ నధీరు లగుచుండిరి. ఋతువు లన్నియు నొక్కచోఁ జేరి స్వకాలోచితంబు లగు లతావల్లనకును నుఫలాదులను వర్ధిల్లఁజేయుచు నాప్రదేశంబున కధిక తిరిరామణీయకంబును గల్పించుచుండెను. మందానిలంబులు పుష్ప కేసరంబులచే కూసరితంబులై యేతెంచుచుండెను. భృంగంబులు జమ్బూన రోదనేయుచు నిటునటు సంచరించుచుండెను. కోకిలలు శాఖాపల్లవంబులచాటునఁ గూరుచుండి కుసుమభారవినమ్రంబు లగువృక్షంబుల మృదులతిరవయింపుల నాస్వాదించుచుఁ బాడుచుండెను. ఆకోకిలధ్వను లతిమధురములై యవ్వనోపవనంబులయందున్న యెల్ల వారికిఁ గామోద్దీపకంబు లగుచుండెను.

చంద్రశేఖరుం డవ్వడు దుష్టయుం డగుకామదేవునిచే నున్నాదితుండై పృష్టచిత్తంబుతో నందీశ్వరునిం బిలిచి “ఓవానరాననా! నీ ఏక్షణంబునఁ గైలాసంబునకుం బోయి గృతస్నానయు, నలంకృతయు నగుగారిదేవిని నాచెంతకు శీఘ్రముగఁ దీసికొనిరమ్ము.” అని

యాజ్ఞాపించెను. నందికేశ్వరుండును బరహేశ్వరునియూపతి నాడలం  
దాల్చి కైలాసంబునకుఁ బోయి పార్వతీదేవిని సందర్శించి ప్రణమిల్లి  
ఁ ఓదేవి ! భగవానుం డగుతీలోచనుండు బాగుగ నలంకరించుకొనిన  
నిన్ను సందర్శించఁగోరుచున్నాఁడు. కావున నీ విష్వజే నునజ్జితవై  
మనోవేగమున తుదాంతికంబునకు రావలయును. ఆలస్యమైనచో  
నాతఁడు నన్నసమర్థునిగను, మిథ్యావాదిగను భావించఁగలడు”  
అని విన్నవించెను. భగవతి యగుపార్వతి యమ్మాట లాలించినంతనే  
యలంకరించుకొనుట కారంభించెను. నందికేశ్వరుండు జేవి కీవార్త  
నెఱింగించి మరలి మనోజవంబునఁ బ్రభుసన్నిధికిం బోయెను. అనిఁ  
దొక్కఁడే వచ్చుటం గాంచి రుద్రుండు దేవి నతిరయంబునఁ దీసికొని  
రా మరల నాజ్ఞాపించెను. నందికేశ్వరుండు వల్లె యని మిలోచన యగు  
గౌరిచెంతకు మరలఁ బోయి ప్రభునియాదేశము నిట్లు విస్తప్తముగ  
వాక్రుచ్చెను. “ఓదేవి ! అలంకృతవును, మనోహరిణీవియ నగునిన్ను  
శీఘ్రముగఁ గొనితేర శంకరుం డత్యుత్సాహముతో నాజ్ఞాపించుచు  
న్నాఁడు.” అని మనవిచేసెను.

నందికేశ్వరుండు మహాదేవు నెడఁబాసి గౌరిచెంతకుఁ బోయిన  
సమయమున శంభుదేవునిసన్నిధిన్న యచ్చరలు మహేశ్వరునికా  
మాతరత్వముం గాంచి తమలోఁ దా మిట్లాలోచించుకొనిరి. “భగ  
వానుండగు పినాకి కామారి యయ్యును గామపీడితుండై యున్నాఁడు.  
కావుననే మాతృప్రేముఖంబగు దివ్యవారీగణంబునకు రాజ్ఞీప్వరూప  
యు, నతిలోకసుందరీమణియు నగుపార్వతీదేవిని సందర్శింప నుత్సుకుం  
డగుచున్నాఁడు. ఆదేవిరూపవిలాసంబులు సర్వోత్కృష్టంబులుగదా !  
కావుననే కామదేవుం డామె నవలంబంబుగఁ జేసికొని మహాదేవునిఁ  
దనకుచునుశరంబులచే వేధించుచున్నాఁడు. కానిచో మహాకాటుని కని



ప్రంబుఁ గావించుట కారఁ డెట్లు సమర్థుం డగును ?" అని యనుకొనుచు “నామోయణిగాక మణియేరమణీమణి యిమ్ముహాదేవుని స్పృశించుటకు సమర్థురాలు గాఁజాలును ?” అని ప్రశ్నించుకొనిరి. కుంభాండతనయయో, మాయాచతుర్యము నగు చిత్రీలేఖ యమ్మాటల నాలించి తెటాలున లేచి : నేను గౌరీరూపమును ధరించి యీపరమేశ్వరుని స్పృశింపగలను. ఆ దేవి సఖులరూపంబుల నిండెవ్వరైనను ధరింపవచ్చును. కాని సందీశ్వరునిరూపము నిండెవ్వరుధరింపఁజాలుదురు ?” అని పలికెను. ఆమాటలు విన్నంతనే నారాయణోరుసంభవయగునూర్వశి వైష్ణవయోగావలంబనంబున సందీశ్వరరూపముం దాలెను. ఆమెరూపపరివర్తనముఁ గనుఁగొని తక్కినయువతు లందఱును దమరూపములను మార్చుకొనుట కారంభించిరి. ఘృతాచి కాళికారూపంబును, విశ్వాచి చండికారూపంబును, ప్రియోచ సావిత్రీరూపంబును, మేనక గాయత్రీరూపంబును, సహజస్య జయారూపంబును, పుంజకఫలి విజయారూపంబును, కృతుఫలి వినాయకరూపంబును గ్రహంబుగ ధరించిరి. వారిరూపంబులు కృత్రిమంబు లని యనుమానించుటకు గూడ నశక్యంబులై యవికలభావంబునఁ బరివర్తితంబులై యుండెను. తక్కినయుచ్చర లందఱును మాతృకారూపంబులం దాల్చిరి.

పిమ్మటఁ జిత్రీలేఖ వైష్ణవయోగంబునఁ జిత్రకళానైపుణ్యంబు మెఱయ నత్యద్భుతంబుగఁ బార్వతీమనోహరాకృతిని ధరియించెను. అప్పు డామెచరణద్వయము రక్తాంగసన్నిభంబును, మృదులంబును నై దివ్యత్వంబును, ససాధారణత్వంబును గాంచియుండెను. అమితసౌభాగ్యమయంబు లగుగొప్పయలును సంగుళులును మనోజ్ఞంబులై ధరణిశోభను ద్విగుణీకృతంబు నొసరించుచుండెను. సఖికాంతులు చంద్రప్రభల నీనుచు దిగంతముల వ్యాపించుచుండెను. దివ్యనూపురయుగ

రుణత్కారములు నలుడెనల వ్యాపించుచుండెను. హాస్యంబులును వర్తంబులును సూక్ష్మంబులు నగు జంఘలు మిగుల రమణీయంబులై యుండెను. ఆదివ్యరూపంబు న్నిర్లకాంత్యజ్వలమై దివ్యమణిభూషణాలంకృతమై, దివ్యవనవాచ్ఛాదితమై, శశిశోటిసంకాశమై, పుష్పమాలికాసుశోభితమై, యతిలోకరమణీయమై, వజ్రనాతీతమై సాక్షాత్కాదీరూపంబుం బోలియుండెను.

అప్పుడు నందికేశ్వరరూపమును ధరియించినయూర్వాశి నమయముచూచి యీశ్వరుని దర్శించి తనకటాక్షబాణంబులచే నాతని విసశుంగావించి, 'దేవదేవా! మాతృగణసహితంబుగ గాతీదేవిని దోడ్కొనివచ్చితిని. కృపాకటాక్షంబులచే ననుగ్రహింపవలయును.' అని విన్నవించుటయు రుద్రుండు పరమానందభరితుండై శయ్యనుండి లేచి పార్వతీదేవి కభిముఖంబుగ నేడడుగులు ముందు నడచెను. అప్పుడు బ్రహ్మాదిదేవతలును, దేవదానవమునిగణంబులును, ఋషీశ్వరులును, సిద్ధులును, స్తోత్రపాఠములు నేయుచుఁ బార్వతి కభిముఖంబుగ నడువనారంభించిరి. అనమయంబునఁ బినాకపాణి యగు శివుండు పార్వతీకరిగ్రహణంబుఁ గావించి, శయ్యానుండిరమునకుఁ దోడ్కొనిపోయి, పర్యంకమునం జేర్చి యామెతో ననేకవిధంబులఁ గీడించుచుండెను. మాతృకారూపంబులం బాల్చినయచ్చరలు రుద్రదేవునికి నలువంకల నిల్చి స్మృతగీతంబు లొనర్చుచు, నాదంపతుల శోభితంబులఁ దనియించుచుండిరి. దేవీరూపముం దాల్చినచిత్రోరేఖయు నీశ్వరునితోఁ గలిసి మధురగళరవంబులు నేయుచు నుత్సాహమును వర్ణిల్లజేయుచుండెను. వేయేల? ఈకృత్రిమమాతృకాగణంబును, కపటగౌరీదేవియుఁ దమతమచేష్టలయందు కాపట్య మించుకంతయుఁ గానరాకుండఁ బ్రవర్తించుచుండిరి.

ఆసమయంబున శంకరాధిపత్యులగు పండిత్వరాధిప్రచుఠ  
గణంబులు మాతృకాగణసహితంబుగ వచ్చుటికి విచ్చేయఁజూచిరి.  
అత్యద్భుతాలంకారవిభూషిత యగుశౌరి సఖిజనవరివృత్తయై వియన్నా  
గ్గంబున భర్తృసన్నిధానమున కరుదెంచెను. దేవీస్తవంబులఁ గావించు  
చు వచ్చుచున్న నంది, భృంగి, లంబోదర, దండి, మహాకాలాదులు  
జేవీడ్వయము నాకస్మికముగఁ గాంచి విస్మితులై పోయిరి. వారిలో  
పత్యదేవి యెవ్వతెయో యెవ్వరును నిర్ణయింపఁజాలకుండిరి. ఆమూ  
ర్తిద్వయమునం దెంతమాత్రమును భేదము గానవచ్చుట లేదు.  
ఉభయపతంబులయందున్న పండిద్వయంబునకును, మాతృకాద్వ  
యంబునకును, ప్రేమభగణద్వయంబునకును నెట్టివ్యతిక్రమమును గా  
న్పించుట లేదు. అప్పుడు మహాదేవునిచార్వ్యంబునకు వచ్చి నిల్చియు  
న్నచారిత్రదేవి దివ్యనారీగణంబులతోఁ గ్రీడించుచున్న భక్తవ్యతిక్ర  
మమును గ్రీహించి ప్రహసించనారంభించెను. ఆపందముచే మత్తిల్లి  
యున్నయస్సరోగణంబును గిరికిలారవంబును గావించఁదొడంగెను.  
భూతప్రేతపిశాచయక్షరాక్షసగణంబులుగూడ నానందకోలాహలంబు  
హోసర్పగఁడంగిరి. బాలేందుశేఖరుం డగుశివుం డది యంతయు నాల  
కించి యంతయుం గాంచి పరమానందభరితుం డయ్యెను. అస్సరోగ  
ణంబులక్రీడాకలాపంబులుగూడ నట్లే యాతనికిఁ బ్రీతికరంబు ల  
య్యెను.

పిమ్మట సూర్యశియు, జిత్రలేఖాప్రభృతులును స్వస్వరూపము  
లం జాల్చి స్వచేష్టితంబుల నెప్పటివలెఁ గావించఁజూచిరి. మహాదే  
వుం డింతవఱకును రమణీగణంబులచే పంచితుండై యావగ్మాత్రిం  
దగు సంతోషంబును గాంచియుండెను. ఇప్పుడు దేవిం గాంచినంతనే  
వారందఱును దమకాంత్యమునుండి విముక్తులైరి. సద్భావశాలిని

యగు గౌరీదేవి యవ్యుడు భర్తృసహితయై నదీతటంబునకుఁ బోయి  
యత్యద్భుతంబుగ యభేచ్ఛంబుగఁ గ్రీడింపనారంభించెను.

బాణాసురడుహిత యగు నుమాదేవి యానమయంబున నచ్చ  
టికి వచ్చి భక్తితోఁ గ్రీడించుచున్న పార్వతీదేవిం గాంచి భక్తృసమా  
గమవాంఛ యుదయించుటయుఁ దనమనంబున , ఆహా ! ఈగౌరీదేవి  
వలె నిజరమణులతోఁ రమించు రమణీమణులే ధన్యులు. వారిజన్మమే  
సాఫల్యముం గాంచునది.' అని భావించుకొని నియమానక్త  
యగు నామె యుపవాసాదులచే విజితేంద్రియయై యుమాదేవి నారా  
ధింప నారంభించెను. సగరాజనందన యగు భగవతి యామెయభిప్రాయము  
నెఱింగి యత్యంతప్రీతిచిత్తయై పరమాదరంబున నామెకు సా  
క్షాత్కరించి , తుమారీ ! అనిందితం బగునీనదీతటంబున భర్తతోఁ  
గలిసి నేనెట్లు విహరించుచుంటినో యదిరకాలంబున నీవు నట్లే సతి  
సహితవై విహరింపఁగలవు' అని యానతిచ్చి యంతర్హిత యయ్యెను.  
అద్దేవివాక్యంబుల నాలించియు నయ్యుమాదేవి తనకంతసాభాగ్యము  
లభించునని విశ్వసించఁజాలక చింతించుచు , నేనుమండభాగ్యురాలను  
ఇట్టినుఖ మెన్నఁటికైన లభించునను నాశ నాకు లేదు.' అని నిరూఢాస్సి  
వాయై చింతించుచుండ దేవి యామెయింగితమ్ము నెఱింగి మరల దర్శ  
నంబిచ్చి , ఓమానీనీమణి ! ఈకార్తికమాసంబునకు సప్తమం బగు  
వైశాఖమాసంబున శుక్లపక్షద్వాదశీదివసంబున భయంకరనిశానము  
యంబున నుపవాసాత్మనవు, సంతఃపురనిద్రితవు నగునిన్ను న్వన్నావప్త  
యం దెవ్వఁడు రమించునో యాతఁడే నీభర్త యగు నని దేవతల  
చే నిశ్చయింపఁబడియెను. నీ వాతనితోడనే కలసిమెలసి నుఖంబుగ  
నుండువు. చిన్నతనమునుండియు విష్ణుదేవు నారాధించుచున్నపుణ్య  
ముచే నీయనోరథ మదిరకాలముననే సఫలంబు గాఁగలదు." అని శో

ధించుటయు సక్కన్యాయకత్వంబు లజ్జావశంబున నేమియు మాటాడనేరక మనంబున 'నట్లే యగుఁగాక' యని యనుకొనుచుఁ దనయభీష్ట దేవతంగూర్చి ప్రార్థించుకొనుచు నుఖంబున నుండెను.

భగవానుం డగుదుర్మండు కీర్తిదావసానంబగుటయు నటనుండి దేవీ, గణ, దాసవసహితంబుగ నంతస్త్రితుండయ్యెను. సకలస్త్రీగణంబులును మహాదేవునియపూర్వకీడానుభవంబునుగాంచి సంతృప్తచిత్తంబులతో గజాశ్వకథారూఢులై నిజావాసంబులకు నిల్గమించిరి. సిద్ధయోగినులును గగనమార్గంబున వెడలిపోయిరి.

అనంతరము కొంతకాలంబునకు బాణాసురుండు మహాదేవుని నన్నిధికిం బోయి యయ్యమాకాంతునిం బూజించి కృతాంజలిఘటించి ధురదృష్టవశంబున నై నగర్వంబుతో విచారనూచకంబుగ 'ఓవృషభధర్మహ! తగిన యుద్ధములు లభియింపనప్పడు పర్వతసారం బగునాయీ బాహునహస్రంబువలన నేమిప్రయోజనము గలదు? పూర్వము వీనిబలముచే యముని భటునిఁగాఁ జేసికొంటిని; అనలుని ఐశీకృతునిఁ గావించుకొంటిని. వరుణుని గోరక్షితునిఁగాఁ జేసివైచితిని; కుబేరుని గజాధ్యక్షునిఁగను, నిర్మతిని పుష్పమాలాకరునిఁగను నొనర్చితిని. ఆఖండలుండు పరాజితుండై నాకుఁ గప్పములను గట్టుచున్నాఁడు. ఇంక నాకెచ్చట మహారణము ఆభించునో యనుగ్రహించి యానతీయవలయును. నీవు సర్వజ్ఞుడవు. నీ కవిదితం బగునది యేదియును లేదు. సమరతృష్ణాదృఢభీతింబు లగు నాయీబాహువులు మహాహవరంగమున శత్రుకరవినిడ్చుకంటంబు లగుశస్త్రాస్త్రసమూహములచే జర్జరితములై భూపతితములైనఁ గావలయును. కాదేని శస్త్రసహితముగ శాస్త్రవకరములను సహస్రధా ఖండింపనైన ఖండింపవలయును." అని వేడుకొనుటయు దుద్రుం డాతనివచనములకుఁ గుఱితుండై మహాదృఢతముగ

నట్టహాసమును గావించుచు ఓహానవాధమా! నీవు గర్వాంధుడవైతివి. అదిరకాలముననే నీకు ఘోరతరం బగు మహాసంగ్రామము లభింపఁగలదు. ఆరణంబునఁ బర్వతంబులవంటి నీనహస్రబాహువులు ను శత్రుశస్త్రంబులచే గడ్డికాడలవలె విచ్ఛిన్నంబులై భూపతితంబులు గాఁగలవు. అప్పుడు నీగర్వంబు భంగంబు నొందును. నీయాయుధాగారంబునఁ బ్రీతిశీతంబై యున్న మానుషశిరస్సహితం బగు మయూరధ్వజము పవనోద్ధూతంబు నాకుండఁగనే యెప్పుడు భూతలపతితం బగునో యప్పుడు నీకు మహాసంగ్రామంబు సంప్రాప్తించు నని గ్రహించి నేనానహితంబుగ యుద్ధమూర్తి గావింపుము. ఇప్పుటి కింటికి బొమ్ము. ఓమర్మత! ఆసమయంబున మఱియు ననేకంబులగు మహాత్పాతంబు లుత్పన్నంబులు గాఁగలవు." అని యానతిచ్చెను. బాణాదురు డవ్యాకృతంబు లాలకించి దివ్యకుసుమాంజలులచే నడ్డేవు పర్చించి సెలవు గైకొని తనరాజధానికిం బోయి ముందుగ నాయుధాగారంబునం బ్రవేశించి, యచ్చటఁ గుండలుం డనుతనమంత్రం గాంచి జరగినవృత్తాంతమంతయు వర్ణించి చెప్పెను. మఱికొంతనేపటికి మయూరధ్వజము నిష్ఠిమిత్తంబుగ వేలవయిం బడెను. దానిం గాంచి జూడండు మహాదేవునివాక్యంబులం దలంచి సంతృప్తహృదయంతై నిలువోవక శీఘ్రంబున యుద్ధసన్నద్ధుండగుచుండెను. అతఁడు తనలో నిట్లు తలపోసెను. "ఎవ్వఁ డెచ్చటనుండి యేల నాతో యుద్ధమునకై రాఁగలఁడు? రణసియందును, బహుశిస్తాస్త్రవేదియు నగునేయోధాక్రేసరుండు నాబాహుసహస్రంబును తృణసమూహమువలె ఛేదించుటకు సమర్థుం డగును? సునిశితాస్త్రంబులచే నేనాతనిమస్తకచ్ఛేదనంబుఁ గావించెదను." అని యాతఁడు నిరంతరమును దలపోసికొనుచుండెను.

ఇట్లుండ నాతనికిఁ గాలస్వరూపం బగునై శాఖనూనము కాళి  
కృంబున సమాగతం బయ్యెను. అందొకనాఁడు బాణతనయ సున్నా  
తియై మంగళాచరణంబు గావించి విష్ణుదేవు నారాధించి రాత్రిసమయం  
బున సురక్షితం బగునంతఃపురంబున నిదురించియుండెను. అసమయం  
బునఁ బార్వతీమాయచే శ్రీకృష్ణపౌత్రుం డగుననిబుద్ధుం డామెచెంతకుఁ  
గొనితేఁబడియెను. అక్కుమారుఁ డారమణీమణి మండరాకారంబునకు  
ముగ్ధుండై బలనంతముగ నామె నుపభోగించెను. అనంతరము నిమే  
షములో గౌరీసఖు లాతని మరల ద్వారకకుం గొనిపోయి విడిచిరి.  
పిమ్మట నుపాకన్య మేల్కొని శయ్యవదలి సఖులచెంతకుం బోయి  
వెక్కి వెక్కియేడ్చుచు స్వస్వత్తాంతమును వారి కెఱుంగించి మానభం  
గశంకచే దేవాత్మాగంబు గావించుటకై కృతనిశ్చయ యయ్యెను.  
అప్పుడు సఖు లామె నూహించుచు “కుమారీ ! నీశీలమునకు భంగ  
ము కలిగెననియు దోషము సంప్రాప్తించె ననియు సంశయింపకుము.  
పార్వతి నీకెట్టిభర్తృసమాగమమునే విధించియుండెనుగదా ! నీ వాపూ  
ర్వశృత్తాంతమును స్మృతికిఁ దెచ్చుకొనుము. నీసకలసంశయములును  
వజలిపోగలవు.” అని ప్రబోధించిరి.

అప్పు కుపాకన్య మును కుదురువఱుచుకొని హృష్టచిత్తయై  
చిత్రీలేఖం గాంచి మధురవచనంబులతో “సఖీ ! పార్వతీదేవి యీ  
తనినే నాకుఁ బతిగాఁ జేసియున్నమాట నిజమే. కాని నేనాతని నేయు  
పాయముచే రిహస్యముగాఁ బొందగలుగుదును ? నాహృదయమును  
పారించిపోయిన యామండరాకారుఁ డేకులమువాఁడో యెవ్వఁడో  
యింతుకంతయు నే నెఱుంగను. అట్టివానిని గ్రహించి తెచ్చుట కెద్ది  
యైన నుపాయ ములోదించి నాయుత్క్రంత నవనయింపుము.” అని  
వేడికొనుటయుఁ జిత్రీలేఖ “రాజకుమారీ ! నీవు స్వస్మములోఁ

గాంచినయూతఁ డెవ్వఁడో నాకెల్ల దెలియఁగలను ? అట్టిచో నాతనిఁ గొనితెచ్చుట యెట్లు పొసంగును ?" అనియెను. ఆమాట లాలించి యుమాదేవి హతాశయై రాగాతిశయముచే మఠఁగోద్యుక్తురాలయ్యెను. ఆమె యవస్థఁగాంచి చిత్రలేఖ భయపడి యోగేశంబు లగుపాత్యవ వచనంబులచే నామెకు బ్రబోధించి , సఖీ ! ఏడుదినంబులలో నీవడు నాలుగులోకంబులం గలసుందరాకారులగుపురుషమూర్తుల నొకశతం బున లిఖయించి తెచ్చెదను. అందు నీమనోహరం డెవ్వఁడో కనుఁ గొని నాకుఁ దెలిపెనవేని వానిని నామామాబలంబున నీనన్నిధికిం దోడితెచ్చెదను. విచారింపకుము. " అని యూఁజిలెచెను.

అసంతకము యథోక్త సమయంబుఁకుఁ జిత్రలేఖ తననేర్పు మెఱుఁ జిత్రేపటంబులను దెచ్చి యుమాదేవికిఁ జూపెను. ఆమె మా చిత్రరూపంబుల నేకాగ్రచిత్తంబునఁ బరిశీలించుచు నందు జేనదా నవమానవరాజకుమారులఁ బరీక్షించుచు నొక్కచోఁ దలచిత్తచోరుని మనోజ్ఞచిత్రముం గాంచి దానిని ప్రేలితోఁ జూపుచుఁ జిత్రలేఖ నుద్దేశించి , ఆతఁడే యీతఁడు ! ఈతనికులశీలవర్తనలులును, నామం బును వర్ణించి చెప్పవలయు " నని ప్రార్థించెను. చిత్రలేఖ సర్వయు నామెకు నివేదించెను. అది విని ప్రేమానురాగనిమగ్నయగు నుమా కన్య , సఖీ ! ఎవ్వనివియోగముచే నే నొకనిముసలైనను దేహమునఁ బ్రాణముల నిలుపుకొనఁ జాలకుంటినో అట్టిదుక్లభపురుషుని సులభ ముగ గ్రహించుటకుఁ దగినయూసాయమేది ? ఆతఁడు రాక్షసాతాతి యగుమురారిపాత్రుఁడు. ఆతనితోడి సంబంధము మన కసంభవము గదా ! చూచిచూచి నాతఁడిని యీతఁడు నాకు విభండగుట కంగీక రించునా ? ఒకవేళఁ బుత్రికాప్రేమచే నాతఁడిని దాని కియ్యకొనుఁ గాక ! అభిమానభయం డగు ననిరుద్ధుండు నన్ను జేట్లు హమ్మతించు



నా? ఎట్లు చూచినను నాకు మరణమే శరణ్యముగాఁ గావచ్చుచున్నది. ” అని కన్నీరుమున్నీరుగా విలపింపసాగెను. స్నేహమయియగు చిత్రీశేఖ యతిమధురంబు లగువచనంబుల నామె నాశ్వాసించి యతి త్వరితంబుగ నీయభీష్టంబును దీర్చెన నని మాట యిచ్చి, సెలవు గై గొని దివ్యయోగంబుచే మనోవేగంబున ముహూర్తకాలములో త్వార కానగరంబునఁ బ్రవేశించెను. అటు గొంతసేపటివఱకు నందందు నెడకివెడకి యామె కృమంబున నంతఃపురోద్ధానంబునఁ బ్రవేశించి యనిరుద్ధుని సందర్శించెను. అక్కుమారుల డప్పును రమణీజంబులతోఁ గలసి మద్యపానంబుఁ గావించుచుండెను. చిత్రీశేఖ తనమా యావృథావంబుచే నంధకారపటంబున నాతని నాచ్ఛాదించి వివశం జేసి యొరు లెఱుంగకుండ శయ్యాసహితంబుగ నాతనిఁ దనశిరంబుపై నిడికొని యొక్కనిమేషంబున బాణసగరంబునకుం గొనితెచ్చెను.

ఉత్తభావంబున ఊణక్షణంబునకును నూత్నాభిలాషలచే నుట్టుట లూరుచున్న యయ్యుపాకన్య సఖిసమానీతుం డగుచిత్తచోరు నాకస్మికంబుగ సందర్శించి యంతఃపురసురక్షిత యయ్యును సవశమా గమంబున కత్యంతభీతచేతన్కయై యుండెను. అంతం గొంతసేపటి కనిరుద్ధుండు మేల్కొంచి విస్మితం డయ్యును దనయెట్టయెదుట నతి లోకరమణీయకారముతో నొప్పారుచున్న యుపాకన్యంగాంచి యనురాగంబు పొంగార నామె నుపలాలించి యభీష్టోపభోగంబులఁ దేలి యాచుచుండెను. కృమముగా నంతఃపురపాలకుల కివ్వవయం బంత యుఁ దెలిసిపోయెను. వాడు లోపలఁ బ్రవేశించి రాజకన్యాసహింతుం డై రెండవమన్మథుండుంబోలె వెలుంగుచున్న యయ్యనిరుద్ధకుమారులం గాంచి క్రోధద్వలితమూర్తులై యతిశీఘ్రంబున దానవేంద్రునిసా లికిం బోయి : మహారాజా ! ఎవ్వఁడో తరుణయృక్కుం డగునొకపురు

మౌను పరాక్రమవంతుండ వగునీయంతఃపురమున రహస్యంబుగఁ బ్రే  
వేశించి రాజకన్యాసహితుండై విహరించుచున్నాడు. నీవు స్వయం  
ముగ వచ్చి యాతనియాధత్యమునకుఁ దగిలెళికుం గావింపుము.' అని  
విన్నవించిరి. బాణాసురుం డవ్వార్త నాకర్ణించి యతివిస్మితుండై  
చటాలున సంతఃపురముం బ్రేవేశించి యిందీవరశ్యాముం డగునొక  
యువకుండు తనతనయతో విహరించుచుండుటం గాంచి నివ్వెఱపడి  
కోధాతిరేకంబునఁ గొంతనేవేమియు మాటాడఁజాలక పిమ్మట స్వస్థ  
తం గాంచి యట్టహాసంబునేముచుఁ గింకరులం గనుంగొని :: దానవ  
వీరులారా ! ఈయువకునిరూపలిలాసంబులును, ధైర్యసాహసంబులును  
సతాకికంబులుగాఁ దోచుచున్నవి. ఈమానవాధముండు నాకన్యను  
హరించి నాకులాచారమును గూల్చివైచినాడు. కావున మారీతని  
నతిశీఘ్రముగ నతితళతరుంబులచే విగతానుం గావింపుడు. భటులారా!  
దురాచారి యగునీసామరు నీక్షణంబు బంధించి కొంతకాలము కారా  
గృహంబునఁ బడవేయుడు." అని యానతిచ్చెను. మఱియుఁ బాప  
ఋద్ధి యగుబాణాసురుం డవ్వ డవీరవరుని వధించుటకై దశసహస్ర  
దానవసైన్యమును సమకూర్చెను.

అంతఃపురగతుం డగునయ్యాదవేండుగ్రంథ భీషణగర్జ్జారవంబు  
లతో ద్వారదేశాగతం బగుశత్రుసైన్యంబును గాంచి గదాహస్తండ్లై  
వజ్రహస్తం డగుసంతకునింబోలి యంతఃపురభవనంబు వెలువడి గదా  
ఘాతంబులచే సకలదానవసైన్యంబును గణిమసంగి మరల లోపలఁ  
బ్రేవేశించి పగిన్నవదన యగుసూర్యకాంతతో సుచ్చట లాడుచు  
నామెం గొంగిలించుకొనియెను. దైత్యశ్వరుం డగుబాణుం డవ్వార్త  
నాల్పించి కోధావేశంబున సనిరుద్ధవదార్థము రణదుర్మను లగు లక్ష  
సైనికులను మరలఁ బంపించెను. మహావీరుం డగు నయ్యనిరుద్ధండు

వారిని గూడ నెఱవీలగ సంతకాలయంబున కతిథులఁ గావించినై చెను. బాణదైత్యుం డీత నూరికుండఁజాలక యక్షణంబ లేచి శుద్ధాంతంబునఁ బ్రేరేపించి మహాబాహుం డగు ననిరుద్ధమూరునిఁ దనతో వ్యంక్షయ్యుద్ధంబున కాహ్వనించెను. పిమ్మట యాధాగ్రేనమం డగు కృష్ణబొమ్మండు రణప్రాప్తం బగుఖడ్గంబుఁ గైకొని యద్దానవేశ్వరుని దశసహస్రాక్షేపంబులను రథంబులను సైనికులను వినాశంబు గావించెను. అదియంతయు నవలొకించి యనురేశ్వరుండు కుపితుండై కాలాగ్నినదృశం బగుశక్తి నాతనిపైఁ బ్రయోగించెను. వీరశిరోమణియగు ననిరుద్ధుండు శత్రువిచిక్షిప్తం బగునాశక్తిని మధ్యపదంబుననే గ్రహించి జానినే యద్దానవనాయకునిపైఁ బ్రయోగించెను. బాణుం డాశక్తిచే నాహతుండై యక్షణమే రథోపశ్చభాగంబున మూర్ఛాగతుం డయ్యెను. అది యంతయుం గనుంగొని మంత్రీ భయప్రకంపితుండై జల సేచపవీజనాదులచే నాతనికిఁ జైతన్యంబుం గలిగించెను.

అప్పుడు బాణాసురుండు తేజుకొని యటనుండి వలాయితుం డయ్యెను. దుష్టయుం డగుప్రద్యుమ్నశంకరుం డప్పుడు చతుర్దిశలను దృష్టిపెట్టేవంజూర్పుచుఁ బర్వతముం బోలి నిశ్చలండై యుండెను. కాని మాయావి యగు సద్దసుజేశ్వరుం డదృశ్యుండై వివిధాస్త్రంబులచే ననిరుద్ధుని వేధించుచుఁ దుదకాతని నాగపాశబద్ధు నొనరించి రణ నివృత్తు డయ్యెను. పిమ్మట నాతఁడు తనమంత్రీం గాంచి , ఓయ మాత్యశేఖరా! ఆదురాత్ముండు నాకులాచారమును దూషితమం గావించెను. నీవు తత్క్షణంబ యాతని సర్వాంగకంబులతోఁగూడ మున్నకచ్చేదనంబుఁ గావించి రాక్షసులకుఁ బంచిపెట్టుము. వలదు. వలదు. కలుషాత్ముండగు నీతనిమాంసము కృన్వామలకుఁగూడ భక్షణ మొగ్గుంబుగాదు. కావునఁ బాపాత్ముం డగు నాతని నగాధంబును

దృఢసత్త్వింబును నగుకూపమధ్యంబున నిజేషింపుడు. ఇదియే యా  
తనికి దగినశిక్ష." అని యాదేశించుటయు ధార్మికశ్రేష్ఠం డగుతుం  
భాండుండు, దేవా! ఇది యుచితము గాదు. ఈతని వధించినచో  
నిశ్చయముగా మనమందఱమును నిహతులము గావలసినప్పు నని  
తోచుచున్నది. ఈతఁడు సామాన్యమానవుఁడు గాఁడు. పరాక్రమం  
బున విష్ణుసదృశుండును సాహసంబున రుద్రసమానుండు నై యున్నాఁ  
డు. ఈయవస్థలోఁగూడ నతఁడు పౌరుషమునుండి చలించుటలేదు.  
భుజంగసందష్టృఁడయ్యను, మనలనందఱను దృఢాప్రాయులనుగాఁడలం  
చుచున్నాఁడు" అని యనురేశ్వరునకు సచ్చఁజెప్పి యనితద్ధుతిచెంత  
కుం బోయి, ఓదురాచారా! నీవేరేమి? నీవెన్వరితనయుఁడవు? ని  
న్నెవ్వరిచ్చటికిఁ గొనితెచ్చినారు? సర్వవృత్తాంతమును సవిస్తరముగ  
నెఱుంగింపుము. ఓవీరశిరోమణీ! నీవు కృతాంజలిపుటఁడనై దానవ  
రాజేంద్రునకు నమస్కరించి స్తుతించుచు నేను నీచేఁ బరాజితుండ  
నైతి నని తుమాప్రార్థనంబు గావింపుము. నీబంధమోచనంబున కిది  
యొక్కటియే మార్గంబు గాన్పించుచున్నది" అని వాక్కుచ్చెను.

అట్టియవమానకరవచనంబుల నాకర్ణించి, ఓతోతి పరపిండో  
పజీవీ! దురాచారా! దానవాధమా! నీవు తౌత్రీధత్మం బించుకంత  
యు నెఱుంగనివానివలెనున్నావు. కావుననే నాకు నీవిట్టులుపడేయించు  
న్నావు. వీరగణంబులకు శత్రువులయెదుట దైన్యప్రకటనంబును,  
పలాయనంబును నొనర్చుట యపకీర్తకరంబులు. అట్టివనులు మరణ  
ముకంటెను సీచములైన వని నేను భావించుచున్నాను. తౌత్రీయజ  
నంబులకు మరణక్షేత్రంబున శాత్రువాభిముఖంబుగ మరణించుటజీవం  
చుబకంటెను శతగుణాధిక్రమశంసనీయమైనది. శత్రువునెదుట సంజలి  
యొగ్గి వీనోయిను బ్రకటిండుట యెన్నడు నుచితము గాదు. అట్లు

వేసినను నాతనికి మృత్యువు డప్పనదిగాదు. దైవవశంబుననే మరణంబు ఘటిల్లుచుండును. ఎవ్వండునుగూడ దైవవ్యతిరిక్తంబుగ నెవ్వరికి ననిష్ఠంబు నేయంజాలడు. ఓహండబుద్ధి! నీవు నాకుఁ బరమశత్రుఁడవు. ఇవ్వీషయమున నాకు నుపదేశించుటకు నీ కధికారము లేదు. నోరు మూసికొని యూహింతుము. దానవసహస్రమే కాదు. సచరాచరం బగునీత్రైలోక్యంబునుగూడ నెవ్వనిసందర్శనమాత్రంబున భయప్రకలిపితంబై యంజలియొగ్గి బహిష్కారంబున నిర్బియుండునో యట్టిమహావీరుఁడా, యితరులయెదుటఁ బరాజయము సంగీకరించుట? ఈరాజేంద్రునిబాహుబలం బంతయును విచ్ఛిన్నం బై నపిమ్మట నీవు స్వయముగ నాపరిచయమును గ్రహింపఁగలుగుదువు." అని యడువీరుఁ డగు నసిరుద్ధండు ప్రత్యుత్తరం బిచ్చి మానావలంబనంబుం గావించెను. బాణాసురుండును మంత్రిప్రార్థనమును మన్నించి యనిరుద్ధుని వధింపక విడిచి యంతఃపురమునకుంబోయి యొడలు తెలియఁబుడి మద్యపానంబు గావించఁదొడఁగెను.

ఏమాఘీలం బగు నాగపాశముచే బద్ధుండై యున్నయనిరుద్ధండు తనప్రాణేశ్వరి యగుసుపాకన్యను దలంచుకొనుచు నుత్తలపడుచుండెను. ఆతని కీసర్పవిషబంధంబుకంటె సతీవియోగపిచారమే దుర్భరముగా నుండెను. ఆదూళిము నాతఁడు సహింపఁజాలక భగవతి యగుకుర్గాదేవిం దలంచుకొని "ఓదేవీ! నేను నాగపాశబద్ధుండనై యితరు లేవ్వరు నెన్నఁడు ననుభవించి యెఱుంగని దుస్సహాణ్ణేకము ననుభవించుచున్నాను. దయామయి వగునీవు శరణాగతుండ నగు నాకు సాక్షాత్కరించి యీతారుణవివత్సముద్రమునుండి నన్నుద్ధరింపుము." అని ప్రార్థించుటయు భిన్నాంజనప్రభాశాలిని యగుకాళీదేవి ప్రసన్నమై జ్యేష్ఠమాసంబునఁ గృష్ణపక్షంబునఁ జతుర్థినాటినికీర్ధనమయంబున

సదృశ్యరూపంబుతో నచ్చటి కేతెంచి యతిదారుణంబులగు ముష్టిపదాఘాతంబులచే గారాగారమునకడ్డముగనున్న తోహదండములను జూర్చి కృతంబులుగఁ జేసి భయంకరసర్వశరంబులను భస్మంబు గావించి నిమేషనూత్రంబున ననిరుద్ధుని వివర్ణియుక్తునిగా నొనర్చి కన్యాంతఃపురంబునకుం జేర్చి యాక్షణంబుననే యంతస్పృత యయ్యెను. సురక్షితుం డగుననిరుద్ధుం డప్పుడు మరల బ్రహ్మసమాగమంబుఁ గాంచి యానందసాగరతరంగములం జేలి యాడుచుండెను.

ఇట ద్వారకానగరంబున ననిరుద్ధునిగానక యంతఃపురస్త్రిజనంబులును, జననీజనకబంధుమిత్రాదులును ముస్సహదుఃఖనిమగ్నులగుచుండిరి. ఆసనుయంబున దేవర్షియగునారదుం డచ్చటి కేతెంచి శ్రీకృష్ణదేవుని సందర్శించి యెల్లవృత్తాంతము నాతనికి నవిస్తరంబుగ నెఱింగించెను. ఆవార్తవిన్నంతనే యబ్జనాభుం డిఠ నిలువఁజాలక యాక్షణంబుననే గరుడు నాహ్వనించి బలదేవప్రద్యుమ్నసహితంబుగ గరుడవాహనారూఢుండై బయలుదేటి ముహూర్తమధ్యంబుననే బాణానగరంబునఁ బ్రవేశించెను. అట సవీరమూర్తులకు ముంకుగ వైశ్వానకునితోడను, యమునితోడను, హరునితోడను, ద్రిముఖునితోడను ద్రిపాదజ్వరంబుతోడను, గుహునితోడను, వివిధాకారులగుప్రమథవీరులతోడను సతిదారుణంబగుమహారణంబు జరిగెను. మఱియు భీషణమూర్తులును, దిగంబరలును, నిర్లజ్జలు నగుననేక స్త్రీజనంబులతోఁ గూడ వారికి మహాహవంబు సంఘటలైనను, అనంతరము బాణాసురునితో సంగ్రామంబు గలిగెను. అప్పుడు విజృంభించి ప్రైబశుచున్న మాహేశ్వరంబులును, రాక్షసంబులు నగుజ్వరాదులను గోవిందుండవలీలగ స్వకీయంబు లగుజ్వరాదులచే నడంచినై శుచుండెను. గరుత్మంతుండు సహస్రమూర్తులం దాల్చి సాగరోదకంబులఁ బానముచేసి

దచ్చి భీకరానలజ్వాలలఁ జల్లాల్పుచుండెను. మఱియు నాతఁడు సునిశితంబును, సుదృఢంబు నగు తనచంచుపుటంబుచేఁ గుమారునివాహనం బనుమహూరమును జీల్చితై వందొడంగెను. ఆఘోరయుద్ధంబున డుద్రదేవుండు పుత్త్రసహితంబుగను, గణసహితంబుగను, విష్ణుదేవునిచేఁ బరాజితుండైపోయెను.

అప్పుడు బాణాసురుండు మంత్రించే సన్నద్ధంబు గావింపఁబడిన యుత్తమాశ్వము సభిరోహించి పరాక్రమంబు దీపింప శ్రీకృష్ణునితో డ్వంద్వయుద్ధమునకుం దలపడియెను. భగవానుం డగువానుదేవుం డా సమయంబునఁ ద్రిలోకభీకరంబగుసుదర్శనచక్రముంగైకొని యారాక్షసేశ్వరునిసహస్రబాహువులను దృఢంబులవలె ఖండించి మస్తకచ్ఛేదంబు గావించుట కుంకింపుచుండెను. అదిచూచి భక్తవత్సలుం డగుపార్వతీశ్వరుండు వివిధంబులగుస్తోత్రపాఠంబులచే విష్ణుదేవుని స్తుతించుచు బాహువ్యయమును బైకెత్తి “ఓదేవా! దేవకీసందనా! నీయుద్విష్టం బగుకార్యము సంపన్నం బైనది. ఇంక నీబాణాసురుని బాణావశిష్టునిగా విడిచిపెట్టుము. నీచక్రాయుధము నుపసంహరింపుము. పూర్వకాలంబున నేను నీకు రణరంగంబున మహాబలంబును, చక్రాయుధంబును, జయంబును బ్రీసాదించి యుంటిని. కావున నీవిష్ణుడు నా మాట విని మహారణంబునుండి నివృత్తుండ వగుము. నీవు భక్తవత్సలుండవు. సాక్షాత్పరమాత్మస్వరూపుండవు. సర్వభూతహితవ్రతుండవు. మద్భక్తుం డగునీబాణాసురునకు నేనమరత్వమును బ్రీసాదించి యుంటిని. శ్రభూ! నీవు నాయెడల సంతృప్తుండవైతివేని నావచనంబులసత్యత్వమును నిలుపుము.” అని ప్రార్థించుటయు విష్ణుదేవుండును జక్రాయుధంబు నుపసంహరించి రణస్థలంబు విడిచి దానవాంతఃపురంబునఁ బ్రవేశించి యనిరుద్ధు నాశ్వాసించి మణికనకసమూహంబుల

తోడను, జత్రోలేఖాసహిత యగునుమాడేతోడను మనుమని వేంటఁ బెట్టుకొని బయలుదేటిపోయి మార్గమధ్యంబున వరుణదేవుని జరాభూతుం గావించి కొంతకాలంబునకు ద్వారకానగరంబునఁ బ్రవేశించెను.

శ్రీకృష్ణుం డరిగినపిదప బాణానురుండు విఖండితబాహుసహస్రంజై యొకలెల్ల రక్తధారలందోగుచుండఁ జాగ్రాపశిష్టుండై బాధపడుచుండుటయు నంచితేశ్వరుం డాతనిం గాంచి జాతిపడి “దానజేశ్వరా! దుస్సహంబులగు గాయంబులచే నీకాయంబులెఱుఁగును శోషిల్లియున్నది. ఈబాధను నీవు భరింపఁజాలవు. భక్తవత్సలం డగువరమేశ్వరునిసన్నిధికి నీవిట్లే పోయి నీనైపుణ్యంబు మెఱయ నర్హుడంటు గావించి యాతని కానందంబు గావింపుము. భగవానుం డగుశంకరుండు నృత్యప్రియుండు గావున నాతఁడు నీనృత్యంబునకు మెచ్చి నీకాక్షణంబుననే బాధోపశమనంబు గావింపఁగలఁడు.” అని బోధించెను. బాణుం డాక్షణంబుననే పరమేశ్వరునిసన్నిధికింబోయి యాలీఖప్రత్యాల్లిఖాదిపదక్రమభేదంబు లేర్పడఁ దాండవించుచు భ్రువయనాదివిక్షేపంబులచేతను, గరవిన్యాసశిరఃకంపాదులచేతను నశినయ్యుచుచు, నుఖవాద్యాదులచే గానము చేయుచు భూతలం బంతయు రక్తసిక్తంబు గావింపం దొడంగెను. భక్తవత్సలుండగుభవానీప్రియుండసాధారణంబును గరుడారసమయంబు నగునయ్యసాధారణానందనమం గాంచి ప్రసన్నుండై “దనుజేశ్వరా! నేను నీయెడల సంతృప్తుండనైతిని. వరప్రార్థనంబు గావింపుము.” అని యమగ్రహించెను.

బాణుండును బరమానందభరితుండై “మహాదేవా! నాబాహువ్రణబాధ యీక్షణంబుననే యుపశమించుఁగాక. వాకక్షయంబగుగాణాపత్యలాభంబుఁ బ్రసాదింపవలయును. ఉపాపుత్రుండు నారాజ్యంబున కధీశ్వరుండు గావలయును. దేవగణంబులతో నాకెట్టి



శత్రుత్వమును తేకుండవలయును. నాకుఁ బరమపవిత్రంబగువిష్ణుభక్తి లభించుఁగాక. కల్పాంతంబున విష్ణుదేవునిచే మరణించునట్లును మరల రజస్తమోమాక్షితంబగు దానవజన్మము నాకుఁ గలుగకుండునట్లు నను గ్రహింపుము. అని ప్రార్థించెను. శివుం డాతనిమనోరథంబు లన్నియుఁ గ్రహించుట సిద్ధించునట్లునుగ్రహించి యంతర్హితం డయ్యెను. బాణాసురుండు గాణపత్యలాభంబుగాంచి పరమానందంబుతోఁ గాలక్షేపము నేయుచుండెను. కొన్నాళ్ళ కుపాగర్థంబున విశ్వజితుఁడనుతనయుం డుదితుండగుటయు శ్రీకృష్ణానుమతంబున దానవప్రధానులందఱును బాణరాజ్యంబున కాతని నభిషిక్తుం గావించిరి. ఆతనినంశంబున నుదయించినరాజులందఱు ననిరుద్ధసంతతిగాఁ బరిగణింపఁబడుచుండిరి. ఉపాదిత్రలేఖలును, విశ్వజితుండును, అనిరుద్ధండునుగూడఁ గల్పావసానంబున శివసాయుజ్యంబుఁ గాంచిరి. మునివరులారా! గురుగణంబులకు గురుస్వరూపుండును, ద్విలోచనుండు నగుశంకరుని యీదివ్యచరిత్రమును మీకు నవిస్తరంబుగ వినిపించితిని. కామారణ్య తవానలుం డగునమ్మహాదేవుండుగూడఁ గామపీడితుండు గాక తప్పి పదిగాదు.

— \* కా మ త త్వ ము. \* —

అని సూతుండు చెప్పటయు మునివరు లెల్లరును విస్మితులై “ సూతశంధనా ! వాయ్వగ్నిజలమాతూమనోహంకారప్రకృత్యాతృతుండును, హృదయస్థుండును, అంగుష్ఠమాత్రపురుషమూర్తియు నగు మహాదేవునిగూడ ముగ్ధునిం గావింపఁజాలిన యాకామదేవుం డెట్టి పాఁడో నవిస్తరంబుగఁ దెలిపిమమ్మనగ్రహింపవలయును.” అని ప్రార్థించుటయు సూతుం డిట్లు చెప్పందొడఁగెను.

మహర్షి శేఖరులారా ! బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకంబును, సర్వభూతాత్మకంబును, ద్విలింగంబును, విశ్వమూర్తియు నగుదివ్యశక్తియే కామస్వరూపము. బ్రహ్మయైనను, విష్ణుండైనను, శివుండైనను, సూర్యచంద్రులైనను నాతని విడిచి యేకార్థంబును జేయఁజాలరు. సంకల్పమే కామము. యజ్ఞము, శిక్ష, స్వాధ్యాయము, జ్ఞానదానములు, శ్రుతి, స్మృతి, అశుచి, పరవీడనము, స్వర్గము, మోక్షము, పరిగ్రహము, స్నేహము, వైరము మొదలగున వన్నియుఁ గామదేవుని ప్రభావంబుచేతనే కలుగుచుండును. ఆతఁడే మనోభవుడు. అష్టవిధంబులగుదేవజాతులును, మానవులును, బంచవిధంబులగుతిర్యగ్జాతులును గూడఁ ద్రికాలంబులయందును గామప్రభావంబుచేతనే యుద్భవించుచు, వర్ధిల్లుచు, విలయంబుఁగొంచుచు నుండును. ఇట్లు చతుర్దశిభేదంబులం గాంచియున్నజీవులలోఁ బరస్పరాసక్తంబులగు నఖిలమిభుసహృదయంబులయందును గామదేవుండు బహురూపంబులతో విరాజిల్లుచుండును. ఈజగంబున రమణీయంబులును, నిస్సాగుకుమోపమంబులు నగువిషయాభిలాషులుగల బ్రహ్మాందోపేంద్రదద్రాదులయందును, దేవదానవమానవగంధర్వరగాదులయందును గామదేవునిప్రభావ మచ్యాహతంబుగఁ గొనసాగుచుండును. ఈజగంబున నాతనికి భిన్నంబైన దేవీయును లేదు. బంధువులు, ఆచార్యులు, రక్షకులు, నాయకులు, జాతలు, గురువులు, కల్పకములు, సోదరులు, తల్లిదండ్రులు, యముఁడు వైతరణి, నరకము, నందనము మొదలగున వన్నియు జీవులసంకల్పసంభవంబు లగుకామస్వరూపములే. కామతత్త్వంబును సంపూర్ణంబుగ వర్ణించుట కెవ్వరికిని సాధ్యంబు గాదు.

కేవలంబును, బుద్ధిగమ్యంబును, ఆనందమయంబును, అమృతస్వరూపంబును, దివ్యంబును, అర్కేందుప్రభవంబును, తమోవినాశ

కంబును, శాశ్వతంబును, జ్ఞానానందస్వరూపంబు నగుదానిని దత్తవే  
త్తలు బ్రహ్మముగా నిర్దేశించి యున్నారు. ఆబ్రహ్మమునుండియే  
బ్రహ్మాద్రోవేంద్రాదులును, మాతృలును, క్రిమికీటకాదులును,  
ఇశునమృదులును సంభవించుచున్నవి. వానివికారములే కామస్వ  
రూపములు. ఎవ్వఁడు జీవులహృదయస్థంజై జాగ్రదవస్థయందును,  
నిద్రావస్థయందును వివిధకర్మలగులఁ గావించుచుండునో యాతఁడే  
బ్రహ్మంబనియుఁ దత్కర్మసమూహం బంతయుఁ గామస్వరూపం  
బనియుఁ జెప్పలు చెప్పుదురు. బ్రహ్మవివర్తస్వరూపం బగుమాయాశ  
క్తియే కామకారణం బగుచున్నది. ప్రియాప్రియరూపంబులును,  
ఇష్టానిష్టంబులగు రసగంధాదులును విషయమాలంబున నెవ్వనిచే నను  
భూతంబు లగుచుండునో యాతఁడే పరమాత్మ. విహృషం డగునా  
తఁడు కర్తయు కర్మయు నగుచున్నాఁడు. అందు, గర్మంబు నశిం  
చును గాని కర్తయై యిట్టిని నశింపఁడు. చిత్రికారుఁడు చిత్రసహస్రం  
బుల విలిఖించునట్లే పరమాత్ముండు భిన్నభిన్నంబు లగుజీవహస్రం  
బుల సృజించుచుండును. ఆతఁ డేకమాత్మిం డయ్యును భోజ్యభో  
క్తృభేదంబులచే ద్వివిధంబుగఁ దోచుచుండును. కాని తత్త్వజ్ఞులగు  
వారు కేవలమాత్రనిభోక్తృస్వరూపమునే దర్శించుచుందురు. ఈజగం  
బునఁ గానవచ్చుచున్న భిన్నస్వరూపంబులును, భిన్నస్వవహారంబులు  
నుగూడఁ బరమేశ్వరవ్యతిరక్తములు గానేరవు. ఈవిషయంబున సంశ  
యంపంజనదు. నిరాకారంబును, మహాఘోరంబును, స్వనంవేద్యం  
బును, బరంబును, భ్రువంబును, ద్రివృత్తు నగుబ్రహ్మమునుండియే  
విశ్వంబును, గామంబును, ఇచ్ఛాజ్ఞానకీయాశక్తులు సుత్పన్నంబు  
లయ్యెను.

బ్రహ్మసంభవుం డగుకామదేవుండు దేవతగంబున శుక్లవర్ణుఁ

డును, జతుర్భుజుడును, శంఖచక్రగదాపద్మధరుండును, చతుర్భుజుం  
డును, సువర్ణమణికుసుమాలంకృతుండునునై లక్ష్మీ, సకన్వతి, రతి,  
ప్రీతి, కీర్తి, శాంతి, పుష్టి, తుష్టి, గరుత్మంతుఁడు మున్నగువారిచే  
బరివృతుండై విరాజిల్లుచుండెను. ఆతఁడు కృతఃకుగంజున శ్యామ  
సుందరుఁడును, బూర్ణేందువదనుండును, దివ్యలావణ్యలోచనుండును,  
కుంచితాసితకుంతలుండును, మణిహేమభూషితుండును, సాశాంకుశధ  
నుర్భాణహస్తుండును, రక్తాక్షుండును, క్షీరసాగరనిలయుండును నై  
లక్ష్మీ, భద్రీ, సుభద్రీ, రుక్మిణీ, రతి మొదలగువారితోఁగలసి ప్రద్యు  
మ్ననామంబున జగత్ప్రియుండై విలసిల్లుచుండెను.

ఒకప్పుడు దేవతలు చంద్రశేఖరునితపోభంగంబు గావించుటకై  
యామన్మథుని జంద్రప్రభావగరికిం బంపించిరి. ఆక్షణంబుననే మఢ  
నుండు పుష్పశరాదులచే సంధ్యుండై మహాదేవుని సమీపించుటయు  
రుక్మిండు కన్నుదెఱచి యతనిం గాంచి 'నీవెవ్వఁడవు? ఎవ్వరిచే  
నిటకుం బంపఁబడితివి?' అని ప్రశ్నించెను. 'నేనెవ్వఁడనోక్షణములో  
నీకే తెలియఁ గలదు.' అని కాముండు బదులుచెప్పెను. నీవెందు  
కొఱ కిటకు వచ్చితినిని త్రిలోచనుండు మరల నడుగుటయు నిన్ను  
మోహింపఁజేయుటకై వచ్చితినిని మీనకేతనుం డుత్తరం బిచ్చెను.  
ఎల్లు నన్ను మోహితుం గావింపఁగలవని శంకరుండు మరలఁ బ్రశ్నిం  
చెను. మద్బలంబుచే విముగ్ధుఁడేసెదనని కుసుమశరండు వాక్రుచ్చెను.  
నీ బలం బెట్టి దని హరుండు మరల నడుగుటయు మారుండు తనల  
తాంతశరంబులం జూపుచుఁ బ్రహూనబ్రాణంబులచేఁ బరమేశ్వరుని  
వత్సోభాగమును భేదించుట కుద్వేషుండగుటయు భగవానుండు క్రోధా  
తిశయంబున భీషణాకారుండై విద్రుంభించెను. ఆక్షణంబుననే యద్వై  
పుని తృతీయనయనమునుండి మహావలజ్వాలలు బహిర్గతంబులై యొక

సమేనమధ్యంబుననే యక్కామదేవుని దగ్ధుగావించినై చెను. అప్పుడు ప్రజాపతితనయు యగురతి పతినియోగంబు సహింపంజాలక యనేక విధంబులఁ బడిదేవనంబు గావించుచు నమ్మహాదేవుని స్తుతింప నారంభించెను. పతిపరాయణ యగురతిదేనిస్తోత్రోపాశంబులకుఁ బూర్వతీవల్ల భండు ప్రసన్నుండై 'ఓరమణీమణీ! నీవు మయమిమందిరంబునఁ బురస్కరింబు గాంచి శంబరానురునిచే వంచితవై ద్వాపరయుగాంతంబున మరల భర్తృలాభంబు గాంచగలవు' అని యనుగ్రహించెను.

రుద్రదేవుని నేత్రానలంబుచే విదగ్ధుండై నకామదేవుండు మరల విష్ణుమందిరంబున దుక్కిణీగర్భంబునఁ బ్రద్యుమ్నుండై జనించెను. శ్యామసుందరుండును, సర్వభూతమనోహరుండు నగునక్కుమారుండు పుట్టినితోడనే మాయావి యగుశంబరాసురుం డాతని నెత్తికొనిపోయి మాయావతి కర్పించెను. పూర్వరతియగు మాయావతి యాబాలుని బెంచి పెద్దవానిం గావించెను. క్రిమంబుగఁ బ్రద్యుమ్నండు పెద్దవాడై యసనూనంబులగు తనబలవిక్రమంబుల మెఱయించి మహారణంబున శంబరుని సంహరించెను. అప్పుడు శివానుగ్రహంబున మాయావతి యగురతికి మరలఁ బతిసమాగమంబు లభించెను. ప్రద్యుమ్నండును బట్టిలాభంబు వడసి పూర్వస్మృతిం గాంచి పరిమానందంబున శంబరానురుని సంపత్తివంతయుం గైకొని దారసహితంబుడై ద్వారకానగరంబునకు విచ్చేసెను. కళత్రానిహితంబుగా మహావైభవంబుతో నట్లు వచ్చినకుమారుం గాంచి తల్లిదండ్రులగు దుక్కిణీకృష్ణులును, బంధుమిత్రోపరివారజనంబులును బరమానందసాగరనిమగ్నులైరి. పిమ్మట శ్రీకృష్ణసాహాయ్యముచేఁ బ్రద్యుమ్నండు శంబరనగరంబునఁ బట్టాభిషిక్తుడై యాదానవరాజ్యమును నక్రమంబుగఁ బరిపాలించుచుండెను.

అంతః గొంతకాలంబునకుఁ బ్రేక్ష్యమన్నందు దావృతకాశగళం  
 బునఁ బుష్పద్వీపంబునం దొకనాఁడు విహరించుచుండ శుంభుఁ  
 డనునొకదానవుండు తనమాయాబలంబుచే నాతని నపహరించి తోన  
 సోదరుం డగునిశుంభునియొద్దకుం గొనిపోయి యీ యీ! ఈవశువును  
 నీయాహారంబుకొఱకుఁ దీసికొని వచ్చితిని. నీవతిశీఘ్రంబుగ నీతని  
 భక్షించి యాకలిం పీర్చుకొనుము అని యొప్పుగించెను. నిశుంభుం  
 డాక్షణంబుననే ప్రేక్ష్యమన్న బట్టుకొని క్రిందఁబడవైచి చంపుటకై  
 బలవంతముగ నాకసంబున కెగురవైచెను. వీరశ్రేష్ఠుం డగుకృష్ణుడన  
 దనుం డట్లు షీఘ్రుడై తనకాలంబుతోపలనే శైలాగ్రసంస్థితంబగు  
 నిశుంభనగరంబునం దొక్కచో నివతితుండయ్యును బ్రాణంబులఁ  
 బాయక మెల్లగ లేచి యిటునటుఁ దిరుగుచు నట మనోహరాకారి  
 నీయు, లక్ష్మీనామయు నగు దానవరాజకన్యం గాంచి యుద్యానవన  
 విహారంబుచేయుచున్నయామెయెడ బుద్ధానురాగుండై తుత్రధర్మంబు  
 మెఱయ నక్కన్యకామణిం గైకొని వింధ్యాచలంబునకుఁ బలాయ  
 తుండై పోయెను.

దనుజేశ్వరుం డగుశుంభుం డవావృత నాలించి క్రోధావిష్టుండై  
 త్రిలోకశంచారు లగుననురవీరుల నటాడెనటకుం బంపి బెడకించి వారి  
 వలనఁ బ్రేక్ష్యమన్న దున్నచో తెలింగి. ప్రబలసేనాసహితుండై య  
 చ్చటికిం బోయి దారుణసంగ్రామంబు చేసి తుడకు విష్ణునందనుని  
 విజితుం గావించి భార్యాసహితంబుగ నాతని నటనుండి వితస్తాఁదీ  
 తీరంబునకుం గొనిపోయి హిమాలయశృంగంబున వజ్రీవంజరంబునగా  
 పాశంబులచే బంధించి బలిష్ఠులగు దానవభటసహస్రంబుల నటఁ గా  
 వుంచెను. విషమవిషజ్వాలాభీలంబు లగునాగపాశంబులచే నట్లు బ  
 దుండై దుస్సహాయుతనల ననుభవించుచున్న ప్రేక్ష్యమన్న డస్స

మసాయాంతరముం గానక మహాబలయు, విష్ణుశక్తి స్వరూపిణియు నగు దుక్కాదేవిని నిశ్చలభక్తిపూర్వకంబుగాఁ జూర్ధింపఁ దొడంగెను.

భక్తవత్సల యగుసార్వభౌమదేవి యాతనిప్రార్థనంబునకు నంతస్తు మై యట సాక్షాత్కరించి పరమానుగ్రహంబుచే నావ్రద్యముని జంధవిముక్తునిం గావించుటకై యావజ్రపంజరంబునఁ బ్రవేశింపవలయునని యెన్నియోవిధములఁ బ్రయత్నించెను. కాని యెంతమాత్రమును లాభము లేకపోయెను. అది యభేద్యంబు లగునస్త్రశస్త్రాదులచే నిర్మింపఁబడి యుండెను. లోపలఁ బ్రవేశించినఁ గాని, వెలుపల నుండి యెట్లును దానిని భేదించుట యసాధ్యముగా నగపడుచుండెను. అప్పు డదేని మధురస్వరసమంచితం బగుమనోహరశారీకారూపముం దాల్చి యుఖిలభూతహృదయాంతరములు నానందపల్లవితంబులగునట్లుగా గానము చేయ నారంభించెను.

అమధురగానము నాలకించి శుంభతనయయగు లక్ష్మీదేవి తన యంతఃపురరక్షకుం డగు నొకదానవునిం బిలిచి “ఓయీ! ధీమంతుండ వగునీకు రాజకుమారి నగువాయెడలఁ బ్రేమగౌరవంబులు గల వేతి వాకును శీఘ్రభువనకును వినోదార్థంబుగా నీశారిక నెట్లయినఁ బట్టుకొని తెచ్చియిమ్ము!” అని యాజ్ఞాపించెను. కంచుకి యగునద్ద నుజుండు దైత్యతనయమూడేశమును శిరంబునం దాల్చి యాక్షణంబుననే యవలీలగ నాశారికను బట్టుకొని తెచ్చి లక్ష్మీదేవి కర్పించెను. లక్ష్మీయు మహానందంబుతో నాశారికం గైకొని వినోదించుచుండెను. ఆశారికముద్దుపలుకులకు దానవేశ్వరుం డగుశుంభుండును నంతస్తుండు దానికి వజ్రపంజరంబునం దొకచోఁ గోటరంబు గల్పించి యం దాగౌరవంక నుంచి పెంచుచుండెను. అట్టి యవకాశంబు తనంతన అభించుటయు నమ్మాయాశారిక యొకనాఁడు కోటరమార్గంబున నులు

ప్రగ్ వజ్రవంజరమధ్యంబునఁ బ్రవేశించి తత్త్వంబుననే యతిభీకరం  
బగుదుర్గామూర్తిం జూల్చి దేవదానవుల కభేద్యం బగునాపంజరంబు  
ను జూర్ణి ఘాతంబుగఁ జేసి యద్దేవి మరల నిందీరశ్యామంబును, నతి  
లోకరమణీయంబు నగుగోపకన్యామూర్తిం దాల్చి యష్టపడినదానవ  
వీరులనందఱును విదళింపఁదొడంగెను. యువతీమణి యగులక్ష్మీయు న  
ద్దేవికి సహాయంబు గావించుచుండెను. అప్పుడు ఇంధనిర్ముక్తం డగు  
ప్రవక్ష్యముండు వంజరజ్వాలానగ్నితం బగుశుంభునిగదం గైకొని తదా  
ఘాతంబులచే దనుజవీరుల నురుమాడ నారంభించెను. ఇన్ద్రియంబుగా  
దైత్యునైన న్యం బంతయు నిమేషమాత్రింబున సంక్షయం బగుటయు  
నెల్లవిషయంబులం దెలిసికొని శుంభునిశుంభులు విస్మితులై పోయిరి.  
తోడనే వారు కోర్కావేశంబున నచ్చుటికి వచ్చి దుర్గాదేవిమాయా  
మూర్తియగు గోపకాంతం గాంచి కామపరవశులై హితాహితజ్ఞానం  
బు లేక యయ్యిరువురు నారమణీమణి తనకుఁ గావలయును, తనకుఁ  
గ వలయు నని వాదించుకొనుచు నద్దేవీమూర్తిని సమీపించిరి.

క్రిందుమీఁ దెఱుంగక మదావేశంబునఁ బోరాటంబున కుప  
క్రమించుచున్న యాభ్రాతృద్యయముం గాంచి గోపకన్యామూర్తిం  
జూల్చియున్న దుర్గాదేవి “ఓదనుజవీరులారా! ఈప్రద్యమన్నండు  
మితనయను క్షత్రధర్మానుసారంబుగఁ బరిగ్రహించి యున్నాఁడు.  
అవిధానముచేతనే మీలో నెవ్వరైనను నన్ను గ్రహింపవచ్చును.  
బలవిక్రమంబులచే మీలో నెవ్వం డధికుఁడో యాతనినే నేను వరిం  
చెదను.” అని చెప్పటయు దానవసోదరు లందుల కంగీకరించి ప్ర  
ద్యమూర్తికంబున మహాఘోరంబుగఁ జాలనేపటివఱకును బోరాడి  
యన్యోన్యగదాఘాతంబులచే నిరువురును మృత్యునుఖంబునఁ బడిపో  
యిరి. దుర్గాదేవి యల్లరాక్షసవీరులను వంచింది వత్సీసహితంబుగ



విముక్తుం డగునీమ్యముని మరల ద్వారకాంగరంబునకుం దోడ్కొని పోయి నిడిచి యంతర్హితురాలయ్యెను.

ఆపద్యమునునకు శుంభాత్మజ యగులక్ష్మిగర్భంబున ధార్మిక శ్రేష్ఠుఁ డగువిష్ణుకేసరుం డనుతనయుం డుదయించి క్రమంబుగ నాతఁ డు శుంభనగరంబున కధీశ్వరుండై బహుకాలంబువఱకును దానవగణంబులను బుత్రులంబోలె భావించుచు ధర్మశాలనంబు గావించెను. మఱియును బ్రహ్మమునునకు మాయావతిగర్భంబున మయుండనుకుమారుండు గలిగెను. నరకేశ్వరి యగునక్కమారుండు రిపుమృదునుండై శంబరనగరంబున కధీశ్వరుం డయ్యెను.

### — కామప్రభావము. —

మునులారా ! మత్స్యకూర్మాది దశరూపంబుల నవతరించిన ధర్మసంస్థాపకుండును, భవనాశకుండును, దుష్టశాసకుండును, భగవానుండు నగువిష్ణుండుగూడఁ గామవశుండై యిప్పటికిని క్షీరాబ్ధితనయ యగులక్ష్మీదేవిని పత్నీభాగంబున నిల్పుకొని యున్నాఁడు. పూర్వకాలంబున దేవదానవులు జరామరణభీతులై యమృతంబుకొఱకు క్షీర సాగరమును మధింప నారంభించిరి. ఆసమయంబున నక్కలశశయో నిధియండి లోకేశ్వరి యగుశ్రీదేవియు, ధన్వంతరియు, చంద్రుండును, శారిజాతంబును, ఉచ్చైశ్రవంబును, కామధేనువును, బహిర్గతంబులయ్యెను. సురాసురు లంతమాత్రంబున సంతృప్తులు గాక యింకను సముద్రమును మధించుచుండఁ గాలానలసన్నిభంబును, లోకభీకరంబును, నగుకాలకూలమహావిషం బుదూభరిం బయ్యెను. మఱియు శమ్భతోత్పత్తిసమయంబున సుధాశీకరంబులనుండి యశ్శుభదర్శనీయలును, శరత్పూర్ణేందువదనలును, తటిత్సూర్యావప్రభలును, సిండి

వరశ్శాములును, స్వస్థవృత్తగాత్రులును, విమృశకాంతినిలసితలును, సీలమణిసన్నిధులును, పద్మగచ్ఛపవృత్తలును, సుతృపాక్షులును సగుసనేక రమణీయములుదయించి తమలావణ్యామృతసేవనంబున దశదిశలను రసమయంబులుగఁజేసివైచుచుండిరి. వారు జఠామరణమణిశోకాదుల కమృతరూపతైదివ్యమణిమయంబులగుకేయూరకటకాదివిభూషణంబుల సలంపుతలై కాముకులహృదయంబులఁ గరఁగించుమధురస్వరంబుల మనోజ్ఞతై భూభంగాపాంగవీక్షణాదులచే జగంబు సుస్మృతంబుఁ గావించుచు విహరించుచుండిరి. కామమిశ్రితంబగు సమృతీ మూర్తులవలె వారందఱును గోచరించుచుండిరి. అనంతరం బమృతంబువయించుటయు సుకారులు సాగరమథనకార్యమునండి విముక్తులై సాగరోచ్ఛాతంబు లగుశస్త్రపులను బరిగ్రహింప నారంభించిరి. అందఱికుంటె ముందుగ శంకరుండు కాలకూటంబును శిశాంకబింబును బరిగ్రహించెను. దివాకరుండు తురంగమును, శచీవతి పారిజాతంబును, విష్ణుండు కౌస్తుభంబును, ధ్వంతరి నందఱును గైకొనిరి. అమృతంబుగొఱకుఁ దమకుఁ దమకు సని వాదించుకొనుచు దేవదాసపులు మహాఘోరంబుగ యుద్ధంబు నేయనారంభించిరి. అహేతువున ప్రళయ కాలంబు సమీపించినట్లు తోచుచుండెను. అప్పుడు ప్రభాకరసదృశ ప్రభావంతులగు దైత్యగణంబులు విజృంభించి బలవంతముగ సుధా పూర్ణకుంభంబు సవహరించిరి.

అప్పుడు విష్ణుదేవుండు మాయాప్రభావంబున మోహినీవేషంబును ధరించి యసువీరులకడ నున్న యమృతకలశంబును గైకొని యెను. అది చూచి దేవత లందఱును బరమానందభరితులైరి. అమోహినీమూర్తి యెల్లరహృదయంబులకు నాకర్షకంబై యుండుటచే నందఱును నేకవాక్యంబుగా నియ్యమృతంబును నీవే మాకుఁ బంచి

పెట్టుమని పోగొనిచిరి. అనయముంబున చానవవీరులు మనోహరాకా  
రిణులగు నవ్వరసుందరీమణులం గాంచి తమవశంబు గావించుకొన  
వలయు ననుకతూహలంబుతో వారి నెత్తుకొనిపోయి మయదానవ  
వినిర్మితంబును న్వర్ధాధికసుఖకతంబును శస్త్రాస్త్రసంరక్షితంబును క్షేత్ర  
విరిహితంబును నగునసురనగరంబున బంధించివైచిరి.

అప్పుడు వారందఱును యుద్ధానకులై సకలదేవతలను బరాజి  
తులం జావించికొని యీరమణీమణులను స్పృశింపకుందుముగాక  
యని సమయంబు చేసికొని మేఘగర్జనంబులం బోనిసింహనాదంబులు  
చేయుచు వివిధాయుధపాణులై మరల నాకసంబునకేతెంచి దేవతల  
పైఁ బడి యతిఘోరంబుగఁ బోరాడం దొడంగిరి. దేవవీరులును శత్రు  
సంహారంబు సేయంగోరి రణరంగంబున విజృంభించి దారుణంబులగు  
శస్త్రాస్త్రావర్షంబులచే నసురసహస్రంబులనుమ్రాడ నారంభించిరి. కృ  
మముగా సురశరాసంబులకును, మహాశ్ముండగువిష్ణుదేవుని తేజోనల  
జ్వాలాసమూహంబునకును రాక్షసులందఱును శలభంబులై పోవుచుం  
డిరి. తుదకు హరిశేషులగు నసురులు ప్రాణభయంబుచేఁ బలాయిత  
ులై పోయి పాతాళవివరంబునఁ బ్రవేశించిరి. మహాబలుండగువిష్ణు  
దేవుండును జక్రీహస్తంబై వారినివెన్నాడి తరుముచుఁ బాతాళంబు  
నకుం బోయి యచ్చట నమృతసంభూతులగునవ్వరసుందరీమణులం  
గాంచెను. వారును భీకరాకారుండగువిష్ణుదేవునిం గాంచి యీచుక  
భీతిల్లిరి. రాకాసుధాకరవదనలును, లావణ్యవతులును, అతిబోకనుంద  
రీమణులు నగునయ్యచ్చరల మనోజ్ఞవిలాసంబులకు భగవానుండగు  
వారాయణుండు కామవివశం డయ్యెను. అక్కమినీమణులును భువ  
నమోహనంబగునాదివ్యమూర్తిం గాంచిమదఁ జొణిచినింభిన్నహృదయ  
ప్రకటించు గోవిందుండు వారియంగిలంబైజింగి గాంధర్బవివాహం

బున నారమణీమణుల బరిగ్రహించి వారితోగలసి వివిధవిహారం  
బుల గావించుచు బరమానందంబున గాలక్షేపంబు చేయుచుం  
డెను. ఇట్లుండఁ గాలక్రిమంబున నమృతమూసనునిదివ్యతేజంబుచే  
నాదేవకాంతలగర్భంబులనుండి మహాబలవరాక్రిమసంపన్నులగు ననం  
ఖ్యపుత్రిగణంబులు సముద్భూతులైరి. మహారణవిశారదులగు నక్క  
మాదులయసాధారణవిక్రిమంబునకు జగంబంతయుఁ గంపించిపోవు  
చుండెను.

పురుషోత్తమం డిట్లు మోహముగ్ధుడై యాత్మవిస్మృతిం గాం  
చి సంసారంబు గల్పించుకొనియుండుట ము జగద్విధాతయగు సరసిజా  
ననుండు స్వర్గరక్షణంబుకొఱకుఁ జక్రాయుధు నెట్లయినఁ దీసికొని రా  
వలయు నని మహాదేవుం డగుశంకరునిఁ బార్థింఁచెను. అప్పుడు భగ  
వానుం డగుపినాకపాణి వృషభావతారముం దాల్చి పాతాళంబునఁ  
బ్రవేశించి యతిభయంకరంబుగఁ జంకెలు వైచుచు నందఱు పిక్వి  
మాటోపంబు దీపింప యథేచ్ఛావిహారంబు గావించుచుండెను. ఆ  
భీషణనినదంబుల కంతఃపురంబంతయు సంచలించిపోవుటయు రణదు  
ర్మదు లగువిష్ణునందనులందఱును గలసి యమృతహావృషభంబును నిర్జిం  
చుటకై యుద్ధసన్నద్ధులై పోయి వివిధంబులగు శస్త్రాస్త్రంబుల నొళ్లు  
మ్మడిగ దానిపైఁ బ్రయోగింపఁదొడంగిరి. దేవదేవుం డగుతుదుగ్గిం  
డప్పుడు తొద్రాతిరేకంబున నిజ్జంభించి ఖురశ్వంగదంతాఘాతంబు  
లచే నమేషమూర్తింబున నత్కూమారవర్గంబు నంతను విదారితంబు  
గావించివైచెను. ఇట్లు వృషభరూపుం డగుమహాదేవునిచేఁ బుత్రిసహ  
స్రంబులు నిహతంబు లగుటయు విష్ణుదేవుండు కోటిధావేశంబుం రణ  
రంగంబున కేతెంచి దివ్యశరంబులచే నావృషభంబును బ్రహరింప  
జూరంబైచెను. కాని వైష్ణవంబు లగుయశ్వత్థాబుల నన్నింటిని,

గరళకంఠుడు గ్రహించినై చుచుండెను. అతిలోకంబగు నయ్యద్భుత కార్యముం గాంచినంతనే కమలలోచనుం డావృషభంబు మహేశ్వరుండుని గ్రహించి యాక్షణంబ యుచ్చైస్వరంబున తుమాప్రార్థనంబు గావించెను. శంకరుం డవ్వుడు పగనన్నుండై, 'దేవా! నీవిట్లాత్మవిస్మృతుండ నైతివేల? ఈజగంబున కంతకును నీవేకమాత్రీకారణుండవు గదా! ఇక నీవీర్థమునందలిమనుత్వంబును బరిత్యజించి తైకుంఠ ధామంబునఁ బ్రవేశింపుము.' అని ప్రబోధించెను. ఆమాటలకు మాధవుండును లజ్జితుండై 'ఇట నాచక్కాయుధంబున్నది. శీఘ్రంబుగఁ బోయి దానిం గైకొని వచ్చెదను.' అనియెను. మహాదేవుఁ డాతని వారించుచు 'ఓత్పీఠికమా! ఆచక్రింబు దుష్టదానవమస్తక చేచ్చదనదీక్షితంబై యీవాతాళంబుననే యుండుఁగాక! నేను నీకింత కంటను ఘోరతరంబగు సుదర్శనాయుధమును బ్రసాదించెదను' అని చెప్పి కాలాశలనదృశంబును, గోటిసూర్యప్రభాభాసమానంబు నగు నొండొకచక్రిమును సంకల్పమాత్రంబున సృజించి యాజన్మార్ద్రునన కొనంగెను.

కేశవుండును సతిలోకం బగునట్టి యాయుధలాభంబునకు సంతుష్టుండై దేవగణంబుల నాహ్వానించి 'ఓవిమధవరులారా! ఈ పాతాళసగరంబున మనోహరకూపయావనవతులగుసుందరీమణు లెండ్రతో యున్నారు. మీరందఱును బోయి మీయిచ్చవచ్చివరమణీరత్నముం గైకొని యభేద్యోభోగంబుల ననుభవించుచు విహరింపుడు' అని నూనతిచెప్పెను. అస్మాటలు విని యష్టవిధవాతు లగుదేవతలును బాతాళంబునం బ్రవేశించుటకుఁ గుతూహలపడుచుండ, వారియంగి తం బెఱింగి పరమేశ్వరుం డగుహరుండు కోధావేశవివశుండై, శాంతులగుఋషులును, మదఁశబ్ద లగుదానవులును డక్క నయ్య లెవ్వ

రీపాతాళంబునఁ బ్రవేశించినను దత్తుణంబ నిధనంబుఁ గాంచెదరుగాక! అని శపించెను. అందువలన దేవత లందఱును దత్తప్రియత్నంబునుండి నివృత్తులై స్వస్థానంబులకుం బోయిరి.

అనంతరము గొంతకాలంబున కొకవృక్ష చింతానిమగ్నుండై యున్నశింకరునిం గాంచి పార్వతీదేవి : జేవా ! నవ్విభూతంబుఁబడు నృప్తపు, జగత్కారణుండవు, హరుండ వగునీవిష్ట డేట్లుండుటకుఁ గారణంబేమి? అని ప్రశ్నించెను. అప్పులుకులు విని మహాదేవుండు, జేవీ! నీను పాతాళనివాసిను లగుకామినీమణుల యతాకికసాందర్యమును మనంబున భావించుచున్నాను. అట్టిమనోహరహంబు నే నింత వఱకు నెందును సందర్శించియుండలేదు.” అనుటయుఁ బార్వతి : “వాధా! ఎవ్వరిసాందర్యముచే నీనంటవానిహృదయముగూడ చింతావిస్మయ నాగరినిమగ్నం బగుచుండెనో యట్టి సుందరీమణులసాందర్యము లోకాతీత మైనదని స్పష్టముగనే గోచరించుచున్నది. నీవీదానియెడల ననుగ్రహించి యనుమతి నొసంగెదవేని యీమెకూడ నచ్చటికిఁ బోయి యామనోహరతామణీయకమును సందర్శించి నయినేండ్రియంబుల సార్థకములఁ గావించుకొవలదు.” అని ప్రార్థించి పతిచే ననుజ్ఞతయై గోరీదేవి యాక్షణంబుననే ముఖచ్ఛాయ దర్పణభ్యంతరంబునం బ్రవేశించినట్లు పాతాళంబునఁ బ్రవేశించెను. రసాతలనివాసు లగునయ్యంగన లందఱు సీమెను దర్శించి “ఈపాతాళగవ్వారంబున నాకస్మికంబుగ సూర్యోదయ మయ్యెనా” యని నిస్మితలైపోయిరి. అట్టియనన్ధలో నమ్మదవత్తు లద్దేవికి నుచితసమ్మానంబు లొనర్చుటఁ గూడ విస్మృత లైపోయిరి. పార్వతి వారి భావంబులం గ్రహించి వారిరూపంబుల కచ్చెరు వంది : ఓయవలీరన్నములారా! మీ రిందు విషలతలవలె నున్నారు. మీరూపంబులు ఛిద్రీపుష్పఫలంబులవలె

దుర్బోధకంబు లగుకమలంబులవలె నిరుపయక్తంబులై యున్నది. ఇట్టిమీదివ్యసాందర్య మెవ్వరికిని ననుభోగ్యంబై యున్నది. భగవానుం డగుప్రజాపతి పురుషోత్తమోగార్థమే స్త్రీలను సృజించియుండెను.” అని యెను. ఆకామిణీమణులు కొంతసేపటివఱకా మె యెవ్వ రని భావించుకొనుచుండి, తుదకు బాధ్యతీదేవి యని గ్రహించి సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించి యశేకవిధంబులగు స్తోత్రసాతంబులఁ గావించందోషంగిరి. దేవియు వారస్తోత్రంబులకు సంతోషమై, ఓకాంతావతంసములారా! పూర్వము దేవతలు మిమ్ము భార్యలనుగాఁ బడయుఁగోరి యిచ్చుటి కేతెంచుచు మహాదేవునిచే శశింపఁబడి విఫలమనోరథులై పోయిరి. ఇప్పుడు శంకరానుచరులును తత్పుత్రసమానులు నగువా రెల్లరును మానవాకారంబుతో జనియించియున్నారు. విజ్ఞానవంతులను, మంత్రజ్ఞులును తాపసులును రూపయావనగర్వితులును నగువారలు మీకుఁ బ్రతంబులయ్యెదరుగాక! మీరు వారినిగూడి మీ యలౌకికసాందర్యమును సార్థకముగాఁ జేసికొనుఁడు.” అని చెప్పి యంతర్హిత యయ్యెను. వారును దేవియాజ్ఞానుసారముగ భూలోకము నకుం బోయి సుఖించిరి.

పూర్వ మీవిధముగాఁ బ్రజాపతి యగువిష్ణుండుగూడ స్త్రీలం పటం డయ్యెను. ఆతఁడు మహారణంబునఁ ప్రముఖు లగుదైత్యవతుల నిహతులం గావించి వారిస్త్రీత్నంబుల నవహరించి సాతాళంబునకుం గొనిపోయి వారితో నచ్చట వినోదవిహారంబులఁ గావించుచుఁ గామోన్మత్తం డగుచుండెను. అనంతర మద్దేవుండు త్రేతాయుగంబున శ్రీరామావతారంబు దాల్చి జానకిని భార్యగాఁ బరిగ్రహించెను. కాని యామెతో నాతని కెంతోకాలము సహవాసము లభియింపలేదు. అందుచే నైశ్వర్యమువలనఁ గాని, పుత్రసంతతివలనఁగాని యాతనికి

విషయత్మప్తి గలుగదయ్యెను. కావుననే యాతడు కలియుగాంతం బున మధురాగరంబున దేవకీవసుదేవులకు మరలఁ బుత్తులై పుట్టి బాల్యావస్థయందే గోపరమణీసహస్రంబులతోఁ గూడి బృందావనం బున విహరించుచు దశలక్షపుత్త్రసంతానంబుగాంచెను. పిమ్మట నా తఁడురుక్మిణిం బెండ్లియాడి ప్రద్యుమ్నాదిపుత్త్రశతమును గాంచెను. అయినను నాతని కిందియిత్మప్తి గలుగలేదు. అసంతరమాతఁడు పార్శ్వోతిమాధీశ్వరుం డగునరకాసురుని బలవంతముగ నలహరించి యాతనికారాగృహంబుల నున్నపదియాఱువేలరాచకన్నియల నసహ రించితెచ్చి వారితోఁ గూడ కామోపభోగంబుల ననుభవించి తొం బదివేలపుత్త్రులం గనియెను. అప్పటికిఁ గూడ నాతనికి స్త్రీవిహార వాంఛ తగ్గదయ్యెను. మఱియు నాతఁడు రాధ యను నొక గోపకామి నిని బలవంతముగఁ బరిగ్రహించెను. అప్పటికిని నాతనిపతస్త్రీలంపట త్వము శమింపక దినదినంబును వర్ధిలుచునేయుండెను. నకామము, సనురక్తయు నగురమణీమణి లభించుట దుర్లభముగదా?

“ ముక్తియందే విచిత్రసుఖ మున్నది. ” అనుమతమును నమ్మ తింపనివా రెల్లరును “ ముక్తియం దెట్టిసుఖంబును లేదు. ముక్తి యను నది సర్వజ్ఞానవివిజ్ఞతం బగు శిలావస్థవంటి దని చెప్పదురు. మఱికొం దటు మోక్షావస్థయందు పురుషుండు స్వకీయప్రకృతిప్రాప్తం డగు నందురు. యువతీయువకులచిత్తంబులు పరస్పరావహృతంబు లగు నప్పుడు ధర్మంబునందుగాని కులంబునందుగాని దృష్టి యుండదు. భ్యానయోగమయిండును, శాంతిపరాయణుండును, గురువులకు గురుత డును రక్తవర్ణుండును, చతుర్భుజుండును, వేదవేదాంగపారంగతుండును, దీక్షాయుష్మంతుండును, బద్ధసంభవుండును నగుబ్రహ్మదేవుండుగూడఁ బార్శ్వోతిపరిణయ కాలంబున నద్దేవదేవిపాదద్వయసందర్శనమాత్రంబున



శీలభ్రష్టుం డయ్యెను. ఆసమయంబుననే బ్రహ్మచారు లగువాలఖి  
ల్యులు జనియించిరి.

—♦ లింగపాత్రోపాఖ్యానము. ♦—

ఓబ్రహ్మవిదులారా! ఇందీవరశ్యాముండును, మధురిపుండును  
భగవానుడు నగువిష్ణుండును, పద్మసంభవుండగు బ్రహ్మదేవుండును  
స్లుకామాభిభూతులై రో యాచరిత్రమును నవిస్తరంబుగ నెఱిగించి  
తిని. ఇది యతినిగూఢమైనది.

సృష్ట్యాదియందు శ్వేతరక్తనీలవర్ణుండును, సర్వరూపధరుండును,  
దంష్ట్రాయుతుండును, వివృతాననుండును, శాంతుండును, దాంతుం  
డును, సంయమియు, విగతస్పృహుండు నగురుద్రుండు కేవలవిరాజి  
తుండై యుండెను. తరువాత సత్త్వగుణప్రధానం డగునారాయణుం  
డుదయించి సృష్టికౌట కద్దేవునిచే నియోజితుం డయ్యెను. అనంత  
రము రుద్రుండు నిద్రీతుండయ్యెను. నారాయణుండును మహాత  
పంబు గావించి తదవసానంబున సృష్టిగావింపవలయు నని యాలో  
చించుచుఁ బ్రశాంతుండై క్షీరసాగరమధ్యంబునఁ జాలకాలంబువఱ  
కును యోగనిద్రాముద్రీతుండై యుండెను. అక్కలంబున రజోగు  
ణుంబుచే బ్రహ్మయు నావిర్భూతుండై సృష్టికార్యనియోజితుండై  
విధిక్రియంబున జగత్సృష్టిసేయ నారంభించెను. అందు ప్రప్రథమ  
మునఁ జనుపయ్యెది ఐంచభేదంబులచే నొప్పురుతామససృష్టియుఁ  
బిమ్మట రజోగుణశిష్టంబగు మానవసృష్టియు, ననంతరము విద్యాధ  
రాద్యష్టవిధభేదంబును, సాత్త్వికంబును నగుదేవస్థంబును నేర్పడియె  
ను. ఆపైన భగవానుం డగువిష్ణుండు వీనికి స్థానంబును, ధర్మంబు  
ను, జీవనంబును, పాలనంబును, సన్మోహభయక్షణంబున నాహారంబు

ను గల్పించి యంతర్హితుండయ్యెను. ఏతత్క్రియాకలాపంబు సదను  
స్థితం బైనపిమ్మట సృష్టికాముఁ డగురుద్రుండు మేల్కొంచుటయు  
సచరాచరం బగుసృష్టి యంతయు నాతనికి దృష్టోచరం బయ్యెను.  
వివిధంబు లగుజీవనమూహంబులచే నమృహదేవునియూర్ధ్వమధ్యా  
ధోభాగంబులు సమావృతంబులై యావగింజకై న నెడమీయనంత  
తట్టముగ నిండియుండెను. మఱియు నందు వివిధప్రాణిమిథునంబులచే  
నివిడికృతంబుగాని స్థానం బేదియు సృష్టిలో లేకుండఁబోయెను. ఆ  
సృష్టి యంతయు నానందమయంబై విలసిల్లుచుండెను.

ఏతాదృశనిరంధ్రం బగుసృష్టిం గాంచి మహాదేవుండు కుపి  
తుండై “ఇక దీనితో నేమి ప్రయోజనం” బని లింగచ్ఛేదంబు  
గావించివై చెను. ఆలింగము మహాజ్వాలాయుంబును, ఘోరంబును  
జగత్ప్రియంబునకు స్తంభభూతంబును, ఆదిమధ్యాంతరహితంబును,  
స్థూలతమంబును, ననుపమానంబును నప్రమాణంబును నై విరాజిల్లు  
చుండెను. అంత రుద్రుండు ప్రళాంతకోపుండై యంతర్హితుం  
డయ్యెను.

అనంతర మొకప్పుడు గర్వాన్వితు లగుబ్రహ్మవిష్ణువులు తేజో  
మయం. బగునాలింగమును దర్శించి దానితత్త్వము గ్రహింపఁ గోరి,  
“ఈలింగం బెవ్వరిది? ఇది సాధారణంబు గా దని దర్శనమాత్రింబు  
ననే తెలియఁగనుచున్నది. మనగర్వంబు భంగంబు నొందుటకే యిది  
యావిర్భవించె నని తోచుచున్నది. ఏమైన నేమి? దీనియాద్యంతం  
బులు పరిశీలించితిమవలయును. అట్లు సేయనిచో మనమహత్త్వంబు  
నకు లోపము వాటిల్లఁగలదు.” అని నిశ్చయించుకొనిరి. అంతట  
విష్ణుండు మూలాన్వేషణంబునకై సాతాళంబునకును, అగ్రదర్శంబున  
కై వద్మసంభవుం డూర్ధ్వగోకంబునకును బోయి చూచిరి గాని వారి

యభీష్టము ఫలించలేదు. అలింగం బాద్యంతంబులు లేక యంతట నొక్క టేవిధంబుగ నగపడుచుండెను. వారల్లు బహుకాలంబువఱకును శ్రమపడి వెదకుచు దరిగానలేక యాయానంబుచే నవసన్నులై మరల యథాస్థానంబునకు వచ్చి చిరకాలంబున కై నపున స్సమాగంబున కా నందించుచుఁ బరస్పరాలింగనం బొనర్చుకొనిరి. అప్పు డాకాశవాణి “దేవతేపులారా! జ్వాలామయం బగు నీది చంద్రశేఖరునిదివ్యలింగము. ఆకవర్ణి దీనిని ఛేదించి పరిత్యజించియున్నాడు. దీనిని బూజించువాడు నర్వాభీష్టసిద్ధు లగుమరు. ఈభూమండలంబున నీశివలింగమును బలిపుష్పమలచే నర్పించువారికి భక్తవత్సలుం డగుసినాకపాణి సంతుష్టుండై యభిమతార్థంబులఁ బ్రసాదించఁగలఁడు.” అని బోధించుటయు విష్ణుదేవుండును, విధాతయు నిశ్చలభక్తిభావంబుల నాశివలింగమును యథావిధిగఁ బూజించి వివిధంబు లగు స్తోత్రపాఠంబులచే నమ్మహాదేవుని బ్రీతుని జేసి యసాధారణసిద్ధిలాభంబులం బడసిరి.

మఱియొకమహాకల్పంబున దేవత లమ్మహాదేవుని సందర్శించిరి. అప్పు డాతఁ డధనారీశ్వరమూర్తిం దాల్చియుండెను. వేటొకకల్పంబున నద్దేవదేవుండు గృహస్థుండై హిమాలయగుహగర్భంబున నివసించియుండెను. అప్పుడు భూతసమూహంబు లాతని నలుగెలంకులఁ బరివేష్టించి నృత్యంబు గావించుచుండిరి. ఆసమయంబునఁ గృష్ణవర్ణ యగుపార్వతీదేవి గౌరవార్జుంబునుబడయునుద్దేశముతో బ్రహ్మాంగూర్చి తపంబుసేయం దలంచి యరణ్యంబునం బ్రవేశించి నతీనరోషరంబును జయంతినామకమహాగర్వాంబును, రాజవానం బనుగుహను సందర్శించి యచ్చోట లోకపితామహుం డగుబ్రహ్మదేవునిం బొడఁగాంచెను. మఱియు నందు సుప్రతిష్ఠితుండై యున్నవిష్ణుదేవుని నమగ్రంబుగ స్మృశించి మహామతి యగు దేవి బ్రహ్మసుగ్రహంబునఁ గాంచెన

వర్ణంబును గాంచి గౌరీమూర్తి యయ్యెను.

ఆదేవి తపోవనంబునకుం జోవునమయంబున స్త్రీలంపటుండగు నాథుని గనుపెట్టిచూచుచుండుటకై తనసఖయగుశుద్ధామకుసుమను, వీరకుని సంతఃపురద్వారంబుకడఁగావుంచి “ మహాదేవుఁ డితరకాంతల నిచ్చటికిఁ గొనితెచ్చి యుపభోగింపకుండునట్లు చూచుచుండుడు. జాహ్నువీప్రీయుం డగునాతనియెడల నాకెట్టివిశ్వాసమును లేకుండ నున్నది. ఆతనియనురాగము సంభారాగమువలె క్షణచంచల మైనది. నన్నుఁ దనతోఁ గూర్పందలఁచి ప్రయత్నించినకామునిగూడ నాతఁడు భస్మీభూతునిం గావించినాఁడు. మీరాతని జాగరూకులై చూచుచుండుడు.” అని నియోగించియుండెను. వారును నిరంతరము సంతఃపురద్వారంబుకడ నప్రమత్తులై యుండి దేవియానతిని బాలించుచుండిరి.

ఆనమయంబున ఆడియను నొకరాక్షసుండు బ్రహ్మదేవునిం గూర్చి యతికఠోరంబగు తపంబు గావించి యాతని బ్రసన్నుం జేసికొని యమరత్వముం గోరుకొనియెను. పితామహుం డాతనికోరికకు విస్మితుండై యేమియుఁ జేయఁజాలక , ఓదనుజశేఖరా! కేవలమమ రత్వము సాధారణముగ లభించునది గాదు. మఱియు నదియందఱకు నీయఁదగినదిగాదు. అది గాక నీయిచ్చవచ్చినవరంబులను గోరుకొనుము. అన్నియు నీకిచ్చెదను. అని యానతిచ్చెను. ఆదానవుం డప్పుడు మరల నమరత్వంబునకుఁ దగులీతినే , ఓదేవా! చంద్రదేవతా కంబగు నక్షత్రం బుదయించినరాద్రీసమయంబున, నాఖండలుండు పుష్కలావర్తమేఘంబుల విడిచి లోకభీకరంబగువర్షపాతంబుఁగావించుచున్నకాలంబున, ప్రచండవాయువు లతిభీషణంబుగ వీచుచున్నప్పుడు ప్రళయకాలం బాసన్నులై నవేళ నాకు మరణం బగుఁగాక. అంతవ

అకు నేనమరుండునై యుండవలయును. అని ప్రార్థించుటయుఁ బద్మ  
సంభ్రమం దుండులకు సమ్మతించి యంతర్హితం డయ్యెను. అనురుండు  
నాక్షణంబ పతమానందంబున మద్యపానంబు గావించి హిమాలయం  
బునకుఁ బోయి గౌరీశంకరగుహలకు సమీపంబున విహరించుచు నటఁ  
గాడుకొనియున్న గౌరీనఖ యగునుద్దామకుసుమను, వీరకునిఁగాంచి  
వారిమూలంబున మహేశ్వరుని స్త్రీలాంపట్యముం గూర్చి తెలిసికొని  
తానాదూషముతో లోపలఁ బ్రవేశింపఁజాలక సర్వరూపమున గుహామ  
ధ్యంబునఁ జొచ్చి యంతలోనే గౌరీమూర్తిం దాల్చి మహాదేవునిసన్ని  
ధికిం బోయి , చంద్రేశ్వరా ! పార్వతి సగునేను పద్మసంభవునిం  
గూర్చి తపంబునేసి యాతనిప్రసాదంబున గౌరీ నై తిని. కనకకాంతు  
ల తే విలసిల్లుచున్న నావంకకుఁ జూడుము. కామపీడితనై యున్న  
నన్ను గృహింపుము.” అని పల్కుటయు విరూపాక్షుండు కన్న దెఱ  
చిచూచి సంతృప్తహృదయముతోఁ బ్రియురాలనుతలంపున నామెం  
కొనిరించుకొని బాహ్యభ్యంతరశతులం దేలింపఁదొడంగెను. ఆసమ  
యంబునఁ గృత్రిమాకారుం డగురక్కనుండు మహేశ్వరుని మ్రొదొంప  
సనేకప్రయత్నంబులం గావించెను. జాగుచ్ఛాకరంబులును దుష్టంబు  
లును నగుచానివికృతకృత్యంబులం గాంచి శివుండు శంకించుటయు,  
మాయావి యగునారాక్షసుండు గౌరీరూపమును దృఢించి నిజరూపం  
బుండాల్చి యుద్ధసన్నధుం డయ్యెను. అప్పుడు శంకరుండు కృద్ధుండై  
యకాలప్రళయంబుం గల్పించి యాసోఁకుతేని నిహతుం జేసెను.  
ఆరాక్షసుండు మృతినొందునప్పుడు ఓరుద్రా! నాకొకయన్న గలఁడు.  
వాడుకూడ, నావలెనే నూనూరూపమును దాల్చి వచ్చి నిన్ను సంహ  
రింపఁగలఁడు. ఆతఁడు నాకంటె బలశాలి. జాగ్రత్తతోనుండుము.  
అనివారికి మఱివచ్చెను.

అంతకుమున్ను ఉద్ధామకుసుమ గౌరిచెంతకుం బోయి , దేవీ ! నేను నీనాథుని గాచుకొనియుండజాలను. వీరకుఁ జెప్పితెనో యొక సుందరాంగిని నీనాథునిచెంతకుఁ బంపియున్నాఁడు. నీస్వామియు నామె రూపమునకు ముగ్ధుండై నాఁడు. నే నదియంతయుఁ జూడఁజాలక నీచేతకు వచ్చితిని. దీనికిఁ బ్రతివిధానం బాలోచింపుము.' అని చెప్పి టయుఁ బార్వతీదేవి క్రోధపరవశయై తన్నుఁబ పూర్వాభిముఖంబుగ నుపసించి యాచమనంబుచేసి , ఓరోరి ! వీరక ! నేనెఱుంగకుండ్ల నానా భునకు రమణీమణులం గూర్చుచున్నావా ? నాయాజ్ఞఁ బాలింపక ప్రమత్తుండవై వ్యతిరేకంబుగ మెలంగుచున్నావుగావున నీవీయవకా ధంబున జన్మమృత్యుజరాగ్నిస్తంబగు భూమండలంబున జన్మింతువుగాక !' అని శిపించెను. అప్పు డదేవి హృదయంబున మత్కంఠ, విస్మయము, దైన్యము, శంక మొదలగు భావంబులును, వీర, రాద్రీ, భయానకాదిరసంబులును నుత్పన్నంబు లయ్యెను. తపఃఫలసిద్ధిగాంచి యున్నయామె యావెంటనే గృహంబునకు వచ్చి విసేతుం డగుమీకుని నిష్కల్మషుం డగుస్వామిని సందర్శించెను. అప్పుడు పుత్రీనమానుం డగువీరకుండు దేవీచరణకమలంబులకుం బ్రణమిల్లి , అమ్మా ! నీవు ధన్యుకాలవు. నీయదృష్టంబుననే నీస్వామిప్రాణంబులు నిల్చియున్నవి." అని యాడిరాక్షసునిచరిత్రమంతయుఁజెప్పెను. అవాక్యంబు లాలించి గౌరీదేవి కడు దుఃఖితయై యకారణంబున వీరకుని శిపించినదానికి లజ్జించుచు , కుమారా ! అజ్ఞానవశంబున నేను నిన్ను శిపించితిని. నీవు భూమండలంబున శిలామం డనుబ్రాహ్మణునకుఁ బుత్రుండవు కమ్ము. అట పండ్రెండువత్సరంబు లున్నపిమ్మట నీకు శాపావసానంబు గాఁగలదు. మరల నీవాదేహంబుతోనే నాపుత్రీత్వలాభమును గాంచెదవు.' అని చెప్పెను. వీరకుం డట్లే వివిజన్మము నొందెను.

అప్పుడు రుద్రుండు భవానిం గాంచి దైత్యవాక్యంబులం  
దలంచి శంకితుండై మాయూర్తియనుభవంబున నామెను వధిం  
చుటకై భీషణకారముఁ దాల్చెను. క్షణక్షణంబునకు నాతని యాకృతి  
కొత్తకొత్తగ నగపడుచుండెను. అతఁ డట్లు నహస్సీమూర్తులం  
బాల్చుటయు గౌరీదేవి యవలీలగ నామూర్తుల నన్నిటిని గ్రసించి  
నైచెను. పిమ్మట నామె తారారూపమును దాల్చి శంకరునిశంకల  
నెల్ల నవసరించి యానందింపఁజేయుటయు సురతప్రియయు, చిరవిక  
రహాత్కంఠయు నగునద్దేవితోఁ గలసి విహరించుచు నతృప్తుండై  
యన్మత్తవేషంబున నతీనహితుండై యద్దేవుండు దేవదారువనంబునఁ  
బ్రవేశించెను.

అతఁ డచ్చట ననేకవిధంబుల గౌరితోఁ గ్రీడించియు సంతో  
ష్టుండు భాక కామావేశవివశుండై మునిపత్నులతో విహరింపవలయు  
ననుకోరికచే దిగంబరుండై తుమారహారశీతాంశుశంఖసన్నిభం బగుభ  
స్మంజుచు నర్వాంగంబుల నలండుకొని, మయూరపింఛంబులఁ దాల్చి,  
దండోపరిభాగంబున రజ్జబంధితంబు లగుఖట్వాంగాదికంబులచే నన్న  
ధృండై శుంద్రీఖండంబువలె మెఱియించుకపాలంబును, జేతఁజూని  
లావణ్యమండహానవిలాసాదులచే నగపడినయువతులకెల్ల మదనోన్మా  
దముం గల్పించుచు నభినవతరుణమూర్తిం దాల్చి విరాజిల్లుచుండెను.  
అప్పు డాతనివదనమండలము సుస్మిగ్ధంబులును, గుంచితంబులును,  
గజ్జలనన్నిభంబులు నగుకుంతలంబులచే నావృతంబై పట్టనకులనంక  
లితం బగుశ్వేతకమలకుసుమంబుంబోలి యొప్పుహిరుచుండెను.  
సూక్ష్మంబును, వీణిలంబును, మందరంబు నగుభ్రూయుగంబును, విరో  
చనీలతారకావిలసితంబగు విశాలనయనద్వయంబును, సానురాగచం  
చులకటాక్ష ప్రసారంబును గలయద్దేవునిదివ్యమూర్తి మునిపత్నులకు

దర్శనీయమై యుండెను. దివ్యసుందరహాడేహుండును, ద్విభుజండును, చారుకుండలుండును, దక్షిణావర్తలోముండును, మదనాతంగగనుండును, ఆరక్తపాణిపాదాధరుండును, సుగంధకుసుమమాలికాలంకృతుండును, నగునక్కామనైరి భస్మలిప్తాంగులగుప్రమథగణంబులచే బలిచేష్టితుండై యవ్యవమశ్యంబున విహరింప నారంభించెను.

వసివిహరినమయంబున నద్దేవదేవుం డానందవిహ్వలుండై పఠమోచ్చకంఠస్వరంబున గానము చేయం దొడంగెను. ఆదివ్యగానము దోషవిరహితింబులగుదశవిధగీతవిశేషంబులచేతను, జత్తుశ్చవిధస్వరంబులచేతను, త్రివిధంబులగుయతులచేతను, లయసమూహంబులచేతను, అష్టవిధసాంగంబులచేతను, ఏకవింశతిమూర్చ్ఛనంబులచేతను, వివిధంబులగుకంఠతానంబులచేతను నలంకృతమై మనోజ్ఞమై నూభుర్యమునఁ బరిమావధి గాంచి జగన్మోహనకరమై యుండెను. ఆమోహనగానమునందు నప్తస్వరంబులును, మూడుగ్రామములును, జాతిసంభవంబులగు ముప్పదిరెండు దివ్యరాగంబులును సంపూర్ణసాందర్యముం గాంచి శ్రుతిసుఖంబు నాపాదించుచుండెను. మఱియు నగ్గానము దేశజాతిమిశ్రచ్ఛాయలచే విభూషితంబై, కాలానుసారంబుగ మిశ్రభాషాప్రియుక్తంబై, వీణాదిచతుర్విధవాద్యంబులతో మేళవించి పరనాత్మ్యప్రంబగుమాధుర్యముం గూర్చుచుండెను. ఇట్లు భగవానుండుగునిరూపాత్ముడు శబరాకృతిం దాల్చి పాడుచు నొకచో నృత్యముచేయుచు, మఱియొకచో నవ్వుచు గంతులు నైచుచు నింకొకచో ప్రమథగణసహితింబుగా వన్యఫలమూలాదుల భక్షించుచు వనభూషణాలంకృతుండై రమ్యంబులగువదీతీరంబులయందుఁ దాండవంబు నేయందొడంగెను. ఆతాండవము ప్రేక్షకుల కతిమనోజ్ఞమై సవాస్రవిధంబులగుస్థానకంబులచేతను, ఇరువదియొకవిధంబులగునృ



గ్భేదంబులచేతను, ముప్పది శూణువిధంబులగుకలలాఘవంబులచేతను, సవరసంబులచేతను విలసితంబై యతిబోకరమణీయంబై యుండెను.

అప్పుడు పూజ్ఞేందువదనయు, తటణీమణియు, మనోహరవిగ్రహయు, పీఠశోణివయోధరయు, సూక్ష్మసీలవసనాచ్ఛాదితయు, రక్తాంబరోస్త్రీషయు, పుష్పదామాలంకృతయు, అశోకప్రసవమాలికాహస్తయు, నగుపార్వతీదేవి నాథునిశరీరము నవలంబంబుగఁ జేసికొని యాతనివెనువెంటనే వచ్చుచుండెను. అననూవేశము విద్యున్నీలమేఘునక్షత్రవిరాజితాంబరమునఁ జంద్రసందర్శనముంబోలి హృదయంగమంబై యుండెను. అద్దేవియగోపికారూపధారిణులగుమాతృకామూర్తులచేఁబరివేష్టితయై స్త్రీలంపటుండగునాథునివరదాంగమనంబును, మునిపత్నులదుశ్శీలంబును, సాధ్వీమణుల హృదయనిశ్చలత్వంబును బరీక్షించుటకై మెల్లమెల్లగఁ నద్దేవదారువసంబున విహరించుచుండెను. ఆదారుకావనస్త్రీలందఱు ననురక్తులును, విరక్తులు నగు తమతమభర్తలయనుజ్ఞల నెట్లో గ్రహించి శివసందర్శనంబు గావించుటకు బయలుదేరిరి. అదృష్టపూర్వులకును, అనింగకోటినుందరాకారుండును, నిర్లజ్జండును, మున్యాశ్రీమంబులయందుఁగూడ భిక్షుకారియు, అనందజనకంబులును, మధురంబులును, స్పష్టంబులును, కామోద్దీపకంబులును, సమస్వరంబులు నగువచనంబులచే మాటిమాటికిని “దేహిదేహి” యని యని యాచించుచున్నవాఁడును, బరమనుందరుండును నగునప్పరమేశ్వరుం గాంచి మునిపత్నులందఱును దత్తానంబునఁ గామావేశవిశలై పోయిరి. వారట్లాడఁబు మఱచి యుండందుఁ బరిభ్రమించుచు, నవ్రుచు, పాడుచు, నాపులించుచు, బెదరిబెదరి చూచుచు, దిట్టుచు, కేకలు వైచుచు, రోదనంబులు చేయుచు, మధురవచనంబులఁ బలుకుచు, నిట్టూర్పులు విసుచుచు, నాకోకించుచు, మనోవికారంబులఁ

గప్పిపుచ్చుచు, స్వకీయంబులగురమణీయాంగకంబుల నస్పృష్టంబు గఁ  
బ్రదర్శించుచు ననేకవిధంబులగుచేష్టితంబులఁ గావింపం దొడఁగె.  
కాని యందెవ్వరు నాతనితో సంభాషింపఁజాలక హృదయాంతరం  
బులఁ బ్రదర్శిల్లుచున్న కామానలజ్వాలలచేఁ బరితపించి పోవుచుండిరి.  
వసిష్ఠునియు, సాధ్వీమణియు నగునరుంధతీదేవితక్క మిగిలినబాలిక  
లు, తరుణులు, వృద్ధులనగుమునిపత్ను లందఱును గామశరవినిర్భిన్న  
హృదయలై పోయిరి.

ఆరమణీమణు లప్పుడు తమయాకారవిలాసేంగితంబులచే మహా  
దేవు నామంత్రణంబు చేసి యొక్కవిజనస్థలంబునకుం జేర్చి యందఱు  
నేకవాక్యంబుగా నాతని నుద్దేశించి మృదులస్వరంబున “ఓయీ! నీకీ  
తాపనవేష మేల? ఈవ్రత మెందుకొఱకు? కృతకృత్యులతో నరే  
ణ్యుండె వగునీకీఘోరవ్రతంబుతో నేమిప్రయోజనము? ఈదగంబునఁ  
బురుషులు తపంబు గావించుట భోగసిద్ధికొఱకేగదా! ఈనమయంబు  
న నేది కర్తవ్యమో నీవే బాగుగ నాలోచించి చూడుము! నకాము  
లై నను, నిష్కాములై నను, యవకులకుఁ బరదారనయాగమమే వాం  
ఛనీయము. ఇప్పుడు సులభంబుగ లభించిన యట్టిభాగ్యమును నీవేల  
త్యజించెదవు? పరకాంతలు పుణ్యహీనుం డగుపురుషు నెన్నందును  
బ్రాహ్మింపఁబోరు. మానవులు భోగార్థమై విహితంబు లగుకర్మంబుల  
నన్నింటిని గావించుచుండుదు. నీయశృప్తముచే నిష్క డిట్టిభాగ్యము  
లభించినది. మూఢుండవై దీని నేల పరిత్యజించెదవు? హాయిగ నను  
భవింపుము. నీవు పరమసుందరుండవు గావున నిన్ను దర్శించుటచే  
మాకు దయగలిగినది. ఈమధుమాసనమయంబున నాయానంబును  
సహించి యిట్టిమోహనమూర్తివగునీవు వచ్చి దర్శనం బిచ్చుచుండ  
మేమూరక సిగ్గుపడిచూచుచు నెట్లు కామశరంబులకు సహించి యం

డగలము? పరమహంసతులును, సాభిలాషులును, స్థూలనిరంజనులును, లీలయోధరులును, సాత్త్వికులును, గామభావాభిభూతులును నగుచిందలు యవతీరస్థులు విజనస్థలంబున నెంతపార్థింపిననైన, నెంతవారి కైన నదృష్టవశంబునం గాక యూరక లభింతురా? మేము సైవ్విరిణులమైనను, నవస్త్రులమైనను, వివస్త్రులమైనను, దవస్త్రినులముగదా— ఇట్టిచూకు నీలెక్కయేనున్నది? నీవుత్తిలోకనుండరుండవు గావున నిన్నుఁ గామించితిమి. ఓచవలహృదయా! నీవిక బిచ్చమెత్తుకొనవలదు. ఒకసారి కన్నులను దెఱచి మామోహనాకారంబులను, రమణీయాంగకంబులలాపణ్యంబును దర్శించి ధన్యుండవగుము. మేము పరికాంతలము. మానాథులు కడువృద్ధులు. మఱియుఁ బరమసాధులును, అస్థిశర్యమాత్రావశిష్టదేహులు నగుబ్రాహ్మణులు. అట్టియన నుద్ధులగువారందఱును గేవలము పరుషవచనంబులచే నిన్నేమిచేయఁగలదు? ఓబాలిశా! ఎవ్వనిదండభయంబుచే లోకులు సత్పథము లగుచుండురో యట్టిరాజు లేనియీవనంబున నీవేల ప్రవేశించి మా శీలంబుల నెవహరించితివి? లతాతరువండమండీతంబును, నిర్భరసాను మంతంబు నగునివ్వనంబును నందర్శింపుము. మఱియు యుత్పిపాసాతురు లయ్యును బాలకులగుశిష్యుల నధ్యయనంబు చేయించుచు నిరంతరనేదపాతతత్పరులగు నాతాపనులం గాంచుము. అయ్యో! పౌనన్నం డగుగురుండు మున్ను గౌతమని కుపదేశించిన సామవేదోక్తం బగుమహాయజ్ఞమంగూర్చి నీవు వినియుండలేదా? ఆయజ్ఞము నందు యువతియే యగ్ని—ఆరమణి రమణీయాంగమే సమిత్తు; ఆమెవాక్యములే ధూమము; ఆమెధరించినవస్త్రపులే యంగారములు; ఆమె యభినందనములే స్ఫులింగములు—అట్టి యోషిదగ్గి యందు ఖిత్తమును దేవతలు రేతోహోమముం గావించుచుండురు. కావున

నీవు మాయందుఁ గడఁగింపుము. ఇదియే మహాఫలం బని భావించుచున్నాము. ఈస్థానం బవనిత్రీం బని భావించువేళి చెప్పెదము వినుము. సామవేదంబున ద్వితీయవాక్యమునందు “ఇదియే ప్రధానమైన” దని ప్రజాపతి యానతిచ్చియున్నాఁడు. గర్భాధానాదికర్మంబులయందు మహర్షులు దీనినే యనేకవిధంబుల గానముచేయుచుందురు.” అని యనేకవిధంబులఁ బోత్సహింప నారంభించిరి.

అక్కంతటల్లు వివిధరీతులఁ బ్రార్థించుటయుఁ దపస్వీయగు శివుండు వారియెడఁ బ్రీతి నొనర్చుచుండె “ఓనుందరీతన్న ములానా! మాకు గురుండును, స్త్రీజనంబులనతి కువదేశకుండును, జత్తుశభూతస్సంబునకు గురుండును, దివాచరంబులగు ప్రాణులకు దివంబునను, నిశాచరంబులగుజీవగణంబులకు నిశాగమంబునను పాలకుండును, పితృవృందాపుండును, మాకు సర్వదా రక్షకుండును, చంద్రాక్షుండలంబున జలస్యరూపంబుతో విరాజిల్లువాఁడును, పాతాళతలంబువఱకును వ్యాపించు కీరణంబులు గలవాఁడును, త్రిదశపూజితం బగునీప్రేతంబును నాకు బోధించినవాఁడును, నా కభిన్నండును, నేనే యాతఁడుగా శుశ్రీతులచే నిర్దేశింపఁబడినవాఁడును, విష్ణుదేవునకుదక్షిణనేత్రమై ప్రకాశించుచున్నవాఁడు నగుసూర్యునారాయణుం డాకనంబున వెలుంగుచున్నంతవఱకుమాత్రమే నేను భుజించుచుందును, నేను వ్రాజ్ముఖుండనై మద్యమాంసయోరామలగునభిక్ష్యంబులను భుజింపను. అపేయంబులను బాసము చేయను. నాభోజనమంతయును దోషవివస్థితమైనది. నేను కూర్చున్నప్పుడు నిత్యమును నాకు భోజనము పెట్టవలయును. ఆచమనంబు చేసినప్పుడు రెండవసారి పానీయదానంబు గావింపవలయును. ఒకమునిపత్ని నాకుఁ గేశికీటవర్జితంబులగు ఘృతీక్షీరంబులును, అన్నంబును, శాకమూలఫలంబులును సమర్పించుఁగాక! మఱియొకతె

వన్నెంబులను ప్నారచానాదిద్రవ్యములను సమకూర్చుగాక ! ఇదిగో నాదక్షిణాశాస్త్రమునందు భోజనచాత్రమున్నది. మీరెల్లరు సంజలిబద్ధులై “భగవన్న మోస్తు” అనిమాత్రమే నాతో సంభాషింపవలయును. జానవులను భూమికానింది నాకు వందనంబు చేయవలయును. అనాదరము చూపినను, అగౌరవపఱచిననుగూడ నేను సంతుష్టుండ నగుదును. నేనరణ్యమధ్యంబునఁ దరుకోటరంబులయందు శయనించుచుందును. ఈశబరీరూపిణియు, తపస్వినియు నగుగౌరియే నాచెంగట వెలుంగు నగ్నిమూర్తి. సృష్టిసిద్ధికొఱకు నేనీయగ్నియందే వీర్యజ్ఞేపము గావించుచుందును. ఈసమస్తప్రాణులకును గావలసినవానినెల్లఁ గల్పించి యిచ్చువాడను నేనే. కావున మీరు మీవంటిపరిమనుండ రులగువురుషులను జూచుకొని శీఘ్రముగ వారిచెంతకుం బోయి పౌర్ణింపుడు. వారు మీకుఁ బరీతుష్టిం గల్పించి తామును మనోరథసిద్ధులు గాఁగలరు” అని బోధించెను.

మునిపత్ను లందఱు నవాక్యంబు లాలించి పరిహసించుచు నాతని జబ్బముట్టి క్షీడించుచు “ఓయన్నతా ! ఆడువారియెదుట నీ కీవృథాశాస్త్రప్రసంగము లేల? స్త్రీ లెవ్వని గామింతురో యాతనినే యాశ్రయించుచుండురు. ఆతఁడు పరస్త్రీకాముకుఁ డైనను నాతని విడువరు. ఇది సత్యమే కాకున్నచో నీడవలె నిన్నీగారి యేల వెంబడించి వచ్చుచున్నది? ఈజగంబున స్త్రీరక్ష మతిదుగ్లభమైనది. ఎవ్వనియెడలఁ బావతి సంతుష్టుయై యుండునో యట్టిమహేశ్వరుఁ డొక్కఁడే ధన్యుడు. ఇతఁ నీవృథావాదముతో నేమిపని? బాలికయు, త్రిలోకమందరియు నగునీశబరీని భార్యగాఁ బడసిననీవే ధన్యుఁ డవు. ఓవాగ్విశారదా ! అట్టిసనమాగమమును మేమును వాంఛించుచున్నారము.” అని వక్రోక్తులచేఁ బ్రార్థింపఁబోవంగిరి.

అస్స డత్తాపసాగ్రేనరుం డగుమహేశ్వరుంకు పరమానందభరితుండును, మోహమాచుండును, గామచారియునై మునికాంతలవ్రతగృహంబునకును విచ్చేయందొడంగెను. అట్లు వచ్చుచున్న పరమేశ్వరుం గాంచి మదనార్తలగునక్కామినులు గృహంబులఁ బరిత్యజించి మధుశాలాపంబులు గావించుచు నాతని ననుసరించి పోవ నారంభించిరి. ఆకోతావాలంబు నాలించి తపస్వ లండఱును దిగంబరుండును, నిర్లజ్జుండును, కామచారియు నగు నామహేశ్వరునిఁ జూడ నాతని సమీపించిరి. మఱియు నభిమానములం బరిత్యజించి తమతమభార్యలను మరలించుటకుఁ బ్రయత్నములం గావించిరి. వారెంత యత్నించినను నెంతనిరోధించినను మునివత్తులు తమభర్తలను బరిత్యజించి పోవుచునేయుండిరి. అస్స డమ్ములు కోరికపరవశులై యాతనిని మహేశ్వరుం గా నెఱుంగక మూఢులై యాతని నిండించుచు డండంబులచేతను, వృక్షశాఖలచేతను, బ్రస్తరంబులచేతను, కమండలువులచేతను, వాస్తంబులచేతను, అగ్నిసర్పకంటకాదులచేతను, వివిధాయుధంబులచేతను నాతనిఁ బ్రహరింపఁదొడంగిరి. మునివత్తులు తుదబ్బాధచే క్షీణకంఠ లై యేమియుం జేయఁజాలకుండిరి. అంతకుమున్నే దిగంబరలై యున్న మునివత్తులు పతులవలన మృగచర్మవల్కలాదులచే నాచ్ఛాదిత లయ్యుచు వాని నంగీకరింపక త్యజించి యాశబరీపతితోనే పోవంగడంగిరి.

అనంతరము రుధిరసిక్తం బగుదేహంబుతో నమ్మహేశ్వరుంకు నసింహుఁగృహద్వారంబుకడకుంబోయి మెల్ల మెల్లగా, 'భవతి! భిక్షాం దేహి' అని యాదించుచు నరుంధతీదేవిం గాంచి, 'ఓవామలోచనా! ఓశుభాననా! నేను శంకరుండను. నీముంటి కతిథినై వచ్చితిని. నన్నీ యాశ్రమవాసు లందఱును బ్రితాడితునిం గావించిరి. ఓదేవీ! నా

యీకోమలదేహము నవలోకింపుము. ఓవరాలోహా! మునులచే జన్మ  
 రీక్ష్మమైపోయిన యీనామనోహరిరూపము నవలోకింపుము. " అని  
 వక్రోస్తులచే దక్షకన్య యగు నరుంధతిని బ్రోలోభితుని గావింపజూచి  
 యస్పష్టముగఁ దనసుందరాంగంబులఁ బదార్థింపనారంభించెను. అరుం  
 ధతియు నాతనిఁ బుత్రభావంబుననే కాంచి శీతలజలంబులచే నకలాం  
 గకంబులను గడిగి కామధేయఘృతంబుచే మద్దనం బొనర్చి మరల జల  
 ప్రక్షాళనంబుఁగావించి యనేకవిధంబు లగుదివ్యాంగరాగంబులచే నా  
 తని ననులిప్తుం జేసి పుష్పగంధాద్యలంకారంబులచే విభూషితు నొన  
 ర్చెను. పిమ్మట మహామూల్యం బగునాననంబును, సుగంధభూపం  
 బును, మంత్రీపూతంబగు పాద్యంబును, సుందరం బగుచామరవ్యజ  
 నంబును, సువర్ణపాత్రీంబును, నిరామయంబగునాహారంబును, కవోష్ణ  
 వాయసంబును, వివిధంబులగు మనోహరభక్ష్యంబులును, ఘృతదధిక్షీ  
 రాది పానీయసంబులును, నానావిధఫలమూలంబులును, బహువిధ  
 మాంసంబులును సమర్పించి యాతనిఁ జూడించెను. పిమ్మట శంకరుం  
 డనుచరసహితముగా స్నానంబునేసి పార్వతితోఁ దానును నరుంధతిచే  
 సంతర్పితుం డయ్యెను. అప్పుడు తపస్విని యగునరుంధతీదేవి ఓచర  
 మేశ్వరా! నీకు నమస్కారము. ఓకుమారా! ఇక నీవు యిచ్చ  
 వచ్చినచోటికిఁ బోము. అని సెలవిచ్చుటయు నతిథియగునదైవుండు  
 సంప్రీతుండై యామెవచనంబులకు నమ్మితించి, ఓదేవీ! నీవు ధర్మ  
 మును వక్కాణించితివి. అర్జున మగుతాపసులము మేము నీవరిచర్య  
 లచే నెఱుఘుల మైతిమి. నీకు సౌభాగ్య మగుఁగాక! క్షమాశీలుం  
 డును, వృద్ధుండును నగునీధర్మ మరల యౌవనవంతుండై దేవతలవలె  
 నజరుండును, సుందరాకారుండును నగుఁగాక! అని యాశీర్వదించి  
 యామందికంబునుండి వెలువడి వసిష్ఠునిచేఁగూడఁ బూజితుండై కదలి  
 చని వసమధ్యంబునం బ్రవేశించెను.

అప్పుడు తక్కినమునివత్తు లందఱు నుత్పతలై శ్రమశంకుల  
వలె నాతని సేవించ నారంభించిరి. అది చూచి వారిభర్త లెల్లఱు  
నీవ్యాసరవశులై మరలఁ జాట్టుముట్టి పరిదేసలనుండియుఁ బ్రహరింపఁ  
దొడంగిరి. సర్వభూతాత్ముం డగునదేవుం డాశ్రమశంకులకు వికల  
శరీరండై యుంచుకంతయైన వగఁజెందక నవ్వుచు నుండరీమణులతోఁ  
గ్రీడించుచు సంతృప్తుండై పయనంబు సాగించుచుండెను. అమ్మహా  
శ్వరుండు తమకాంతలతోఁ గలిసి నవ్వుచు విహరించుచున్నకొలఁది  
తాపసులొగ్రోధానలము ప్రజ్వలిల్లిపోవుచుండెను. ఈవిధముగాఁ బం  
ద్రొండువత్సరంబులు గడచెను. దేవదేవుం డమ్మనివతులతో నిరంతర  
ము రాధితుం డగుచుండియు నొక్కకఠోరవచనమైనను, నొక్కప్రతి  
విధానమైనను నెవ్వరియెడలను గావించలేదు. ఈరీతిగా నహ్మనుల  
సకలాస్త్రంబులును సంక్షయంబు లగుటయు శ్శుగుప్రభృతు లగు  
నమ్మనార్దులు , ఓకృతకతాపసా ! నీతింగము భూపతితం బగుఁగాక !  
అని శపించుచు, , దురాత్మా ! పరదారతంఁడ వగు నిన్ను తిక్షించు  
టకు నిమ్మహాశ్రణ్యంబున మా కెవ్వండును రాజు లేడు. పరకాం  
తానకుండును, నిర్లజ్జండు పగుదుష్టవకు లింగచ్ఛేదనంబుకంటె నితరం  
బగు శిక్ష యేదియును లేదు. గురుదారతంఁ డగునాఁడు పృథ్వీ  
పహితంబుగ లింగమును ఛేదించుకొని యంజలియొ కుంచుకొని మర  
ణార్థమై డక్షిణాభిముఖంబుగఁ జూపలయును. మూర్ఛుండవు, మరణ  
చారుండవు, మరకృతివి, పరజ్ఞేత్రాపహరివి నగునిన్ను మేమే న్యాయ  
ముగ శిక్షింపవలసివచ్చినది. ద్విజుండై నను, మునియైనను, ఆత్రతాయి  
యైనను నాతని శస్త్రాకులతో వధించినను వోపంబు లేదు. " అని నిం  
చింప నారంభించిరి. అమ్మనులశాపప్రభావంబున నాక్షుగమెండే య  
మ్మహాశ్రణ్యమధ్యంబున బహుయోజనవిస్తీర్ణంబును, పరమసుందరంబు



ను నగునద్దేవునిదివ్యలింగము సతీదేహంబున నివసితం బయ్యెను. ఆలింగము విజయనామంబునఁ బ్రసిద్ధం బయ్యెను. మహాదేవునిప్రకాశమానం బగు దివ్య తేజము భూపతితం బగుటయు జగమంతయు సంధకారమయ్యె మునిహృదయంబు లజ్ఞానావృతంబు లయ్యెను. అప్పుడకుంభతీదేవి వసిష్ఠుం గాంచి : స్వామీ ! మునివరులశతసహస్రాఘాతంబులఁ గాంచుచుండియు నిండుకంఠైన వ్యథ నొందని యాదిగంబరతాపసుడు మహాశేత్రుఁ డని నే ననుమానించుచున్నాను. ఆతఁడెట్టికోధమును వహించుట లేదు. కొట్టినవారిని మరలఁ గొట్టుట లేదు. ఆతఁడు నిజముగఁ జంద్రకేళికుండే. సంచేహములేదు. ఆశబరీయాపథారిణి నాభగిని యగుగారియే యని తోచుచున్నది. అమె తోడిస్త్రీ అందఱును మాతృగణంబులును నాతనితోడిపురుషు లందఱును ప్రేమభగణంబులు నై యుండుట. మన ముభయులమును గృహస్థాశ్రమము నవలంబించి సంపాదించుకొన్న పుణ్యమువలన శిథిలాంగుం డగునమ్మహాదేవుం డక్షరాంగుం డగుఁగాక ! దివ్యం జగునీజ్ఞాన తేజంబుచే నీయంధకారం బంతయు దూరం బగుఁగాక !' అని పలుకుటయుఁ బ్రజాపతి యగువసిష్ఠుండు భ్యానయోగంబుచేఁ బరమేశ్వరుని సంకల్పించి : ధర్మజ్ఞుకాల వగునోశుభానా! మహాదేవునివిషయంబున నీ వనిన ట్లంతయు వగుఁగాక !' అనియెను. వసిష్ఠవచనానుసారంబుగ బాలేండుకేళికుండైన యమ్మహాదేవుం డక్షరాంగుండై యవ్వనమధ్యంబున సంచరింప నారంభించెను. ఆవేపకాతువసంబు నాకృమించిన భూరాంధకారంబు మారీభూతం బయ్యెను. మునీంధుల హృదయంబులయందలికోధం బంతయు నుపశమించెను. అప్పు డత్రావసు తాదిగంబరుని వృషభధ్వజునిఁ గా నెఱింగి యనేకప్రకారంబుల మ్రుత్యుంపం దొడంగిరి. అనయంబున నాకాశవాణి : ఓమునీంద్రు

లారా ! మీ రీరుద్రదేవునిలింగమును భూపతితముఁ గావించితిరి. పృథుం డగు నిమ్మహేశ్వరుని యీదివ్యలింగము సకలసిద్ధులను బ్రసాదించుటకు సమర్థమైనది. కావున మీరు త్రికరణశుద్ధిగ వేదమంత్రములచే దీని సర్పింపవలయును. శంకరుని ప్రతిమాపూజనముకంటె లింగార్చనమే యధికఫలప్రదమైనది.' అనిప్రబోధించెను. ఆమాటలు విన్నంతనే ముసవరు లభిమానమును బరిత్యజించి తూసనాదిపోడకోపచారంబులచే నాశివలింగమును బూజించిరి.

ఈవిధముగా మహామనీంద్రులు మహాదేవుని లింగమును భూపతితముఁ గావించి పూజ యొనర్చిరి. హస్తాదిదౌహ్యవయవంబుల కాధారభూతుండును, లింగాంకుండును, బరమాత్ముండును, సవ్యయుండును, హృదయస్థితుండును, చిత్స్విరూపుండును నగుబ్రహ్మము నమ్ము నివతు లెఱుంగకుండుటచేతనే యిట్లు లింగపూజ గావించి యుండిరి. హృదయస్థుం డగునమ్మహాదేవు సర్వించుట లింగపూజకంటె శతగుణంబు లధికమైనది. ద్విజవరు లగ్నియందును, యోగులు మనస్సునందును, మూర్ఖులు పాపానాదులయందును, జ్ఞానులు సర్వప్రదేశంబులయందును శివుని బూజించుచుండుదురు. పాపాణమయుం బగుతింగార్చనమునేయువాడు స్వర్గసుఖానుభవముం గాంచి సిమ్మట కాజ్య ప్లాపు లగుదుడు. స్వదేహస్థుం డగు నీశ్వరునిఁ బూజించువాడు కృమంబుగ రాజ్యమును, స్వర్గమును, మోక్షమును బడయుదుడు. సకల వస్తువులయందును నద్దేవుని నందర్శించి యర్పించువాడు శివసాయుజ్యమును గాంతుడు. హృదయమధ్యంబున నాతని ధ్యానించువాడు మరణాంతరంజున దుర్లభలోకంబులయందు సుఖభోగంబు అనుభవించి మోక్షప్రాప్తు లగుదురు.

మహాదేవుం డీవిధంబుగ ద్వాదశశత్రుంబులు యథేచ్ఛావిహ

కంబునేటి సకాము లగుముచులయు మునివత్సులయు జాపల్యంబును,  
 సరుంధతీవసిష్ఠులదైత్యమును సత్తవ్రతధారు లగుక్షపణకాదులపరిహాస  
 చేష్టితదైత్యులును భూమండలంబునఁ బ్రదర్శించి సతీదేవీసహితంబుగఁ  
 బ్రేమభగణంబులతో నద్వైతకావనంబున సంతస్థితుం డయ్యెను.  
 ఈజగం బంతయును గామమయమైనది. చపలత్వమున దోషము  
 న్నను పకమాత్మున కండువలన నట్టిబాధయును లేదు. శబ్దాదులును  
 భోగాదులునుగూడ నీశ్వరనియందే యుండి యీశ్వరస్వరూపంబులై  
 యీశ్వరునియందే లయంబు గాంచుచుండును. పతివ్రతలయెట్టికా  
 ర్యంబును నాశ్చర్యకరంబు గాదు. వారు తమకూర్మనాథులవలననే  
 సంతృప్త లగుచుండుదు. తిండిపోతగువాఁడు భోజనంబునకై పర్వదా  
 గృహస్థులబండ్లకుఁ బోవుచుండును. భిక్షుకుం డగువాఁ డెదుటనుం  
 డఁగా నాతనికిఁ బెట్టకుండ నేగృహస్థుఁడు భుజింపఁగలఁడు? అర్థవంతు  
 లకే నర్పదాత్రయము. అజ్ఞులును, వడ్డాశ్రీమరహితులును, నిశ్లజ్ఞ  
 లును, చంచలును, సిందితులును, కుష్టులును, మలసహితులును,  
 తక్కారణంబున శోగయుక్తులును, కామశ్రోధవివశాలును పతితులును  
 శోకయుక్తులునునగువారెల్లరుకునశించుచుండుదు. శంఖచక్రతామస్తానవ  
 తులకెన్నఁడునునాశంబులేదు. మజ్జశనుండును, బ్రచందుండును, బకివార  
 యుతుండును నగుమాహాశేషునకుఁ బండ్రియెవలెనరంబులు శ్రద్ధాభక్తు  
 లతో భిక్షుపెట్టుటకు వసిష్ఠుండుగాక మఱియెవ్వఁడు సమర్థుం డగును?  
 మాహాశేషుని మహాహరణేవాస్పర్శనంబునఁ గామవీడిత గాకుండుటకు  
 సరుంధతిగాక మఱియేరమణిమణి సమర్థురాలగును? నివాహనమయం  
 బున సభాస్థులంబున గురుజనంబు లేదేనినామకీర్తనంబులు గావించుచు  
 ఓకుమారీ! వసిష్ఠునిహిషి యగు నీయదుంధతిని సడర్పింపుము.  
 శ్రీతల్లి! నీవు పతివ్రతామాహాత్యమును గోరెడవేని యాదేవిని నడడ

స్థింపుము. ఈమెను దర్శించినచో నీవును సాధ్వీ వయ్యెదవు. లేకున్న నసాధ్వీవగుదువు.' అని ప్రబోధింతురు.

—♦ కామార్తులగు నింద్రాదులవృత్తాంతము ♦—

మహర్షిశేఖరులారా ! యక్షరాక్షసదేవాసురోరగాదులను జయించి త్రైలోక్యరాజ్యంబును బాలించుచు నిందుగ్రామ, శచీవిభుం డయ్యును సుఖభోగార్థియై యనేకులగునప్పరోరమణీమణులంగూడి విహరించుచుండియుఁ గామచుఖంబున సంతృప్తుండు గాకపోయెను. అతఁ డహల్యరూపముం గాంచి ముగ్ధుండై యొకప్పుడు అస్థిచర్మాప శిష్టం బగుగౌతమునివృద్ధరూపముందాల్చి యాతనిపగ్గకుటీరంబునఁ బ్రవేశించి యట ననహయయై యున్నయహల్యను భ్రమింపఁజేసి యుపభోగించుచు నిన్సంకోచముగ విహరించుచుండెను. ఇంతభో ఫలమూలసంగ్రహంబు గావించుకొని గౌతముం డింటి కేతెంచెను. తనకడను, వాకిటను గానంబకుచున్న యభిన్నంబగునాగౌతమమూ క్తిద్యయముం గాంచినంతనే యహల్య విస్మితయై నాపభూతావేశంబున శిలావిగ్రహములబోలి నిలువున నిశ్చేష్టయైపోయెను. అప్పుడు గౌత ముండు లోపలఁ బ్రవేశించి విస్మితుండును, శంకితుండును, క్రోధో జ్వలించునై చూచుచుండఁగనే యహల్యాకాముకుం డగుమహేంద్రుండు లజ్జకుండై మహాభయంబునఁ జాతిపోవుట కుద్యుక్తుం డయ్యెను. అది చూచి గౌతముండు ప్రళయకాలనానింబోలి మండి పడుచు దివ్యదృష్టిచే నంతయు గ్రహించి , ఓరోహపాతాళా! నీవు వెంచకుండవై వచ్చి యేకాకినియై యింటనున్న మునిపల్నిని గళంకితం గావించితివి. కావున నతికాముకుండ వగునీవృషగర్భయము భూప తితం బగుఁగాక' అని శపించెను. ఆశాపప్రహారముచే నాక్షణంబువనే

యమరేందుకు ఘూర్ణితాంగుండయ్యెను. అట్లు నాకాధీశ్వరుండు నిర్విద్యుండ్లై పోవుటయు దేవత లాతనికొఱతినను దీర్పందలంచి యాస్థలంబున మేషాండంబులం జేర్చి సవీర్యుం గావించిరి. అప్పటినుండియు సురవతి మేషాండుం డయ్యెను. మఱియు సమ్మనిశాపంబువలనే శత మఖుండు సహస్రయోనియై మూషకోట్లవత్సరింబులు లంకయందు రాక్షసులచే బంధితుం డై యుండెను. అప్పటినుండియు నింద్రావదంబునకును, నింద్రాదులకును స్థిరత్వంబు లేకుండఁజోయెను. తూపవతి యగునపాల్యయు, సావిత్రిధంబుచే దగ్ధయై యాస్థలంబుననే యచేతనం బగుశిలాహూపముం గాంచెను. కాలాంతరంబున నద్దేవి పులస్త్యవంశంబున కనలమూర్తియు, నాకాయణావతారుండు సగుశీరామచంద్రునిపదస్పర్శంబుచే మరల నెప్పటియాకృతిం గాంచి నిష్కలం కయగు నామె మరల నాత్మేశ్వరుం గలసికొనియెను. అనంతరము విష్ణుదేవు ననుగ్రహింబుచే నిందుగ్గుండును సుండరాంగుం డయ్యెను.

పరదారితం డగునిందుగ్గిం డిట్లుపరాభవగ్రస్తం డయ్యెను సోకప్పడు పరీక్షిత్రనయుం డగుజనమేజయునిభార్య పుష్పమరూప యావనవిలాసంబులం గాంచి ముగ్ధుండై యాక్షణంబుననే మానవ మూర్తిం దాల్చి భూలోకంబున కేగి యెంతవ్రయత్నించినను బతివ్రత యగునామెను బడయఁజాలకపోయెను. తుదకు శతమఖుండు జనమేజయుండు యజ్ఞంబు గావించుచున్ననమయంబున మరణించినయజ్ఞశ్వశరీరంబునఁ బ్రవేశించి మూఢత్వంబున నారాజ్ఞమణి నెట్లయిన స్పృశించి సంతృప్తిం గాంచవలయు నని వ్రయత్నించెను. కాని యాతఁడు లభ్యమనోరథుండు గాఁజాలక యుత్తమంజగు సమ్మఖంబునుమాత్రము వికలంబుగఁ జేసినై చెను.

ఒకప్పడు దేవతారముగేమలు లనేకలు చేరి తమతమహవభా

నాదులచేతను, కటాక్షంబులచేతను, విలాసవతివిభ్రమంబులచేతను మహాదేవుని మోహింపఁజేయుం దొడంగిరి. సంసారోన్మోచకుండును, ప్రాణనిష్ఠుండును, కామార్యుని సగునమ్మహేశ్వరుండు వారిచేష్టితంబుల కెంతమాత్రమును జలంపక శీలామూర్తివలె సుస్థిరుండై యుండెను. అప్పుడు మహేంద్రాదిదేవతలు తమయశచారంబునకు భీతులై రత్నమాల్యాదులచేతను, ఘోషశోనచారంబులచేతను సద్దేవుని సర్పింప నారంభించిరి. కాని యచంచలుండగు నవృతమేశ్వరుని నిర్వికల్పసమాధియండి చలంపఁజేయుట కెవ్వరును సమర్థులు గాఁజాలకపోయిరి. అట్టి సమయంబునఁ గామదేవుండొకఁడుమాత్రమే యొకరేయంబన లమ్మహేశ్వరుని నాశ్రయించి యుండఁగలిగెను. ఈజగంబంతయు నిక్కామదేవునిప్రభావంబుచే నిండియున్నది. ఇతరులనాహుయ్యం బెంతమాత్రమును లేకుండ సర్వజీవులను స్వాధీనులుగఁ జేసికొని త్రిజగంబులయందును విజయంబు గాంచుప్రభావముగల మహావీరుం డాతఁడొక్కఁడే. అట్టిదుర్జయుండగుకాముని జయింపఁగోరువాడు, విశ్వకారణుండును, సర్వధర్మమయుండును, చిద్రూపుండును, నవరిమేయుండు సగుపతమేశ్వరుని నారాధింపవలయును.

ఒకప్పుడు గిద్దిదేవుండు జగదేశమందరీమణులగునర్జునపుత్రులం గాంచి కామమోహితుండై మదావేశంబున నొడ తెలుంగక యుక్తపులంబట్టిపోయెను. అయ్యరగ్యమధ్యంబునఁ గృత్రికాభిధాన లగుకార్గురుస్త్రీలు మునిశాపంబులహండి వైశ్వానరునికఱింపందలంచి తాము మునిదారలరూపంబులం తాల్చి క్రమక్రమంబుగ నయ్యగిద్దిదేవుని బరితృప్తుం గావించిరి. అందొకకృత్రిక గరుడరూపంబు ధరియించి యయ్యనలునియమోఘవీర్యంబును గొనిపోయి శ్వేతాచలశిఖరంబున సువర్ణకుంభమధ్యంబున నిక్షేపించుచు సంతానోత్పాదనంబుఁ గావించెను.

చెను. ఆపట్కర్తికలకును జన్మించి కుడా నుండు కార్తీకేయుని  
 డనునామంబునఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యెను. ఆకృత్తికలు కామరూపిధార  
 గంబున సమగ్ధ లయ్యును వసిష్ఠవత్సయుఁ డపస్వియుఁ బతివ్రతయు  
 నగునరుంధతిరూపమునుధరింపఁజాలకపోయిరి. ఆకృత్తికాతనయుఁడు సా  
 ర్వభౌమండుండై దేవసేనాపతిత్వమునొంది క్రౌంచమదభంగంబును తార  
 కానురసంహారమును నొనర్చెను. అయ్యర్చిష్టతుండు నిజదారయగు  
 స్వాహాదేవివలనను పట్కర్తికల వలననుగూడఁ గామోపభోగంబులం  
 దలియక బ్రాహ్మణరూపధారియై కర్ణాటదేశంబునఁ బరమసుందరీమణు  
 లగు దాక్షిణ్యకామినుల నుపభోగింపవలయు ననుకుతూహలముతో  
 మాహిమ్యుతీంగరంబునం బ్రసేశించెను. అపబ్బణంబున కధీశ్వరుండగు  
 నీలుం డనుమహారాజు కపటబ్రాహ్మణవేషియగు హవ్యవాహనుని  
 దుర్వృత్తంబునుగ్రహించి యాతని నిర్బంధితుం గావించి తనరాజ  
 ధారికి నమాజ్ఞప్రకాశమును గూర్చు భృత్యునిగా నొనర్చెను.

మహాబలపరాక్రమసంపన్నుండును జగత్ప్రాణుండును, స్థావర  
 జంగమాదులయందు పంచవిధరూపంబులచే సంస్థితుండును, సప్తవిధ  
 దివ్యభావంబులచే జగద్వాప్తుండును, నదితిపుత్రుండును, నలువదితొ  
 మ్మిరూపంబులచే నమరరాజ్యంబును నిష్కంటకంబుగఁ జేయఁగల  
 సమర్థుండును, బరమయోగిజనంబుల కారాధ్యుండును, బరమాత్మన్వ  
 రూపుండును, సూతనుండును నగువా యుదేవుండు తీర్థగచ్ఛేష్ఠుం  
 డయ్యును కామునికి వశీభూతుం డయ్యెను. ఒకవృక్షాతలకు రూప  
 యూపనసంపన్నులును, లావణ్యవతులును, సత్కులప్రసూతలును, సౌ  
 భాగ్యవతులును నగుకుశేనాభుని తనయలను నూర్దరమగాంచి కుసుమ  
 శరవీడితుండై వారిసెల్లయున వశపఱుచుకొనవలయు నని యేకాంతస్థా  
 నరంబున ముగ్ధులును, లజ్జావతులును, విభీషణులును నగునక్కన్వ

లను సందర్శించి యనేకవిధములఁ బ్రయత్నింప నారంభించెను. కాని, యాతఁ డెట్లును సఫలమునోరఁడును గాకపోయెను. పిమ్మట నాతఁడు ప్రత్యేకంబుగ నొక్కొక్కకన్యకం గలిసికొని, ఓహంధరీమణి! నేను వాయుదేవుండను. త్రిభువనంబులవారును నన్ను జేత్రవిఁగాఁ జూపించుచుందురు. నేనువరమాత్మను. ఈజగంబుననే జ్యేష్ఠుఁడను. నాకు జరామకణంబులు లేవు. నేను సకలవస్తువులకును భోక్తను. సకలశత్రులకును సృష్టను. సకలప్రాణులకును జీవాత్మకు. నన్ను చూడితే యమృతం బుత్పన్నం బైనది. అట్టి నేను నిన్ను మోచింతు చున్నాను. ప్రార్థించుచున్నాను. తీర్థోకనుందరం జగునీదేహమును నాటి సమర్పించుము. ఓదేవీ! రూపవతు లగు నీసోమరీతన్ను లండఁజేయించును నేను బద్ధాయరాగుండనై యున్నాను. మీ కండఱకును శరణాగతుండను. మీరెల్లరును నాయభీష్టంబును నెఱవేర్చుదురు.' అని వేడికొనిఁ జొచ్చెను. అప్పు డక్కన్యక లొక్కొక్కడగా నిల్లతి చెప్పం జొడంగిరి. 'ఓవృద్ధా! నీవెట్టివాఁడవైన న నగుదువుగాక! మేము కన్యకలము. నీ వెవ్వనిచే నేకకృంబున నేయుద్దేశంబున నేస్తానంబున నెఱుకొంటకు నియుక్తుండవైన న నగుదువుగాక! నీయావాక్యంబులవలన నెట్టి ప్రయోజనంబును లేదు. మేము మారండీగారి కధీశులమై యున్నాము. కన్యకలకుఁ దమయంత నాత్మప్రేమాంబు గావించుటనఁ దగిన సౌవంత్ర్యము లేదుగదా! బ్రహ్మపుత్రుం డగుకుశుండు మాపితామహుండు. ఆతనిపుత్రుండును క్షత్రియకులాలంకారుండును నగు కుశ నాభుండు మాజనకుండు. ఇట్టి మేము స్వధర్మము నెల్లతిక్రమింపఁగలము.' అని ప్రత్యుత్తరం బిచ్చుటయు వాయుదేవుండు క్రోధోజ్వలంబై యక్కన్యకలకు కుబ్జులగును, వికృతలుగను, వివిధకోగగస్తలుగులు జేసికె చెను. అది యంతయు నెఱింగి వారిపితామహుండును



మునిశ్రేష్ఠుడును సగుళుశుం డక్కన్యకాశతంబును మరల దివ్యసుం  
దరమూర్తులం గావించి బ్రహ్మపుత్రున కొక్కనికి సంప్రదానంబుచే  
సెను. మహారాజగుళనాథుండు తనకన్యకాశతనామంబు శాశ్వతం  
బగునట్లుగాఁ బూర్వదేశంబునఁ గన్యాకుబ్జం బను నొకనగరంబును  
నిర్మాణం బొనరించెను.

చండవశ్మియు, కల్పానలకీలానదృశరోమరాజేవిరాజితుండును,  
అగ్నికుండనన్నిభవయనుండును, విద్యుత్సంకాశకుటిలశృంగోభితుం  
డును, యోగిధ్యానగమ్యుండును, వ్యోమచారియు, బ్రహ్మాంద్రాది  
పూజితుండును సగుమార్తండుండు బ్రహ్మపుత్రకయు, తూపలిస  
వతియు సగుసంజ్ఞాదేవిని బెండ్లియాడి యామెనయ్యగమంబును గోరి  
యనేకప్రియవాక్యంబులచే నద్దేవిని శాగ్ధించెను. సంజ్ఞాదేవియుఁ  
బ్రభాకరుని తీక్షణరూపంబుం జూచి యాతని స్పృశింపజాలకపోయెను.  
అప్పుడు సూర్యదేవుండు తనవత్ని నుద్దేశించి నీవెట్లు చెప్పిన నట్లు నడ  
చుకొనెదనని యతిదీనముగ వేడికొనియెను. అంతట సంజ్ఞాదేవి నవ్వు  
చు “అర్యా! నీయీతీప్రతేజమును తగ్గించుకొని తీక్షణం బగుశాణ  
యంత్రంబు నధిరోహింపుము. అప్పుడు మాతండ్రి నిన్ను తఱిమెనఁ  
బెట్టి నీయుష్టత్వము గొంత తగ్గింపఁగలఁడు. అట్లయినచో నీవు నాకు  
స్వర్ణసీముండగు ప్రియుండ వగుదువు.” అనుటయు, నాదిత్యుం  
డట్లే యని శాణయంత్రారోహణం బొనర్చెను. అప్పుడు త్వష్టప్ర  
జావతి దేవాసురసహితుండై యాభాస్కరుని తఱితునిం గావించెను.  
కాని యతనితేజంబు తగ్గక మఱియు శతగుణంబు లధికత్వము నొంది  
తేజరిల్లదొడంగెను. అమూర్తండమూర్ణమును గైకొని దేవత లంద  
ఱును సహస్రధారాకలితం బగువిష్ణుదేవునిదుదర్శనమును నిర్మించిరి.

మఱియు నాచూర్ణముచే మహాదేవుండు దేవతల కందఱకును ననేకా  
స్త్రములను గల్పించియిచ్చెను.

సూర్యపత్ని యగుసంజ్ఞాదేవి యతిదారుణం బగు నాత్మేక్ష్యదని  
మూర్తిని సందర్శింపఁజాలక యశ్వినీరూపిణియై పాతిహేవునుండెను.  
మాత్రండుండును అశ్వకూపమును వాల్చి బలవంతముగ నామె నా  
కృమించుటకు వెంటఁబడినది. ఆనమయంబునఁ గామాతిరేకంబుచే  
నాదిత్యునికి రేతఃపాతం బగుటయు, దానివలన రేవంతం డనుభవ  
గ్వరుం డుత్పన్నుం డయ్యెను. పిమ్మట సూర్యదేవుండు మరల సంజ్ఞా  
దేవి నాహ్వానింప, యోగిని యగునామె వంచనచేఁ దనఛాయామూ  
ర్తిని గల్పించి నాథునిచేత నునిచి యాతని మోహితునిఁ గావించి  
యంతర్హిత యయ్యెను. భగవానుం డగుభానుండు ఛాయాసంజ్ఞం  
గతిసికొని యామెవలన నీలాంజనప్రభాసంపన్నుండగు యముం డను  
పుత్రుని, నీలోత్పలసన్నిభకమనీయపుణ్యవాహిని యగుయమున య  
నుకన్నయను గాంచెను. మఱియు, సూర్యదేవుండు కుంతియనుకన్య  
కచే నాహూతుండై యామెను జేరి కవచకుండలాలంకృతుం డగు  
కర్ణుం డనుకుమారు నామెకుఁ బ్రసాదించెను.

అమృతమథననమయంబున క్షీరసాగరంబున నుదయించినవాఁ  
డును, మరల ననసూయాగర్భంబున జనియించినవాఁడును, పరమసుం  
దరుండును, జగదాహ్లాదకరుండును, మహాబలశాలియు, నరనారీ  
మణులకును, బ్రాహ్మణులకును, నోషధులకును బ్రభుండును, రాజ  
సూయయజ్ఞకర్తయు నగుచంద్రుండు నశ్వినీప్రభృతినప్తవింశతినక్షత్రం  
బులకు నాథుండై పరమానందనిమగ్నుండై యుండెను. ఆతఁడును  
గామవశీభాతుండై రోహిణియం దత్యాసక్తుం డగుటచే దక్షశాపంబు  
గలిగి క్షయరోగగ్రస్తుండయి, సర్వదా కృష్ణవక్షంబులయందు క్షీణిం

చుచుండెను. అట్లుండియు, నుకతప్రియుండగునాచుభాకరుండు కామ  
వశవశుకజై బృహన్నతిభార్య యగుతార నవహరించి చిరకాలంబు  
తత్కుభం బకుభవించియు దేవతలతో ఘోరియుద్ధంబు సంప్రాప్తం  
బగువఱకును నామెను తిరిగి యామెభర్తకు నీయఁజాలకపోయెను.  
ఇచ్చిశమ మరలఁ గుపితుండై యామెవలనఁ దాను గన్నకుమారుం  
డగుబుధునిఁ గైకొనకుండ విడువలేకపోయెను.

పూర్వకాలంబున నారాయణోజునంభవయు, నింద్రాక్షానువ  
త్రిశియు, యువతియు వగుసూర్యశిం గాఁచుటచే ముగ్రతపవస్వ లగు  
మిత్రావరుణుల కిడుపురకును రేతఃక్షరణం బయ్యెను. అప్పు డింద్రుడు  
పురుషునులును దమయమోఘవీర్యంబులను జలకుంభమధ్యంబుల  
సిద్ధపింఛిరి. అంత మిత్రతేజంబున వసిష్ఠుండును, వరుణతేజంబున  
బడబాహులనదృశుం డగుఁగన్తుండును నముత్పన్నులైతి. సాగరజలం  
బునంత నవలీలగఁ బానముచేసినవాఁ డీయగన్తుఁడే.

మహామునులారా! ఇందుగఁడు, అగ్ని, వాయువు, సూర్యుఁడు,  
చంద్రుఁడు, ఆచార్యులగుమిత్రావరుణులు నిజతేజఃప్రభావముచేతను,  
విమలజ్ఞానముచేతను, వరేణ్యు లయ్యును గామాసక్తు లైపోయిరి.  
నేనిప్పుడు వారియచుచితవ్యాపారములంగూర్చి నవిస్తరిముగా వర్ణిం  
చితిని. మఱియు, గామాధీశు లగుఋషులచరిత్రయు గూర్చిచెప్పెద  
నాకర్ణింపుఁడు.

—♦ కామాధీశు లగుఋషులచరిత్రయు ♦—

సమర్థుండును, శౌర్యదాక్షిణ్యశాలియు, శ్రోతస్మార్తకీయా  
నిరతుండును, తుష్టి, విక్తి, ప్రీతి, శాంతి, ధృతి, విద్యాప్రియము,  
స్వధ్యాయము, స్నానము, వాసము, బ్రహ్మవ్యయము, ఆర్జవము

మొదలగుసద్గుణంబులచే నలంకృతుండును, సగునాశడుండు విమృశ్య త్వేణ్ణ యనునచ్చరను బ్రహ్మలోకంబునం గాంచి మోహితుండయ్యెను. పద్మసంభవుండుగూడ సనానక్షయు, నిరవేక్షయు సగునామెను మోహించెను. అప్పు డయ్యచ్చర కపిలగోరూపమునుదాల్చి విరించిన వండిది శపించుటయు, నాతండు వృద్ధయు, పంధ్యయు సగు నాడుగుజ్జము ననుసరించి పోయెను. అంతియకాక పద్మసంభవుండు, తన తనయ యగుసరస్వతివాశ్రయించి ప్రజాసృష్టి గావింప నాంభించెను. అతఁ డొకచో మానిసికంబుగనుఁ నొకచోవాచికంబుగను, ఒకచో శారీరికంబుగను సృష్టిచేయుచుండెను.

మరీచినందనుండగు కశ్యపుండు కామదేవునకు షశీభూతుండై లోకపూరణంబుకొఱకు దత్తునిచెంతకుంబోయి తూరివితనూజలను బదుమువ్వరను భార్యలుగాఁ జేసికొని యందఱివలనను దేవదానవాదులగుసంతానంబుగాంచెను. ఆసంతానమువలననదనదాత్మకంబగునీజ గంబంతయు నిండిపోయెను. నమ ద్రోదకమును బాషముచేసినట్టియు, వింధ్యాచలదర్పమునుభంజించినట్టియు, మహాపాపుండగువాతాపిడై త్వనిభక్షించినట్టియునగస్త్యముసీంద్రుండుమహాయోగీయయ్యనుకల్పాంతదహనదృశుం డయ్యును బత్నియగు లోపామద్రకు భృత్యప్రాయుండయ్యెను. బ్రహ్మచర్యవ్రతతత్పరుండును తపస్వీయు సగుశమీకుండనుముసీంద్రుండు గగనభాగమునుండిఁ నీవే నాప్రియుండవు. నన్నుఁ బరిగ్రహించి నాప్రాణదానమును గావింపుము.' అను చిత్రచాంచల్య కరంబులును, మధురంబులును, పరిస్ఫుటంబులు సగువాక్యములనాలించి యవి స్త్రీవాక్యంబు లని గ్రహించి యంతలో నె కుశానంబున రేతః పాతంబు గావించెను. ఆస్త్రీగర్భమునుండి వృషభవక్త్రుండును, నతికోధియు సగు శృంగి యుంపుక్తుండు గలిగెను. ఆతఁడే కురువతి.

పకిషీతంశి శపియించి భస్మీభూతునిం గావించినవాడు.

మఱియు భృగుకులం బనునాకాశం నకుఁ జంద్రోన్వయాపుం  
డును, తావసాగ్రగణ్యుండును, నగురురుండు ప్రమద్వరను బెండ్లియా  
డియు వివదగ్ధ యగుటచే నామెవలన సుఖాహుభవము గానక కామ  
దోషంబుచే దేహత్యాగంబునీయ నుద్దేశించి ఘోరారణ్యమధ్యం  
బులం బడి పోవుచుండెను. దేవత లాతనిం గాంచి జాలిఁబడి 'ఓము  
నివరా! నీవరమాయువునం దధభాగము నీభార్య కొనగ నిచ్చుగింతు  
వేని యీమె జీవింపఁగలడు. ఈమె కితరహేతువులచే మరణంబుగలు  
గదు.' అని యనుగ్రహించిరి. అంత స్త్రీకాముకుం డగురురుం  
డుఁజూచించి పునర్జీవిత యగుప్రమద్వరను బడసి వరమానందము  
ననుభవించెను.

నానాగ్రీష్టప్తియై వరమధ్యానంబునీయుచు యోగసమాధి  
స్థుండై తనశరీరంబు నాకొమించిన పల్లీకమృత్తిక వర్షజలంబులచే  
విదళితం బగుచుండఁ జ్యవసం దురుమునీందుగ్గిండు తపంబునీయుచుం  
డెను. ఆపుట్టలోనుండి యాతనినయనదవ్యయము వై డూర్యవ్రథలచేఁ  
బ్రకాశించు చుండుటయు, శర్యాతితనూజయగు సుకన్య యనుకుమ  
రీమణి మణిభ్రాంతిచే నమ్మునికన్నల నుత్పాటితంబులుగఁ జేసెను.  
అయ్యపచారంబునకుఁ బ్రతీకారంబుగ శర్యాతి తనతనయ నమ్ముని  
వరుఁడ కీయ్యగా జరాగ్రీస్తుం డయ్యును నాతఁ డామెను బరగ్రీ  
హించి, పిమ్మట నశ్వనీదేవతల నారాధించి వయనంబులతోఁగూడ  
యావనంబును సంపాదించి యారాచకన్నయతో ననేకసుఖభోగంబు  
లం దేలియాడెను.

కూర్మగ్రీవుండును, అస్థిచర్మావశిష్టదేహుండును, యోగియు,  
జ్ఞానశ్రుండును, ప్రశాంతుండును విఠానందనుండును నగు మునీం

ద్రుండు క్షీరసాగరమధ్యంబునఁ గేవలక్షీరంబులచేఁ గృతుండై నాడిం  
 గంబులయందు శైవాలంబులు సుట్టికొనియుండ నొకవృక్షు సముద్ర  
 తీరంబున నాత్మసత్తులతో విహరించుచున్న మత్స్యాదిజలజాతువులఁ  
 గారిచి నూతనస్త్రీసమాగమంబును వాంఛించి యటచుండి తేచి సుధ  
 మ్విం డనుమహారాజునొద్దకుం జోయెను. ఆరా జమ్మహామునిని విని  
 విధానంబునం బూజించి తోడ్కొని, మహాత్మా! భవదాగమసంబ  
 నకుఁ గారణంబును వచియింపుఁడు.' అని వేడికొనియెను. అమ్మ  
 నియుఁ బరమాహ్లాదము నొంది సుధస్వనుద్దేశించి నేను కశ్యపునిరవ  
 యుఁడను. విసతాగర్భంబున జనియించితిని. కన్యాభిక్షంబు గోరి  
 వచ్చితిని. నీ కెవ్వరైనఁ బుత్రికలున్నచో నాకిమ్ము. అని కోరెను.  
 అమ్మనీండుగ్రామిణియౌకాతంబునకును, వయస్సునకును దగనియౌతనియ  
 భీష్టము నెఱింగి సుధస్వండు శాపభీతుండై 'మునీంద్రా! నాకు  
 దేవతాకాంతలవలెఁ బరమసుందరులగునేఁబదిమందిపుత్రికలున్నారు.  
 వారి చిత్తములుమాత్రము నాయధీనంబున లేవు. ఓతపోషి! అజే  
 కస్య నిన్ను భర్తగా వరించినను నే నామెను నీకు సమర్పింపఁగలను.  
 ఈవిషయంబున నన్ను ఊమింపవలయును. నీవు నాయాహ్లాదుసౌకం  
 బునఁ గన్యాంతఃపురంబునఁ బ్రవేశింపవచ్చును.' అని చెప్పఁటయు  
 నమ్మహాయోగి సుధస్వనికడ సెలవుగైకొని తపోవర్తిభావముచే రూప  
 యావనలావణ్యంబులకు సౌభాగ్యస్థానమో యనునట్టి మనోహరాకృ  
 తిని ధరియించి యంతఃపురంబునఁ బ్రవేశించెను. రాజకుమారిక  
 లమ్మునిశ్రేష్ఠుని సందర్శించినంతనే విస్మితలై మన్మథుండుబోతె  
 వెల్లుంగుచున్న యమ్మునికి నాత్మసమర్పణములను గావించిరి. పిమ్మట  
 సుధస్వండు వారి సందట నాతనికిఁ బెట్టిచేసెను. అవిశాహనణు  
 యంబున మునిభయముచే శుక్రాదిగ్రహంబులు స్వోచ్చక్రికొంకె

బుడై లగ్నచతుర్థిన ప్రమదశమై కాదశస్థానంబుల శుభకరంబులుగాఁ  
జేసి యాదంపతులనంతాసౌభాగ్యాభివృద్ధికిఁ గారకంబు అయ్యెను.  
అత్రాపనుండు దుష్టభ లగురాజకుమారికలను, రాజ్యలక్ష్మినిగూడఁ  
బడసి పరమామోదంబునఁ గ్రీడించుచు బహుపుత్రులనుగాంచెను.

ఒకప్పుడు గరుడుండు హిమాలయగుహలయం దున్నతరుణీ  
మణియుఁ గన్యయుచగునై శ్వాసరతనూజను శాండిలిని గాంచి యామె  
నెల్లయున స్వర్గమునకుఁ గొనిపోవలయు నని తలంచెను. ఆయువతి  
తూరినిభావమును గ్రహించి దగ్ధవత్సునిం గావించెను. పిమ్మట నా  
మెతోఁ దయాకలితయై క్షణకాలంబున మరల నాతనికి హేమపతంబు  
లం బ్రసాదించెను.

క్షీశ్మశ్రుజటాధారియు, ఘృత్పీడితాంగుండును, తీక్ష్ణనఖుండు  
నున యిళాండకమునీంద్రుండొకప్పుడునదీన్నానంబునకుంబోవుచుదూర  
మునఁ జున్న యొకకామినీరత్నమునుం గాంచి మోహితుం డగుటచే  
నాతని శేతస్న విగళితం బయ్యెను. దైవవశంబున నొకయూఁడులేడి  
దాని వాస్వాదించుటయుఁ దత్తగ్భంబునుండి శృంగనహితుండగుకుమా  
రుండుదంబుంచెను. విభాండకుం డాతనినిబెంచి మునికుమారునివలెనే  
సంస్కరించి వేదాధ్యయనంబు నేయించెను. ఋష్యశృంగుం డను  
నమ్మునిపుత్రుండు సర్వదా శాంతుండును, దాంతుండును, జితేంద్రి  
యండును, విశుద్ధుండును, బ్రహ్మచారియు, శాకాహారియు, బిత్రా  
హ్నువర్తియు, గీయమనంతండును, వేదాధ్యయనశీలుండును, నిత్యజపి  
యి, శ్రీచిత్రాపదర్శనానభిజ్ఞుండును నై యుండెను. రాజన్ది యగుగో  
మసాకుం డవాప్యప్తిదోషనివారణంబుకొఱకు ఋష్యశృంగు నెల్లయు  
నొ దనరాజ్యంబునకుఁ గొనితేవలయు నని తలంచి గణికాజనంబుల  
నాతనికిడకుం బంపెను. వారు విభాండకాశ్రమంబునకుం బోయి

తమరూపయావనవిలాసంబులచే నాతని విమోహితునిం గావించి  
తాజధానికిం దోడ్తెచ్చిరి.

అహఃముని యగుభరద్వాజుండు పుత్రునితోఁగూడి సుస్వంః  
బుగ వేదాధ్యయనముచేయుచుండెను. అనయంబున నాతనిపు  
త్రుండగు యవక్రీతుండు తరుణి యగుపరావసునిభార్యం గాంచి  
మోహించి బలవంతముగ నామెను బ్రార్థించుచుండుటయు, మాన  
వంతుం డగురైభ్యం డదిచూచి కోపావేశంబున జడను భేదించి  
యన్నికుండంబున వేల్చి రాక్షసాకృతి యగు నొకకృత్యం గల్పించి  
యవక్రీతుని మింగివేయు మని దానిని బంపెను. అప్పుడాకృత్య  
పరావసునిపట్నివలె రూపంబునుదాల్చి యవక్రీతుండాంచి నాతోఁ  
గీడింపు మని ప్రార్థించుచు వంచనంబున నాతని నన్నిగృహంబున  
నుండి యరణ్యంబునకుం గొనిపోయి యెప్పటివలె రాక్షసరూపముం  
దాల్చి యాతని వధించెను. అనంతరము వృద్ధుం డగుయవక్రీతుని  
తండ్రి పుత్రునిమృతజేహమును గాంచి కుపితుండై తనమిత్రుం డగు  
రైభ్యునకుఁ దనకుమారునియవస్థంజూపి మిత్రపుత్రనాశకుండ వగు  
నీవు పుత్రునివలననే మరణింతువుగాక యని శపించి పుత్రునితోఁ  
దానును చితారోహణంబు గావించి మరణము నొందెను. పిమ్మట  
పరావసుండు తనరాజు చేయుచున్న యజ్ఞంబున సద్వర్త్యుండై యుండి  
యొకనాటి సంధ్యాకాలము నేదో కారణంబుడ రోహవేశపరవశుండై  
యాశ్రమంబున కేతెంచెను. ఆసంధ్యాసమయముననే రైభ్యుడును  
తరుగుల్లలతాక్షిణింబును, దుర్గమంబు నగు గిరితటంబునుండి యింటికి  
వచ్చుచుండెను. అతడు కృష్ణసారచర్మంబుచే నాచ్ఛాదితుండై యుం  
డుటను జూచి పరావసుండు మృగభ్రాంతిచే రైభ్యునిపై బాణప్రయో  
గంబుఁ గావించెను. తుద కాయంబు తనతండ్రియే యగుటం జూచి



పరావసుండు దుఃఖతుండై చేయునది లేక యారాత్రియే పితృదేహం  
 బునకు దహనసంస్కారాదికంబును గావించెను. మఱురాఁడు పృథ్వా  
 లంబునఁ బరావసుండు యజ్ఞభూమికిం బోయి యచ్చటఁ దనసోదరుని  
 శహస్యంబుగఁ బిలిచి నేను భ్రాంతివశంబున జనకుని వధించితిని. నీవీ  
 యజ్ఞంబు నిర్వర్తింప నంగీకరించి వన్నఁ బంపినచోఁ దగినప్రాయశ్చి  
 త్రంబు చేసికొని యెదను' అనిచెప్పటయు, నాతని యనుజుడు ఈప్రా  
 యశ్చి త్రంబునకు నేనే యరణ్యమునకుం బోయెదను. నీవిచ్చటనుండి  
 యాయజ్ఞంబు నిర్విఘ్నంబుగ నెఱవేఱునట్లు నర్చుము.' అని యాతని  
 నంగీకరింపఁజేసి యతికఠోరం బగుతపంబుచే బ్రహ్మత్యాజనితం బగు  
 పాతకంబును నశింపఁజేసి మరలఁ బరావసువునొద్దకుం బోయెను. అప్పు  
 టికి యజ్ఞంబు పరిసమాప్తంబై దక్షిణాదానసమయంబయ్యెను.  
 కృతఘ్నం డగుపరావసుం డట్లు వచ్చినసోదరునిం గాంచి శిక్కారం  
 బునేయుచు 'ఓహోరి పితృహంతా! నీవీయజ్ఞ భూమి కేల వచ్చితివి.  
 అతిత్వరితంబుగ నిటనుండి యావలికిఁ బొమ్ము! అని పలికెను. అమా  
 టులు విని యమ్మునికుమారుడు నిశ్చేష్టితుఁ డై పోయెను. వెంటనే  
 యజ్ఞశాల యవవిత్రీం బగుననుసంశయంబున రాజభటు లాతనిపైఁ  
 బడి చంపుట కుమ్మకుత్తైరి. అట్టి యవస్థయందుగూడఁ బరిశుద్ధాత్ముం  
 డగునమ్మునిపుత్రుండు కుపితండుగాక యగ్నిదేవుని మహేంద్రుని  
 యమునిఁ బేర్కొని ప్రార్థించుచు 'ఓదేవతాశ్రేష్ఠులారా! నేను  
 నిక్కంబుగఁ బితృహంతకుండనే యగుదునేని పాపాత్ముండనగునన్నిట్లే  
 దహించినేయుండు! అందువలన మీ కెట్టిబ్రహ్మహత్యాదోషంబును  
 లేకుండుఁగాక! నే నేపాపము నెఱుంగనివాఁడనేయైవయెడల అమృత  
 భారలజే నాదేహంబు నభిషేకింపుండు. నేను దానము, హోమము,  
 గురుశుశ్రూషయు యథావిధిగ నిర్వర్తించినవాఁడనే యగుదునేని

శత్రుభావంబున నాయాత్మీయు లెల్లరును బుణ్యక్షేత్ర లగుదురగాక! అని ప్రార్థించెను. దేవతలు ప్రసన్నులై యమ్మతలించువులచే యవ క్షేత్రుని నతనితండ్రియగుభరద్వాజునిఁ బరావసునితండ్రి యగురై భ్యునిఁ బుణ్యక్షేత్రులను గావించిరి. అది యంతయును గాంచి యట్ల శాలయందలి మహర్షు లందఱును విస్మయావిష్టులై పరావసునితమ్ముని మిక్కిలి యభినందించిరి.

బ్రహ్మచారియు, యోగియు, భ్యాసనిష్ఠుండును నగుగౌత ముండు సంసారసంబంధంబు లగు నకలదోషంబులను బరిత్యజించి వనవాసియై యతివియమంబునఁ దపంబునేయుచుండెను. అది చూచి యమరేశ్వరుండు భీతుండై యాశారద్యతునితపంబు భంగంబునొందించుటకై యొకయచ్చర నచ్చటికిఁ బంపించెను. ఆదేవరమణినిగాంచి సంతనే గౌతమునకుఁ గామవికారం బుదయించెను. అది వసంత కాలం బగుటచే నాశ్రమస్థంబు లగుశరదలతాదులు పుష్పించియుండెను. సురభిశంబు లగుమందవామువులు మెల్లమెల్లన వీతెంచుచు నయ్యచ్చరలేమ కట్టుకొనినపుట్టంబుఁ దెలుపించి యమ్ముని నావమ్మునిఁ జేర్చెను. అక్కామినియు నగ్నయై వస్త్రసమాహారాచార్యులంబున నమ్మునినమ్ముఖమ్మున కేతెంచెను. గౌతముం డీతఁ డున్నట్లై ర్యంబును నిలుపుకొనఁజాలక యామెఁ గూడి కామచుఖంబుల నుపసాదించెను. అన్తఁ డాతనియమోఘం బగువీర్యంబు భూవతిని గాఁగా నదియొక దోగింబుక నిజేపింపఁబడెను. అదొన్నెనుండి ర్వద్యావిశారదుం డగుదోగిచాచ్యుండు జనియించెను.

ఒకనయంబున బ్రహ్మదేవునివచనంబు ననుసరించి భగవానుం డగుచూర్తాండుండు భూతలంబున నాకాశచరుండగు వసుమతరాజై పుట్టెను. శ్రావణమధ్యర్థక్షకుండను, మృగయాతప్సరుండును

నగ్రాజు జేందుగిండు సింహవ్యాఘ్రాదిక్రూరమృగంబులవలనను, తన్మ  
రాదిమర్కటలవలనను బ్రజల కెట్టిభయంబును గలుగకుండ శత్రు  
దుర్జయుడై రాజ్యంబును జరిపాలించుచుండెను. ఆతఁ డొకప్పుడు  
ధనుశ్చాణధారియై డేగను జేరినై నుంచుకొని విమానంబు నధిరో  
హించి గగనమార్గంబున విహరించుచుండెను. అట్లు దూరప్రదేశం  
బులఁ దిరుగుచుండుటవలనను వసంతకాలం బౌసన్నం బగుటవలనను  
నాతనికిఁ గామవికారంబు గలిగి రేతఃపాతంబయ్యెను. పుత్రకాముం  
డగునమ్మహారాజు దాని నొకపలాశవత్ప్రసంపుటంబుననునిచి యాత్మ  
కాంతలయాఘ్రాణ్ఢమై డేగచేఁ దనకోటలోని కనిచెను. ఆశ్వేసం  
బును, ఆవత్ప్రపుట్టికను చంచుపుటంబున ధరియించి రాజగృహభిము  
ఖంబుగఁ బోవుచుండ మార్గమధ్యంబున మాంసభ్రాంతిచే వేటొక  
డేగ వచ్చి దాని నెగురఁగొట్టునిపోయెను. అందువలన నాతనివీర్యము  
వత్ప్రపుటంబునుండి విగళితంబై జలమధ్యంబునఁ జడిపోయెను. బ్ర  
హ్మకౌపంబుచే మత్స్యహాసిణియై యాజలంబుల సంచరించుచున్న  
గిరిక యనునొకకాంత యారేతస్సును బౌసముచేసి గర్భవతి యయ్యె  
ను. గర్భిణియగు నమ్మత్స్యకాంత యొకవలతోఁ దగులుకొని దాశ  
రాజగృహంబునకుఁ గొనిపోఁబడియెను. ఆతనిగృహిణి యాచేఁపనుదఱు  
గుచుండ నొకకుమారుండును, కుమారికయుఁ దద్గర్భంబునుండి వెలు  
వడిరి. దాశరాజుక్కుమాడుని నుపరిచరవనుమహారాజున కుపాయనం  
బుగ నొసగెను. ఆరాజేందుగిం డక్కుమాడునికి జాతకర్తాదిసంస్కా  
రంబులం బొంది సప్తవీర్యజం డగునాతని నాత్మరాజ్యాభిషిక్తునిఁ  
గావించెను. మిగిలినయాపుత్రిక దాశరాజుసింహుఁ బెరుంగుచుండెను.  
ఆకన్య కళింధవర్వతోద్భూతయు, నీలోత్పలనదృశయు, యోగినియు,  
మూర్తావసంధయు నగుయమునానదియే. ఆమెయే శక్తిపుష్పిం

డగుపరాశరునికొఱకు మానవియై జన్మించి దాశరాజగృహంబునం  
బెరుగుచు సత్యవతీనామంబునఁ బ్రసిద్ధ యయ్యెను.

క్షమాశీలుం డగుపరాశరుం డొకప్పుడు పుణ్యవాహిని యగు  
యమునానదిం గాంచి యీనదివంటియచురాగవతియగు యువతి లభిం  
చినచో నేనామెతో నొక్కసాతి కలసి సుఖింతు నని కతూహలపడి  
యెను. మహేంద్రుం డాతనియభిలాష నెఱింగి యమునకడకుంబోయి  
“ఓమహానదీ! నీవు పరాశరుని మనోరథంబు సఫలంబు గావించుము”  
అని చెప్పెను. కళిందకన్యయు నట్లే యని యంగీకరించి యోగమా  
య నవలంబించి మత్స్యగర్భంబునఁ గన్యయై జన్మించి దాశరాజు  
నింటఁ బెరుగుచు నాతనియాదేశంబుచే యమునానదియందు నొకను  
నడపుచుండెను. పరాశరుం డొకప్పు డామెం గాంచి వేడుకొని యా  
మెకు దివ్యసురభిశశరీరంబును, చిరకన్యాత్వంబును మొదలుగాఁగల  
దేవదుర్లభంబులుగూ జూతువరంబుల నొసంగి యాక్షణంబుననే తన  
తపఃప్రభావంబుచే నీహారమందిరంబును గల్పించి యమ్మునిఁడ్రుం డా  
మెతో గూడి యందు యథేష్టోపభోగంబుల ననుభవించెను. అప్పు  
డాకన్యకవలన మహాయోగి యగువ్యాసభగవానుం డుడితుం డయ్యె  
ను. ఆవ్యాసుండును మృతులగుతనక్షత్రీయసోదరులభార్యలయందు  
ధృతరాష్ట్రీపాండురాజవిదురు లను మువ్వురుపుత్రులను గలిగించెను.  
మఱియు నప్పరాశరనందనుం డరణిని మధించి దానినుండి శుక్రుండను  
తనయుం గలిగించెను. యోగిప్రభుండు నన్యయుండు నగుశుక్రునికిఁ  
గూడ గౌరవుఁడు, కపిలుఁడు, కృష్ణుఁడు, నీలుఁడు ననునలుగురుతనయు  
లును, భౌమినియనుతనయయుఁ గలరు. ఆతనిపుత్రులు నలువురును  
యోగాచార్యుఁ గు మహాత్ము లైరి.

తొల్లి నామశిరుండగు మునివరుండు కపాలనూలికాధరుండై

విద్యానశేఖర్యోగముంచూర్చుఖగ్గంబును సంపాదించవలయు ననుచుండే శముతో బాతాళంబునకుం బోయి యచ్చట జపహోమాదులం గా వింస నారంభించెను. అప్పు డాతనిమంత్రప్రభావముచే బాతాళ మంతయు దగ్ధముగానారంభించెను. అందుచే భయపడి నాగగణంబు లాతనికి ఖడ్గప్రదానంబు గావించిరి. అప్పు డొక నాగదాసి మనోహ రంబగు నపరాజితమంత్రముచే నాతని ముగ్ధుం గావించి తనయాస యావనవిలాసాదులచే నాతని గామపరవశుని చేయుటయుఁ బీఠశ్రో ణియుఁ, బీఠక్షోజయుఁ దరుణియు దిగంబరయు నగునక్కామినిం గాంచి వామశిరుండు మహాతపంబుచే సాధించినఖడ్గంబును లెక్కనే యక వికలచిత్తుడై పూర్ణానంతప్రదానంబు నేయకుండఁగనే ఘృత పూర్ణంబగునృచంబును హోమంబు చేసినైచి లేచి యారమణీమణిం గూడి వివిధవిలాసోఽభోగంబుల ననుభవించుదొడంగెను. ఈవిధముగా నమృతనీమగ్నింబు వికల్పప్రభావుం డగుటయుఁ బాతాళవాసులగుమరగ గణంబులు నిర్భీతులై యాతని జుట్టుమట్టి కాంతలు వలదని వారిం చుచున్నను వినక కోపావేశంబున భస్మీభూతుం గావించినై పిరి.

మహామతియు,క్షత్రికులొత్తంసుండను, గాధిపుత్రుండునునగు విశ్వామిత్రుండు వసిష్ఠునియున్నతిం జూచి పరితప్తుండై బ్రాహ్మణ త్వంబును వాంఛించి త్రిలోకభీరం బగు కఠోరతపోదీక్షితుం డయ్యె ను. అస్థిచర్మావశిష్టదేహుఁ డగునత్తపోధనునితేడముం గాంచి దేవతా ధీశ్వరుండగు నిమగ్ని డధీకుండై తత్తపోధంగంబు గావించుటకై మేనక యనుఁచర్చరలేమను బంచెను. నిష్ఠుం బగునవ్యోమధ్యంబున నేకాకినియై విహరించుచున్న సుందరీమూర్తి యగుమేనకం గాంచి వెంటనే విశ్వామిత్రుండు మోహితుండై కామపరవశత్వంబున జనుండు సునృతుండునై పోయెను. ఇట్లేశుంభనిశుంభులు గోపికాయాపిణి

యగుచుండికం జూచి మోహించి మహారణులు నాశంబును గాంచిరి. వారితనయులగు నుందోషములు తిలోత్తమ యను నుందరీ మణిని మోహించి అట్లే నశించిరి. ఐహ్యోకుం డనుమహారాజు దండకారణ్యంబున స్వస్థనదృశంబగు రాజ్యలాభముం గాంచి మహాప్రభావంబునఁ బ్రజాపరిపాలనం బొనర్చుచు నొకప్పుడు శుక్రాచార్యునినాజయగు సూర్యప్రభం గాంచి కామాభిఘాతుండు యామెను బలవంతునిగ నవహరించెను. అప్పుడు శుక్రాచార్యుండును శ్రోధపరవశుండు అజేయుండును, దండార్తుండు నగు నాతని రాజ్యసహితంబుగ భస్మీభూతునిం గావించెను. అనంతరము సప్తపివసంబులవఱకును భస్మవర్షము గురిసెను. ఆదండకావన మిప్పటికినిగూడఁ దరులతాత్మణివివృత్తిమై యున్నది.

### —• రావణచరిత్రము •—

దశవక్త్రుండును, వింశతిభుజుండును, చతుష్పదుండును, త్రిలోకవిజయుండును, భీషణకారుండును, శ్యామవర్ణుండును, పుష్పోత్కటావిశ్రాంతనులకుఁ దనయుండును నగురావణుండు మహేంద్రునిగూడ జయించి దుర్గమధ్యంబున బంధించియుంచెను. ఆతఁడు తనకుమారుఁడగుమేఘనాదునిసాహాయ్యంబునఁ బ్రతిభువనంబుల జయించి వేటకాఁడు పక్షులనుపట్టుకట్లు యువతులును, మదవతులును, సౌభాగ్యవతులును, లావణ్యవతులును, రూపవతులును, నగుదేవతానుదతులను జెఱపట్టితీసికొనిపోయెను. మఱియు నాదశకంతుండు మయనందనయగు మంజోదరిని భార్యగాఁ బడసియు సంతృప్తి నొందక పరస్త్రీకాముకుండయ్యెను. ప్రజాపతితనయయగు రుద్రుని క్తామదేవుండు దగ్ధుండై న

వెనుక మయునిగేహంబునఁ ద్రిలోకసుందరియై మరల జన్మించెను. శంబరాసురుండామె నెత్తుకొనిపోయెను గాని యామె దారుమయంబగునొకప్రతిమను దనపోలికనే నిర్మించి దివ్యభూషణంబులచే నలంకరించి యోగజలంబుచే బ్రాణప్రతిష్ఠావసంబుగావించి యారాక్షసుని మోసముపాలుచేసెను. శంబరుండును, అమ్మాయామూర్తివలననే సంతృప్తుడై యథేచ్ఛను విహరించుచుండెను. అనంతరము మహాబలపరాక్రమవంతుండగు డశాననుండా రమణీమణిని గాంచి యెట్లయిన నపహరింపవలయునని యుద్దేశించి విశ్వేశ్వరస్మిశ్చిశంబును దివ్యమణిఖచితంబును స్వర్ణాభిరూఢకరంబును నగుశంబరాసురునిమందిరము గలపాతాళంబునకుఁ బోయెను. రావణాసురుండుండు ప్రవేశించినంతనే మయమాయాసముద్యూతంబులగు వివిధపాశంబు లాతని బంధించినైచెను. మఱియు మాయామయాస్త్రంబులచేఁ బీడితు లగుచు వజ్రలేపకలిప్తంబగుమార్గమధ్యంబున దశకంఠునిప్రహస్తాది సైనికులు నిమగ్నులై పోయిరి. అదియునుంగాక మయునిమంత్రప్రభావముచే లోహమయు లగునరు లుడయింది వివిధంబు లగుశస్త్రాస్త్రంబులచే రావణుని నసైన్యంబుగఁ జదియమోడుచుండిరి. పాపాదండధారులగుద్రావరపాలకులును వారలఁ జావఁగొట్టుచుండిరి. ఇవ్వార్త నాలకించి మందోదరి శోకపీడితయై తనభర్త దుశ్శీలుండును, చంచలుండును గావున భయపడుచుఁ దండ్రీయౌద్ధతం బోయి తననాథుని రక్షింపుమని ప్రార్థించెను. మయుండును తనతనయవిన్నంబును మన్నించి మూఠూబలంబున రావణుని సవరివారంబుగ వజ్రలేపవిముక్తుం గావించి యింక నెన్నఁడు నిట్టిదుష్ప్రయత్నములఁ జేయవల దని శాసించుచు నాశ్వాసించెను. ఆపరాధవంతుండు రావణుండు మిగుల లజ్జితుం డయ్యెను. పిమ్మట నమ్మాయాపతీదేవి క్షుత్తిపాపాతురుండును,

కాతరుండును, మందబుద్ధియు నగు రావణుని జూచి పరిహాసంబు  
 నేయుచు “ఓరిరావణా! నీవు రాజవా? సర్పంబుకకుం జూలి నీకేవల  
 నంబు లేమి? ఓంపశువా! చతుష్పతుఁడ వగునీవు, అంతకంటెచు  
 హీనుండవు. ఆహా! ఏమి నీసౌందర్యము! పిశాచములైన నిజ్జుండవు.  
 నేను దేవతలకుఁగూడ మర్లభుకాలను. నీవు నన్నపహరింపవలయునని  
 వచ్చితివా? ఓనిశాచకా! తనఁబంటు నిల్లఁబంటుగా, నెంతటివాసా  
 త్ముడైనను బరకాంతను గోరవచ్చునా? తనకాంతకంటె బరశ్రీ  
 యం దేమివిశేష మున్నది? పాపాత్ములగుపరనాశిసంగతులకు నా  
 యుఁక్షయ మగుటకంటె నేమిలాభ మున్నది? శరీరావయవంబులు  
 కేవలకామానస్తంబులై యుండ నిచ్చవచ్చిన తెఱఁగునఁ జరించువాకు  
 భిన్నాంగులును, రుధిరాంగులు నై వికృతాకారంబుతోఁ జూచునా  
 రల కేవలమును గలిగించుచుండుడు. శుక్రమే యాయువుగదా! శ్రీ  
 శాంధచే మానవులు చేయనిదోషంబు లేనియను లేవు. పురుషులకుఁ  
 జరశ్రీగమనంబువలన నణుమాత్రం జగునుఖం బున్నచు, అది పది  
 ణామంబునఁ బర్యతోపమం బగుదుఃఖంబునకుఁ గారణం బగుచున్నది.  
 పురుషులును, స్త్రీలునుగూడ నివ్వేషయంబున లక్ష్మ్యమునేయకుండుట  
 దుఃఖంపఁదగినవిషయము. పరిణామదుఃఖకరంబులగు నిట్టిదుష్కార్య  
 ములను విడిచి యిహంబువం దల్పసుఖకరంబులును, కష్టసాధ్యంబులు  
 ను, పరసుఖదాయకంబులు నగు మహాపురుషుల యుత్తమకర్మంబులే  
 యాచరణీయంబు లని యెఱుంగవలయును. నీ విఁక తెడతిహాము.  
 ఎన్నఁడు నిట్లు సాహసింపకుము. ఎల్లవేళలను శ్రీలయెడ భయభక్తు  
 లు గలిగి యుండుము. ఓమందమరీ! శ్రీలే మిగుల బుద్ధిమతులు.  
 వారు మేఘాంతకాగ్నిసాతాశవిషసర్పతుల్యంబు లగునహస్రమాయల  
 నెఱింగినవారు. ధూర్తశ్రేష్ఠ లగునారీమణులను పితృహియ లగువు



రుషులు వంచించుట కెట్లు సమర్థు లగుదురు ?" అని మందలించుట యు, దుర్బుద్ధి యగు రావణుడై తుల్యం డాక్షణంబ పాతాళంబు విడిచి భూలోకంబునం బ్రవేశించెను.

అనంతర మొకప్పుడు రావణాసుకుండు చర్మవననధారిణి యగు సంగిరసునితనయ వేదవతిని గాంచి కేశవార్చితబుద్ధియు, మనోహారిణి యు, పరమరూపవతియు, నియమవతియు, బ్రహ్మచారిణియు, ననా సక్తయు నగునామెను గోలుగోలున నేడ్చుచుండ బలవంతముగ నాకృమించెను. వేదవతి యారాక్షసన్పర్శంబును సహింపఁజాలక తపో గ్నికీలలచే స్వశరీరమును భస్మీభూతముగఁ జేసివైచుకొనియెను. అనంతర ముద్దేవి రావణసథార్థమై మిథిలానాథుం డగు జనకునియజ్ఞభూమి యందుదయించి శ్రీరామచంద్రునకుఁ బత్నియయ్యెను. ఆమెకు పవ త్ను లెవ్వరును లేరు. శ్రీరాముం డామె నాదరించుచు గౌరవించు చుండెను. ఆమె యిరువురుపుత్రులను బ్రసవించి భూప్రవేశంబు గా వించెను. ఆసమయంబున , మరల క్షీరసాగరశయనంబున భర్తృస మాగమలాభంబు గాంచెదను. ' అని సంకల్పించుకొనియెను.

రావణుం డొకప్పుడు కైలాసపర్వతమ్మున సాయంకాలమున సురాపానమత్తుండై విహరించుచుఁ గమలదళనేత్రయు, హృదయగ్రా హిణియు, రూపవతియు, భ్రాతృపుత్రుల డగు నలకూబరునిప్రేయసి యు నగు శంభం గాంచి మోహితుండై కోడ లగుననియైన సందే హింపక పశుత్వంబు వహించి యామెను బలాత్కరించెను. అవ్వార్త నెఱింగి కుబేరసుత్తుం డగునలకూబరుండు కోపించి , ఓరావణా ! నీ విఁక నెన్నఁచును బరానక్త లగుకాంతలను బలాత్కరింపఁజాల కుండు పుగాక ! బుద్ధిహీనుండనై యెన్నఁడైన నట్లు బలాత్కరించినచో నా డక్షణంబుననే భస్మీభూతుండ పగుచువుగాక !" అని శపియించెను.

అనంతర మొకప్పుడు దశకంఠుండు దిగ్విజయాక్ష్మయైపోవుచుఁ  
బాతాళంబునుకూడ జయింప నందుఁ బ్రేమింపి తన్మధ్యంబున మే  
ఘశ్యాముండును, రక్తలోచనుండును, బ్రశయకాలానలకీలలంబోని  
రోమంబులచే భీకరుండును, విద్యుల్లతలవంటిజడలచే నలంకృతుండు  
ను, మార్తాండసహస్రప్రభావంతుండును, కేశశృంగువిభూషితుండును,  
నాగేంద్రచిహ్నవలవటావృతుండును నగుపురుషుం గాంచి యాతనిచేం  
తనున్న క్షీరసాగరతనయలక్ష్మీదేవిం దర్శించినంతనే కామపరవశుం  
డై యామెను బలవంతముగ గ్రహించుటకుఁ బ్రయత్నించెను. అ  
ప్పుడు మహాకాలస్వరూపుఁ డగునవ్వురుషుండు తననిశ్వాసంబుచే రా  
వణుని శతయోజనదూరపతితుం గావించెను. దశవదనుం డట్లు పడి  
యొక్కింతసేపు నిశ్చేష్టుండై పిమ్మట తేచి “ఓసరమేశ్వరా! నాకు  
సీచేతులయందే మరణంబు లభించుఁగాక” అని ప్రార్థించి “అట్లే  
యగుఁగాక” అను భగవద్వాక్యంబు నాకర్ణించి బలివిమోచనంబు  
చేయుటకై బయలుదేటి యాతనిద్వారదేశంబున నీలవర్ణుండును, ద్వి  
భుజుండును, ముసలహస్తండును, శంఖచక్రగదాధరుండును, పురరత్న  
కుండును నగువిష్ణుదేవుని భీకరస్వరూపముం దర్శించి వివర్ణుండును, శంకి  
తుండునై దీనభావంబున నాక్షణంబుననే పాతాళంబు విడిచిపోయెను.

మఱియు నారావణుండు వల్కలధారిణియు, శాకమూలఫలా  
హారిణియు, కర్కశశిలాకంటకాదులచే విక్షతాంగియు, రాజ్యభ్రష్టుం  
డును, దరిమింగుండును, జననీజనకఫరిత్యక్తుండు నగు శ్రీరామచంద్రు  
నకుఁ బట్నియు, నాతనియందనురక్తయు, భక్తయునగు సీతాదేవిం గాంచి  
మోహించిమారీచునాశ్రయించి యాతనిమనోజ్ఞంబగుమాయాకురంగ  
రూపముందాల్చియయ్యాశ్రమస్థానంబునవిహరింపనియోగించితానుయ  
తిరూపధరుండైనమయమగిరిక్షీంచుకొనియుండెను ప్రవాళాంకురంబుల

చేనిర్మితంబులగుకొమ్మలచేతను, నైదూర్వమణిపృథ్వీలఁకుఁజూచునయ  
వంబులచేతను, శవ్వరాగమణికాంతుల నీనుపాదంబులచేతను, సువర్ణ  
జుయంబు లగుసకలాంగకంబులచేతను దర్శనీయంబై యున్న యమ్మా  
యాహుతిణంబుం గనుంగొని నీతాదేవి విస్మితయై దాని నెట్లయినఁ  
గొనితేవలయు నని స్వామియగుశ్రీకామచంద్రునిఁ బ్రార్థించెను. తా  
ముం జామ్యగమువెంట నంటి పట్టుకొన నెంతయో ప్రయత్నించెను  
గాని యది దొరకక యాతని కాత్మానంబు గూర్చుచుండెను. రామ  
భద్రుని డిఁక సైరింపఁజాలక యూలేడిపై శరప్రయోగంబు గావించె  
ను. అది యాబాణఘాతంబుచే మరణించుచు రావణు నుద్దేశించి  
“ సోదరా ! నేను మరణించితిని.” అని కేకనైచెను. వనవాసినియగు  
నీతాదేవి యాపలు కాలించి యది తననాథునిపటుకనిభ్రమించి స్వామి  
నన్వేషించి రావలయు నని తనరక్షణంబునకై నిలిచియున్న మఱిది  
యగులక్ష్మణునిఁ బంపించెను. అసమయంబున రావణుండు కపటోపా  
యంబున జానకి నపహరించి లంకకుఁ గొనిపోయి తనయభీష్టసిద్ధికొఱ  
కామె నెన్నియోవిధములఁ బ్రార్థించుచుండెను. అనంతరము సూర్య  
ఎంశోత్తంసుండును, దశరథనందనుండును, భగవానుండు సగురామ  
చంద్రుండు దక్షిణవముద్రంబుచు దాటి పోయి లంకానగరంబు చేరి  
ప్రసీప్తంబు లగునలశరంబులచే రాక్షసగణంబులతోఁగూడ రావ  
ణుని సంహరించి విజయుండై నీతానహితంబుగ నయోధ్యానగరంబు  
నకు వచ్చి పట్టాభిషిక్తుం డయ్యెను.

— ♦ వాలివధ. ♦ —

మూలవాక్యతితోడనే స్వగ్గాదిలోకంబులంగూర్చి గమనాగమ  
నంబులు గావించుటకు నయర్హుఁడగు, పితృదేవతల సుతృప్తి కొఱకు

దేవలోకమునుండి తిలలను గొని తెచ్చినపుణ్యమును, సూర్యవంశాలం  
కారుండు నగుదశరథుండు నిష్కంఠకంబుగ నటువదివేతవత్సరములు  
రాజ్యపాలనంబు గావించియు నాత్మపత్ని యగ్నేకయెడలం గల  
మోహవశంబున రాజ్యంబును, బుత్తులను, బ్రాణంబులనుగూడఁ  
బరిత్యజింపవలసినవాఁడయ్యెను. సత్యభూతహితుండును, బ్రియుండు  
ను, రామాభిరాముండును, రాజమలోద్భవుండును, మహామాన్యుండు  
ను, మహామతియు, రణవిశాసదుండును, ధర్మమూర్తియు, దశరథతన  
యుండును, రాజ్ఞియు నగుశ్రీరామచంద్రుండు త్రిలోకవిజయుండ  
య్యును గామవిజతుండైపోయెను. కేవలము పత్నీలాభంబు నపేక్షిం  
చి యమ్మహావీరుండు గర్భశత్రులును, సోదరులు నగుచాలినుగ్రీవులు  
పోరాడుచుండ నతివృద్ధుండును, శుష్కశరీరుండును నై యున్నవాలిని  
గల్పాంతజ్వలనదృశంబగు తనవాడిబ్రాణంబుచేఁ గూలనేసెను. తఘ  
కులచంద్రుం డగు దశరథునిచరిత్రము స్త్రీవీలాసాభిలాషచే నెట్లు  
మాషితంబయ్యెనో యట్లే సకలదేవతాశ్రేష్ఠుండును, అనంతకీర్తియు,  
నారాయణావతారుండును, త్రిలోకభయాపహరియు నగుశ్రీరామచం  
దునిచరిత్రముగూడఁ గళంకితమయ్యెను.

మనసిజం డగు కామదేవుండు సకలదేవతాగణంబులయు, సక  
లజీవులయు హృదయంబుల నాస్థానంబులుగఁజేసికొని యెల్లరికి నజే  
యుండై విరాజిల్లుచుండును. ఇతరు లెవ్వరు నాతని జయింపఁజాలరు  
ఈవిషయంబును గ్రహించియే యాదిదేవుండును, స్మరారియు, స్వ  
యంభూతుండు నగుమహాదేవుండు కామవీడనుండి లోకంబుల నుద్ధ  
రింప నుద్దేశించి లింగమతప్రతిష్ఠాపనంబు గావించి యవిష్టయంబునఁ  
దనయభిప్రాయంబులనెల్లఁ బ్రకటించి యుండెను. కమలనాభుండును  
గమలసంభవాదిసకలదేవతలును దమశమయభిప్రసిద్ధికొఱకు శివలింగ

పూజకంబు గావించి కృతార్థులగుచుండిరి.

— శివధర్మసంగము —

మును లిట్లు పోల్పించిరి. “సూతపుత్రా! పూర్వము మేము మహాత్ములవలన శాస్త్రంబులయందలి సకలసనాతనధర్మంబులను విని యుంటిమి గాని యిహపరసుఖప్రదంబగు నీశ్వరవిషయక మైనయేధర్మంబును జినియుండలేదు. నీ విట్లు శివగుణకీర్తనంబు గావించియుంటివి. శివలింగపూజకంబున నిహపరంబులయం దెట్టిపుణ్యంబు లభించునో సంక్షేపంబుగ నెఱింగింపుము. భగవానుం డగువ్యాసుండు లోకహితార్థంబు ప్రబోధించినసకలధర్మోపన్యాసంబులును నీవు విని యుంటివి. మే మాధర్మంబులను వినఁగోరుచుంటిమి.” అని పోల్పించుటయు సూతుం డీట్లనియెను.

మునులారా! మీ రిప్పుడు నన్నడిగినట్లే పూర్వము తత్త్వజ్ఞులగుమునులు వ్యాసునిగూర్చి పోల్పించుటయు నాతఁడు తాను ససత్కుమారునివలన గ్రహించినశివధర్మమునుగూర్చి సవిస్తరంబుగ వర్ణించెను. నేను దానిని సవిస్తరముగ విన్నవించెదను. ఈశివధర్మములు ఆదిమవ్యంతంబుల శ్రద్ధాకలితంబులు. శ్రద్ధయందే వీరిప్రతిష్ఠయు, సమాప్తియు నున్నవి. ఇవి శ్రద్ధాధర్మము లనియే చెప్పఁబడినవి. ఈ ధర్మశ్రోతామూత్రంబుననే గూనండ్పోత్తియగును. ఇవి యతిసూక్ష్మము లైనవి. వీరి కధీశ్వరుడు ప్రధానపురుషుడు. శ్రద్ధాయుక్తుడే యీధర్మగ్రహణమునకు సమర్థుడు. కరములచేఁగాని, కన్నులచేఁగాని, ఇవి గ్రహింపఁబడవు. శ్రద్ధాహీనుం డగువాడు దేవతామూర్తి యైనను శరీరకవృంబుచేఁగాని, ధనప్రదానంబుచేఁగాని, యీయూక్ష్మధర్మములను బడయఁజాలడు. శ్రద్ధాధర్మమే పరమధర్మము. శ్రద్ధాధానమే పరమశాసనము. శ్రద్ధయే స్వర్గము. ఈసమస్తము శ్రద్ధయందే

యున్నది. శ్రీధర్మలేనివాడు సర్వస్వమును జీవసమునుగూడ తానము చేసినను కించిన్మాత్రంబైనను ఫలంబు నొందజాలడు. కావున శ్రద్ధ యే పరమోత్కృష్టమైనది. శివధర్మంబు లన్నియు శ్రద్ధామయంబులు. శ్రీధర్మచే శివలాభంబు నొందవచ్చును. శివపూజాధ్యనంబుల శ్రద్ధా పూర్వకంబుగనే కావింపవలయును. సారగర్భంబును, ముక్తిప్రదం బును, ప్రమాణాంతరానవేక్షంబును శివప్రతిపాదకంబును, వివిధశిద్ధి కారణంబును, లోకరంజనకరంబును, సుఖోచ్ఛాతకామోగ్యంబును, సకలాధ్వంతంబునునగు “ఓం నమశ్శివాయ” అనునీదివ్యసుందర వాక్య మే శివునిమూలమంత్రంబు. వటబీజం బతిసూక్ష్మం బయ్యను మహా వృక్షంబునకుఁ గారణంబైనయట్లే యీషడక్షరమంత్రంబు సమస్త విద్యలకును బ్రధానకారణంబును, అతిసూక్ష్మం బయ్యను మహాత్మ వంతంబును నై యున్నది. సత్త్వరజస్తమోగుణంబుల కతీతుండును, సర్వజ్ఞుండును, సమస్తజగత్కర్తయు, సర్వగుతుండును నగుశివుండు “ఓం” అను నేకాక్షరమంత్రంబునందే సుస్థితుండై యుండును. సకల విధంబు లగుసూక్ష్మమంత్రంబులును, మాలామంత్రంబులునుగూడ “ఓం నమశ్శివాయ” అనునీమంత్రంబునందే యిమిడియున్నవి, సద్బోధ జాతాదిపంచబ్రహ్మశరీరం డగు శివుండు వాచ్యవాచకభావంబున సీసూక్ష్మషడక్షరమంత్రమునందే సాక్షాత్కరించియుండును. ఇది శివ ప్రమేయం బగుటచే వాచకంబును, దీనిచేఁ జెప్పఁబడువాడుగాత్మన శివుండు వాచ్యుండునునని గ్రహింపవలయును.

శివునకును, మంత్రంబునకును గల యీవాచ్యవాచకభావ మనాదిసిద్ధమైనది. ఈఘోరసంసారసాగర మనాదివృత్తత మైనది. అట్లే శివుండుననాదినండియు సంసారమోచకుండై యున్నాడు. వ్యాధుల కౌషధంబునుబోలి సంసారదోషంబులకు శివుండు స్వాభావిక

శత్రుగంధైయున్నాడు. సూర్యాభావంబున జగం బంధకారమయ్య  
మైనట్లే జగదీశ్వరాభావంబున సమస్తంబు బంధకారమగును. కావున  
శివుడే యనాదియు, సర్వజ్ఞుండును, సర్వభావముచే బరిపూర్ణుండును,  
ముక్తికారణుండును, సిద్ధుండును, జ్ఞానగమ్యుండును నై యున్నాడు.  
ఈషడక్షరమంత్ర మాతని కభిదానంబును, దీని కాలేఁ డభిధేయుండు  
నగుటచే శివుం డిమ్మొత్తొమ్మునకుఁ బరుం డని మంత్రంబుచేతనే  
నిర్దిష్టం డగుచున్నాడు. ముక్తికారణం బగునీషడక్షరమంత్రము  
వేపంబులయందును, శివాగమంబులయందునుగూడవిరాజిల్లుచున్నది.  
ఈమంత్రంబు హృదయంబునఁ గలవానికి నితరమంత్రంబులతోడను,  
శాస్త్రంబులతోడను బ్రయోజనంబు లేదు. ఇమ్మంత్రాభ్యాసపరుఁడు  
వేదాధ్యయనంబును, వేదశ్రవణంబును, వేదోక్తకర్మానుష్ఠానంబును  
గావించినవాఁ డగుచున్నాడు. ఇతరంబు లగునకలశిష్యానంబులును  
విద్యాస్థానములును, గూడ నిమ్మంత్రొమ్మున పోషణంశమ్ము నై నను  
బోలఁజాలవు. ఇది శివవాక్యము. ఇదియే శివజ్ఞానము. ఇదియే పర  
శ్శాక్త్యప్త మైనది. పూర్వోక్తంబు అగువచనంబు లన్నియు శివాత్మ  
కంబు లగువిధివచనంబులే కాని యర్థవాదంబులుగావు. లోకానుగ్ర  
హకత్త యగుశివుండేల మిథ్యావచనంబులఁ బరంచును? పరిపూర్ణుం  
డును, సర్వజ్ఞుండును, నగుమహాదేవుం డేవస్తువునం దెట్టిగుణదోషం  
బులు గలవో, దేనివలన నెట్టిసుఖదుఃఖఫలంబులు లభించునో పత్తి  
ముగనే ప్రబోధించుచుండును. ఈశ్వరుం డగునాతఁడు తాగముచేఁ  
గాని ద్వేషముచేఁ గాని మఱియొకవిధముగా నెట్లు చెప్పను? ఆతనికి  
తాగద్వేషంబులు లేవు. అవి కలవారే మిథ్యావచనంబులఁ బలుకు  
చుందురు. అఖిలదోషవివర్జితుం డగుశివుండు వినిర్మలజ్ఞానమునే యుప  
దేశించుచుండును. కావున సద్దేవునివచనమే ప్రమాణము. అందుల

కెట్టిసంశయమును లేదు. రాగద్వేషయుక్తులకు పుణ్యాపాపములయందు విశ్వాసము గలుగదు. పండితులగువారే యాశ్చర్యవచనములయందు శ్రద్ధపహించి యుందురు. అట్లు శ్రద్ధ లేనివాడు నతఃగాములగుదురు. ధర్మపడేశకులను, జ్ఞానప్రబోధకులను శివమూర్తులవలె బూజింప వలయును.

తనయైశ్వర్యంబుకొఱును, బరోపకారంబుకొఱును బ్రజల శుభ్ర మధర్మానుస్థాపకులనుగాఁ జేయుచుండు రాజు జగంబునకు హేతుం డగుచున్నాఁడు. ఆతఁడు చెప్పినధర్మములను సకలప్రజలును భక్తిపూ ర్వికంబుగ నాచరించుచుందురు. ప్రభుఁడు ధర్మనిష్ఠుం డై యానచో నాతని బ్రమాణంబు చేసికొని గాని, యాతనియెడల భయంబుతో గాని ప్రజలందఱును ధర్మప్రవృత్తు లగుదురు. రాజు ధర్మయుక్తముగఁ బరిపాలించుచున్నచోఁ బ్రజ లాతనికి విధేయులై యెల్లప్పుడు నాతని శుభంబును గోరుచుండును. అట్టిప్రజలవలన రాజును దన కభీష్టంబు లగుధర్మార్థకామంబులను గాంచుచుండును. ప్రజలధర్మధర్మంబుల యం దాజనభాగమును రాజునుభవించుచుండును. చతుర్వ్యగంబుల యందును రాజే ధర్మప్రవర్తకుండై యున్నాఁడు. బుద్ధిమంతుం డగు రాజు సర్వధర్మనిర్వహణంబు నుద్దేశించి యర్థకామంబులకై యధర్మప్ర వర్తకులగుప్రజలను ధర్మనిష్ఠులం గావింపవలయును. ప్రజాపీడనంబు వలనం గలిగినసంతాపావలము ప్రజ్వరిల్లనేని రాజరాజ్యమును, నైభ వమును, కులమునుగూడ దహించినైచును. రాజ సమస్తప్రజలయం దును దయగలిగి ధర్మశీలుం డైనచోఁ బ్రజలును ధర్మపరాయణు లగుదురు. మంత్రములు, ఓషధులు, నిధులు, ష్టేత్రములు, బీజము లు, మూలములు, రసములు మొదలగునవి యర్థనిమిత్తంబులనియు, వేశాస్త్రాదులు ధర్మనిమిత్తంబు లనియు మహర్షులచే నిర్దేశింపఁబడి



యెను. రాజున కెల్లప్పుడును ధర్మోపదేశము చేయుచుండవలయును. నిరంతరము నర్థకామాసక్తుం డగురాజును శాస్త్రబోధనంబుచే ధర్మ ప్రవృత్తునిం గావింపవలయును. అనంతర మాతనికి యోగోపదేశంబు చేయవలయును. రాజునకు ధర్మోపదేశంబు చేయునాతఁడే జగద్గురుఁ డు. లోకానుగ్రహంబుకొఱకు శివతత్త్వమును బ్రబోధించుచు సంసార పంకనిమగ్ను లగుప్రజల నుద్ధరించునట్టి పుణ్యపురుషునిమించినతండ్రి యెవ్వఁడును లేఁడు. అజ్ఞానానలసంతప్తుం డగురాజును జ్ఞానామృతవర్షణంబునఁ దనియించు మహాత్ముఁ డఖిలప్రజలకును బూజనీయుఁడు. పాండిత్యముచేఁగాని, యజ్ఞానుష్ఠానంబుచేఁగాని, భాగ్యముచేఁగాని, రాజ్యాధికారముచేఁగాని యుపదేశార్హత గలుగదు. శాంతులగుముని శ్రేష్ఠులే యుపదేశార్హులు. స్వర్ణమోక్షప్రదంబు లగువారివచనంబులే పరమప్రమాణములు. రజస్తమోగుణానుసారంబులగువచనంబులు సరళకారణంబులు. రాగద్వేషముతంబులును, నసత్యంబులును గోరిధ కలితంబులు నగువాక్యములు పరిగణనీయంబులు గానేరవు. అవిద్యా మూలకంబులును, సంసారబంధహేతుకంబులు నగువచనములు కోమలంబులును, సుందరంబులు నై యున్నను వానివలన నెట్టిలాభంబును లేదు. విన్నంతనే ముక్తిప్రయోజకం బగుపుణ్యముం గూర్చునట్టియు రాగద్వేషాదుల నడంచునట్టియు, శివభక్తిని లభింపఁజేయునట్టియు సద్వచనంబులు ప్రప్రీతమంబున విరుద్ధంబులుగఁ దోచుచున్నను, జ్ఞానార్హత ప్రాప్తించినప్పు డవి శుభఫలదంబులును, సుందరంబులు నై యుండును.

అకారణంబుగ స్వభావముగ నుత్పన్నంబగునదియే పరమజ్ఞానము. మానవులు ధర్మగ్రహణంబుకొఱకుఁ బురాణములను, మహాభారతమును, మునిప్రణీతంబులగు శాస్త్రంబులను, వేదంబులను వివచన

యును. పుత్రదానాదిసంసారము బంధహేతుకం బనియు, శాస్త్రసముదాయము యోగాభ్యాసనిదానంబనియు మునులు నిర్దేశించియున్నారు. శాస్త్రంబుల నన్నిటిని గ్రహింపవలయు నని వేయెండు జీవించి ప్రియత్నించినను తుదముట్ట నెవ్వండును గ్రహింపజాలడు. కావున నెల్లవారును శాస్త్రంబులఁ బరిత్యజించి తమజీవితంబులలఘుత్వంబును, సక్షరతత్త్వంబును గ్రహించి పారతాకికంబులగు కర్మంబుల నాచరింపవలయును. పురుషునకుఁ బాండిత్యమువలనఁగాని, సామర్థ్యమువలనఁగాని యెట్టిలాభంబును లేదు. పరసాధనంబులగు పుణ్యకర్మంబుల నాచరించుట కశక్తుం డగువాఁడు పండితుం డైనను మూఢుడే. ఆతఁడు శక్తిమంతుఁడయ్యును సంసారబద్ధం బగుననయాశ్చన్యధర్మించుకొనుట కశక్తుం డగుచున్నాఁడు. ఎవ్వఁడు శివజ్ఞానసద్భావమును బరిశీలించుటకుఁ బ్రియత్నించుచుండునో యాతఁడే పండితుఁడును, శక్తుఁడును, తపస్వియు, జితేంద్రియుఁడు నగుచున్నాఁడు. ఈభూమండల మంతయును, గాంచనమయంబగు మేరువును దానము చేసినను, పన్యాయముగఁ బ్రశ్నించువానికి గురుం డెన్నఁడు నుపదేశింపడు. శివజ్ఞానముంగూర్చి వినువాఁడును, జెప్పవాఁడునుగూడ శివలోకముం గాంచగలరు. దీనికి విపరీతంబుగఁ జరించువారు నరకగాము లగుదురు.

నిత్యము, నైమిత్తికము, కామ్యము—అని శివపూజ మూడు విధములు. ఈపూజలు శివున కతిప్రీతికరములు. బిల్వసత్త్రింబులచే న్నానానులేపనాదిపడంగములను గావించి ప్రతిదినంబును శివునిబూజించువాఁడు శీఘ్రంబుగ శివసాక్షాత్కారమును బడయగలఁడు. దేవాసురులు క్షీరసాగరమును మధించునప్పుడు లోకమాతృస్వరూపిణు లగు నంద, భద్రీ, సుశీల, సురభి, శుమన—అను నైదుగోవులు

పుట్టెను. ఈయెడింటిలో నురభి భూలోకంబునకు వచ్చి సకలజనుల కుపకారకరంబుగను, దేవతలకు సంతుష్టిదాయకంబుగను శంకరాభిషేచనంబునకును సంధే యుండెను. గోమయము, గోమూత్రము, గోరోచనము, గోక్షీరము, గోదధి, గోఘృతము అను నీయాటంగములును, పవిత్రీములును, సర్వసిద్ధికరంబులు నై యున్నవి. శివున కతిప్రియంబును, సుందరంబునగు బిల్వవృక్షము గోమయంబునుండి జన్మించెను. ఈబిల్వవృక్షమునందు లక్ష్మీదేవి పద్మహస్తయై యుండునుగావున దీనికి శ్రీవృక్ష మనుచేరు గలిగెను. పద్మోత్పలబీజంబులుకూడ గోమయమునుండియే పుట్టెను. పరమపవిత్రంబును, బీతవర్ణంబును, సర్వమంగళకరంబు నగుగోరోచనముకూడ గోసమూర్ధ్భూతమే. దేవతాప్రీతికొఱకు గోమూత్రమునుండి గుగ్గిలము పుట్టెను. గోక్షీరములవలన సకలజీవులకు వీర్యంబును, సుమంగళం బగు దధియు, దేవతాప్రీతికరమైనఘృతామృతంబును సముత్పన్నంబు లయ్యెను. కావున ఘృత దధిక్షీరంబులచే శివు నభిషేకింపవలయును. పిమ్మట సుగంధంబులగు నుష్ణజలంబులచే నభిషేకించి సుగంధాదులచే బరిశుద్ధిగావింపవలయును. అనంతరము శీతలజలస్నానంబు చేయించి సర్వాంగంబులను చందనలేపనంబు చేయవలయును. తరువాత బిల్వవృత్తీములు, పద్మములు, నీలోత్పలములు వీనిచే బూజించి ఘృతసహితముగ గుగ్గులు ధూపము సర్పింపవలయును. ఆవేనుకపాయసమును, పానీయజలంబును, దధిఘృతంబులను, ఘృతిపక్వంబు లగువినిధధక్ష్యంబులను నివేదించి శ్రీదక్షిణామూర్తికంబుగఁ బ్రణామంబుచేసి విసర్జింపవలయును. ఈషడంగవిధిచే బూజితుండై శివుండునామోత్కరించి యిహ పరలోకసుఖంబుల నొనంగును. శివభక్తుం డగువాఁడు ప్రతిదినమును బూజించును, బూజింపకున్నను ప్రతివత్సరమును, అష్టమియం

దును బూర్వోక్తం బగుపడంగవిధిచే శివలింగము సర్పించినచో నేక  
 వింశతిపురుషులను నరకమునుండి యుద్ధరించి స్వర్గవాసులను గావించి  
 తామును బరమపదంబు నందఁగలఁడు. నేతనంబు గైకొనియైన దేవకా  
 ర్యమునందు నియుక్తులై భక్తిపూర్వకంబుగ శివలింగము సర్పించువా  
 రుగూడ శివలోకము చేరుదురు. మాలాకారుడైనను భక్తిచే శివలిం  
 గము సర్పించినచో నాతఁడు భూమండలంబున నేకచ్ఛత్రాధిపతియై  
 పుష్టి యనంతరము శివసాలోక్యముం గాంచును. కావున శివభక్తు  
 లగువా రేవిధానముచేనైన నేకాగ్రచిత్తముతో 'ఓం నమశ్శివాయ'  
 అనునీషడక్షరమంత్రములంబున శివలింగము నారాధించినచో నేక  
 వింశతిపురుషులను నరకమునుండి యుద్ధరించి తామును శివపదప్రాప్తు  
 లగుదురు. దేవకార్యములందు నియుక్తులై వానిని భక్తిపూర్వకంబుగ  
 నిర్వహించువారు తమ్ము నియోగించిన వ్రథునితోఁగూడ శివలోకంబు  
 చేరి కాలక్రిమంబున విపులైశ్వర్యవంతులై యేకచ్ఛత్రాధిపతులై  
 యీ భూతలంబున జనియింతురు. శివపూజాక్షమై నిత్యమును పత్త్రా  
 పుష్పాదుల నొసంగువారును సర్వదా శివస్తోత్రంబు గావించువారును  
 నిస్సంశయంబుగా శివలోకంబుఁ జేరుదురు. యథావిధిగఁ బూజించు  
 నచయంబున శ్రద్ధాపూర్వకముగ శివలింగమును సందర్శించువాఁకి  
 సకలయజ్ఞఫలంబులును లభించును. శివచరిత్రములను వినుచారికి  
 శివయోగులకు లభించు పుణ్యఫలము గలుగుచు శివుం డానతిచేయు.  
 శివాభిషేకంబునకును, శివపూజకును నామోదించువారుగూడ శివభ  
 క్తులపుణ్యఫలంబును గాఁతురు. మనస్సుచేనైన భక్తిపూర్వకంబుగ  
 శివపూజ గావించువాఁడు యథావిధిగ సర్పించి ఫలంబునే పొందఁ  
 గలఁడు. శివుఁడు, రుద్రుఁడు, హరుఁడు అనునీనామంబుల నొక్క  
 సారి యుచ్చరించువాఁడు శివునివలెఁ బనిత్రొంగుడును. అతఁడు జన్మ

సేవితంజై యణిమాద్యైశ్వర్యంబుల ననుభవించి రుద్రీలోకంబు నందును.

మువివరులారా ! నే నిప్పుడు శివుండు చెప్పివనిధంబుననే యతి సూక్ష్మంబును మహాఫలజనకంబు నగునీశివధర్మమును శివపూజావిధానంబును హిసన్నిధిని నందేక్షవంబుగ వర్ణించితిని.

—♦ క్రియాయోగకీర్తనము ♦—

మునిశ్రేష్ఠులారా ! తొల్లి వ్యాసభగవానునకు సనత్కుమారుం డానతిచ్చినవిధంబునఁ గ్రియాయోగముంగూర్చి చెప్పెద నాకర్ణింపుఁ డు. ఆత్మతోడి చిత్తసంయోగము జ్ఞానయోగం బనియు, మూర్తికల్పనంబు గావించి పూజాదులం జేయుట క్రియాయోగం బనియుఁ బెద్దలు నిర్దేశించి యున్నారు. అందు జ్ఞానయోగమే ముక్తికే బ్రధాన కారణము. క్రియాయోగము భ్యానాదులకు సాధనం బగుటచేఁ గ్రమంబుగ మోక్షకారణం బగుచున్నది.

శివమందిరమును నిర్మించువాఁడు ప్రతిదినమును గ్రియాయోగ ముచే శివపూజం గావించినఫలంబు నందఁగలఁడు. అట్టివాఁడు తనకుఁ బూర్వులగు శతపురుషులతోడను, తనతరువాత శతపురుషులతోడను సేక్షయలోకసుఖంబుల ననుభవించుచుండును. మహాదేవమందిరనిర్మాణ మారంభించి యేకొలదిపాటివని చేయించినను నాతనినవ్వుజన్మకృతంబు లగువావంబులు నశింపఁగలవు సకలదేవతాప్రభాసుం డగు రుద్రదేవునిభవనంబును గట్టించువాఁడు సకలలోకంబులయందును బ్రతిష్ఠాత్మాభంబు నందఁగలఁడు. సుప్రశస్తంబు లగుపుణ్యక్షేత్రంబులయందు శివాయతనంబుల నెలకొల్పువారు సకలలోకసుఖభోగంబు లనుభవించుచు నయ్యాలయంబులయం దితిక లెన్నినత్సరంబు

లుండునో యన్ని వేలవత్సరంబులవఱకును శివలోకంబునఁ బూజ్యులై  
యుందురు. శివప్రతిమనుగాని, సులక్షణం బగు శివలింగమునుగాని  
ప్రతిష్ఠించువారు శాశ్వతం బగుశివలోకముం గాంతి యాఱుటకు  
వర్షంబులవఱకును యథాక్రమంబుగ నకలదేవతాలోకంబులయందు  
ను బూజితం లగుచు వసించి యుందురు. సుప్రశస్తం బగుభవం  
బున శివలింగప్రతిష్ఠాపనంబు చేయువారు మృత్యుంజయులై కృతాఘ్న  
లగుదురు. సర్వగుణవిశిష్టం బగుశివలింగమును బ్రతిష్ఠించుటవలనఁ  
గల్పాలంబువఱకును వంశోద్ధారకత్వంబు సిద్ధించును. మహాదేవుని  
దివ్యలింగప్రతిష్ఠ చేయవలయునని మహాపూర్వకముగ సంకల్పించువా  
రుఁగూడఁ దమవంశమునందుఁ బూర్వావధంబుల నెనిమిదితరముల  
వారి సుధరించుచు శివసాయజ్యముం గాంచగలరు. మఱియు శివ  
మూర్తిని నిర్మించి దర్శించినట్లు భావించువారును, భాగ్యము గల్గి  
నచో శివలింగప్రతిష్ఠ చేయుదు నని సంకల్పించువాడును దత్తభావం దే  
తమ కులమువారి కందఱకును స్వర్గాదిభోగములం గల్పించుటకు  
సమర్థులై యుండును. ఇందుల కెట్టిసంశయంబును లేదు.

[ప్రజాపతి యగుబ్రహ్మదేవుండు యముని ధర్మాధికారంబునకు  
నియోగించినప్పుడు “ఓధర్మరాజా! తండ్రాశేధారు లగునీకింకరులు  
సర్వదా భూలోకంబునఁ జరించుచు ధర్మాధర్మశాసనంబు గావించుదు  
గాక! నేను నీకొకమాట చెప్పచున్నాను. కేవలము జగదీశ్వరుండగు  
శంకరు నుపాసించువారిని నీవు విడువవలయును. అట్టివారి కెంతిమా  
త్రమును యమలోకనివాసంబు లేదు. వారు నిరంతరమును శివాధీశ  
హృదయులై సత్కర్మానుష్ఠానంబులచే శివారాధనంబు చేయుదుం  
దురు గావున నీవు వారికి దూరంబున నిలిచియుండవలయును. వారు  
రుద్రగణంబులుగా భావింపవలయును. కూరుచున్నప్పుడును, నిదురించు

చున్నప్పుడును, నడచుచున్నప్పుడును, ఎల్లచేతలనుగూడ శాంతంబగు శివనామకీర్తనంబు గావించువారికి నీవుదూరమంటుండవలయును. నిత్య నైమిత్తికవిషయంబులయంబు దేవదేవుం డగుశంకరుఁబూజించుచుండువాడు నీకు దర్శనీయులు గారు. మహాదేవు నాశ్రయించి పుష్ప ధూపనస్త్రాలంకారాదిప్రదానంబులచే నాశాధించువారిని నీవు గ్రహింపనైన నంజాలవు. మహాదేవమందిరంబున గోమయాదులచే నుపలేపించువారును, సమ్మార్జనంబు నేయువారును బుణ్యాత్ములుగావున వారి వంశంబున మువ్వద్రువురుఘటలు నీవు విడువవలయును. శివమందిరంబు నిర్మించువారివంశంబున శతపురుషాంతరంబులవఱకును నీయధికారమును జూపవలదు. మహేశ్వరిలింగప్రతిష్ఠాపకులవంశంబునం దముతపురుషులు నీశాసనంబున కతీతులని యెఱుంగుము.” అని యాపతిచ్చెను. సూర్యపుత్రుండగు యముండు లోకహితంబుకొఱకు బ్రహ్మోపదేశంబులను విన్నప్రముగఁ దనదూతల కెఱింగించెను.

శివలింగమును బ్రతిష్ఠించి దానిని బూజించువారికి సర్వాభీష్టంబులును సిద్ధించును. ప్రథమరిమితం బగు ఘృతంబుచే శివు నభిషేకించువాఁడు వేదజ్ఞు లగుబ్రాహ్మణులకు శహస్రగోదానంబులు చేసిన ఫలంబు నందును. త్రిధ్రువనేశ్వరుం డగుమహాదేవుని నాధకపరిమితం బగుఘృతంబుచే నభిషేకించువాఁడు సప్తద్వీపభూతలంబున కధీశ్వరుం డగును. కృష్ణపక్షచతుర్దశియందు జగదీశ్వరునిలింగమునకు ఘృతాభిషేకంబుచేసి పూజించువాఁడు బహుసాపవిముక్తుం డగును. పూర్ణిమా యందుగాని, అమావాస్యయందుగాని శివలింగమును ఘృతంబుచే నభిషేకించి యేకాహరి యగువాఁడు సకలసాపవిముక్తుండగును. సంధ్యా పనుయంబున శివున కాశ్యాభిషేకంబు నేయువాఁడు జ్ఞానాజ్ఞానకృతంబు లగు సాపంబులనుండి విముక్తుం డగును. సకలదేవతలలో రుద్రుం

డును, సకలహవ్యంబులలో నాజ్యంబును, శ్రేష్ఠంబులు గావున నీరెంటిసంయోగమును సకలపాపహరమైనది. మహాదేవునకు క్షీరాభిషేకంబు చేయువాఁడు పాయసకర్షమసంభృతంబు లగుక్షీరవాహినులకల భూర్లోకంబును బొందును. అట్టివాఁడు సప్తజన్మంబులవేఱకును సంతోషము, ఆహ్లాదము, స్వాస్థ్యము, ఆరోగ్యము గలిగి ముదిరినవలె యుండును. క్షీరంబులనుండి దధిక్తుతాదు లుత్పన్నంబులైనట్లే క్షీరాభిషేచనంబువలనఁ గోతినకోర్కు లెల్ల సిద్ధించును. ఊర్జునులవలె శివుని స్నానంబు చేయించువాఁడు ఊర్జులకు మగుజ్ఞానలాభంబు నొదంగలఁడు. వానికి శివానుగ్రహంబున సకలగ్రహంబులు నమరూలంబు లగుటచేఁ బుష్టిలాభంబు గలిగి సకలలోకప్రియప్రాప్తి యగును. ఈయన్గంబున నొకయితీహాసంబు గల దాకర్తంపుడు.

ఒకవృకు గౌతమి స్వర్గంబున విహరించుచుఁ జతితోఁగూటి యున్న పరమరూపవతియు సూర్యవత్సీయునగునుమతిం గాంచి ఓదేవీ! ఈస్వర్గలోకంబున నింద్రాదు లగుసకలదేవత లున్నారు. వీరిలో నెవ్వరికి నీకుఁ గలశోభయు, సుగంధంబును, కాంతియు, సుత్తమరూపంబును, మనోజ్ఞవస్త్రంబులును గానవచ్చుట లేదు. ఇంద్రాదులూ దేవగణంబులలోఁ బ్రధానులై యున్నను మీదంపతులశోభ వారిని మించియున్నది. మీయిరువురిహృదయంబులును సుస్వస్థంబులై పరమోత్తంబులై యున్నవి. ఓవరవర్ణినీ! ఏతపఃప్రభావముచే, నేదానముచే, నేహామాదికర్మంబులచే మీకిట్టియదృష్టము లభియించియున్నదో నెలవిమ్ము.' అని ప్రార్థించెను. దానికి సుమతి యిట్లునియెను. “ఓగౌతమీ! నానాధునిపూర్వపురుషులు మహేశ్వరయజ్ఞంబు నొనరించి యుద్దేవుని సంతృప్తులఁ జేయుటచే వారివంశజుం డగునాప్రాణేశ్వరున కీయున్న తపదము లభించినది. నేను వట్టియజ్ఞంబున మహే



శ్వేత నారాధించినదాన నగుటచే నీతనికి సతి నై స్వర్గావాసంబు గాంచితని. నేను తీర్థోదకాదినానాద్రవ్యంబులచే శివు నభిషేకించి సంతోష్టుం జేసితిని. అందుచేతనే సకలదేవతల మించినకాంతి నాకులభించినది. నేను శివునకు ఘృతాభిషేకంబు సేయుటచేత నామనంబు ప్రసన్నమై శరీరము సుందరమై యెట్టియనుభవంబును లేక నేను సర్వలోకప్రియ నై యున్నాను. నా కీర్వర్గంబున విచ్ఛామాత్రింబుననే వస్త్రమాల్యానులేపనభూషణాదులు లభించుచుండును. నానాధండుగూడ నట్లుకాంతిమయుడై యున్నాడు. ఇది యంతయును శివానుగ్రహమే. నేను శివలింగసమృఖమున మనోజ్ఞంబు లగురుచ్యభక్ష్యంబుల నివేషించితిని. అందువలన నా కెల్లయెడలను సర్వదా సంతృప్తి గలుగుచుండును. నానాధండు సర్వకాముడై సహధర్మిణి పగునాతోడ గూడి ప్రతిదినంబును భక్తిపూర్వకముగా శివార్చ చేయుచుండును. అందుచేతనే మాకీయత్రమస్థానంబు నివాసంబున లభించినది. మనోహరకర్మంబులచే శివలింగార్చనంబుసేయువారికి గోరినకోర్కె లన్నియు సిద్ధించును. బ్రహ్మరుద్రవిష్ణాదుల కీశ్వరండును మహాదేవుడు నగుశివునిఁ బూజించువారికి దేవదుర్లభంబు లగునభిమతములు లభించును.'

అగురు, చందనము, కర్పూరము, కుంకుమము, ఉశీరము మొదలగువానిచే శివలింగము ననులేపించువారు శివానుగ్రహముచే వరప్రాప్తులును భోగసిద్ధులు నగుదురు. కాలాగురుధూపంబులు రక్తచందనదానంబులు గావించువారికి రోగంబు గలుగును గావున నవి యెన్నఁడును శివపూజయం దుపయోగింపఁదగదు. గుగ్గులుమిశ్రితం బగు ధూపంబునే శివున కర్పింపవలయును. ఉత్తమంబును, సుగంధయుతంబును, అతిప్రియంబును, సద్యస్సంతోషకరంబును, ఘృతమిశ్రితంబును

నగుగుగ్గులుధూపంబుచే శివుని నేవింపవలయును. ఆసవసంయుతం  
బగు సల్లకీధూపము నెన్నడును శివున కర్పింపఁదగదు. మఱియు నని  
ష్టజనకంబు అగుపుష్పంబులనుగూడ వర్జింపవలయును. మృదుగంధ  
యుతంబు లగుపద్మంబులును, శుష్కంబులైనను బిల్వపత్రంబులను  
శివునకు నర్పదా ప్రియకరంబులు. జలజంబు లగునకలపుష్పంబులును  
రక్తసీతోత్పలంబులును, మాలతి, మల్లిక, మొల్ల, అతిముక్తము, పాట  
లము, కరవీకము, కర్ణికారము, బర్బరము, చంపకము, నేలవేము,  
కలిగొట్టు, శతపత్రీక, తులసి, అగిసి, గురుకుందము, కుందము, అశో  
కము, కింశుకము మొదలగుపుష్పములు మహాదేవునిపూజకుఁ బ్రీత  
స్తములు. సుగంధయుతంబు లగు నిట్టిపుష్పము లన్నియును శంకరు  
నకుఁ బ్రియంబులు. ఇట్టిపుష్పంబులచేఁ బూజించి వివిధవర్ణంబు లగు  
సుగంధకుసుమమాల్యంబులచే మహాదేవు నలంకరింపవలయును.  
పూర్వోక్తంబు లగుపుష్పంబు లన్నిటిచేతను శివునిఁ బూజించువాఁడు  
నకలసాధాగృహంతుఁడు, సిద్ధవిద్యాధరగంధర్వాప్సరోజనపూజతుండు  
నై భిన్నభిన్నకల్పంబులయం దవతరించుచుండును. కంటకమయం  
బులును, ఉగ్రగంధంబులును నగుపుష్పంబులచే విమాశతుం డగు శివు  
నర్పించువాఁడు సర్వభూతప్రియుం డగును. పుష్పాభావంబున భృం  
గపత్రములు, తమాలపత్రములు మొదలగువానిచే శివపూజచేయ  
వలయును. అట్లు చేయువాఁడు సమస్తోపచారంబులును గోపించినవాఁ  
డగుచున్నాఁడు. పరమకారణుండగు మహాదేవునిఁ బ్రీతిదీనమున  
బూజించువాఁ డప్సరోగణపూజతుండై యక్షయలోకంబునంది కాల  
క్రమంబున భూలోకంబునఁ బరాక్రమశాలియు, నేకచ్ఛత్రాధిపతియు  
నై జన్మించి తుదకు ముక్తిలాభంబుఁ గాంచును. కేతకీకుసుమంబు  
లును, జపాపుష్పంబులును శివపూజకు వర్జ్యంబులు. శ్రీపదాదికుసు

మంజులకేఁ బూజనేయువారు మ్లేచ్ఛదేశాధీశ్వరు లగుదురు. ముర, జటామాంసి, కర్పూరము, అగురు, చందనము, తుంగముస్త పీనిచే మిశ్రితం బగు సుగంధజలంబున శివు నభిషేకింపవలయును. భక్తు లగువారు తమతమ కుపలభ్యంబు లగుదుకూల, కాశేయ, కార్వా సాదివసనంబులచే మహేశ్వరు నర్చింపవలయును. తమ కభిమతంబు లగుశుక్లభోజ్యంబులను, ఫలంబులను దమ కతి ప్రియంబులగు పదుస్తవస్తువులను మహాదేవున కర్పింపవలయును. తమకు మనోహ రంబు లగు సువర్ణ మణిమూక్తి కానులను దేవాదిదేవుం డగుశంకరు నుద్దేశించి నివేదింపవలయును. పరమయోగియు, సదాచారవంతుం డును నగుబ్రాహ్మణుని శివునిగా భావించి శివోద్దేశంబున శివనామం బునుచ్చరించుచు సకలవస్తువుల నాతని కర్పింపవలయును. విషువసం క్రాంతులు, న్యతీకాతయోగములు, అయనవ్రతములు, గృహణ ములు, చతుర్థులు, అష్టములు, వర్షములు మొదలగునవి నైమిత్తిక పుణ్యకాలంబులుగా నిర్దిష్టంబు లయ్యెను. ఇట్టి పుణ్యసమయంబుల యందు శివపూజం జేసినచో నిత్యపూజకంటెను సహస్రగుణాధికం బగుఫలంబు లభించు నని యెఱుంగవలయును.

—♦ వివిధకీర్తనాఫలకీర్తనము ♦—

వ్యాసభగవానునకు సనత్కుమారుండు మఱియు నిల్లు చెప్పం జేసెను. శివయోగుల నారాధించువారు మహాభోగ్యులై శివయో గాధికారు లగుదురు. కావునభోగ్యులగునారు శివయోగిజనంబుల సాశ్రయించి యన్నివంబులచేతను, వస్తుశయ్యాదిభోగ్యవస్తుచి దానంబులచేతనువారినిబరిష్ఠపు ంగానింపవలయును. ధనవంతుడైనను దరిద్రుడైనను కక్తికొలదిభక్తిపూర్వకంబుగశివయోగులనర్చించువాఁ

దు సూర్యకిరణసదృశకాంతిషుంతంబును, సర్వకామప్రదంబు, నశుదివ్య  
విమానము నధిరోహించి తనవంశంబున సప్తపురుషులతోఁగూడ శివ  
పురంబును బ్రవేశించి యందుదేవభోగ్యంబు లగుబహుభోగంబులం  
గాంచి సహస్రసుందరీసేవితుండై శతకోటికల్పంబులు నివసించి పిమ్మ  
ట సంతకాలంబువఱకును విష్ణులోకంబున నైష్ఠవభోగంబు అనుభ  
వించి యనంతరము బ్రహ్మలోకంబున మనోరమంబు లగునకలనుఖం  
బుల ననుభవించి తరువాతఁ గ్రీమకగ్రీమంబుగఁ బ్రజాపతిలోకము  
ఇంద్రలోకము, గంధర్వలోకము, యక్షలోకము చేరి యందందు విభు  
లభోగంబులఁ బరితృప్తుండై కృష్ణుల భూలోకంబున బ్రాహ్మణవం  
శంబునఁ బ్రజ్ఞావంతుండును, గుణవంతుండునై జన్మించి పూర్వము  
వలెనే శివయోగుల నుపాసించుచుఁ దత్సంస్థంబున శివజ్ఞానప్రాప్తు  
ండై తన్ములంబున ముక్తుం డగును.

ధనమూలకంబు లగు పూజాదులును, అగ్నికార్యంబులును,  
చాంద్రాయణాదివ్రతంబులును గర్మయజ్ఞంబు లనియు, పావ్విధ్యాయ  
ము, మంత్రజపము, మాటిమాటికి శివచింతనము ననుసీమూఁడును  
ధ్యానయజ్ఞంబు లనియు, అధ్యాపనము, అధ్యయనము, వ్యాఖ్య,  
శ్రవణము, చింతనము శనునీయెదును జ్ఞానయజ్ఞంబులనియు విద్వంసు  
లయ్యెరు. ఇందు జ్ఞానధ్యానంబులు ముక్తిప్రదంబులు. జ్ఞానము తే  
కుండ నెన్నడును ధ్యానము గలుగదు. ధ్యానతత్పరులు గానివారు  
జ్ఞానాధికారులు గాఁజాలరు. జ్ఞానధ్యానములరెంటి నవలంబించుచారే  
భవసాగరమును దరింపఁగలరు. సంసారవిరక్తుం డగువానికి సంసార  
యోగాధ్యానంబుచే నపాయరహితంబును, బ్రహ్మంబును, ఏకాగ్రంబు  
నగుజ్ఞానంబు లభించును. వేదచింతనంబువలనం గలిగినజ్ఞానము తర్క  
విత్కంబులచే బహుమితం బగుటవలన నవ్రహ్మంబును, జుంచలంబు

నగుచున్నది. అట్టిజ్ఞానము ముక్తిలాభంబున కనుకూలంబు గానేరదు. పూజ్ఞం డగువాడు గురువచనంబు నాకర్ణించి దాని నెల్లప్పుడును జింతించుచుండువాడగును. అందువలన నయ్యుపదేశవాక్యము నిర్మలంబును ప్రసన్నంబు నగును. ఆరంభంబున శ్రుతివాక్యశ్రవణంబును, గ్రీయాకారంబున జింతించుచును, నిశ్చయంబైనపిదప భావ సంఖ్యను గానింపవలయును. ఇందువలన గ్రీమకృమంబుగ నిష్ఠాకారంబున జ్ఞానము ప్రసన్నంబు గాఁగలదు. కతకాదిమూర్ఖంబులచే మొదట జలంబు కలుషితం బయ్యును, దుదకుఁ దేలుకొనునట్లే రాగ ద్వేషకలితంబు అగువాడప్రతివాడములచే జ్ఞానము వికలం బయ్యును దుదకు శిశుత్వంబు గాఁగలదు. ఈసంసారము నిస్సారం బనియుఁ గష్ట బహుళం బనియు భావించుచుండువానికిఁ గ్రీమకృమంబుగ నిర్మల జ్ఞానోదయం బగును. నిస్తరంగసాగతముంబోలి నిర్మలంబును, నిశ్చలంబును, నేకాగ్రంబు నగునదియే జ్ఞానము. తక్కినదంతయు నజ్ఞానమే యగుచున్నది. ప్రసన్నంబును భావనామయంబును, రాగద్వేష వివర్జితంబు నగు జ్ఞానమే ముక్తిప్రదమైనది. అజ్ఞానపాశబద్ధం డగు వాడు ముక్తుండు గానేరదు. జ్ఞానముచే నజ్ఞానమును నశింపజేయుట వలన బురుషుండు ముక్తుం డగును.

సంసారమే యజ్ఞానమునకు బీడం బగుటవలన సంసారులందఱు నజ్ఞానులే యగుచున్నారు. సూర్యోదయంబున సంధికారముం బోలి జ్ఞానోదయంబున నజ్ఞానంబు నశించుచున్నది. అజ్ఞానంబువలన రాగాదులును, వానివలన ధర్మాధర్మంబులును, వానిమూలంబున దేహంబును గలుగుచున్నవి. కరీరమే వివిధక్షేత్రంబులకుఁ గారణం బగుచున్నది. కావునఁ గ్లేశరాహిత్యంబు నవేక్షించువాడు మరల దేహధారి యగుటకుఁ గోరంజనదు. అట్టి వాడు జగత్తత్త్వబోధనంబువలన నజ్ఞా

నమును మరలింపవలయును. అందువలన రాగద్వేషాదులు సభాశిం  
 పకుండును. రాగద్వేషాదిద్వంద్వభావవిరహాదుం డగువానిపుణ్యపాప  
 క్షయం బగును గావున మఱి వానికి జన్మంబు గలుగదు. శరీరసం  
 యోగంబు నందనియాత్మ సర్వదా క్షేత్రవిశిష్టతంబై యుండును. క్షేత్ర  
 ముత్తంతును, బ్రహ్మన్నుండు నగునాతడే ముత్తం డనబడును. అజ్ఞాన  
 వశంబుననే దేహులకు పకలదుఃఖంబులును గలుగుచున్నవి. అట్టి  
 యజ్ఞానము జ్ఞానంబువలననే గాని మఱియెట్టికర్మంబులవల్లను నశించు  
 నది కాదు. జీవులపుణ్యపాపక్షయంబునకు జ్ఞానముకంటె నితరోపా  
 యంబు లేదు. కావున మోక్షార్థి యగువాడు పర్వదా జ్ఞానాభ్యా  
 సంబు చేయవలయును. తోముచున్నకొలదిని దర్పణంబు నిర్మలం  
 బగునట్లే జ్ఞానము నభ్యసించుచున్నకొలదిని బుద్ధి నిర్మలం బగుచుం  
 డును. అట్టిజ్ఞానామృతసంబు నొక్కసారి యాస్వాదించువాడు సకల  
 కర్మంబులను బరిత్యజించి యింకను దానికొఱకే ప్రాయత్నించుచుం  
 డును. అయ్యమృతమాధుర్యము నెఱుంగఁజాలనిమూఁధుఁడు కేవలము  
 విషయలంపఱుండై పోవును. జ్ఞానామృతంబుచే జరితృప్తుండును, కృత  
 కృత్యుండు నగుయోగికి మఱి చేయందగిన యెట్టికర్మంబును లేదు.  
 ఉన్నచో నాతఁడు తత్త్వవిదుండు గాఁడనియే చెప్పవచ్చును.

జ్ఞాని యగువాడు పర్వసంపన్నుండును, చ్ఛ్రియదర్శనంబు నై  
 యుండును. అతని కిహపరలోకంబులయందు చేయందగిన దేదీయను  
 లేదు. జ్ఞానముకంటె బాపనాశనకరం బగుపవిత్రీనాథుని మేదియను  
 లేదు. నిత్యాభ్యాసమువలనఁ గాని యట్టి జ్ఞానరత్నము లభింపదు.  
 ప్రేతము, దానము, తపము, యజ్ఞము, సన్యాసము మొదలగుకర్మ-  
 కర్మంబులవలన స్వర్గాదిభోగంబులు లభింపవచ్చును. కాని యవియ  
 న్నియును గాలాంతరంబున నశించునవియే. కాని యమూల్యమగు

జ్ఞానముమాత్రము నిరసాయమైనది. ఏకాగ్రచిత్తంబున మునివ్రోణీ  
తెంబు లగుపురాణంబులయందలి ధర్మంబుల నాకర్ణించువానికి సకల  
పాపంబులును నశించును. యజ్ఞకర్మానుష్ఠానంబుచే దేవత్వంబును,  
దపంబుచే బ్రహ్మలోకగమనంబును, దానంబుచే వివిధభోగంబులును  
లభించును. కాని ముక్తి లభించుటకుమాత్రము జ్ఞాన మొక్కటియే  
యూధారమైయున్నది.

మానవుడు ధర్మరజ్ఞువు నవలంబనంబుగఁ జేసికొని యూర్ధ్వ  
లోకంబులకును, అధర్మరజ్ఞువు నాధారంబుగఁ గైకొని యధోలోకం  
బులకును బోవుచుండును. ధర్మాధర్మరూపంబులగు నీరెండుత్రాళ్ళను  
జ్ఞానఖడ్గంబుచే భేధింపఁగలివాడే యశరీరియు మోక్షార్హుండు నగుచు  
న్నాడు. జ్ఞానులకుఁగూడ ధర్మాధర్మంబులవలన బంధంబగునేని వారి  
కిఁడ ముక్తి యెట్లు? దేహధారికి శుభాశుభకర్మత్యాగంబు గావించుట  
యసాధ్యము. అధర్మనివృత్తివలననే పుణ్యంబును, ధర్మత్యాగంబు  
వలననే పాపంబును దటస్థించుచుండఁగా నిఁక నిశ్చలుండై యుండుట  
యెట్లు? గమనావస్థానాదులయందుఁగూడఁ గర్మం బరశ్యంబుగ  
సంఘటిల్లుచుండును. కావున జ్ఞానకృపాణంబుచేఁ గామాకామకృతం  
బు లగుశుభాశుభకర్మబంధంబులను భేదించి విశుద్ధభావంబున నాత్మ  
నిష్ఠుండు గావలయును. ప్రసీప్తంబగునన్ని శుష్కంబులు నార్ద్రం  
బాలు నగునింధనంబులను భస్మంబుగఁ జేసివైచునట్లే జ్ఞానాన్నిచే  
శుభాశుభకర్మంబులను నశింపఁజేయవలయును.

మంత్రసిద్ధుఁ డగువాఁడు పాములతో నాడుచుండియు వానిచే  
దవ్వుండు గానియట్లే జ్ఞానియు నింద్రియనుఖంబు లనుభవించుచుం  
డియు తిప్పుండు గాకుండును. భక్షితం బగువిషము మంత్రోపధబ  
లంబున జీర్ణంబై పోవునట్లే చేయంబడినపాపము జ్ఞానబలంబునఁ తత్తు

జ్ఞానముమాత్రము నిరపాయమైనది. ఏకాగ్రచిత్తంబున మునివ్రోణీ  
తంబు లగుపురాణంబులయందలి ధర్మంబుల నాక్షర్ణించువానికి సకల  
పాపంబులును నశించును. యజ్ఞకర్మానుష్ఠానంబుచే దేవత్వంబును,  
దాసంబుచే బ్రహ్మలోకగమనంబును, దానంబుచే వివిధభోగంబులును  
లభించును. కాని ముక్తి లభించుటకుమాత్రము జ్ఞాన మొక్కటియే  
యూధారమైయున్నది.

మానవుడు ధర్మరజ్ఞువు నవలంబనంబుగఁ జేసికొని యూర్ధ్వ  
లోకంబులకును, అధర్మరజ్ఞువు నాధారంబుగఁ గైకొని యధోలోకం  
బులకును బోవుచుండును. ధర్మాధర్మరూపంబులగు నీరెండుత్రాళ్ళను  
జ్ఞానఖడ్గంబుచే భేదింపఁగలవాడే యశరీరియు మోక్షార్హుండు నగుచు  
న్నాడు. జ్ఞానులకుఁగూడ ధర్మాధర్మంబులవలన బంధంబగునేని వారి  
కిది ముక్తి యెట్లు? దేహధానికి శుభాశుభకర్మత్యాగంబు గావించుట  
యసాధ్యము. అధర్మనివృత్తివలననే పుణ్యంబును, ధర్మత్యాగంబు  
వలననే పాపంబును దటస్థించుచుండఁగా నిత నిశ్చలుండై యుండుట  
యెట్లు? గమనావస్థానాదులయందుఁగూడఁ గర్మం బరశ్యంబుగ  
సంఘటిల్లుచుండును. కావున జ్ఞానకృపాణంబుచేఁ గామాకామకృతం  
బు లగుశుభాశుభకర్మబంధంబులను భేదించి విశుద్ధభావంబున నాత్మ  
నిష్ఠుండు గావలయును. ప్రసీప్తంబగునన్ని శుష్కంబులు నార్ద్రం  
బులు నగునింధనంబులను భస్మంబుగఁ జేసివైచునట్లే జ్ఞానాన్నిచే  
శుభాశుభకర్మంబులను నశింపఁజేయవలయును.

మంత్రసిద్ధుఁ డగువాఁడు పాములతో నాడుచుండియు వానిచే  
తప్తంబు గానియట్లే జ్ఞానియు నింద్రియసుఖంబు అనుభవించుచుం  
డియు లిప్తుండు గాకుండును. భక్షితం బగువిషము మంత్రోపధబ  
లింబున జీర్ణంబై పోవునట్లే చేయంబడినపాపము జ్ఞానబలింబునఁ తప్త



వాదమాత్రము సర్వప్రదేశములును శివమయంబులుగాఁ దలకించుచుందురు.

యోగిజనంబులు ప్రతిమయందు గాక తమయాత్మలయందే శివుని దర్శించుచుందురు. భావనకొఱకే ప్రతిమ కల్పితం బయ్యెను. శర్యమయం దగుశివు నెవ్వఁడు స్మరించుచుండునో యాతనియాత్మయందే నిత్యమును శాంతమూర్తి యగుమహాదేవుం డభివసించి యుండును. ఆత్మయందు శివదర్శనంబు చేయఁజాలనివారు తీర్థక్షేత్రంబులయందు మహాదేవా స్వేషణంబునేయుచుందురు. మహాయోగి యొక్క దివసంబైనను సర్థదివసంబైనను నివసించినస్థానముమంగళమయంబును బవిత్రంబు సగుతీర్థతపోవనస్వరూపంబు గాంచును. యోగజ్ఞానము సభ్యసింపవలయు నని యాకాంక్షించువాఁడును మహామఖంబులు గావించినవానికి లభింపని యుత్తమగతిం గాంచగలఁడు. యోగలాభంబు నందఁజాలక మహాక్షేత్రంబుతోఁ బరలోకనుఖంబు గోరి పుణ్యకర్మానుష్ఠానంబు గావించువారు రత్నలాభంబు గనఁజాలక పాపాణంబులు మోచికొనుచు జీవయాత్ర గడపువారితోఁ తుల్యులగుచున్నారు. కష్టసాధ్యంబులగు మగ్రతపోయజ్ఞాదులవలన లభించు నకలపుణ్యంబులును, విశుద్ధహృదయముతో శంకరుని ధ్యానించుటవలన తీణమాత్రంబున లభించును. కాజనకు గూఢచారులవలె బహిష్కరులంతప్రియులు గారు. అట్లే శంకరునకు ధ్యానతత్పరులవలెఁ గర్మతత్పరు లంతప్రియులు గానేరరు. బహిష్కృతంబు లగుహస్తీదంతంబులకంటె వదనమధ్యస్థంబు లగుదంతంబులే ప్రియంబులై నట్లు మహాదేవునకు సంతర్ధాననిరతు లగుభక్తులే యతిప్రియు లగుచున్నారు. కర్మతత్పరు లట్టివారు గానేరరు. కావున సంతరిందియిగోచరం బగు సమాల్మయమహాజ్ఞానము లభింపఁజేయు ధ్యానయోగంబుచేతనే సర్వజ్ఞా

సర్వేశ్వరు నారాధింపవలయును. కర్మయోగంబును జ్ఞానయోగమునకు సాధనమగుచున్నది. ఒకయేనుగుతోఁ బోరాడుచున్నయేనుగు మఱియొక మిత్రగజసాహాయ్యంబుచే విజయతాభంబు నందునట్లే కర్మయోగసాహాయ్యంబునఁగూడ మానవుడు శివజ్ఞానంబు సంపాదించుటకు సమర్థుఁ డగుచున్నాడు. పక్షి తనపక్షిద్వయసాహాయ్యంబు వలన నాకసంబున బాగుగ నెగురుటకు సమర్థుఁడైనట్లే మానవుడు కర్మజ్ఞానయోగంబులు రెంటివలనను బరమపదంబు గాంచుటకు శక్తుఁ డగుచున్నాడు.

పరమేశ్వరు యథావిధిగఁ బూజించి యొకముహూర్తమాత్రము ధ్యానించుటవలనఁ గలుగుపుణ్యఫల మనంతమైనది. జ్ఞానయోగ సంపాదనంబునకుఁ బ్రయత్నించుచు సశిక్షితావస్థయందే మరణించువాఁడుగూడఁ దనశ్రద్ధాభక్తులప్రభావంబువలన రుద్రలోకంబుఁ జేరి దివ్యభోగంబు లనుభవించి మరల యోగికులంబున జనియించి జ్ఞానయోగప్రాప్తుండు సంసారవిముక్తుఁ డగును. కొలఁదికాలముమాత్రముండి ఫలాభావంబువలనఁ దొలఁగిపోవునట్టిశ్రద్ధ మృద్ధియనియు, విహికఫలలాభమాత్రంబున సంతుప్తి నంది ఎడలిపోవునది మధ్యమంబనియు, న్నెఱికిని నిరపాయంబై యుండునట్టిశ్రద్ధయత్రమంబనియుఁ జెప్పుదురు. ఇట్టిశ్రద్ధలలో నేది లభించినను మానవుడు క్రమంబుగ మూఁడుజన్మంబులలో జ్ఞానలాభంబు నందును. ప్రతతపోదానాదుల వలనం గలుగుపుణ్యఫలంబులు మహాదేవునియెడలం గలుగు నిశ్చల భక్తివలననే సిద్ధింపఁగలవు. శివస్వరూపవిజ్ఞానంబువలన మార్త్యమోక్షము లభించును.

కర్మయోగుల కిచ్చినదానము దశజన్మంబులవఱకును, తపో నిష్ఠుల కొసంగినది శతజన్మంబులవఱకును, తపోముజ్జనంపన్నుల కర్పిత

చిది సహస్రజ్యోతిర్బులవలకును, యోగిజనంబులకు నివేదించినదాన  
ము లక్షజ్యోతిర్బులవలకును ఫలప్రదం బగుచుండును. శివజ్ఞానియగు  
వాని కర్పించిన యెట్టియల్పదానంబైనను గల్పాంతంబువలకు నది  
మహాఫలదాయకం జగుచుండును. దానంబున కల్పత్యాధికశ్చైవంబులు  
లేవు. పవిత్రదేశకాలంబులయందు భక్తిశ్రద్ధలతో విధిపూర్వకంబుగ  
సత్పాత్రంబుని నివేదించినదాన మెంతయుల్పం బైనను సత్ఫలప్రదం  
బగుచున్నది. అనురూపంబులగు దేశకాలపాత్రంబులయందు విధివిధా  
నంబున శ్రద్ధాపూర్వకంబుగ గావించుదానహోమాదులు శ్రేష్ఠంబులు  
సకలతీతఫలప్రదంబులు నగుచున్నవి. సత్పాత్రంబున కర్పించుదానము  
స్వల్పంబైనను పర్వకామదం బగును. జ్ఞానసలిలంబుచే విశుద్ధుండును,  
శాంతమనస్థుంబుచే విలిచుచు నగువురుషాడే యుత్తమదానపాత్రం  
బగుచున్నాడు. జ్ఞానశాకచే సంసారసాగరమును దరింపజేయఁగల  
వాడే దానపాత్రుఁడు.

ఎవ్వనిగృహంబునశివయోగులు భిక్షాసత్కారంబులచే నర్చితు  
లగుచుండురో యాతనివంశం జంతయు నరకాగ్నివమునుండి యుత్తీర్ణం  
బుగాఁగలదు. శివయోగికి అన్నప్రదానంబు చేయుటవలన యజ్ఞాగ్ని  
హోత్రతీర్థనేవాదులవలనం గలుగుఫలంబు లభించును. జ్ఞానమయం  
డును, శాంతచిత్తుండును, శివధ్యాననిరతుండు నగుయోగికి శ్రద్ధతో  
నన్నదానంబు చేయువాడు పాపముత్తుం డగును. అట్టివానికి నకలా  
భీష్టంబులును సిద్ధించును. శ్రద్ధనమయంబునఁ బితృదేవతలనుద్దేశించి  
శివయోగులకు భోజనంబు వెట్టువాడు ఏకవింశతి పురుషులతోఁ  
గూడ శివలోకావాసంబు గాంచును. శివయోగి మహేశ్వరధ్యానంబు  
చేయుచు భుజించునుగావున నాయన్నము శివుండు భుజించి నై యగు  
చున్నది. గృహస్తుం కగువాడు నిత్యమును బ్రకృష్టంబులను శివుఁ

కొఱ కన్నయందు హోమంబుచేయుటయు, గురుభాగంబును గత్తిం  
చుటయు విధిగ భావింపవలయును. శివాగ్నిగురుబ్రాహ్మణులకు నక  
లవక్వాన్నంబులను నివేదించి తదనంతరము ప్రతిదినంబును భుజించు  
వాఁడు నిస్సంశయముగా రుద్రీతుల్యుఁ డగును. అట్లు నివేదించక  
భుజించువాఁడు పాపభోజి యగును. శివాగ్నిగురుపూజాదులవలన  
వధ్యస్థానంబు లగు ప్రోలు, తోలు, రోశలి, నీళ్ళకడవ, చీపురు వీని  
వలనంగలుగు పాపంబు చెందదు. శివాగ్నిగురులకు నివేదించినయన్న  
మునం దెన్ని మెతుకులుండునో యన్నివేలవర్షంబులు జాత శివలోకా  
వాసుం డగును. ఆయన్నమాజ్యసహితం బయ్యెనేని దశగుణాధికఫ  
లదం బగును. పాప్తికాన్ననివేదనంబు శతగుణాధికంబును, శాల్వన్న  
నివేదనంబు దానికంటెను దశగుణాధికంబు నగుచున్నది. మఱియు  
రక్తశాలి, కామశాలి మొదలగునుత్రమభేదంబులుగల యన్నంబు  
లుత్రోత్రఫలవృద్ధిదంబులై యుండును. ఘృతసహితంబు లగునుత్ర  
మవ్యంజనంబులు పుణ్యదాయకంబులు. క్షీరయుతం బగునన్నము  
దశగుణంబులును, దధిశర్కరాయుక్తం బగునది ద్వాదశగుణంబులును  
సరసంబును, శీతలంబును, గర్భూరసువాసితంబు నగునన్నము దశకో  
టిగుణంబులు నధికఫలప్రదంబై యుండును. నుదఖండసహితంబు  
లును, ఘృతపక్వంబులు నగురుచ్యభక్ష్యంబులు శివాగ్నిగురునివే  
దితంబులై కోటిగుణితంబగు ఫలంబు నిచ్చును. మఱియు స్వాదుగ్ని  
గ్ధసుగంధభక్ష్యంబులను భక్తిపూర్వకంబుగ నివేదించినచో నక్షయ  
ఫలంబు లభించును. ఇట్లు శ్రాద్ధసమయంబులందు శివయోగులు  
సంతర్పితులం గావించువానిపితృగుణంబులు సర్వపాపవిముక్తులై న్నగ్గా  
వాను లగుదురు. భక్తిపూర్వకంబుగ నన్నపానీయవస్త్రాదులచే శివ  
యోగుల నర్చించువానికి త్రిమూర్తుల నొక్కసారి పూజించినఫలము

గలుగును. శ్రాద్ధకాలంబున శివపూజ చేసి శివయోగులఁ బూజించు వానిశిత్వజేవతలు నంతుష్టులై యానందతాండవంబులఁ గావించు చుండుట.

భస్మలిప్తాంగుం డగుశివయోగి యింటిని సమీపించుటంగాంచి యన్నాద్యోషధులన్నియును స్వర్గలాభంబు గలుగునని తలంచి యా నడించుచుండును. కావున నట్టియతిథి యేతెంచినప్పుడు గృహస్థుఁడు కృతాంజలిపుటుండై యెదురేగి యాతనిఁ బోడితెచ్చి యథాశక్తి నన్నపానాదులచేఁ జరితృపు గావింపవలయును. అకృతిచేఁగాని, వన పాదులచేఁగాని యెట్లున్నను నతిథిని గృహస్థుఁడు శివయోగిగా భావిం పవలయును. శివుని, దేవతలను, వేదములను, యజ్ఞములను, అగమం బులను ద్వేషించువా రథోముఖులు నూర్ధ్వపాదులునై నరకబాధ లనుభవించుచుండురు. వారివదనంబులు క్రిమిదంశితంబులై యుండ దామణాకారులగు యమకింకరులచే వారు ప్రళయకాలంబువఱకును ఘోరయాతనలం గాంచుచుండురు. సాధువులగుయోగులయెడలం గల్పించు నవపాదంబుల నాలకించువారు ప్రళయంబువఱకును నరకప తితులై యుండురు. విసువాఁ డున్నప్పుడే చెప్పవాఁ డుండును. చెప్ప వాఁ డున్నను విసువాఁ డాతని హరింపవచ్చును. కావున దుర్వార్తల విషయంబున వక్తకంఠె శ్రోతయే యధికపాపి యగుచున్నాఁడు. అతనికిఁ జాపానుభవముగూడ ద్విగుణితం బగుచున్నది. సాధునిండిం గూర్చి శ్రోతయు, వక్తయు, ననుమంతయుఁ, బ్రయోజకుండును, సంపత్తియు నీయైదుగురుగూడ నరకగాము లగుదురు. అజ్ఞానపంకమ గ్నులును, క్రిత్తిరక్షణంబున కనమర్థులును, బాపాక్రాంతులును, నిర్గుణులు నగువారెవత్రులు. వచ్చికుండలో జలముంచినట్లే యపాత్రిం బులయందు గావించినదానము పాత్రినహితంబుగ విసర్జింపబోవును.

ఉపరక్షేత్రంబున బీజావాసంబును, అపాత్రీవాసంబును నిష్కలంబులు. జ్ఞానాగ్నివిహీనుం డగునపాత్రీనియెడఁబఁ గావించినదానము భస్మమునందలి హోమమువలె నిష్ప్రయోజన మగును. జ్ఞానహీనుం డగువిప్రునిజన్మము నిర్లక్షమైనది. ఇనువయోడచే నదిని దరింపఁ బ్రయత్నించి జలనిమగ్నులై పోయినట్లే యపాత్రీవాసంబు గావించి దాతయుఁ బ్రతిగ్రహీతయుఁగూడ నరకపతితు లగుదురు.

దయావశంబున సకలభూతంబులయెడలను గావించినదానము సర్వకామసం బగుచున్నది. దరిమ్రీలు, అంధులు, దీనులు, అకాఢులు, బాలకులు, వృద్ధులు, కృశులు, ఆర్తులు నగువారికి నిత్యమున దానము చేయవలయును. అట్టివారందఱు నర్థులగుటచే నిత్యదానంబువ కర్తు లగుచున్నారు. అట్లు గాక జ్ఞాతులు పూజ్యులుగావున పాత్రీ లగుచున్నారు. వారు లోభముచే నేమియును గోరువాదు గారు. వారిని గొలఁదిగఁ బూజించినను, విశేషఫలంబుగలిగి జన్మము సార్థకం బగును. సాధువులు కేవలము సావ్యసరత్వముచేఁ బ్రతిగ్రహింపరు. దాతలయువకాకాఢమే వారు దానము నంగీకరించుచుండురు. సాధువులు దయావరవశులై యతిప్రియత్నంబున దరిమ్రీలనే యర్థించుచుండురు. దానమువలన వారికై శిష్యము లభింపఁజేయవలయునని వారియద్దేశము. ఇచ్చుటవలన సూక్ష్మగతియుఁ, బుష్పకొనుటవలన సర్వోగతియుఁ గలుగునుగావున దానమిష్టింపవలయు నని కోరివచ్చినయర్థి దాత కుపకారియే యగుచున్నాఁడు. అర్థి యాచించుదీనస్వరమునందే 'పూర్వజన్మమునం దెట్టిదానమును జేయకుండుటచే నాకిట్టిగతి కలిగినది.' అనువిషయము సూచిత మగుచుండును. యాచకులగువారు లోభియొద్దకుఁ బోయి 'నాకేమైనఁ బెట్టుము' అని యడుగుట యాచనమాత్రమే కాదు. దానము చేయకున్నచో నావంటి

గతియే నీకును బట్టగలకు.' అని బోధించుటయే—ఈవిధముగా మూర్తిభవించిన మంగళదేవతయై వచ్చిన యాచకు నెవ్వడు పూజించకుండును? దానమును గ్రహించి దాతకు స్వర్గలాభముంగూర్చునట్టి యాచకునికంటె బరమబంధుం డెవ్వఁ డుండును? అర్థి తనయంతనే యింటికి వచ్చి దాత కిహవరసుఖంబులఁ జేతి కందించుచుండును. అట్టి యాచకుని ద్రోసివైచు మూఢుఁ డుండునా? యాచకులు స్వయముగా వచ్చి యిష్టము లేకున్నను దాతలను శ్రీమంతులుగఁ జేయుచుండురు. వాడు పూజ్యులనుటకు శంక యేమున్నది?

దాన మిచ్చుటకై యెత్తిన చేయియే దాత యూర్ధ్వగతిని సూచించుచున్నది. యాచకువిహస్తము క్రిందను, దాతచేయి మీఁదను నిలిచి యిరువురితారతమ్యమును దెలియఁజేయుచుండును. దరిద్రుం డగుయాచకుం డెదుట నుండఁగా నితకు బాత్రాంతరంబుకొఱకు నిరీక్షించువాఁడు ధర్మవ్యాపారము చేయువాఁడే యగును గాని దాత యొన్నఁటికిని గాఁజాలడు. యాచకులే లేకయున్నచో దాతల ధన్యమున కవకాశ మేమున్నది? అర్థి యుండుటవలననే దానమును, దత్తులంబును గలుగుచున్నవి. లుబ్ధులును, దరిద్రులును, అప్రియవాడులును లేకయేయున్నచో సాధువులదానదయాక్షమాదులకు స్థాన మొచ్చుట నున్నది? ఇంటి కేలేంచినయాచకునికి ధన మీయఁజాలకు న్నను మధురప్రియవచనంబులచేనైన సన్మానింపఁగూడదా? అతిథి కొఱకుఁ గావించినప్రత్యుత్థానము, అభిగమనము, స్వాగతప్రశ్నము, ఉత్తమాననదానము, ప్రియవాక్యము, పాదోదకప్రదానము, అనుగమనము శనస్థిసప్తవిధకార్యంబులును స్వర్గసోపానస్వరూపము లగుచు న్నవి. విత్తానుసారంబుగ దానబుద్ధి యెంతవారికి లభించును. ఇంటికి వచ్చినయాచకునికి లేదనకుండ నేమైన నిచ్చుటయే గృహస్థధర్మము.

యముం డెవ్వరికిని బంధుండు గాడు. దానముచేయనివాని నందఱు నాతడు నరకవతితులం గావించక విడువడు. సహజదానశీలుం డగు వాడు స్వర్గవాని యగును. బ్రయవచనవిరహితంబగుదానము నిష్ఫలమైనది. అక్షయధర్మి యగువాడు తనజీవితమునం దొకసాక్షయై నను బ్రయవాక్సహితంబుగ దానము చేయవలయును. కటువచనంబులతో దానముచేయుటకంటె బ్రయవచనంబులతో నమితేది యేమియు నీయఁజాల నని చెప్పటయే ప్రశస్తం బగుచున్నది. పథమంబులు వలుకుచు నగౌరవంబుగ దానముచేయుట యుక్తము గాదు. అబ్బిదానము చేయుటకంటె జేయకుండుటయే మేలు. దానము, దానము, వ్రతము, నియమము, యజ్ఞము, హోమము, తపస్సుననునివి యెంత శ్రద్ధగా జేసినను గోవధావమాత్రంబున వర్వంబును నిష్ఫలంబులై పోవును. శ్రద్ధాపూర్వకంబుగ దాన మిచ్చుటవలనను, బుద్ధునియట వలనను చాలయు, నర్థియుఁగూడ స్వస్థశుఖంబుల ననుభవించఁగలరు. అశ్రద్ధతోడి దానము నరకహేతు వగుచున్నది. బేవార్యము, సం గతి, మైత్రి, అనుకంప, అమాత్సర్యము ననువంచగుణంబులును చాల తకు మహాఫలజనకంబులు. కాశి, కురుక్షేత్రము, ప్రయాగ, ఘృష్ణ రము, సముద్రతీరము, నైమిశారణ్యము, అమరకంటకము, శ్రీపర్వతము, గోకర్ణము, జ్ఞానపర్వతము మొదలగునూరసిద్ధసేవితంబులగుస్థానములు దానాదులకు మహాఫలదాయకంబులై యుండును. నకలశివా శ్రీమంబులును, నదులును, బర్వతంబులును, గోమంబులును, సిద్ధాయతనంబులును, తపోవనంబులును బుణ్యక్షేత్రము లగుచున్నవి. శివాలయాదులయం దల్పదానంబైనను మహాఫలంబు నొనఁగును. చంద్ర సూర్యగ్రహణములు, సంక్రాంతిలు మొదలగుపర్వసమయంబులు గూడ దానములకు బ్రశస్తంబులు. దేశకాలపాత్రాదుసారంబుగ



భక్తితోఁ గావించుదానం బక్షయఫలదాయకం బగును. శ్రద్ధతోఁడిదానము పుణ్యమునకు మాతృస్వరూప మని చెప్పవచ్చును. కావున వనంతఫలకాముం డగువాఁడు శ్రద్ధతో దానము చేయవలయును. ఆర్తులును, దరిదుర్లును, గుణాన్వితులునగువారికిఁ జేసినదాన మల్పొలైనను మహాఫలదం బగుచున్నది.

—♦ పాపభేదములు ♦—

మునిశేఖరులారా ! పరదారచింతయు, పరద్రవ్యాభిలాషయు, పరాపకారబుద్ధియు, అకార్యాభినివేశంబు ననునీనాల్గును మానసికదోషములు, అసంబద్ధప్రలాపము, అసత్యవచనము, అప్రియభాషణము, పరోక్షపైశున్యము ననునీనాల్గును వాచికదోషములు. అభక్ష్యభక్షణము, హింస, మిథ్యాకార్యచేష్ట, పరధనాపహరణము ననునీనాల్గును గాయికదోషములు. ఈపండ్రెండువిధంబు లగుపాపకృత్యములును నరకహేతువు లగుచున్నవి.

మఱియు సంసారసాగరతారకుండగుమహాదేవుని ద్వేషించువారు మహాపాపు లగుచున్నారు. సర్వాస్థసాధకుం డగుశివుని, శాస్త్రంబులను, జ్ఞానంబును నిందించువారు నరకపతితు లగుదురు. శివజ్ఞానోపదేశకులను, దవన్వలను, గురువులను, బితృదేవతలను నిందించువారు నరకజలధినిమగ్ను లయ్యెదరు. శివనిందయు, గురునిందయు, శివజ్ఞాననిందయు, శివద్రవ్యాపహరణంబును, ద్విజద్రవ్యసాశనంబును, శివధర్మపుస్తకాపహరణంబు ననునీయాఱును మహాపాతకంబులు. శివపూజచేయుచుండఁగాఁ జూచియు సభినందింపకుండుటయు, పూజానమయమున శివలింగమును దర్శించియు నమస్కారస్తవంబులఁ గావింపకుండుటయు, శివాగ్నిగురులయొడల వినయంబుఁ జూపకుండుటయు, పరవం

బులయందు శివాలయమాడ్చనంబును, శివపూజయు, గురుపూజయుఁ  
గావింప కుండుటయు, శివచారపరిత్యాగంబును, శివభక్తవిద్వేషం  
బును, శివజ్ఞానపూజాతిరిక్తంబు లగునధ్యయన లేఖనంబులును, అన్యాయ  
మగుశివజ్ఞానదానమును, లోభవశంబున శివజ్ఞానవిక్రయంబును,  
కుజ్ఞానంబునకు శివజ్ఞానవినిమయంబును, అపరిశుద్ధస్థానంబున శివధర్మ  
పుస్తకస్థాపనంబును, శివకథల నాజ్ఞేపించి యితరకథల నాలాపించు  
టయు, సత్యభాషణాభాషంబును, దానము చేయకుండుటయు, అప  
విత్రీప్థంబున శాస్త్రపఠనశ్రీవణంబులును, గురుని బూజింపకుండ  
శాస్త్రశ్రవణంబును, గురుశుశ్రూష చేయకుండుటయు, గురునాజ్ఞల  
యెడల నైమఘ్నంబును, గురుభక్తిహీనతయు, గురు సఖిసందింపకుం  
డుటయు, గురువచనంబుల కుత్తరం బీయకుండుటయు, గురుకార్యం  
బులయందు శతతవ్వంబును, వానియం దుపేక్షయు, అర్తులు, అశక్తు  
లు, విదేశగతులు, శత్రువిజితులు నగువారిని ద్యజించుటయు, గురు  
భార్యాపుత్రులను బంధువులను దిరస్కరించుటయు, హితోపదేశ  
కులు, ధర్మబోధకులు నగుగురుసమానులను సంభావింపకుండుటయు  
ననునీయకార్యములు శివనింపానద్యశంబు లగుమహాపాపము లగుచు  
న్నవి. బ్రహ్మఘ్నండును, సురాపానియు, స్వర్ణాపహారియు, గురుత  
ల్పగుండును, వీరితో సంసర్గంబు గలవాడును బంచమహాపాతకు లని  
తెలుంగవలయును. బ్రాహ్మణుని వధింపకున్నను, క్రోధభోధభయ  
ద్వేషవశంబున బ్రాహ్మణునియెడల మహాపవాదంబును వ్యాపింపఁ  
జేయువాడు గూడ బ్రహ్మహత్యాపాతకుఁ డగును. బ్రాహ్మణున  
కిచ్చెద నని చెప్పి యాయనివాడును, నిర్దోషియగుభూసురునియందు  
దోషము నారోపించువాడును బ్రహ్మఘ్నసదృశుఁ డగును. పారిక  
కూర్చుండి యున్నసద్బ్రాహ్మణుని విద్యాభిమానముచే నభిలో నప

మానించువాఁడును, తాగొరవంబునకై బ్రాహ్మణునియెడ లేనిదోషము నాపాదించి యాతనిగుణంబులకు లోపముం గూర్చువాఁడును, యుత్తిపాసార్తు లగునజ్ఞుల నింటినుండి వెడల నడచువాఁడును, పరవ్యాధియనంతాపకుండును, నిరంతరపరిదోషాన్వేషణనత్తం డగుకూర్మియగును, పిపాసార్తులగుగోగురుబ్రాహ్మణాదులకును, నితరజీవులకును జలపాననమయంబున విఘ్నము నాపాదించువాఁడును, దేవద్విజగోడ త్రంభు లగుజ్ఞేత్రంబులు కాలాంతరంబున విశృంఖలంబు లగుటచే నవను వేచి వాని నపహరించువాఁడును, ధర్మదత్తంబు లగుదేవద్విజ ధనంబు లపహరించువాఁడును, ఇట్టిపాపాత్ము లందఱును బ్రహ్మఘ్న నవృత్తు లగుచున్నారు, శివప్రేతంబును, వేదాధ్యయనంబును గావిం ఘుచుఁ బరిత్యజించుబ్రాహ్మణునకు సురాపాననదృశం బగుపాపము ఘటిల్లుచున్నది. ఏవ్రేతనియమంబు లయినను బరిత్యజించువారును, పంచయజ్ఞంబులఁ ద్యజించువారును సురాపానదోషు లగుదురు. తల్లి దండ్రులను బరిత్యజించుట, కూటసాక్ష్యము చేప్పుట, అనత్యమాడుట, శివభక్తుల కప్రియంబు చేయుట, అభిక్ష్యభక్షణము, నిరపరాధుల నిష్ఠాఠియైంబున వధించుట, గోమార్గములను, వనంబులను, గ్రామంబులను దహించుట యను నీఘోరపాతకంబులు బ్రహ్మహత్యా సమంబులు.

దరిదుర్నినసర్వస్వము నపహరించుటయు, పురుషులు, స్త్రీలు, ఏనుఁగులు, గుఱ్ఱములు, గోవులు, భూములు, రజశిము, వస్త్రములు, ఓషధులు, రసములు, చందనాగురుకర్పూరాదిసుగంధద్రవ్యములు మొదలగువాని నపహరించుటయు, దాపుడుధనంబును హరించుటయు నన్వర్తస్త్రేయనదృశంబు లగుదోషములు. వివాహయోగ్య యగుతన యను దగినవరుఁ కీయసుండుట, పుత్రభార్య, మిత్రభార్య, భగిని,

వీరినువభోగించుట, కుమారిని బలాత్కరించుట, అంత్యజతో సంభోగించుట, వరస్త్రీగమనంబును గుర్వంగనాగమనతుల్యంబులగు మహాపాపములు.

దాన మిచ్చెద నని యాయనిదాతయు, దానముమాట దాతకు స్మృతి గలిగింపనియర్థియు నుపపాతకు లగుదురు. ద్విజద్రావ్యావహరణంబును, మర్యాదాలంఘనంబును, కురభిహాసంబును, అతికోపంబును, దాంభికత్వంబును, కృతఘ్నతయు, అతివిషయాసక్తియు, కార్పణ్యంబును, శౌర్యంబును, మాత్సర్యంబును, పరదాహగమనంబును, సాధుకన్యాదూషణంబును, తమ్మునికి ముందు పెండ్లిచేసినయన్నకును, అన్నకంటెముందుగఁజెండ్లియాడుతమ్మునకునుగన్యాదానముచేయుటయు, ఆయిరువురకునుయాజనంబుజేయుటయుధనాభావాదులవలనఁబుత్రిమిత్రికళత్రింబులను, స్వామిసాధుబంధుతపస్వీలను, నిత్యనైమిత్తికకర్మంబులనుజరిత్యజించుటయు, గోవధయు, క్షత్రియ వైశ్యస్త్రీశూద్రవధియు, శివాలయవృక్షోన్మాదంబును, పుష్పాద్యాననాశంబును, ఆశ్రమవాసులను, భృత్యులను, పరివారజనులను, పశుపక్ష్యాదులను, బీడించుటయు, పశుధాన్యాదులనపహరించుటయు, అపాత్యవతనంబును, యజ్ఞోద్యానతటాకాదులను, భార్యాపుత్రాదులను, తీర్థయాత్రోపవాసవ్రతాదులను, శివమందిరంబులను విక్రియించుటయు, స్త్రీధనోపజీవనంబును, స్త్రీలంపటల్పంబును, మదికాసానవిరవశయగుయుపతితోడి సమాగమంబును, కాలాగతుం డగునతిథి సర్చింపకుండుటయు, ధాన్యపువడ్డివలన జీవించుటయు, నిందితధనగ్రహణంబును, కూటవిక్రయంబును, ఉచ్చాటనంబును, అభిచారంబును, వృత్తిచ్ఛేదనంబును నైద్యంబు సేయుటయు, నేతనముం గొని యధ్యయనంబు చేయించుటయు, ఉపనయనాదినంస్కారములు లేకుండుటయు, బ్రహ్మచర్య

మును దృఢించుటయు, అన్యాయచారముల నవలంబించుటయు, అశాస్త్రముల సంగీకరించుటయు, కువాదంబు నేయుటయు, దేవాగ్నిగురు సాధువులను, గోబ్రాహ్మణప్రభువులను బ్రీత్యక్షముగనైనను, బరోక్షముననైనను నిందించుటయు, దేవపితృయజ్ఞత్యాగంబును, స్వకర్మంబుల విడుచుటయు, మశ్వేలతయు, నాస్తిక్యమును, సతతాసత్యభాషణంబును, పర్వంబులను, పగటికాలములందును, అస్థానంబులందును స్త్రీసంభోగము చేయుట, పశురజస్వలాగమనంబులును, స్త్రీపుత్రమిత్రపూప్రాప్తినమయంబుల నాశాభంగము చేయుటయు, అప్రియభాషణంబును, క్రూరత్వంబును, శపథభంగంబును, కూపతటాకసంక్రమాదులను భంజించుటయు, పంక్తి భేదంబును నీమొదలుగాఁగలవి యుపపాతకంబులని యెప్పటినుండొచ్చువి.

గోవులు, బ్రాహ్మణులు, కన్యలు, పృథువులు, మిత్రులు, తపస్వీలు యెదలగువానికార్యంబులకు విఘ్నంబులు చేయువారు సరకపతితు లగుదురు. పశులభాగ్యముం జూచి పరితపించుటయు, పరద్రవ్యములగుర్చి కొండెములు తెప్పటయు, పరధనహరణంబును, గొప్పతనము సంపాదించుటకై మిథ్యావ్రవర్తనంబును, ద్విజదుఃఖోత్పాదకంబును, ద్విజునిశూద్రసేవయు, కోరికచే మద్యము నాహ్లాదించుటయు, పాపానక్తియు, హింసాప్రియత్వమును, గోష్ఠాగ్నిజలతథ్యాదులందును, పర్వతోద్యానజేవాలయాశ్రమప్రాసాదాలయందును మలమూత్రంబులు విసర్జించుటయు, కవటపర్పకీడనంబును, పంచ్చిద్రాశ్వేషణంబును, పంశశిలాకావ్యకంటకాదులచే మార్దనిరోధంబును, పరశీమాపహరణంబును, కూటశాసననిర్మాణంబును, కూటకర్మంబును, కూటయథ్యంబును, కూటవాణిజ్యంబును, శస్త్రాదినిర్మాణంబును, భృత్యులయెడల దయలేకుండుటయు, ఎశువీడనంబును, మిథ్యావాద

శ్రీవణంబును, ప్రభుమిత్రగురుద్రోహపరత్వంబును, మాయామయ త్వంబును, చాపల్యంబును, క్షుధార్తులగు పుత్రమిత్రకళత్రజంధుశాల కవృద్ధాదులను, పరివారజనంబులను విడిచి తానొక్కఁడును భుజించుటయు నాదిగాగలపాపంబులఁ గావించువారు నిందితు లగుచున్నారు.

ఇంద్రియనిగ్రహము లేకుండుట, నియమములను బరిత్యజించుట, సన్నాహి యయ్యును మరల గృహస్థాశ్రమమును స్వీకరించుట రహస్యభేదనంబు చేయుట, గోవులను బాధించుట, వానిని దిశస్సురించుట, చిక్కినపశువును బోషింపకుండుట, అతిభారంబు వైచి సతువులను బీడించుట, అరజాముకంటెను, జాముకంటెను, సభిషేకుఁ జతువులచే బని చేయించుట, రోగాదులచే నవసయిష్టవస్తువులకుఁ బాఠంబులు చేయకుండుట మొదలగుపాపములు గోక్షుతుల్యంజులగును. వృషభంబులయండములను ఛేదించుట, గొడ్డుగోవులచే బరువు మోయించుట, ఆశపడియింటి కేతెంచిన యుత్పివాసాతురులను, కృశులను, ఆర్తులను దయతో నాదరింపకుండుట యరునిష్ఠివాపంబులు చేసినవారు నరకగాము లగుచురు. మృతుం డగువానిధనంబంతయు నింటియందే యుండును. బంధువు లాశనితో శ్మశావము వఱకుమాత్రమే వచ్చి వెనుకకు తురలుదురు. చేసిననుకృతిదుష్కృతములుమాత్రమే యీతని ననుసరించి యుండును.

ఛాగజీవులును, మహిషజీవులును, సముద్రయానంబుచే వాణిజ్యంబు చేయువారును, శూద్రస్త్రీసంగతులు నగుబ్రాహ్మణులు నకకమగు లగుదురు. శిల్పచిత్రలేఖనవైద్యహేమకారవృత్తులవలనబీనించువారును, రాజచిహ్నధారులును, వేతనగ్రాహులును, కూడికారులు నగుబ్రాహ్మణులు నరకగాము లగుచురు. శాస్త్రీక్షంబగున

న్నకంటె సధికంబుగ విధించునట్టియు, సత్కీరూరంబుగ దండించునట్టియు రాజు సరకపతితుం డగును. అతనిప్రజలు లంచగొండులచేతను, బలవంతముగఁ గ్రయవిక్రయంబులు చేయు ధనికులచేతను, దన్మచులచేతను బీడితులగుచుండురు. అన్యాయపరుం డగురాజు ధనంబును బ్రతిగ్రహించుబ్రాహ్మణునకు ఘోరనరకప్రాప్తి యగును. అధర్మముగఁ బ్రజలకడనుండి ధనమును గ్రహించి దానంబులు గావించుతృణుండును స్వగమహారాజుంజ్జ్వలి నరకక్షేత్రంబు ననుభవించును. ప్రజారక్షణవిషయంబునఁ బరాజ్ఞుఁబుం డగురాజు పరదారరతులును, చోరులును, క్రోధాంధులును బోవువాపంబునఁ బడిపోవును. అదండుల దండించినను, దండుల దండింపక విడిచినను రాజు సరకంబు నందును.

ఘృతము, తైలము, అన్నము, పానీయము, మధువు, మాంసము, సుర, ఆననము, గుడము, ఇత్తువు, శర్కర, దధి, మూలఫల, తృణకాష్ఠాదులు, పత్రపుష్పాదులు, ఓషధులు, వాసభాజనచర్మపాదుకాచ్చత్రీశకటాశనాదులు, కమండలువు, సీసము, తగరము, ఇత్తడి, తాగి, శంఖాదిజలవస్తువులు, పాద్యవస్తువులు, గృహోపకరణములు, వివిధంబులగువస్త్రములు మొదలగువాని నవహరించువారు ఘోరనరకమాతలం జాతురు. ఆపగింజంతయైనను బరద్రవ్యమును హరించువారికి విశయబాధ తప్పదు. ఇట్టిపాపములంగావించు మానవులు మరణానంతరంబున యాతనాశరీరంబు దాల్చి యమలోకంబును జేరి యందు వికృతాకాశు లగుయమదూతలచే వివిధంబులగు దారుణ యాతనల ననుభవించుచుండురు. యముఁడు పాపనిరతు లగుదేవతీర్యజ్ఞానవజాతు లన్నింటికని శాసనకర్తయై యున్నాఁడు. అతఁ డనేక విధంబులగు ఘోరశిక్షలచే బావులను దండించుచుండును. నియమ

నంతులగునుహాత్ములు ప్రమాదంబువలనఁ బాపంబు చేసినచోఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు చేసికొనవలయును. అందువలనఁ బాపంబు శాంతింపఁగలదు. అట్టివానియెడల యమునియధికారము చెల్లదు. బహిరంగంబుగఁ బాపంబులు గావించువారికి రాజును, బ్రహ్మక్షంబుగఁ జేయువారికి యముండును శిక్షకులగుచుండురు. ఎట్లయినను బాపము నకు శిక్ష తప్పనది కాదు గావునఁ బాపము చేయువారు తప్పక ప్రాయశ్చిత్తము చేసికొని యెన్నఁడును బాపము నేయకుండవలయును. ఎన్ని కల్పంబులకైనను, దగినయశుభంబు గాకుండఁ బాపము నశింపదు. మరొకాక్కాయంబులచేఁ బాపంబులు చేయువారును, పాపంబుల కుపయోగపడువారును, పాపంబుల నామోదించు వారును దప్పక పాప గతు లగుదురు.

—♦ యమపురవర్జనము ♦—

సర్వజీవులయందును స్త్రీపున్నపుంసక భేదంబులు గల గర్భస్థులును, శిశువులును, బాలురును, తరుణులును, మధ్యములును, వృద్ధులునుగూడఁ జతుర్విధంబు లగుపాపంబులచే నతిభయంకరంబును, ఘోరంబు నగుయనాఁయంబునఁ బ్రవేశించి, శిక్షల ననుభవించుచుండురు. అచ్చట సకలజీవులను చిత్రీకృత్తాదులును, వసిష్ఠాదిమహర్షులును బాపపుణ్యాచిచాతము చేయుచుండురు. యమపురంబును జేతవిప్రాణి యెద్దియును లేదు. ఎట్టికర్మంబున కట్టిఫలం జనుభవనీయంబగును. సుకృతాత్మ లగువారు శుభమార్గంబున యమమండిరంబునకుఁ బూర్వదిక్కుగాఁ బోయెదరు. పాపాత్ములు ఘోరంబగు దక్షిణమార్గమునుండి మెరుబడినాటగువేలయోజనంబు లతిక్రమించి యమాలయంబు చేరుదురు. పుణ్యాత్మలనొకట యమాలయం జంత



దూరము గాదు. పాపాత్ముల కమ్మగ్గము తీవ్రకంటకయుతంబును,  
 కడ్డిమపంకిలంబును, తీక్షణగ్రాశిలాఖండమయంబును, భయంకరంబును  
 దుస్తరంబును, పతనస్థానబహుళంబును, సూచీముఖదర్భచ్ఛంబును,  
 తరువర్వతనంకీర్ణంబును, ప్రతప్తాంగారసంపూర్ణంబును, మఃఖమయం  
 బును నై యుండును. ఒక్కొక్కమాగ్గము విషమగర్జనమన్వితంబును  
 సంతప్తవాలుకామయంబును నై యుండును. ఇంకొకతోవ విశాల  
 శాఖాయుతం బగువేణువనంబుచే నంధకారబంధురమై భయముగొ  
 ల్పుచుండును. ఇట్టిమాగ్గమున నెట్టియవలంబనంబు నుండదు. మఱి  
 యొక్కదాది యిసుపమేకులతో నిండియుండును. ఒక్కచోట దావా  
 గ్నులును, నొకచోట ఉత్తళిలును, మఱియొకచోట మంచుగడ్డలును,  
 వేటొక్కచోట గంతదగ్ధం బగువాలుకారాసులును, నింకొక్కచో  
 డుగ్గంధభూయిష్టజలంబులును, నొకచోట సింహవ్యాఘ్రాదికూరమృ  
 గంబులును, మఱియొకచోట పెద్దపెద్దజలగలును, వేటొకచోట నజ  
 గరంబులును, నొక్కొక్కచోట సర్పవృశ్చికాదివిషజంతువులును, నిం  
 కొక్కచోట మదమాతంగంబులు, నొక్కచోట దీనదంష్ట్రాకలితంబు  
 లగువరాహంబులును, వేటొక్కచోట కతిరశ్మంగంబు లగుమహిషం  
 బులును, బ్రహ్మత్తంబు లగురుప్తంబులును నిండియుండును. కొన్ని  
 యెడల రాద్రీప్రకృతులగు డాకినులును, కళాశవదను లగురాక్షసు  
 లును, నతిఘోరంబు లగువ్యాధులును బీడించుచుండ నతుగవలసి  
 యుండురు. కొన్నియెడల బ్రచరిడవాయువులను, పాపాణవక్షంబును  
 సహింపవలసియుండురు. కొన్నిష్టంబుల వజ్రాఘాతంబులచే వలుదెసల  
 నుండియు వెలువడు దారుణబాణవర్షమునం బడి యుష్ణాపాతాదికల  
 బగు సంగారవర్షంబున దహ్యమాను లగుచు నేడ్చుచుండవలయును.  
 ఒక్కొక్కచోట మహామేఘారవంబులచే శరీరము విస్ఫోటం బగును.

అతినిశితంబు లగుఘోరాయుధంబులవ్వముచే దేహము విభిన్నమై పోవును. అనమయంబునఁ బాపాత్ములు తొరవారిధారలచే సిక్తకళే బరంబులతో నతిదుఃఖితు లగుచుండురు. ఒక్కొక్కచో శీతలనమీరణంబులచే విశుష్కశరీరులై యనేకవిధంబుల రోదనము చేయుచుండురు.

ఈవిధముగా భయంకరయమకింకరులు పాపాత్ము లగుజీవులను భీకరంబుచు, పాథేయరహితంబును, నిరాధారంబును, దుర్గమంబును, శుష్కంబును, సంధికారమయంబును నర్వదుఃఖాకరంబును నగుమాన్సి మునుండి కొనిపోవుచుండురు. మహాబలనంతు లగు యమదూతలు ఏకాకులు, పరాధీనులు, సుహృద్బంధువిహీనులును నగు పాపాత్ముల నాకర్షించి యనేకవిధంబుల బాధపెట్టుచుండురు. అస్పృహజీవులు తమదుష్కృతంబును గలంచుకొని మాటిమాటికి నేప్పుడుండురు. వారి కంతోష్ఠతాలువులు శుష్కంబులై పోవును. వార్యుదరములు తొంద్రాచే దగ్ధంబగుచుండును. యమదూతలుకొందఱిని శృంఖలంబులచే బాదంబుల బంధించియు, గొందఱి నధోముఖంబుచేసి వక్షంబులపై గుద్దియు, గొందఱి కేశవాశంజులఁ ద్రాళ్లచే గట్టియు, గొందఱి సంకుశాఘాతంబులచే విభిన్నలలాటులం గావించియు, గొందఱిని కంటకాంగారమార్గంబుల నడపించియు, గొందఱిని జేతులు విడిదికట్టి జఠరవేశంబులఁ బీడించియు, గొందఱిని సర్వాంగంబులును శృంఖలంబులచే బంధించియు, గొందఱి హస్తద్వయంబును శృంఖలంబులచే నేధించియు, గొందఱి కంఠంబుల పురివెట్టియు గొందఱి నతికష్టంబున నడపించియు, గొందఱి జిహ్వాలయం దంకుశంబుల గుచ్చియు, గొందఱి నాసికంబులఁ బొడిచి తాళ్లు గుచ్చి లాగియు, గొందఱి కపాలోష్ఠంబుల భేదించియు, గొందఱి యుదరంబుల వ్రక్కలు

నేసెయ్యఁ, గొండఱచెవులనులిమియఁ, గొండఱయంగసంధుల విచ్చి  
న్నంబులు గావించియు, మహాసాయకంబులచేఁ గొండఱిని ధేదింది  
యొ వాక్కించి తీసికొనిపోవుచుందురు. జీవు లిట్లు బాధితులై యె  
దును దిక్కుగానక మేప్పుతుఁ జరిభ్రమించుచుందురు. మఱియఁ  
గతినాయధాఘాతంబులచేఁ బూయశోణితంబులం గ్రక్కుకొనుచుఁ  
గ్రిమికిటకాకులచేఁ బీడితు లగుచు తుంగమం బగునమ్మాగ్గంబు నను  
గమించుచుందురు. వారు తుత్తిపాసాతురులై యన్నిజలంబులను,  
ఘర్మసిక్తశరీరులై ఛాయలను శీతిభీతులై యనలంబును వాంఛించు  
చుండురు. ఈవిధముగా దానపరాక్షులులగుకుతాత్ములు దుఃఖంబు  
లనుభవించుచు యమమండిరమునకుఁ గొనిపోఁబడుదురు. దానంబు  
లుగావించువారు పాథేయంబు లభించుటచే నుఖంబుగఁ బ్రయాణం  
బు చేయుదురు.

ఇట్లు సుఖదుఃఖానుభవంబులు గలజీవులను యమకింకరులు  
యచనమ్ముఖంబుంకుఁ గొనిపోవుదురు. అందు పుణ్యాత్ములను ధర్మ  
తాజ అసనాఘ్నిపాద్యామలచే నన్మానించి సాగతం బడిగి ప్రియన  
తవంబులతో “ఓహహత్ములాతా! దివ్యసుఖార్థులై సుకృతంబులు  
గావించినవీరు ధన్యులు. మీరు దివ్యరమణీభోగభూషితం బగునీ  
విమానము నభిరోహించి నర్వకామసమన్వితంబును, విమలంబు నగు  
స్వర్గంబునకు విచ్చేయుఁడు. అచ్చట సుఖభోగంబు లమాభవించి  
యనంతరము మీరేదియైన నల్పంబుగ దుష్కృతంబు చేసెయ్యుచో  
నిచ్చటికి మరల వచ్చి తానిధంబు ననుభవించవచ్చును.” అని యా  
జేషించును. ధర్మాత్ములకు యముండు సౌమ్యదర్శనం జగును. పాపా  
త్ములకు మాత్ర మాతఁడు దంష్ట్రాకరాశవదనంబును, కుటిలభ్రుకు  
టియు, రక్తనయనంబును, ఊర్ధ్వకేశుంబును, ఊర్ధ్వలిష్ఠురితాశయం

తును, అష్టాదశభుజుండును, క్రూరుండును, నీలాంజననిభశరీరుండును, వివిధాయుధ హస్తండును, సర్వదండనమన్వితుండును, మహామహిమాహూఘండును, దీప్తాగ్నిపద్మశలోచనుండును, గర్జమాల్వాంబరభటుండును, మహామేరుసమోన్నతుండును, ప్రళయాంబుదస్థోమండును నై నముద్రీమును శాసముచేయువానివలె, పర్వతమలను గ్రసించువానివలె నిప్పులు గ్రక్కుచున్నవానివలె సతిభయంకరుడై కాననచ్ఛుచుండును. ఆతనిచెంత కాలానలతుల్యం బగుమృత్యువును, నీలాంజనస్నీభండగు కాబుండును, అతిదారుణం బగుకాళరాత్రియు, భయంకరంజులగునానావ్యాధులును, శక్తిశూలాంకుశాదివివిధాయుధధారులును, క్రూరప్రకృతులును, పర్వతాకారులును, మహావీరులు నగునసంఖ్యకింకతులును బరివేష్టించి యుండురు.

పరివారయుతుం డగుప్రేతనాథుని, భీకరాకారం డగుచిక్తాశువుని దర్శించి పకద్రీవ్యాపహారులు, హావయావనగర్జనలు, పర్వత్రైలంపటులు నగుపాపాత్ములు భయప్రకంపితు లగుచుండురు. అట్టివారింగూర్చి ధర్మరాజు తిరస్కరించుచు “మితాకర్మములకుఁ దగిన ఫలములను మీరు గాక మిత్రయేవ్వ రనుభవించుదురు? సర్వకల్యాణం గల్పించుచుచున్నతములను మీరేల చేయవలయును? ఇప్పుడు పతిత పించుటవలన నేమిలాభము? అనుభవించుచు.” అని మందలించును. ఇట్లే బలగర్జనలును పాపాత్ములు నగురాజులను గాంచి యముండు పరిభవనూచకంబుగా “దురాచారులును, ప్రజావిధ్వంసకారులు నగురాజులారా! అస్థిం బగురాజ్యాధికారమువలన ముడించి మీరేల ముష్కరింబు లాచరించితిరి? భోగపకాయములై ప్రజలను బలవంతముగ నేల దంపించితిరి? మీపాపములకుఁ దగినశిక్షల ననుభవించుచు! మీయధికారగౌరవంబునొకటను, మీపుత్రులప్రీతికై

దుఃసుఖ బుద్ధులును మిరియ్యాయముగఁ బ్రవర్తించితిరి. ఆరాజ్యమును, ఆపరివారమును నిష్క్రమింపఁగఁగి యాపరివారమును వలన మీరు సౌఖ్యవీర్యము గావించితిరో యాపరివార మంతయు మీ ముఠా ద్వంజనమైనది. ఇప్పుడు మీరేకాక్షులై నిస్సహాయులై యనుకొనరులచే బంధితులై నిరయంబున జేరి యున్నారు. ఇట మీ పాప ఫలంబుల ననుభవించుచుండ నెట్లు తప్పించుకొనఁగలరు?" అని నిందించును. అప్పుడు రాజు లందఱును దమచేసినగుఱ్ఱతంబులకుఁ బశ్చాత్తప్తు లగుచు నేమియుం జేయఁజాలక వెగచుచుండురు. యమకొండులు వారిని బాంసంబులువట్టుకొని బలవంతముగ గిరిగిరి దిగిప్రితిగిప్రియాకసమున కెగురనైచి క్రిందికిఁ గుదించి వట్టుకొని తప్తశీలాతలంబులఁ బతితులం గావించుదురు. ఆయ్యాఘాతంబులచే వారు జ్వరీకృత సర్వాంగులై రక్తధారలచేఁ దడిసి నిశ్చేష్టులై పడియుండితాయుస్సర్పంబువలనఁ గ్రమ్మితి నచేతనులై నిరయంబునఁ ప్రయాణింపఁ పాపఫలంబుల ననుభవించుచుండురు.

భూమి కథోభాగమున నప్తమతలంబున నొకదానిక్రింద నొకటిగఁ గ్రహారాంధకారమయంబు లగునిరువదియెనిమిదికోట్లనరకంబులు గలవు. ఘోర, సుఘోర, అతిఘోర, మహాఘోర, ఘోరరూప, తలాతల, భయానక, కాళరాత్రి, భయోత్కట, చండ, మహాచండ, చండకోలాహల, ప్రచండతీరనాయక, పద్మ, పద్మావతి, భీష్మ, భీమ, భీమసేనామక, కరాళ, వికరాళ, వజ్ర, త్రికోణ, సంచకోణ, సుదీర్ఘ, పరివర్తల, సప్తభౌమ, అష్టభౌమ, దీప్త, మాయ, యననియిరువదియెనిమిది నామంబులచే నిరువదియెనిమిదికోట్లను వ్యవస్థాతంబు లగుచుండును. మఱియు నీయిరువదియెనిమిదికోట్లలో నొక్కొక్క కోటియం దై దేవీచోప్పన యాతనాస్థానంబులు గలవు.

అందు ఘోర యమకోటియందు రావము, మహారావము, తమము, శతము, ఉష్ణము ననుసంచస్థానంబులు గలవు. ఇట్లే సు ఘోరాదికోటులయందు మహాశిక్ష్ణము, పద్మసంజీవనము, శివము, మహాతమవిరోపము, సులోమము, కంటకము, తీవ్రవేగము, కరాళము, వికరాళము, ప్రకంపనము, మహావక్రము, పక్రము, కాలము, ప్రగర్జనము, సూచీముఖము, సునేమి, ఖాదకము, సుప్రవీడనము, కుంభీపాకము, సుపాకము, క్రోకచము, అంగారతాళి, భవనము, మేవోన్నతము, సుదీర్ఘము, కూటశాల్మలి, ప్రదీప్తము, మహానాదము, ప్రవాహము, సుప్రవాహనము, మేఘము, వృక్షము, శిల్యము, సింహముఖము, వ్యాఘ్రముఖము, గజముఖము, కురు-రాననము, సూకరాననము, అజాననము, మహాననము, వృకాననము, గ్రాహస్యము, మినానాస్యము, సర్పాస్యము, కూర్మాస్యము, వాయునాస్యము, మండూకాస్యము, పూతివక్రము, రజతము, పూతిమృత్తిక, కణఘామము, అగ్నిక్రిమినిచము, అగ్నిఘాసము, ప్రతిష్ఠ, రుధిరాంభము, శ్వభోదనము, లాలాభక్షణము, అత్మభక్షణము, సర్వభక్షణము, సుహారుణము, సంతకము, సువిశాలము, వికటము కటపూతనము, అంబరీషము, కటాహము, వైతరణి, తప్తలోహశేయనము, ఏకపాదము, ప్రపూరణము, అస్థితాళవనము, అస్థిభంగము, సుపూరణము, తిలయంత్రము, అతనీయంత్రము, కూటపాశము, ప్రమర్దనము, మహాచూర్ణము, సుచూర్ణము, తప్తలోహపర్వతము, అంబుధార, యమశపర్వతము, మూత్రవిస్తాశుకృపము, తారకూపము, శీతలము, ముసలోలముఖము, శిలాశకటము, లాంగలము, తాలపత్రము, గహనము మహాశకటమండపము, సమ్మోహము, అస్థిభంగము, మలయము, గుహము, బహుదుఃఖము, మహాదుఃఖము, కశ్యపము, మలము, హా

లాహరిము, విరూపము, స్వరూపము, యమానుగము, ఏకపాదము, త్రిపాదము, తీవ్రము, అవీచి మొదలుగాంగలయాతనాస్థానంబులుగలవు.

పాపాత్ము లీసరకంబులయందు బాధలుపడుచు సరకానలంబున నేగిపోవుచుండురు. లోహంబులు పరిశుద్ధంబులగుటకు అశుభప్రతిష్ఠలంబులు గావలసివచ్చే జీవులు పాపవిముక్తులగుటకు సరకానలంబున విదగ్ధులు గావలయును. పాపజీవులను తత్తత్కృతంబులయిన బంధించి యనుకరించుదురు మహావృక్షకౌళులయందు వ్రేలగట్టి యూచుచుండురు. ఆవేగంబునకు వారు మోచనంబులకొలదిదూరంబున బడిపోయి నిశ్చేతనులగుచుండురు. మఱియు వారిపాదంబులకు నూలు బాగుతల యనుపదిమ్మలను గట్టిపడపించుదురు. జీవులభారముతో నడవజాలక దెబ్బలఁదిమిచు గట్టిగ నేడ్చుటకైన నవకాశము లేక తమ ముష్కరంబులఁ తలంచుకొని పరితిపించుచుండురు. మఱియు ఘోరాకారులగు యమదూతలు నలుదెసలను నిలిచి బాగుగ గాతినయంతుకొనములు, లోహశంఖములు, కంటకములు మొదలగువానితోఁ బొడుచుచు గాయంబులయందు వేగినయవ్వగుండను జల్లుచుండురు. కొందఱిని సకలాంగకములను జీల్చి యవ్వ చల్లి లోహకటాహము నొందు బడవైచి నీరువంగకాయలంబోలి వేచుచుండురు. కొందఱిని అమేధ్యకూపంబులందును, క్రిమికూపంబులందును, మేదోరక్తపూయ పూర్ణంబులగు దొడుపులయందును, బడదోయుదురు. అందు తీవ్ర విషంబులు కలకీర్ములును, లోహతుండంబులుగలకాకులును, భయంకరంబులగుకుక్కలును, తోడేళ్ళును, పులులును వారిని భక్షించుచుండును.

కొందఱిని కఱకునారిసంబులకు గుచ్చి చేపలనుంబోలె దీప్రాగ్నిజ్వాలలయందుఁ బడెనును చేయించుదురు. మహీపకు లగు

పాపాత్ములను తైలయంత్రాంబులఁ బడవైచి సకలాంగకంబులను  
 విప్పిపిప్పిగాఁ జేసి తప్తలోహభాండంబులఁ బడవైచి వండుచుందురు.  
 అసత్యవాదులను జెల్లకు విటిచికట్టి కాల్చిసహదులతో నాలుకలను  
 జీల్చుచుందురు. వారినాలుకలను సాగఁదీసి నూనులతోఁ బొడుచు  
 చుందురు. తల్లిదండ్రులను గురువులను నిందించు వాకినోటిగొండ వజ్ర  
 ముఖంబులగు జలగలను బడవైచి కఱపించుచు, ఆనామమంతయు  
 లవణంబు చల్లుచు, కరఁగించినకాసిని మొగంబునఁ జల్లుచు సశేక  
 విధములఁ బ్రహరించుచుండురు. కొందఱు పాపాత్ములను క్రీమిసంకు  
 లంబులును, అతత్తంబులు నగులోహశాల్మలీవృక్షంబుల నాలింగ  
 నము చేయుతురు. లోహముద్గరంబులతో మోడుదురు. కఱకురంప  
 ములతో దలనుండి పాదములవఱకును గోయుదురు. తమపాపముచూ  
 శ్రమే పోషించుచు దీమల కొక్కమెతుకై నను బెట్టియెఱుంగనిపాపా  
 త్ములు స్వహాంసభోజనమును, స్వరక్తపావమును గావించుచు నరక  
 బాధ అనుభవించుదురు. వారుచెఱకుగానుఁగలలోఁ బీడితు లగుతురు.  
 అనివత్రాననంబునఁ బడి నర్వాంగములును గాయము లగుచుండ యీ  
 స్సపాపాధ అనుభవించుదురు. మఱియు నట్టివారు శూలారోపితు లగు  
 చుదురు. స్వప్నశిరమువలెఁ బాపాత్ములయాతనాశరీరము తెట్టి బాధలం  
 బుచున్నను మృతి నందకుండును.

దండధరకింకరులు కొందఱు పాపాత్ములకండలను గోసివైచి  
 యెముకలను జితుకఁగొట్టి నిరుచ్ఛస్థులం బునరకంబునఁ బడఁవ్రో  
 యుదురు. అచ్చుల జీవులు డోపిరి యాడక బాధనకుఁ బరువార  
 వాలుకావదనంబునరకంబునకుఁ ద్రోయఁబడి నిట్టూర్పులు విడుచు  
 చుందురు.

కారవనంకంబున రోదనము చేయుచు 'వివిధంబు లగుబాధల



ననుభవింపవలయును. మహారావంబున నకలావయవంబులను దప్త  
లోహదండంబులచే జితుకఁగొట్టి కాలినయినుకలో బాటనైచుచుం  
దురు. పరదారరతు లగునరాధములచే నెట్టగఁ గాలినయినువబొమ్మ  
లను గొఁగిలింపజేయుదురు. ఆసమయంబున యమకింకరులు వారిం  
గాంచి “ ఏమి యట్లు పాటిపోయెదరు? ఎట్లును మీకిది తప్పదు. మీ  
చేసినతప్పన కిదియే తగినశిక్ష ” అని పరిహసించుచు మూతలునైచి  
న యినుపబాసలలో వారిని బడవైచి మంటలునెట్టి యుడికింతురు.  
మఱియు రోళ్లలో నైచి లోహదండములచే దంచుచు సంధకూపంబు  
నఁ బడవేయుదురు. భ్రమరంబులచే గఱిపింతురు. క్రిమినిర్భిన్నాం  
గులగువారిని తూరకూపంబులయందు వోయుదురు. మహాబ్వాలా  
నరకంబునఁ బాపాత్ములు తీవ్రాగ్నిచ్ఛ్వాలలచే బరితప్తులగుచు నొ  
క్కచో నిలువఁజాలక యేచ్ఛుచుఁ బరుగులెత్తుచుండురు. అచ్చటఁ  
బాపాత్ములను బాపరజ్జవులచే ముడికట్టలవలెఁ గట్టి లోహమయంబు  
లగు భ్రమరంబులచే గఱిపింతురు. క్రోధాంధులును, దురభిమాను  
లును, దస్కురులు నగుపాపులను కట్టగట్టి భీకరాగ్నిచ్ఛ్వాలయందు పడ  
వైచియు, రజ్జవులచే బంధించి దుర్గంధవంకమధ్యంబునఁ బడఁద్రోసి  
యు, తీవ్రానలంబుచే బచనంబు చేసియు ననేకవిధంబుల బాధింతు  
రు. ఆదుష్కృతులు పాపక్షయం బగువఱకును దప్తకర్మకళితాలలం  
బుల నంటిపెట్టుకొని తూరజలసేచనంబువలన నొడలంతయును మండు  
చుండఁ జావక మరణయాతనలఁ బడుచుండురు. వారియొడలంతటను  
బురుగులు పుట్టి రక్తమాంసములను భక్షించుచుండును. యమకింక  
రులు వారిని రెండుకొండలనడుమఁ బెట్టి వానిచే బలవంతముగ నొ  
క్కింతురు. కాల్చిన యినుపగుండలను బెల్లపుముక్కలవలె వారినోటి  
నిండఁ గుక్కురుడు.

శివాలయంబులను, ఆరామములను, వావీకూపతటాకంబులను  
బాడుచేయువారును, శివమందిరంబులందు లభ్యంగస్త్రీభోగద్యూత  
క్రీడాదులఁ గావించువారును గల్పాంతంబువఱకు నరకంబున మహా  
బాధ అందుచు నిత్యయంత్రంబులచేఁ బీడితులగుచు నరకానలంబున  
నుడికిపోవుచుండుదు. సాధునిండల నాకర్ణించువారిచెవులయందు దండ  
ధరింకరులు కరఁగించినయినుము, రాగి, వెండి, నీనము మొదలగువా  
నిని బోసి నిండించుదు వివిధంబులగునరకయాతనలపాలు గావించు  
చుండురు. మోహముద్ధులై పరస్త్రీలను స్పృశించినవాసాత్ములచేతు  
లలోఁ గాల్చినయిచుకను బోయుదురు. వాతని సకలనరకబాధలను  
బెట్టుదురు. తెల్లివండ్రులను గన్నులెఱ్ఱచేసి చూచువారిని, పరస్త్రీలను  
దురుద్దేశముతోఁ దిలకించువారిని వారికన్నులలోఁ గాల్చినయినుప  
సూదులను గుచ్చి తొరములను గ్రుక్క వివిధమాతనలపాలు గా  
వించుదురు. దేవాగ్నిగురుడనంబులకు నివేదింపక భుజించువారి నాలుక  
లు చీలికలుచేసి మొగంబులఁ జితుకఁగొట్టుదురు. దేవతారామంబుల  
యందలిపుష్పంబులను సుగంధలోభముచే నపహరించువారితలలపై  
నినుపమేకులను నాటి నాసికారంధ్రంబులనిండఁ గారము కూరుదురు.

మహాత్ములను, బురాణపాఠకులను, ధర్మోపదేశకులను, దేవా  
గ్నిగురుడనంబులను, దదృక్షులను, వేదాదిధర్మశాస్త్రంబులను నిందిం  
చువారికంతంబులను, వక్షంబులను, జిహ్వలను, దంతసంధులను, తా  
లువులను, ఓష్ఠంబులను, మస్తకంబులను ద్విశిఖంబులగు తప్తలోహ  
దండంబులచేఁ గాల్చి యాగాయంబులయందు తొరతేవనంబు గావించుచు  
చుచు సకలనరకంబులయందును వివిధమాతనలఁ బెట్టుచుండురు.  
పరద్రవ్యాపహరులును, పూజ్యులగుబ్రాహ్మణులను శివపూజోప  
దేశంబులను శివధర్మగ్రంథములను బాదములచేఁదన్నవారును లోప

దండములచేఁ గాలునేతులు నలంగఁగొట్టఁబడి వివిధనరకయాతనల ననుభవించుచుండుదురు. యమదూతలు శివాయతనంబులయందు మూత్రపురీషముల విసర్జించువారినగావ్యంగంబులను లోహదండంబులచేఁ జూర్ణంబుగఁజేయుచు, నర్వేంద్రియంబులకును డప్పలైలాదులచే మహాతాపము గల్పింతురు. ధనవంతుఁ డయ్యను అబ్ధత్వముచే సకాలము నం దింటికి వచ్చిన యతికి నవమూనించువాఁ డయ్యతిథిపాపంబుల నన్నిటిని తాను పొంది యశుచిశరకంబున నిమగ్నం డగును. వాయు సకుర్కులకు బలిదానంబు సేయకభరించువాడు నతఃకంబునఁ గట్టుగట్టులచే నాహతు లగుచు వదనంబులు క్రిమిపూర్ణంబు లగుచుండ నుగ్రజంతువులచేతను, లోహతుండంబులగు వాయుసంబులచేతను వివిధరీతుల బాధితు లగుచుందురు.

యమమూర్తినోధకంబులను, శ్యామ, శబలానామకంబులు నగుకుర్కులంబులకు బలిదానము చేయుచున్నాను. అవి దీనిని బరిగ్రహించుఁగాక' అనుమంత్రముతోఁ గుర్కురబలినిగావింపవలయును. మతియుఁ బంద్రోవారుణవాయవ్యయామ్యవైశ్యతంబు లగువాయుసంబులు నాయర్పించు నీబలిని గ్రహించుఁగాక' అనుమంత్రముతో వాయుసబలి నర్పింపవలయును. శ్రద్ధతో శివపూజావిధిపూర్వకంబుగ హోమంబుచేసి శివమంత్రంబులతో బలిదానంబు చేయువారు యమ దర్శనంబు లేకుండ స్వర్గంబును జేరఁగలరు. కావునఁ బ్రతిదినంబును జందనాదీనువాసితం బగుచతుష్కణమండలమాను నిర్మించి యీశానకోణంబున ధన్వంతరిని బూర్వదేశంబున నిండ్రుని, దక్షిణంబున, యముని చిత్తగణంబులను, పశ్చిమంబున వరుణుని, మరలఁ బూర్వంబున నర్యముని, ధాతను, విధాతను, ద్వారపాలకులను, గుర్కులంబులను, గుర్కురవతిని నుద్దేశించి భూతలంబుల బలిదానంబు చేయువాడు

దేవపితృమూనపులచేతను, భూతప్రేతగుహ్యకుంచేతను, పక్షిశ్రీమీతి  
కంబులచేతను, సంరక్షితులగుచున్నాడు. స్వాహా, స్వోహా, వషట్కా-  
రంబులును, బలియు ధేనువునకు స్తనచతుష్టయంబై యుండును. అందు  
స్వాహాకారరూపం బగుస్తనంబును దేవతలును, స్వోహాకారరూపస్తనం  
బును బిత్తగణంబులును, వషట్కారరూపస్తనంబును భూతేశ్వరగణం  
బులును, బలిరూపస్తనంబును, మూనపులును సర్వదా పానము చేయు  
చుండురు. అట్టిధేనువును శ్రద్ధాపూర్వకంబుగఁ బూజించుమూనపుఁ  
డన్నితుల్యుం డగుతేజస్వి యగుచున్నాడు. ధేనువును బరిత్యజించిన  
గృహస్థుం డంధకారనిమగ్నుం డగును. కావున దేవాదుల నుద్దేశించి  
బలిదానంబును గావించి తుషార్తుం డగునతిథికోటకు సరిక్షించి యుం  
డవలయును.

అతిభోజనం బగునంతకులోపల సతిథి యేతెంచునేని యథా  
శక్తినుతమాన్నిపానీయంబులతో నాతని బరిత్యపుం గావించవలయు  
ను. అతిథి నితాశుఁడై యెవ్వనిగృహంబునుండి మరలిపోవునో యా  
తఁ డాగృహస్థునకుఁ దనపాపంబుల నిచ్చి యాతనిసకలపుణ్యంబుల  
నపవారించి పోవును. అతిథినిదృపుం గావించక లోభముచేఁ ద్యజించి  
తాను భుజించువాఁడు శృంఖలాబద్ధుండై సరకఁబున వివిధమూతినల  
ననుభవించును. యమదూత లాతనిమాంసమును దిలమాత్రాశకలం  
బులుగఁ జేసి యాతనిచే భుజింపఁజేసి యాతనిరుధింబులు బానము  
చేయింతురు. ఆపాపాత్ముఁడు తుష్టిపాపార్తుండై క్రమంబుగ నవస  
న్నుం డగుచుండును. వాపాత్ముల కీవిధముగా ఘోరనరకయాతన  
లగుచుండును. తుద్బాధాతిరేకంబున భక్ష్యవస్తువులందు రుచిలా  
భంబు నందనట్లే మహాపావులగువారికి న్వల్పుచుకృతభోగంబులు సం  
తుష్టిం గూర్పఁజాలవు. ధనవంతుం డగువాఁడు పవానంబులు చేసి

యు నన్నాభావబాధ నందనట్లే యధికసుకృతంబు గలవాఁడు స్వల్ప  
సరికఁజూతిన ననుభవించుచుండియు లక్ష్యము చేయకుండును. పా  
పంబులచే నజాగ్రహతంబు లగునర్హతంబులవలె మానవులు భిద్య  
మాను లగుచుండుదు.

—♦ ధర్మవిశేషనిరూపణము. ♦—

జేదశ్యాచునకు సనత్కుమారుండు మఱియు నిట్లు చెప్పందొ  
డంగెను. ఓనంయమిందాగ్రి! శుభాశుభకర్మంబులకు ఫలభోగం బవ  
శ్యముగఁ గాక మానదు. పుణ్యకర్మలును, సామ్యచిత్తులును, దయా  
పరులును భయంకరమగుయమమార్గమును సుఖంబుగఁ దరింపఁగలకు.  
చర్మవామకలను, కాష్ఠపాదుకలను దానము చేయువాకు సులక్షణం  
బగునశ్యము నధిరోహించియు, ఛత్రిదానము చేయువారు ఛత్రిము  
లం దాల్చియు, వాహనదానముం జేయువారు శిబికల నధిష్ఠించియు  
సుఖగమనంబు చేయుదురు. శయ్యాసనదాతలును, అతామప్రతిష్ఠాపకు  
లును, వృక్షారోపకులును యమపురంబునకు సుఖంబుగఁ బోవుదురు.  
పుష్పోన్యాసంబుల నిర్మించువారు పుష్పకారూఢులై విహరించుచుం  
దురు. దేవాలయములు, యత్యాశ్రమములు, అనాథశరణాలయము  
లు నిర్మించువారు యమనగరంబున దివ్యమందిరాభ్యంతరములఁ గీగ్గి  
డించుచుందురు. దేవాగ్నిగురుజనంబులను, దల్లిదండ్రులను బూజిం  
చువారు పూజ్యమానులై సుఖప్రయోజనంబు చేయుదురు. దీపదా  
తలు నలుదెసలను బ్రకాశింపఁజేసికొనుచుఁ బోవుదురు. నిరాశ్రయుల  
కాశ్రయం బిచ్చువా రేబాధయును లేకుండి ననుగమింతురు. గురు  
శుశ్రూషలం గావించుపుణ్యులు విశ్రాంతసుఖంబు ననుభవించుచు  
స్వర్గము నారోహింతురు. రోగార్తుల కౌషధంబుల నిచ్చువారు సుఖం

బుగఁ బయనంబు సాగింతురు. గోదానంబులు చేయవారు సర్వకా  
మపరిపూర్ణులై పరిక్రమింతురు. అన్నపానీయదాతలు పరితృప్తిం గాం  
చుచు యమమార్గము నుత్తరింతురు. పాదోదకదానము చేయువాఁ  
కామార్గ మంతయుఁ జల్లగా నుండును. బ్రాహ్మణపాదములను దైలా  
దులచే నుద్దించువారు తురగారూఢులై పోవుదురు. పాదశోచము,  
అభ్యంగము, దీపము, అన్నము, ఆశ్రయము వీనిని వానము చేయు  
వారు యమసమీపంబునకుఁ బోవువారు గారు. హేమరత్నాదిదా  
తలు దుర్గమస్థానంబుల నుల్లఘించి పోవుదురు. రావ్యవృషదాతలు  
దివ్యతానంబుల నధిరోహించియు, భూదానంబు చేయవారు సకల  
భీష్టంబుల నందుచును బయనంబు చేయదురు. ఈరీతిగా వానములు  
చేయవారు సుఖంబుగ యమమార్గమును దరించి స్వర్గంబు చేరి వివి  
ధభోగంబుల ననుభవించుచుండుదురు.

అన్నమువలనఁ దన గ్రామంజే సంతృప్తి కలుగుటవలనను, అన్న  
ము సకలజీవులకును బ్రీయంబును, బుద్ధివృద్ధికరంబు నగుటవలనను  
సకలదానంబులకంటెను నన్నదానమే శ్రేష్ఠమైనది. దానంబులయందు  
అన్నపానీయంబులతోఁ దుల్యంబు లగునవి యేవియును లేవు. అన్న  
మునుండియే సకలజీవులును జనించినవి. అది లేకయున్నచో నన్ని  
యును నశింపంగలవు. అన్నమువలననే తక్తము, వన, మాంసము,  
శుక్రమును వర్ధిల్లుచుండును. ఆశుక్రమే జీవోత్పత్తికిఁ గారణ మైనది.  
కావున నీజగం బంతయు నన్నమయం బగుచున్నది. క్షుధార్తం దగు  
వానికి హేమరత్నములు, గుఱ్ఱములు, నేమఁగులు, ప్రకృందనవని  
తాదిభోగములు, సకలవస్తువులు నొసంగినను దృష్టి కలుగనేరదు.  
గర్భములు, పుట్టుచున్నవారు, బాలకులు, మధ్యములు, వృద్ధులు, దేవ  
తలు, దానవులు, మానవులు, సకలజీవులునుగూడ నన్నమునే వాం

భించుచుందురు. ఆకలితో యన్నితోగములకంటెను భీకరమైనది. అట్టి వ్యాధి యన్నంబను నౌషధమువలన నశించుచున్నది. ఆకలివంటి జాఘాకరమగుతోగ మేదియును లేదు. ఆకలితో సమాన మగుతోగమును, నిరాహార్యత్వముతో సమాన మగుసుఖమును, కోరికముతో సమానమగుశత్రుత్వమును లోకమునఁ దెంచునులేవు. సకలజీవులును శుభానలముచేఁ బరితప్తులై మరణించుచుందురు. అన్నదాతయే పౌరాణిక ప్రాణముల నిచ్చువాఁడు సర్వమును దానముచేసినపుణ్యుఁడగుచున్నాఁడు. అందుచేతనే యన్నదాతకు సకలదానఫలంబులును లభింపఁగలవు. అన్నదానముచేఁ బరితృప్తినందినవారు చేసినపుణ్యము లో నగముభాగ మాయన్నదాతకు లభించుచున్నది. తీర్థభవనంబుల యందునుగల ధనకనకవస్తువాహనమణీవైభవాది మహాభోగంబులన్నియు నన్నదానదాతల కిహవరలోకంబులు రెండిటియందును లభించుచున్నవి. ధర్మము, అర్థము, కామము, మోక్షము అనుపురుషార్థములను బడయుటకు దేహమే ప్రధానోపాయమై యున్నది. అన్నము సాక్షాత్ప్రజాపతివృహపమును, విష్ణుస్వరూపమును శివస్వరూపమునై యున్నది. కావున నన్నదానంబుతో సరియగుదానములు భూతభవిష్యత్కాలంబులయం దెంచును లేవు.

జలము మూడులోకంబులకును జీవనమును, బవిత్రంబును, నమృతతృప్త్యంబును, దివ్యంబును, సకలరసంబుల కాధారంబు నై యున్నది. ఎంతటిమహాపాపంబులు గావించిన వారైనను అన్నదానంబు వలనఁ బాపవిముక్తులై స్వర్గావాసు లగుదురు. అన్నము, జలము, గోవు, వస్త్రము, శయ్య, ఛత్రము, ఆసనము, పాదుక మొదలగువస్తువులదానములు ప్రేతలోకంబున సుప్రశస్తంబులు, ఈదానంబులు చేసి

సమాప్తము విమానాదూర్ధ్వై ధర్మపురంబు ననుగమింతుడు. కావున  
నవశ్యముగ ధర్మాచరణంబు గావించవలయును.

తపంబువలన స్వర్గము, యశము, ఆయువు, పౌహర్షము,  
భోగము, జ్ఞానము, విజ్ఞానము, ఆరోగ్యము, రూపము, సౌభాగ్యము,  
సార్వకాలికసుఖము ననువీనినన్నిటిని బడయవచ్చును. తపోమస్థానం  
బుచేయనివారు సవాతనం బగుశివలోకంబును కేరజాలను, దూరంబు  
లును, మరారాధ్యంబులును, సుదూరంబులును, దురతికృమంబులు  
నగునవి యన్నియును దపంబుచే సాధ్యము లగుచున్నవి. తపంబునకు  
మించిన దేదియును లేదు. మానావలంబనంబువలన లోకమాన్యత్వం  
బుసిద్ధించును. కానమువలన భోగంబును, బ్రహ్మచర్యంబువలన  
దీర్ఘాయువును, అహింసవలన బలరూపంబులును, శివమంత్రగ్రహణం  
బువలన సత్కులజన్మంబును, ఫలమూలభోజనంబువలన రాజ్యం  
బును, బన్ధుభోజనంబువలన స్వర్గంబును, శుద్ధజలసానంబువలన స్వస్థి  
బును, సమృద్ధసానంబును, గురుశుశ్రూక్షవలన విద్యయు, నిత్యశ్రద్ధ  
వలన సంతతియు, కాకదీక్షవలన గోసమృద్ధియు, తృణభోజనంబువలన  
స్వర్గంబును, త్రికాలస్నానంబువలన శ్రీలాభమును, వాయుధక్షణం  
బువలన యజ్ఞఫలంబును, సంధ్యావ్యయంబువలన స్నానము చేసి శివ  
మంత్రమును జపించుటవలన సామర్థ్యంబును, మానావలంబనముచే  
రాజ్యంబును, నిరాహారంబుచే స్వర్గంబును లభించును. మఱియుఁగూ  
తయనంబుచే గృహశత్రులాలాభంబును, చీరవల్కలధారణంబుచే వస్త్రా  
భరణంబులును, షపోయాగనిష్ఠలచే శత్రుయాదినకలభోగప్రాప్తియు  
నగును. అగ్నిప్రవేశంబువలన బ్రహ్మలోకగమనంబును, మధుకాడి  
తసానక్రినుండి యింద్రియంబుల మరలింతుటచే సౌభాగ్యంబును,  
అమిషత్యాగంబుచే సంతానంబున కాయవ్యయంబును, మోక్షోదయా



త్వరంబున నిద్రింపకుండుటచే నాధివత్వంబును, సిద్ధించును. సత్యవా  
దంబువలన దేవతాప్రీతియు, దానంబుచే గీర్తియు, అహింసవలన  
నారోగ్యంబును, బ్రాహ్మణశుశ్రూషచే రాజ్యంబును బ్రాహ్మణత్వం  
బును, జలదానంబుచే గామభోగత్వప్రియు, సర్వభూతప్రియత్వంబుచే  
సర్వదుఃఖవిముక్తియు, దేవపూజనంబున రాజ్యంబును, దివ్యరూపం  
బును, దీవజానంబుచే సూక్ష్మదృష్టియు, పుస్తకాదిదానముచే స్మృతి  
శక్తియు, గంధమాత్యాదిదానంబుచే గీర్తియు, కేశశ్మశ్రుధారణం  
బున సంతతియు, ద్వాదశశత్రుపహసయజ్ఞ దీక్షచే పీఠప్రసంగంబగు  
స్థానమునుమించిన స్థానమును, కన్యాదానతీర్థోపహసంబులచే సుత్రమ  
స్వర్గంబును, ఫలపుష్పప్రదానముచే జలసభయశూన్యంబగు మర్క్తి  
ప్రస్థానంబును లభింపఁగలవు.

సువర్ణశృంగవిభూషితంబులగు వేయిగోవులను దానముచేయఁ  
వాడు పుణ్యమును, దేవలోకసుఖంబునుగాంచు నని మునులు చెప్పు  
దురు. స్వర్ణశృంగంబులు గలకపిలధేనువును వత్సంబుతోఁగూడ దాన  
ముచేయువాడు గోకరీరమునం జెన్నిరోమంబులుండునో యన్నిశుభ  
ఫలంబుల నందఁగలడు. వాడు తమకుఁజమునందు సప్తపురుషాంతరం  
బులవఱకును దరింపఁజేయుదురు. కాంచనశృంగయంతంబును, బహు  
మూల్యవసనాచ్ఛాదితంబును, నగులilధేనువును భూరిషక్షిణాకలితం  
బుగ దానము చేయువాడు వసులోకంబున ముఖభోగంబు లనుభవిం  
తురు. గోదానము ఘోరాంధకారమయంబగునరకకూపంబునఁ బడి  
పోవుచున్నమానవుని మహాసముద్రమును దరింపఁజేయు నోడవలెనే  
యుద్ధరింపఁగలడు.

బ్రాహ్మవిధిచే గన్యదానంబును, భూదానమును మఱియు  
నితరదానంబులును గావించువారికి స్వర్గము లభించును. స్వాధ్యాయ

కరుండును, ఉత్తమప్రవర్తకుండును, గుణశిధియు నగుబ్రాహ్మణునకు  
సర్వోపకరణసమన్వితం బగుగృహమును దానముచేయువా రక్షయం  
బులగుస్వర్గభోగము అనుభవించుచుండురు. గోష్ఠపాశ్వబాతలకు వసు  
లోకంబును, రజతాదిదాతలకు స్వర్గంబును, సువర్ణదాతలకుఁ దమన్న  
తస్థానంబును లభించును. ఛత్రదానంబుచే దివ్యమణిరంజులును,  
పాదుకాదానంబున వాహనంబులును, వస్త్రదానంబునసుతాపంబును,  
చందనదానంబున సుగంధశరీరంబును లభించును. ఫలపుష్పసమన్వి  
తం బగువృక్షమును దానము చేయుటవలన సౌభాగ్యవతియును సతీ  
లాభంబును, ధనకవకాదిసంపన్నంబగుగృహలాభంబును గలుగును.  
భక్ష్యములు, అన్నదానములు, రసంబులును దానము చేయువారు  
వివిధరససమృద్ధిం గాంతురు. ఆశ్రయాచ్ఛాదనదానంబులవలన సకల  
రసప్రాప్తి యగును. మాతాచందనానులేపనస్నానజలదానంబులచే  
రోగశూన్యులును, రూపవంతులు, రాజతుల్యులు నగుదురు. ధాన్య  
యంతంబును, బాకగృహసంపన్నంబును, పవిత్రంబును, తమోయంబు  
ను, బహువస్త్రపూర్ణంబునగు గృహమును దానముచేయువారు సర్వో  
త్కృష్టభవనలాభముం గాంతురు. సుగంధమయంబును, దివిత్రాప్తర  
ణసమన్వితంబు నగుశయ్యను దానముచేయువాఁకి కవీయర్షింబుగ  
రూపవతియుఁ బుత్రప్రసవిణియు, మనోహరిణియును భార్యలభించును.

వివత్కలంబున సభయప్రదానంబును, అనుగ్రహంబును,  
తృప్తార్తులకుఁ గావలసిన జలదానంబును సుత్రమంబులు. గోభూహి  
రణ్యదానంబు లతిపవిత్రంబులును సరకనిస్తారకంబులు నై యుండును.  
ఈదానంబులు గావించుదాతలు సకలపాపవిముక్తు లగుదురు. ఆభీష్టం  
బులగు సకలవస్తువులును సమృద్ధంబులై యింట మోడవలయు నని  
జాఁచించువారు తమకుఁ బ్రియంబు లగువస్తువులను సత్పాత్రులకు

దానము చేయవలయును. పరశ్రియకారియై, ప్రియవస్తుదానంబు చేయు వాఁడెహలోకంబునఁ బ్రియవస్తులాభముం గాంచుటే కాక పరలోకంబున సర్వభూతప్రియుండై యుండును. దరిద్రుండు వ్రాస్థించుచున్నను మురభిమానంబుచే యథాశక్తిని సాహాయ్యంబుచేయనివాఁడు స్పృశంసుం డగుచున్నాఁడు. ఆపన్నుండును, శతణాగతండు సగుదరిండును శత్రుండైనను నాతనియెడల ననుగ్రహంబు చూపువాఁడు పుణ్యపు కుటుంబని మునులు నిర్దేశించి యున్నారు. వృత్తిహీనులై సిగ్గుపడుచు తూచించుచున్న దరిద్రులకు దానము చేయువానితో సమానుఁ డగు నుత్తమపురుషుం డెవ్వఁడును లేడు.

ఏదేవతయందైనను, ఏమానవునియందైనను నల్పత్వము వారోపింపనిమహాత్ములును, నిత్యసత్యవంతులును, న్యాయలబ్ధోపజీవులును, విద్యాభిషిక్తులును, వ్రతస్నాతులును, ఆధ్యాత్మజ్ఞానచింతకులును, గూఢస్వాధ్యాయతపోనిరతులును, ప్రళంసితవ్రతులును, స్వదార నిరతులును, కాంతులును, యథాశక్తిచే దానము చేయువారును, మతాగన్మృతినేత్రులును, యజ్ఞానుష్ఠానపరులును, నగుబ్రాహ్మణులు, నాచార్యులును, బురోహితులును బూజనీయులు. ఇట్టిధర్మతత్పరులను బుత్తులవలెఁ జాలింపవలయును. స్వధర్మపరులగుగృహస్థులు మంగళాకాంక్షులై తమకక్తికొలఁది న్యాయార్జితం బగువిత్తంబు సొసరి యుత్తమబ్రాహ్మణులను బూజింపవలయును. దత్తనంబు లభించినప్పుడు బ్రాహ్మణులంగూర్చి తల్లికి నమస్కరించినట్లు నమస్కరింపవలయును. పతంబ నాశ్రయించియుండుట నతులకు ననాతసధర్మమై పట్లే సంపాదతారకు లగుపురోహితుల ననుసరించుట యజమానులకు ధర్మమై యున్నది. నద్బుద్ధు లగుకుత్రియులకు బ్రాహ్మణులకంటె నితరగతి లేదు. కావున వాకు పవిత్రా దానాచ్చాదనభోజనాదులచే

బ్రాహ్మణయెడల భక్తిప్రదర్శనముం గావించుచుండవలయును.

పూర్వము క్షత్రియులు బ్రాహ్మణులకును, వైశ్యులు క్షత్రియులకును, శూద్రులు వైశ్యులకును బరిచారకులై యుండిరి. మృదుస్య భావులును, సత్యశీలురును, సత్యధర్మపాలకులును, గోపముకలిగినచో విషసర్పసదృశులు నగుబ్రాహ్మణులను సర్వవా పూజించుచుండవలయును. విద్యచేగాని, వయస్సుచేగాని బ్రాహ్మణునకు శ్రేష్ఠత్వంబు గలుగదు. సదాచారసంపన్నుం డగు బ్రాహ్మణుడే యుత్తముడు. యాచకునికంటె సయాచకునకు దానము చేయుటవలననే యధిక శ్రేయోలాభం బగును. దారిద్ర్యనిమగ్నుం డయ్యును ధృతిమంతుండు యాచింపనివాఁ డధీదుం డగుయాచకునికంటె శ్రేష్ఠుం డగుచు న్నాడు. ఆర్జవపరుం డగుక్షత్రియుండును, ధృతిమంతుండును శుచియు నగుబ్రాహ్మణుండును శ్రేష్ఠులు. ధైర్యశీలుండును సంతోష్టుండు నగుభూసురుండు దేవతలకుఁగూడఁ బ్రియుండు గాఁగలడు.

యాచించుచున్న బ్రాహ్మణునియందు వ్యభిచారిభావము గోచరించుచుండును. యాచకులు బందిపోటుదొంగలవలె సకలజీవులకు నుద్వేగముం గూర్చుచుందురు. యాచకుడు ప్రార్థించునమయాంబు సమరణయాతన నశుభవించుచుండును. ఇష్టము లేక బలవంతముగ దానముచేయుదాతకూడ నట్టికేళమునే గాంచుచుండును. శ్రీధ్ధాపూర్వకంబుగ దానము చేయువాఁడే యాత్మోద్ధరణంబుచేసికొనఁగలడు. యాచకున కేదియో కొంచె మిచ్చుటమాత్రమే దానము గాదు. అర్థించినదాని నిచ్చుటయే యుత్తమకాత మగుచున్నది. ధనాభావముచే గ్రేళముల ననుభవించుచుండియు యాచింపకుండువారే దానమునకుఁ బాత్రులు. భస్మాచ్ఛాపితంబు లగునగ్నికణంబులవలె నట్టి బ్రాహ్మణు లేకాజరాజ్యమునందు వసించుచుండుకో యాకాశ వాం

ప్రభావమువలనఁ దరింపఁగలఁడు. అట్టిజ్ఞానవిజ్ఞానతపోబలసంపన్నులగు బ్రాహ్మణులను నిత్యమును బూజింపవలయును. అట్టి కూఠతపస్వులకు బహువిధవస్తుప్రదానంబు గావించినచోఁ బ్రాతస్సాయంకాలములయం దగ్నిహోత్రంబు చేసినఫలంబు లభించును.

విద్యాసంతులును, వేదవ్రాతులును, అవ్యయాపత్యజీవులును, కూఠస్వాధ్యాయతపోనిరతులును, విఖ్యాతవ్రాతులు నగు బ్రాహ్మణుల నాహ్వానించి సోపకరిణం బగుగృహంబును దానదాసీజనసహితంబుగ దానము చేయవలయును. కర్షకులు మేఘునికొఱ కెదురు చూచుచున్నట్లు బ్రాహ్మణు లెవ్వనిదానముకొఱకుఁ బ్రీతిఁజేయుచుండురో యాతఁడు దేవతలచే ననుగమ్యమానుండై స్వంబునకుఁ బోఁగలఁడు. క్షత్రియు లెవ్వడును యుద్ధాదిభయంకరకృత్యంబులఁ గావించుచుండురు గావున వారు తమవివ్రతకొఱకు యజ్ఞదానాదిసత్కర్మంబు లాచరించుచుండవలయును. సాధువులు పాపాత్ము లగునరపతులకడ నేదియును బ్రీతిగ్రహింపఁజాలరు. అట్టిసరపతులు శ్రద్ధాయుక్తులై ప్రీతిదినంబును దానంబులు చేయుటవలనఁ బరిశుద్ధు లగుదురు. సర్వజ్ఞానవిశారదులును, వేదవిద్యాసంపన్నులును, సదాచారులును, తపోనిరతులు నగు బ్రాహ్మణులను, మిత్రులను, సాధువులను వివిధవస్తుప్రదానంబులచే సంతుష్టులం గావింపవలయును.

ధేనువులు, వృషభములు, అన్నము, ఛత్రములు, చర్మపాదుకలు, ఆశ్వయుతంబు లగు వాహనములు, గృహములు, శేయ్యలు, మొదలగువానిదానంబులు మహాఫలజనకంబులు. వీనివలన సకలపాపంబులును నశింపఁగలవు. దరిదురిం దగువానిని జూచి యనన్యాపడఁ గూడదు. ఆతఁడు నిరాధాతుం డని గ్రహించి కూఠముగను, బ్రతాశముగను దానము చేయవలయును. భృత్యవర్గమును, బ్రజలను

బుతులవలెఁ బరిచాలించువానికి బ్రాహ్మణులవలన యెఱిగిజేయులాభం బగును. రాజు పగరపాలకులవలన లంచములను గ్రహించి వారిచేఁ బ్రజలను బరిచాలింపజేయుచున్నచో నాతఁడు మహాపాప ఫలంబు లనుభవించును. రాజు ప్రజలనుండి న్యాయమార్గంబునఁ గరగ్రహణంబు చేయుచు సమాహితచిత్తంబున యజ్ఞాది సత్కర్మంబు లాచరించుచున్నచో సాధువు లాతని గీర్తించుచుండురు. మహాసముద్రము తనలోనినకలవస్తువులను బయటఁ బడవైచునట్లే భూరిదక్షిణల నొసంగుచు యజ్ఞంబుల నాచరించుప్రభుండు సంపన్నుండును, గీర్తిమంతుండును గాఁగలఁడు.

బాలకులు, వృద్ధులు, అంధులు, వీడితులు మొదలగువాఁడనఁ జూచు నరపాలుండు సంరిక్షించుచుండవలయును. భూపాలుం డెన్నఁడును భూగర్భస్థం బగునితరులధనంబును, అదత్తం బగుపదులద్రవ్యంబును హరింపంజనను. కృపణులగువాఁడనెవఁడైన మహిమతియపహరించినచో నాతనిరాజ్యమును, సత్కర్మంబులవలనం గలుగుఫలంబును నశించిపోవును. బాలునిచేతనున్న దుష్కర్మమువలెనే కృపణునికడ నున్నధనము తనకును బదులకునుగూడ భోగ్యంబు గాకపోవును. ఏ రాజు రాజ్యంబున విత్వాంసులగుబ్రాహ్మణులు క్షుత్ప్రేడితులై యవసన్నులగుచుండురో యాతనిరాజ్యమును జీవితమునుగూడ నిందనీయము లై నవి. శివవచనానుసారంబుగ నట్టిభూపాలుండు మనుష్యపదవాచ్యుండు గానేరఁడు. ఆతనిరాజ్యమును రాజ్యముగాదు. ఆరాజుతోఁగూడ నారాజ్యము నశింపఁగలదు. కాముకులగుపన్యులచే నే రాజురాజ్యంబున నాకోరింపుచున్నవతిపుత్రాదులయెదుట రమణీయములు బలవంతముగ నాకోరింపఁబడుదురో యాభూపాలుండు జీవన్మృతునికంటెను నధమాధముఁ డగుచున్నాఁడు. తక్షణభరణంబుల

యెడఁ బరాజ్ఞులుండును, ప్రజాద్రోహ్యులైనాశకుండును, అనాతయు, గ్రో  
యుండు నగునరవతిని బ్రజలందఱును బలవంతముగ నెలింగజేయుదు  
రు. 'నేను మీకు రక్షకుఁడను.' అని వాద్దానము చేసి సింహాసనాసీ  
నుఁడగుప్రభువు స్వవచనవ్యాఘాతముగఁ బ్రవర్తించినచోఁ బ్రజలా  
తనికి వినాశంబు గూర్చక మానరు. ధర్మశాసనాభావంబుచేఁ బ్రజలు  
విశ్వంఖలులై చేసినపాపంబులయందు చతుర్థాంశము రాజనుభవంప  
వలయు నని మామతము. ఆపాపఫలంబునం దగ్ధభాగము రాజనకు  
ఘటిల్లు నని కొందఱుమునులు నిర్దేశించి యున్నారు. సురక్షితులగు  
ప్రజలుచేసిన పుణ్యంబులందు చతుర్థాంశము రాజనకుఁ జెందఁగలదు.

— • అన్నదానవిధి. • —

గుణవంతుండును, దానప్రియుండు నగుభూపాలుం డెట్టిదానం  
బులఁ గావంపవలయునో యాసతీయవలయు నని వేదవ్యాసుండు ప్ర  
శ్నించుటయు ననత్కుమారుండిట్లు చెప్పందొడంగెను. మునీంద్రా!  
శ్రేష్ఠులగుమహర్షులును, దేవతలునుగూడ లోకతంత్రమును బాగుగ  
గ్రహించి యన్నమునే విశేషముగఁ బ్రశంసించి యున్నారు. అన్న  
మునందే సంపదలును బ్రతిష్ఠితంబై యున్నది. కావున నన్నదానమే  
సర్వోత్తమంబైనదని సాధుజనులయద్దేశము. కానితో సమానంబు  
అగుదానంబు లెన్నియును లేవు. అన్నమే యావిశ్వమునంతను ధరిం  
చి యున్నది. అన్నము బలము నొచ్చుచున్నది. సకలజీవులకును బ్రా  
ణము అన్నమువలననే నిలుచుచున్నది. కావున నాత్మశ్రేయంబు నా  
కాంక్షించువాడు తామును నమకుటుంబమును పాదపడియైన మహా  
త్ములగుభిక్షువులకు నన్నదానంబు చేయవలయును. యుధార్తుల కన్న  
దానంబు చేయువాడు పరలోకోపకారంబగు పుణ్యవిధిసంచయంబు

చేసినవా రగుచున్నారు. ఐశ్వర్యకాముం డగువాఁడు యథాకాలన మాగతుండును, శ్రీమాతురుండును, పాంథుండును నగునతిథి నన్నచా నాదులచే నర్చింపవలయును. శీలవంశుండును, నిర్మలత్వరుండు నగు మానవుండు యాచకునియెడలఁ గోపంబు లేక యన్నదానంబు చేసి యిహపరసుఖంబుల నందును. భిక్షాత్థియై వచ్చినయతిథికి నభిక్షందింప నక్కఱలేదు. అతని నేవిధముగను దిరస్కరింపకుండుటయే చాఱును. నేనుమాటలేల—అకలిచేఁ బరితపించుచున్నచోడాలునికై శను,కుక్క కై నను నన్నదానంబు చేసినచో నిష్ఫలంబు గానేరదు.

శ్రాంతిండును, అపరిచితుండు నగుపథికునకు ముఖకరంబుగ నన్నదానము చేయువాఁడు మహానంపన్నుం డగును. దేశపితృగణం బులను, బ్రాహ్మణులను, అతిథులను అన్నదానంబుచేఁ బరిశ్రమింపఁ గావించువారు మహాపుణ్యఫలంబులం గాంచఁగలరు. మహాపాతిష్ఠా నను తుభార్యుల నన్నదానము గావించి పాపవిముక్తుండగును. బ్రాహ్మ ణునకుఁ జేసినదాన మక్షయం బగును. శూద్రునకు దానముచేసినను మహాఫలంబు లభించును. సకలవర్ణంబులకును నన్నదానంబు చేయుట విశేషఫలప్రదం బగుచున్నది. అన్నార్థియై వచ్చినయతిథిగోత్రము, శాఖ, సామ్యధ్యాయము, దేశము వీనింగూర్చి యేమియుఁ బ్రశ్నింపకుం డఁగనే యన్నదానము చేయవలయును.

అన్నదానము చేయువారికి న్నగ్నభోకంబున నివసించుటకు నర్హా భీష్టదాయకంబులును, సకలభోగసమన్వితంబులు నగురమణీయమండి రములు నిర్మింపఁబడి యుండును. అవి యన్నియును బుష్పఫలౌఠ్యాన సమన్వితంబులై యుండును. హేమవికారంబులగు దోదపులుసు, నిర్మలజలపూర్ణంబు లగుకూపదీర్ఘికలును, గభీరనినదంబులును, మాక్తి కమయంబులు నగుమూంబులును, నమృద్ధంబులగుభోజ్యవస్తువులును,



ఉత్తమవనంబులును, అలంకారములును, క్షీరనదులును, అన్నపర్వతంబులును, శుభ్రసౌధంబులును, కనకశయ్యలును మొదలుగాగల సకలవైభవంబులును వారికి గరగతంబులై యుండును. కావున నన్నపానంబు చేయుట పరమధర్మము. శ్రాద్ధకాలంబున నీయన్నపానప్రాశస్త్యముం గూర్చి భక్తిపూర్వకంబుగ నాకర్ణించినచో శ్రాద్ధీయాన్నమును పితృగణంబులు పరిగ్రహించి సంతృప్తులగుదురు.

—♦ పానీయాదిదానపరిశంస. ♦—

జలదానమును సర్వోత్తమం బైనది గావున వాపీకూపతటాకాదినిర్మాణంబు గావింపవలయును. పాపాత్ముం డైనను బోకసుఖార్థమై జలాశయమును బ్రతిష్ఠించినచో దనపాపమునం దర్థభాగము నుండి విముక్తుండగును. జలాశయంబులయందు గోబ్రాహ్మణసాధుగణంబులును, సకలజీవులునుగూడ జలపానంబు చేసి సుఖింతురు గావున వానిని నిర్మించువారివంశమునం దందఱును బాపవిముక్తులగుదురు. వేసవికాలంబులయందు జలస్థానంబుల నడ్డుపెట్టక సకలజీవోపయోగకరంబులుగ విడుచువారి కెన్నడు నెట్టికష్టంబులును గలుగవు.

తటాకనిర్మాతలు త్రిభువనంబులయందును బూజ్యులై సూర్యదేవునితో మైత్రీం గాంచి సూర్యలోకంబుఁ జేరి యందు సుఖభోగంబులను శాశ్వతకీర్తిని గాంచగలరు. ఉత్తమక్షేత్రంబున విశాలంబగు తటాకమును ద్రవిష్టించువారికి ధర్మార్థకామంబు లనుత్థివర్గఫలంబులును లభించును. చతుర్విధప్రాణుల నుద్దేశించియుఁ దటాకోత్పిన్ననంబు గావింపవలయును. తటాకనిర్మాతలు కీర్తనంపన్ను లగుదురు. దేవమానవులును, నర్పంబులును, రాక్షసులును, స్థావరంబులును మొదలుగాగలప్రాణులన్నియును జలాశయముల నాశ్రయించి యుండును.

ను. వర్షాకాలమునందుమాత్రేమే జలంబులు నిలిచియుండు చోట  
పును త్రోవ్వించువారుగూడ నగ్నిహోత్రీఫలలాభంబు నందఁగల రని  
మహాత్ములు చెప్పుదురు. శరత్కాలంబువఱకు నుదకపూర్ణంబు లగు  
తటాకంబులు నిర్మించువారు సహస్రగోదాసఫలంబు గాంతురు.  
వానియందు హేమంతకాలంబువఱకును జలమున్నచో దాతలకు స్వర్ణ  
దాసఫలంబును, శిశిరకాలంబువఱకు నిలిచియున్నచో యజ్ఞానుష్ఠానఫ  
లంబును, నసంతకాలవర్యంతము నున్నచో సతిరాత్రయజ్ఞఫలంబును,  
గ్రీష్మకాలంబువఱకునుగూడ నిలిచియున్నచో నశ్వమేధయాగఫలం  
బును లభింపఁగలదు.

వివిధంబులగు ఫలవృక్షాదులతోఁ దోటలను వేయించువారు  
తమవంశమునం దతీతులగుపితృగణంబులను, అనాగతు లగుపుత్రీ  
పౌత్రాదులను నుద్ధరింపఁగలరు గావునఁ బుణ్యార్థు లగువారు వన  
ప్రతిష్ఠలను గావింపవలయును. అందు నాటబడినవృక్షంబు లన్ని  
యు నారోపకునకుఁ బుత్రీతుల్యంబులై పరలోకగతికి సాధనంబు లగు  
చున్నవి. ఆవృక్షములు పుష్పంబులచే దేవతలను, ఫలంబులచే బిత్త  
గణంబులను, ఛాయలచే నతిథిగణంబులను బూజించి తేనియించుచుం  
డును. మఱియు వానిపుష్పఫలాదులచే మానవాది సకలజీవులును  
సంతుష్టులగుచుండురు. కిన్నెరులు, ఉరగులు, రాక్షసులు, దేవతలు,  
గంధర్వులు, మానవులు, మహర్షులునుగూడ వృక్షంబుల నాశ్రయిం  
చియుండురు. ఇహపరలోకంబులయందు వృక్షంబులు పుత్రీతుల్యం  
బులని ధర్మశాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. జలాశయప్రతిష్ఠాపకమును,  
వృక్షారోపకులును, యజ్ఞానుష్ఠాపకులును, సత్యవాదులు నగువాడికి  
స్వర్గమృతి లేదు.

సత్యమే పరమబ్రహ్మంబున, శ్రేష్ఠంబగుతత్వంబున, ఆసాధా

రణంబగు యజ్ఞంబును, అద్వితీయం బగువిద్యయు సగుచున్నది. సత్యము వేదంబులయందు జాగరితమై యుండును. సత్యమే పరమ పదము. తపము, యజ్ఞము, పుణ్యము, దేవర్షి పితృగణపూజనము, నైదికధర్మసమూహము, విద్య యనునవి యన్నియును సత్యమునందే ప్రతిష్ఠితములై యున్నవి. యజ్ఞము, దానము, మంత్రము, దేవి యగునరస్వతి, ప్రతాపరణము ఓంకారమునుగూడ సత్యస్వరూపములే యగుచున్నవి. సత్యప్రభావముచేతనే వాయువు గమనాగమనంబులఁ గావించుచుండును; సూర్యుఁడు ప్రకాశించుచుండును; అగ్ని దహించుచుండును; స్వర్ణముగూడ సత్యప్రభావముచేతనే సుస్థిరమై యుండును. సత్యవాదులకుఁ జతుర్వేదధర్మపాలనమును, సర్వతీర్థాపగాహ పమును గావించినపుణ్యఫలము లభించుచున్నది. సహస్రాశ్వమేధ ఫలంబును, సత్యఫలంబును దలయందుంచి తూచినచో సత్యము వలెనే గౌరవం బధికమై నట్లు వలలు సూపఁగలదు. సత్యమువలన దేవర్షి పితృగణంబులు ప్రీతు లగుదురు. సత్యమే పరమధర్మంబును, బరమపదంబును, బరబ్రహ్మము నని మునులు నిర్దేశించి యున్నారు. కావున నెల్లరును సర్వదా సత్యవాదులు గావలయును. సత్యనిరతులగు మునులు దుష్కరతపస్సిన్లులై నలుడెసల సన్నరోగణంబులు పరివేష్టించియుండ దివ్యవిమానాహూఢులై స్వర్గలోకంబున విహరించుచుందురు. సత్యవచనంబు సర్వోత్తమంబైనది. సత్యముకంటె శ్రేష్ఠధర్మం బేదియును లేదు. అగాధంబును, దీర్ఘస్వరూపంబును, నిర్మలంబునగుసత్యహృదంబునఁ గావించిన న్నామమై యుత్తమన్నాన మగుచున్నది. ఆత్మాత్మంబైనను, బ్రాహ్మం బైనను, పురీతాత్మంబైనను మిథ్యావచనంబులు వలకనివారు స్వర్గిగాము లగుదురు. వేదమక్షయశ్రంబును నిత్యంబును బ్రాహ్మశాస్త్రములై

యుండును. అట్టిబ్రాహ్మణులు సత్యవాదులు గాకున్నచో నిస్తేజా  
లగుదురు. కావున సత్త్వాచరణం బవశ్యక తవ్యము.

మునివరేణ్య! సర్వకామాక్షసాధకంబును, బ్రాహ్మణులకుఁ  
గూడ దుర్భరంబును సగుతపోధ్యాయముంగూర్చి చెప్పుచున్నాను  
వినుము. తపమే శ్రేష్ఠమైనది. దానివలన మహాఫలలాభం బగును.  
తపోనిరతులగువారు దేవతలతోఁ బ్రేమాదవిహారంబులు చేయుచుం  
దురు. తపంబువలననే స్వర్గంబును, యశంబును, ముక్తియుఁ, బరమ  
బ్రహ్మలాభంబును గలుగును. జ్ఞానము, విజ్ఞానము, సంపత్తి, సాధా  
గ్యము, సౌందర్యము మొదలగునఖిలాభీష్టంబులును దహస్రభావముచే  
సిద్ధింపఁగలవు. తపంబు సేయనివారు బ్రహ్మలోకంబును జేరఁజాలరు.  
ఇహాపరలోకంబులు రెంటియందును మానవుఁకుఁ గోరినకోరిక  
లన్నియును దపోబలంబున లభింపఁగలవు. సుకాపాసరతులును, పత  
దారాసక్తులును, బ్రహ్మహంతకులును, విమాతృగాములును గూడఁ  
దపోబలంబుచేఁ బాపవిముక్తు లగుదురు. స్థాణుం డగునశ్వేత్వీరుండు  
ను, సనాతనుం డగువిష్ణుదేవుండును, బ్రహ్మయు, హుతాశనుండును,  
మహేంద్రుండును గూడఁ దపోనిష్ఠులే. ఊర్ధ్వరేతస్కులగు నెనుబది  
యాఱువేలమందిమునులును దపోబలంబుచేతనే స్వర్గలోకంబున దేవ  
తాసహతులై సుఖభోగంబు లనుభవించుచుందురు. తపంబుచే రా  
జ్యలాభం బగును. సురేశ్వరుం డగునింద్రుండు తపఃప్రభావముచేత  
నే సకలదేవతాపరిపాలనమును, వృత్రాసురసంహారమును గావింపఁగలి  
గెను. లోకహితనిరతు లగుసూర్యచంద్రసక్షత్రగ్రహంబులు తపశ్శక్తి  
చేతనే ప్రకాశించుచున్నవి. తపంబుచే సిద్ధింపనిసుఖం బేదియును  
లేదు. తపఃప్రభావముచే సకలాభీష్టంబులును లభించు నని వేదవిదు  
లగుమునులు చెప్పుదురు. ఫలమూలంబుల భుజించుచు ఫలంబున

మహాతిపంబు గావించువానికి సకలసంపదలును, సకలసుఖభోగంబులును సిద్ధింపఁగలవు.

సూర్యచంద్రులు లేకుండుటచే లోక మంధకారమయ్యెనట్లే శాస్త్రపురాణావివీహీనం బగుజగం బజ్జానమయ్యెనోపును. నిత్యజ్ఞానమయిండును, దబోనిరతుండు నగుగురుండు జ్ఞానప్రబోధమువలనను, శాస్త్రావదేశమువలనను శిష్యుని నిరయంబునుండి యుద్ధరించును గావున నెల్లవిధంబుల గురుండు పూజనీయుండై యున్నాఁడు. అందఱికంటెను బురాణజ్ఞుం డగుభ్రాహ్మణుఁడు దానపాత్రులలో నుత్తముఁడు. అతఁడు మానవులు నరకపతితులు గాకుండఁ బురాణవతనాదులచే నుద్ధరింపఁగలఁడు. ధనధాన్యహిరణ్యవననాడులను సత్పాత్రులకు దానముచేయువారి కుత్తమగతులు సిద్ధించును. గోవులు, రథములు, మహిషములు, గజములు, సజ్జితాశ్వములు మొదలగువాని సుత్తములకు దానముచేయువారశ్వమేధఫలంబు గాంచఁగలరు. ఫలవంతమగుభూమిని సత్పాత్రునకు దానముచేయువారు తమవంశమునఁ బదితరములపూర్వపురుషులను, బదితరములభావిపురుషులను దరింపఁజేయఁగలరు. వారెల్లరును దివ్యవిమానానూఢులై శివలోకగమనంబు గావించురు. దేవతలు పురాణవతనమువలన సంతృప్తులైనట్లు యజ్ఞానుష్ఠానము, దేవమందిరముల నాటకాభినయము, ఉపహరినీవేదనను, పూజ మొదలగువానివలన సంతసంతృప్తి నందరు. విష్ణుమందిరంబునఁగాని, శివమందిరంబునఁగాని, బ్రహ్మమందిరంబునఁగాని ధర్మగ్రంథపఠనంబు గావించువాఁడు రాజసూయాశ్వమేధయాగఫలంబు నందును. పురాణేతిహాసపఠనాదులవలనఁ బుణ్యంబును, సకలాభీష్టసిద్ధియు నంది యంతంబున సూర్యలోకంబును భేదించి బ్రహ్మలోకంబును జేరి యందు శతకల్పంబులవఱకును సుఖభోగంబు లనుభవించి కృ

మృత భూమండలంబున మహారాజులై జనింపఁగలరు. దేవమందిరంబునఁ బురాణపఠనంబు చేయుటవలన సహస్రాశ్వమేధయాగఫలంబు లభించును. భగవానుం డగుమహేశ్వరునిమందిరంబునఁ బురాణేతిహాసాదులఁ బఠించుచుండవలయును. శివునకై నను, ఇతరదేవతలకై నను బురాణపఠనముకంటెఁ బ్రీతికరం బగునతి యేదియును లేదు.

—♦ ధర్మసంహితాశ్రీవణమాహాత్మ్యము. ♦—

ఇత్యుద్ధంబునఁ బురాణజ్ఞులగుమునులచేఁ బ్రశంసించఁబడిన యొకయితిహాసంబు గలదు. ఒకానొకప్పుడు బ్రహ్మపుత్రునిమను, దేవర్షియు నగు ననత్కుమారుండు సత్యలోకంబున కరిగి సకలలోకపితామహుండగు బ్రహ్మదేవుని సందర్శించి నమస్కరించి తానెఱింగిన యొకవిచిత్రచరిత్రముం గూర్చి యిట్లు చెప్పం దొడంగెను. దేవా! నేనొకప్పుడు ధర్మరాజును సందర్శింప నుద్దేశించి వైవస్వతసగరంబున కుం బోయి యందు డక్షిణేశ్వరుం గాంచి భక్తికారవపురస్కరంబుగ స్తోత్రంబు చేసి యథావిధిగ నారాధించుటయు నాతండు సంతృప్తుడై మధురపియవాక్యంబులచే నన్నాదరించి యుచితపీఠంబున నాసీనుం గావించి కుశలప్రశ్నంబు చేయుచుండెను. నేనును సుఖాననంబున నుపవసించి పరమానందమున నాతనితో సంభాషించుచుంటిని. ఇంతలో నొకయద్భుతసంఘటనము తటస్థించెను.

ఆసమయంబున నొకమహాపురుషుండు వైడూర్యమయవేదియు తంబును, మణిముక్తాలంకృతంబును, రత్నకింకణీజాలశోభితంబును, గాంచననిర్మితంబు నగునొకదివ్యవిమానము సభిరోహించి యచ్చటి కేతెంచెను. ఆపురుషునిఁ గాంచినంతనే ధర్మరాజు తనసంహాసనము నుండి చటాలున లేచి ససంభ్రమంబుగ నెదురేగి యాతని దోడతె

చ్చి యహ్వానంబున నాసీనుం గావించి 'ఓధర్మదర్శి! నీప్రయాణము నుఖకరంబుగ జరగినదిగద! నీదర్శనంబువలన నేనతిప్రీతుండనైతిని. నీవు కొంతకాలము నుఖంబుగ నాచేత నుండుము. అనంతరము బ్రహ్మవాసంబునకుఁ జోయెదవుగాక!' అని చెప్పచుండఁగనే మరల నట్టివిఘ్నమునే యధిరోహించి యింకొకపురుషుఁ డచ్చటి కేతెంచెను. నైవన్యతం జాతనిగూడ జుంపటివానివలెనే సన్మానించి సగౌరవంబుగఁ దోడ్పెట్టి పూజించి కుశలప్రశ్నంబు గావించెను.

ఇట్లు యమధర్మరాజు స్వయముగా వారినిబూజించుటంగాంచి నేను మిగుల విస్మయావిప్లవాదయుండనై యాదండధరునద్దేశించి 'మహాత్మా! నీయొద్దకు మొదట వచ్చినయాపురుషుం డెట్టిసత్కర్మంబులాచరించుటచే నీవాతనియెడలఁ బ్రసన్నుండనై యిట్లాడరించి పూజించితివి? ఈవిషయంబునునన్తరంబుగ విశవలయుననినేనుమిగులఁ గుతూహలపడుచున్నాఁడను. ధర్మరాజవగునీచే స్వయముగ నీతనిఁ బూజించుటం గాంచి దీనికిఁ గలకారణము దెలిసికొనవలయుననుకోరిక నన్ను వేగిరపెట్టుచున్నది. మఱియు నీరెండవపురుషునిగూడ నీవిట్లే యచ్చించితివి. అందువలన నిమ్మహాపురుషులిరువురునుగూడఁ బుణ్యాత్ములై యుండురు. త్రిమూర్తులచేతను సర్వదా పూజితుండవగు నీవుగూడ నీయరువురను సమానముగఁ బూజించితివి. వీరి పూర్వపుణ్యమే దీనికిఁ గారణమై యుండును. మహాత్ముండవగునీచే సన్మానితులు గాఁదగిన యీపుణ్యపురుషుల పవిత్రచరిత్రములను గర్ణరసాయనంబుగ నాకు వినిపింపవలయునని ప్రార్థించుటయు యముండిట్లు చెప్పఁ దోడంగెను.

భూమండలంబున వైదిశనామకంబగు ప్రఖ్యాతనగరంబుగలదు. నున్నప్పుడుం డగుధరాపాలుం డనుభూవరుం డాపట్టణమును బరిపాలిం

చుచుండెను. పూర్వముకప్పుచు పార్వతీదేవి తనయనుచరులతో నొక్క  
నియెడలఁ గోపించి : ఓరీ ! నీవు నా.యానతికి వ్యతిరేకముగ సంచరిం  
చుచు నానాధునకుఁ జరకాంతాసమాగమముం గూర్చుచుంటివి.  
నీవీదుష్కర్మంబునకు ఫలంబుగా ద్వాదశవర్షంబులు సృగాలంబవై  
యుందువుగాక !' అని శపించెను. ఆభృత్యుం డెప్పుడు దుఃఖితుండై  
యనేకవిధంబుల నతిదీనంబుగఁ బ్రార్థించుటయుఁ గఠనాలయ యగు  
నదైవి ప్రశన్నయై : వేల్చివలీలితస్తానదులసంగమస్థలంబున నీకు శాపా  
వసానంబు గాఁగలదు.' అని యనుగ్రహించెను.

ఆసీవకుం డాక్షణంబుననే భగవతిశాపానుసారంబుగ భూలో  
కంబున జంబుకమై పుట్టి యందందు శరిభ్రమించుచు శాపమోక్షణ  
కాలంబునకుఁ బూర్వోక్తం బగుపవిత్రతీర్థంబును జేరి యనశనవృత్త  
దీక్షం గైకొని ప్రాణత్యాగంబు నావించి యంతలోనే దివ్యతూపముం  
బాల్చి దివ్యవిమానము నధిరోపించి మరల శివభోకంబునకుం బో  
యెను. ఆనమయంబున ధరాపాలుం డనుతా జాక్షేత్రంబునందుండి  
యాయదృశ్యవ్యాపార్శ మంతయుం గాంచి యానందనిమగ్నుండై  
యాసృగాల మట్లు పరమవదించినపవిత్రప్రదేశమునందు దేవమందిర  
మును నిర్మాణంబు చేయించి యందు మహాదేవుని దివ్యలింగమును  
బ్రతిష్ఠించి మఱియు సకలదేవతలను స్థాపించి విధివిధానంబునఁ బూ  
జాదికంబులు చేయించుచుఁ బూజాకాలములయందు నిత్యమును  
బోయి సందర్శించుచుండెను.

మఱియు నమృతహారాజు సర్వోపకరణసంపూర్ణం బగునమృతహా  
దేనాయతనంబునఁ బురాణేతిహాసజ్జలగు బ్రహ్మణులను నిరంతరమును  
బూజించుచు నొక్కనాఁడు, విద్వాంసుండును, మహామునియుఁ, బు



రాజుండును, వాచకుండు నగుపౌరాణికునిఁ బురాణంబుతోఁగూడ ఘోషతోవచారంబులచేఁ బూజించి వినయావసతుండై మధురప్రియభాషణంబులతోఁ, ఓబ్రాహ్మణోత్తమా! ఈదివ్యస్థలంబున నేనీశివాలయంబును బ్రతిష్ఠించి యుంటిని. ఇందు బ్రాహ్మణాదిచతుర్వర్ణంబులవారును బురాణశ్రవణంబునకుఁ గుతూహలపడుచున్నారు. నీవు నూఱు నిష్కంబులయుత్తమవృత్తిని గ్రహించి యొకవత్సరంబువఱకును బురాణవఠనంబు గావింపవలయును. పిమ్మట నాత్మశ్రేయంబుకొఱకు నీకింకను ధనదానంబు గావింపఁగలను.' అని ప్రార్థించెను. ఆబ్రాహ్మణుం డందులకు సంప్రీతుండై యాదేవాలయంబున కరుదెంచిన వారందఱికిని బురాణశ్రవణభాగ్యమును గల్పించుచుండెను.

ఈవిధముగా నాఱుమాసములు గడచెను, ఆయునిశ్చేషం బగుటయు ధరాపాలుండు కాలధర్మము నొందెను. అతని దనహాకంబునకుఁ జేర్చుకొనుటకై మహాదేవుం డీదివ్యవిమానమును నాచెంతకుఁ బంపించెను. దీనిని నేనీతనికిఁ బంపితిని. పుణ్యాఖ్యానశ్రవణం బనుసత్కర్మంబువలన నీతని కిట్టిఫలంబు లభించినది. దేవతలు గంధపుష్పబలి హిరణ్యవస్త్రగ్రామనగరాదిదానంబులఁ గావించుటకంటెఁ బురాణశ్రవణంబు గావించుటవలననే యధికసంప్రీతు లగుదురు. ఓమునిసత్తమా! పురాణేతిహాసశ్రవణంబువలన నేనెట్లు ప్రీతుండ నగుదునో యట్టిప్రీతి నర్పకామికంబు లగుశ్రాద్ధాదులచేఁగూడ నాకుఁ గలుగ నేరదు. కన్యాశ్రాద్ధము నాకతిప్రియమైనది. అయినను దానియందుఁ గూడఁ బురాణశ్రవణమువలనం గలుగునంతటియధికప్రీతి యుదయింపదు. వేయిమాట లేల? పురాణశ్రవణంబుకంటె నాకధికప్రియంబగునది యేదియును లేదు.

తరువాత నచ్చిన యీరెండవపురుషుండుగూడ నాపట్టణము

నందే నివసించుచుండెను. ఈతఁ డొకనాఁడు సత్సంస్కృతశంబున నాశి  
వాలయంబునకుం బోయిభక్తిశ్రద్ధలతోఁ బురాణవతసంబు నాకర్ణించి  
మహాత్ముం డగుపౌరాణికునకుఁ బ్రకటితమస్కారంబు, లాచరించి  
యొకస్వర్ణమాషము నాతనికి దానంబు గావించెను. తోభవశంబున  
సీతఁడు తనజీవితమునం దింతకంటె మఱి యేయితరదానమును జేసి  
యుండలేదు. సత్పాత్రమునందు నివేదించిన యాస్వల్పదానఫలంబు  
వలననే యీతనికి బ్రహ్మలోకావాసము సిద్ధించినది. ఈతఁడపౌరా  
ణికుని సన్మానించి నత్కరించుటకంటె నితరసుకృతంబులేవియును జేసి  
నవాఁడు గాఁడు. ఆసత్కర్మఫలంబువలననే యీతఁడు నాకుఁగూడఁ  
బూజావాత్రుం డయ్యెను. శ్రద్ధాభక్తులతోఁ జౌరాణికులఁ బూజించు  
వారికి నన్నను, బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులను నారాధించినఫలంబు  
లభింపఁగలదు. శ్రద్ధకాలంబులయందు రుచ్యభక్త్యంబులచేఁ బురా  
ణవాచకుని సంతృప్తుం గావించుటవలన దేవమానముచే నైదువత్స  
రములు నన్నారాధించిన పుణ్యము సిద్ధించును. పౌరాణికునకు భోజ  
నంబు పెట్టి ధనసత్కారంబు చేయువారియెడల రెండువందలవత్సరం  
బులవఱకు సకలదేవతలును బ్రీతులై యుందురు. పౌరాణికుఁడు  
త్రిమూర్తులయు, సకలదేవతలయు సత్యతత్త్వమును బోధించి మాన  
వుల కాస్తిక్యబుద్ధిని జేకూర్చుచుండును. కావున నాతనిఁ బ్రీతుం  
గావించినచో సకలదేవతలును సంతృప్తు లగుదురు. ధర్మమును సాధిం  
చుకొఱకే త్రిమూర్తులను సూర్యచంద్రాదిగ్రహంబులను బూజించు  
చుందురు. స్నానము, పూజ, జపము, హోమము, వేదాధ్యయనము  
శౌచము, అహింసావ్రతము, ఉపవాసము, ధైర్యము, మోనము,  
ఇంద్రియనిగ్రహము, శాస్త్రజ్ఞానము, ఆత్మజ్ఞానము, సత్యము, అక్రో  
ధము, దానము, క్షమ, దయ, దమము, వాపీకూపతటాక దేవప్రసా

బాదినిశ్శాణము, కృచ్ఛ్రము, చాంద్రాయణము, యజ్ఞము, తీర్థసేవ  
సము, వానప్రస్థాద్యాశ్రమస్వీకారము మొదలగు సత్కర్మంబు లన్ని  
యును ధర్మసాధనంబుకొఱకే యని మహాత్ములు చెప్పుదురు. ధర్మ  
మువలననే యర్థకామమోక్షంబులును, ఇహపరలోకంబులయందు సక  
లసుఖంబులును లభింపఁగలవు. పాపకర్మంబులవలనఁ గేవలదుఃఖ  
ప్రాప్తియే యగుచుండును. కావున సుఖము ధర్మమయము. అట్టి  
ధర్మము సాత్వికము, రాజసము, తామసము నని త్రివిధంబుల విరా  
జిల్లుచుండును. సిద్ధమనిగణంబుల నిష్కాముకం బగుతపము సాత్విక  
ధర్మము. ఫలోద్దిష్టం బగు దేవతాదుల సత్కర్మము రాజసధర్మము.  
హింసావికంబు లగునసత్ఫలంబుల నుద్దేశించి దానవాదులు గావించు  
తపము తామసధర్మము. ఓమునిపుంగవా! నీకిప్పుడు సకలకర్మంబు  
లనుగూర్చియు సంక్షేపముగ నెఱింగించితిని. సత్పలోద్దేశముచేఁ  
బూర్వోక్తం బగు పౌరాణికపూజనంబును, బురాణశ్రవణంబును  
గావించువా రింక నెట్టితపంబును చేయనక్కఱలేదు. అని యమధర్మ  
రాజు నన్నుగూర్చి ప్రబోధించెను.

ఓదేవజేవా! వనజాసనా! నేనాయురుపురుమహాపురుషులచరిత్ర  
మును ధర్మరాజువలన విని యటనుండియే నీసన్ముఖంబున కేతెంచితి  
ని. ఆవై నవ్వతుండు దెలిసినధర్మమునందలి సత్యాశ్రయములను నీవే  
నిర్దేశింపవలయును. ఆవివయంబును నీవలనఁగూడఁ దెలిసికొనవల  
యు నని కుతూహల వడుచున్నాను. అని సనత్కుమారుండు ప్రార్థి  
చుటయుఁ జతుర్ముఖుం డిట్లని యానతీయందొడంగెను.

వత్సా! నీవుసంవృద్ధులైన యాయురుపురుగుగూడఁ బుణ్యపురు  
షులు. వారిదర్శనము లభించుటవలన నీవుగూడ సనమానపుణ్యాత్ముం

జ తై తిది. ఎల్లవిషయంబులయందును బ్రత్యక్షపర్యయగు ధర్మరాజు  
చెప్పినవచనంబులు సత్యము తై నవి. ఆతనిభాషణంబు తెన్నటికి నస  
త్యంబులు గానేరవు. లోకపూజితం బగునాపంచమముఖంబునుండి  
పురాణములు బహిర్గతంబులై నలుదెసలను బరివ్యాప్తంబు తై నవి.  
చతుర్వేదములును, వేదాంగములునుగూడఁ బురాణంబులవలె నాకం  
తటిప్రియంబులు గావు. ఎల్లదును భక్తిశ్రీధ్వజతోఁ బౌరాణికునకు  
వృత్తిదానంబు గల్పింపవలయును. పురాణశ్రీవణంబు చేయువారికిఁ  
బరమగతిలాభం బగును. పురాణేతిహాసంబులు ధర్మార్థకామమోక్ష  
ఫలంబులను విస్తృతముగ నిర్దేశింపఁగలవు. వానిమూలముననే వేద  
మును విస్తరింపఁజేయవలయును. వేదార్థమును సంపూర్ణముగ విస్తరిం  
పఁజేయఁజాలని యల్పజ్ఞుఁడగు పౌరాణికునిం గాంచి ప్రహరభయం  
బున వేదములు సంకుచితము లగుచుండును. వేదములు గూఢార్థయు  
తంబు లగుటచేఁ దదర్థబోధకంబుకొఱకు నేనిపురాణములను సృష్టించి  
తిని. పురాణపఠనంబును, భక్తితోఁ బురాణశ్రీవణంబును బరమపద  
కారణంబులు. పౌరాణికునకు దక్షిణాదానంబు చేయుటవలనఁ జరమ  
బ్రహ్మప్రాప్తి యగును. సత్పాత్రుదానమువలన నిట్టిమహాఫలంబు  
సిద్ధించుననుటలో నాశ్చర్య మేమున్నది? తీర్థంబులలోఁ గేదారంబును  
ప్రతీతంబులలో మహాప్రతీతంబును, బర్వతంబులలో మేరువును, బహు  
లలో గరుడుండును, సదులలో గంగయు, దేవతలలో మహాదేవుం  
డును బోలి సత్పాత్రులందఱిలోనను పౌరాణికుఁడు క్షేణ్యం ఁ డగుచు  
న్నాఁడు. కావునఁ బురాణవాచకుని భక్తిపూర్వకంబుగఁ బూజించు  
వాఁడువిశ్వము సంతను బూజించినవాఁ డగుచున్నాఁడు.

అని బ్రహ్మదేవుండు ప్రబోధించుటయు సంతకమునాకుండు  
“ఆహా! పురాణశ్రీవణముం గావించుమానవుడే ధన్యుఁడు! పౌరా

ణికునిబూజించి శక్తికొలది దానంబు చేయు సత్కర్మదే పుణ్యపురుషుడు!' అని వ్రశంసించెను. పద్మసంభవుండును నాతినివచనంబుల సంగీకరించి ప్రతిదినంబును దేవదేవుండగుశంకరునిమందితంబునఁ బురాణశ్రవణంబు చేయించువాఁడును బరమపదప్రాప్తుండగు నని యానతిచ్చెను.



# 1000 రూపాయలకు మించిన ఫలితము

మీరు కవితార్థమును, పండితులను, విమర్శకులను, సకలకాస్త్రపారంగతులను, సంతోషచితులను, భాగవతోత్సాహులను కాదలచియెడల, శ్రీలక్ష్మణాచార్యులను, పద్మినీ, చిత్రినీ, హాసినీ, శంఖినీ, మున్నగు శ్రీకాకుళలక్షణములను, శ్రీలక్ష్మణవశిష్టమొనట, శకునపథతి, సూక్ష్మపథతి, ఆచారపథతి, పాశుపత్యతపథతి, మున్నగు వేలకొలది విషయములు తెలిసికొనగోరునెడల, మీ శ్రీలక్ష్మణ పరిభక్తి, భర్తృసేవ పతి, వ్రతాధర్మములు, శకుపోషణము, శ్రీవిద్య మొదలగునవి కావలయునని కోరునెడల మీజీడ్డలకు బాల్యమునండియే పుంసంహారము లన్నియు దెలిపి తెలిపిగలవారినిగా జేయమొనరునెడల శ్రీ పీరికాపుర మహారాజ పరిపోషితులగు దాసరి లక్ష్మణ కవిగారిచే 14 సంవత్సరములనుండి మహాశ్రమ కోర్కె సమకూర్చబడిన

## వరనరత్నాకరము

అను మహాగ్రంథమును

కొని తెలివితీర చదివి జన్మమును సార్థకము చేసికొనుడు.

ఇందు నన్నయభట్టు మొదలు, కంఠ వీరేశలింగముపంతులుగారివఱకు గల కవిరాజుల ప్రబంధరాజముల యందలి సమ సుందర వాంశములయందును, నీతిశ్లోకగారభక్తి వైరాగాద్విది సుందర్యములయందును గల పద్యరత్నములు చాటుపద్యములు, సమ స్థాయి, బంధకవిత్యములు, చమత్కారశ్లోకగారపద్యరత్నములును, వేలకొలది యేర్పూర్చబడినవి. ఈగ్రంథము కల్పవృక్షమునందలియు దీని విజయమునంతయు చెప్పలేక నుగాదనియు ఇది ప్రతియింట నుండవలసిన గ్రంథ మనియు దీనివలన అంభరి లోకము తిరియింపజాలుననియు మెడ్రాసు ప్రెస్ ప్రింట్ చేసిన పండితాగ్రేసరులెల్లరును శ్రీ వేదము వేంకటరాయకాశ్రీగారు, వావిలికొలను ముప్పారావుగారు, జయంతి రామయ్యపంతులుగారు, కాశీనాథుని, కాశీశర్మారావుపంతులుగారు, కె. వి. లక్ష్మణరావుగారు, మానవల్లి రామకృష్ణకవిగారు, వేటూరి ప్రభాకరకాశ్రీగారు, పురాణపండ్ల మల్లయ్యకాశ్రీగారు, కూచి నరసింహముగారు, చిలకమర్రి లక్ష్మీనరసింహముగారు, ఇంటంట వేంకటరాయసాంఖ్యాయశర్మగారు, మేడపల్లి వేంకటసుబ్బాచార్యులుగారు, వేంకటసాంబశివస్వామిస్వామి, శేనాద్వైతమణిస్వామి, శాయ్యాద్వైత మహారాధ్యులుగారు, గంపలనూడేశ్వర సుమారాధ్యులుగారు, వెలికాని లచ్చారావుగారు,

# వరనరత్నాకరము

మఠి పెగడ భుజంగ రావు బసాదరు గారు, నడవకుటి వీరరాజు పంతులు గారు, ఓలేటి వేంకటరామ శాస్త్రి గారు, శ్రీపాద లక్ష్మీపతి శాస్త్రి గారు, సహచర బిచ్చిరెడ్డి పంతులు గారు, కాత్తునరావు గారు, చెళ్లపిళ్ల వేంకట శాస్త్రి గారు, కాశీనాథ బ్రహ్మశాస్త్రి గారు, బుట్టా శేషగిరి రావు గారు, విక్రమ దేవవర్మ గారు, గిడుగు రామమూర్తి పంతులు గారు, మున్నగు ప్రముఖులెల్లలు పదభిషాయము లిచ్చి యాహ్వానమును

“శ్రీ. అంధాసాహిత్యముకురమ్మ నాధికారత  
యనెడి వైదివన్నెల గమగోప గమమ్మ  
గవులకును రసీకులకును గల్గుకమ్మ  
బ్రాహ్మణవర్ణ రత్నాకరమ్మనుమ్మ”  
“మ. ఆలరత్నాకర మేమియిచ్చు నలవేయన్ వల్లవేయంగ ని  
మ్మలరత్నాకర మిద్దియిచ్చు నమ్మకుంబు బద్వరత్నములం  
బలభంగంబులకాలయం బది; విపదభంగంబు గావించు ను  
జ్జ్వలరత్నాకర మిద్ది; దీనదరయంబు జాలు లోకంబొగ్గె.”

దీనిని గురించి యెంతయని వ్రాయుగలము? ఈ గ్రంథము ప్రతిమానవునిచేతియందు, ప్రతి  
ప్రదక్షభాండాగారమందు, ప్రతియింట నుండి తీరవలయును. ఇది యతగ్రంథములవంటిది  
కాదనియు, దీని వెల అచ్చుభుక్తులైన చాలదనియు, మీ రిది చూడగ నే వ్రాదయ  
మన దలచకమాం రనియు, దీనికన్నల నద్దుకొని వెన్నిదిగలె నున్న తిథ్యలయన దాని  
కొనుకలరనియు, దైద్యముగా వూచిపడుచున్నాము.  
1000 రూపాయలు వెలవుచేసికను ప్రపంచములోనున్న ప్రబంధము లన్నిటి  
సారమును గ్రహింపజాలరు. కావున దీనిని పొందినవా రెల్లరును వెయ్యిరూపాయలను  
మించిన ఫలితము పొందగలరు.

1, 2 భాగములు 600 పుటలు పుల్ కాగితముపై. వెల రు 8-8-0 మూలము  
3, 4 భాగములు 600 పుటలు ముద్రింపబడుచున్నవి. వెల రు 8-8-0 మూలము  
మొత్తము 1, 2 భాగములు కొనినవారికి 3, 4 భాగములు 2 రూపాయల  
వెలవందిన పొమ్మభియ్యల ప్రత్యేకము.

**చిరునామా: దాసరి లక్ష్మణస్వామి,**

శ్రీకృష్ణ రత్నాకర కార్యస్థానము మేనేజరు, విశాఖరం, (గోదావరి)  
కాకాదేవుపాళెమరకాల, కాకాదేవు

# ఆంధ్ర ప్రచారిణి గ్రంథ నిలయము,

(1911 వ సంవత్సరముతో స్థాపించబడినది.)

## పితాపురము.

నవలలు—నవకవితాకర్తల గునవలలు—పుణ్యచరిత్రములు.  
200-250 పుటలకు మించకుండ—రెండు మాసముల కొక్కటిగా వెలు  
వడును.

చందాదాడుల సౌకర్యమునకై నవలల వెలలు చౌక చేసి పోస్ట్‌జి  
మేమే భరించి పూర్వపు నిబంధన లిక్కించి విధముగా మార్చిరాము.

— ని బంధ న లు —

1. ఇందుఁ జందాదారులుగఁ జేరువారు ప్రవేశదునుముక్తింద  
ముందుగా 0-4-0 చెల్లింపవలయును.

2. ఇందు రెండేసి మాసముల కొక్కటిగా వెలువడుచుండు మంచి  
లేవదైందుగల ప్రతిగ్రంథమును పోస్ట్‌జి మనీఆర్డరు కమిషన్లు  
మేమే భరించి రు 1-0-0కి మాత్రమే చందాదారులకుఁ బంపుచుండుము.

3. చందాదారు అగువారు వెనుకటి గ్రంథములన్నియుఁ గొన  
వలయునను నియమములేదు. కాని వారు కోరినచో వెనుకటి పుస్తక  
ములు కూడఁ జందాదారుల వెలలకే పంపుచుండుము. కొత్తగ వెలు  
వడుచుండు గ్రంథములు మాత్రము చందాదారులు తప్పక పుచ్చుకొ  
నుచుండవలెను.

4. ఇందుఁ బ్రీకటింపఁబడు ఆరుబంధములు చందాదారులు  
తప్పక పుచ్చుకొనవలయునను నియమములేదు. కోరినవారికి పంపు  
చుండుము.

5. సంవత్సరముచందా అనిగా ముందు ప్రీకటింపఁబడు ఆరు  
పుస్తకములకు రు 5-4-0 అ ముందుగఁ బంపువారికి ఆరుపుస్తకము  
లవఱకు ప్రతిపుస్తకమును అర్జి నానరుపాల్పిలుగా పంపుచుండుము.



కృషి వాతావరణము

## పురాణ గ్రంథ మాలిక,

పిఠాపురము.

మన పూర్వీకములను సేవలు, సత్యచారిత్రములు, భగవద్గీతలు, ధర్మములు, సీతులు, సీతబోధకములగు కథలు, దేవతల చరిత్రములు, రాక్షసులచర్యలు, భగవంతునియనుగ్రహము—ఇత్యాది వివిధములతో నిండియున్న యిహపరసాధకంబు లగుమనపురాణోపపురాణములు, ఇతిహాసములు మొదలగుమతముగ్రంథములను సులభతైలిని వచనరూపమున నాంధ్రీకరించి యాంధ్రమహాజనులహస్తముల కందించుటకై స్థాపించబడినది. రెంజేసినెలల కొక్కొక్కసంపుటము చొప్పున 200—250 పుటలవంతున డెమ్మిస్కైజునఁ బ్రకటింపఁబడుచుండును. అంధ్రమహాజను లందఱును మాయుద్యమమునకుఁ దోడ్పడి గీర్వాణభాషయందున్న మహాపురాణాదులను మన తెలుఁగువారికిఁ దెలియునట్లుగా నొనర్చుచున్నమాకుఁ బ్రోత్సాహముఁ గలిగింతురుగావుల మని వేడికొనుచున్నాము.

నిబంధనలు.

- (1) ఇంకఁ జందాదారులగువారు రు 0-4-0 ప్రోవేకతునుము చెల్లింపవలయును.
  - (2) చందాదారులకు ప్రోవేజీ మసీత్కర్తకర్తలు మేమే భరించి ఒక్కొక్కసంపుట మొకరూపాయకమాత్రమే సంపుచుండుము.
- (చందాదారులుకానివారికి ప్రోవేజీగాక రు 1-8-0 లు.)





